Sarea pământului
Gheorghe Rusu

Ediţie tipărită:
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Titlu: Sarea Pământului
Autor: Gheorghe Rusu
Editura: Silviana, 2013, Rm. Vâlcea
ISBN: 978-606-8249-40-7
821.135.1-31
Toate drepturile aparţin autorului.
Coperta: Ciprian Rusu şi Ion Tălmaciu

Părinţilor şi bunicilor pentru că exist.

CUPRINS

În loc de prefaţă
Prolog
Sarea pământului
Veneticul
Epilog
Anexe
Scurtă bibliografie
Despre autor
Alte apariţii editoriale ale autorului

În loc de prefaţă,
”Lumina din neguri”

O nouă invitaţie ne face Gogu Rusu într-o revelaţie de lumină prin negurile explorate cu toată acurateţea, de domnia sa.

Dacă, lecturând prima carte, am avut plăcerea de a

zâmbi la împletirea acţiunii cu nişte glume deosebite „retro”, în cartea de faţă se observă o căutare atentă în istoria devenirii sale ca o crenguţă verde pe trunchiul arborelui genealogic din mirificul grădinii sale. O naraţiune monografică în bună parte, îl aduce pe autor într-o atmosferă de roman bine proporţionat, alegându-şi personajele după înfăţişarea lor socială şi spirituală.

Se observă că Gogu Rusu este un iubitor de istorie, aducând în romanul de faţă un bogat procentaj de date istorice care au rezistat în „sarea pământului”. Lecturând această carte, se observă maturitatea autorului de a conduce „plaivazul” prin labirintul literar dar şi filozofico-psihologic.

Descrierea satului natal a fost şi este un subiect clasic pe care îl încearcă oricare scriitor, mulţi dintre ei luându-şi modele chiar şi din literatura universală. Gogu Rusu nu umblă cu „găselniţe”, pur şi simplu dă frâu liber unui fluid personal care face lectura plăcută şi plină de curiozitate în ce priveşte desfăşurarea naraţiunii. Bun portretist şi peisagist, face ca spaţialitatea acestui roman să-şi asume nu riscul ci adevărata certitudine a existenţialismului său. Nu pot decât să le sugerez cititorilor că încă se scrie literatură şi bine. Iar autorul „câştigă” şi atât. Fără măreţie şi glorificare.

Ion Tălmaciu

Prolog.

O lume neluată în seamă de istorie, dar în stare a sădi în solul dăinuirii rădăcinile atâtor valori, ce au stat şi vor sta la baza trăiniciei fibrei existenţei de neam, a fost cea a moşnenilor sau răzeşilor. Alcătuită din oameni liberi, mici posesori de pământ, aşezaţi în părţile muntoase şi submuntoase, cu drept de stăpânire anterior întemeierii primelor voievodate româneşti, şi-a asumat povara instituirii unor idealuri şi aspiraţii capabile să provoace pulsuri emoţionale tuturor generaţiilor care i-au succedat. Născuţi şi crescuţi în cultul libertăţii, au format de-a lungul timpului, sâmburele cel mai puternic atât al oştirilor

folosite de voievozi în grelele lupte pentru neatârnare, cât şi al marilor răscoale, consemnate prin analele istorice. Aceşti proprietari lăsau moştenire urmaşilor o regulă de fier: „moşia”, adică terenul preluat de la înaintaşi,(moşi), reprezintă bijuteria existenţei lor în libertate. Ca atare, trebuia păstrat şi îngrijit cu dragoste şi devotament, spre a se bucura fiecare, în voie, de roadele trudei sale. Alipind sufletului un asemenea crez, orice moştenitor de „moşie”, era gata să-şi dea viaţa, dar niciodată pământul! Când primejdii ameninţătoare se iveau la orizont, suflul strămoşilor le înfierbânta sângele şi răspundeau, plini de curaj, chemării la luptă făcută de conducătorii lor. Pentru ei, „ţara”, era pământul stăpânit, care, deşi lucrat cu trudă, reprezenta singura garanţie a continuităţii de neam, în demnitate. Pe timp de pace îşi dovedeau utilitatea ca sursă importantă de venit la visteria domnească, prin dările impuse pentru diferite activităţi desfăşurate. Statutul de oameni liberi le conferea, pe lângă obligaţiile specifice societăţii medievale, o serie de avantaje: dreptul la instruire, la depunerea de mărturii, la înrolare în armată, la călătorie,(cu „răvaşe de drum” sau „chezăşii”, eliberate de sub ocârmuire în urma achitării unei taxe necesară pazei şi întreţinerii drumurilor), la negoţ şi la petiţii pentru „dreapta judecată”. E drept că-n comparaţie cu ei, alte categorii de populaţie, se bucurau de puţine lucruri: „rumânii”(clăcaşi pe moşie) şi robii ţigani, aveau doar „dreptul la supunere faţă de stăpân,” lăturaşii”, (ţărani liberi dar fără pământ), aşezaţi pe „ocina” mânăstirii sau boierească, trebuiau să presteze multe zile de muncă gratuită,(clacă), pentru proprietarul moşiei, altfel erau ameninţaţi cu „mare certare”,(bătaie cu toiagul).

Din vechime, zona de munte a Olteniei de nord şi o bună parte a teritoriului, pe linia Curtea de Argeş – Muscel, era alcătuită, în proporţie de 60 -70, la sută, din moşneni. Între ei, „retras în sărăcie şi smerenia lui”, cum spune marele istoric, Nicolae Iorga, se afla satul moştenilor din Cremenari.

Atestat documentar la 1624, când se consemnează că printre locuitori se aflau „judeci, (oameni liberi) şi boieri mici, ştiutori de carte, apariţia satului Cremenari, se pierde în negura timpului. I. Ionaşcu [1] precizează că la 1808, în Cremenari existau trei biserici de lemn făcute de „norieni”,(enoriaşi), iar în satul Miuleşti e biserica „Sf. Nicolae”, (tot din lemn), având ca preoţi pe Nicolae(40 ani) şi Stan(35) iar ca diaconi pe Marin(30) şi Nicolae(25). Catagrafia din 1831 vorbeşte despre „plasa Cremenarilor”, ca organizare administrativ-teritorială, în componenţa căreia intrau 15 sate [2]. Pe atunci, satul Cremenari avea 156 de familii iar „moşia Cremenari” era împărţită în două: o parte arondată mânăstirii „Dintrunlemn” iar cealaltă era „moşie megieşească stăpânită de-a valma pe şase moşi”. După toponimia unor cătune,(Miuleşti, Piepteşti, Barangi), se pare că întemeietorii, (”moşii”), au fost fugari ascunşi în ochiurile marii păduri a Giurgenilor, din calea persecuţiilor şi abuzurilor suferite în locurile de baştină. Ulterior, nevoile domneşti sau mănăstireşti pentru lemnul de stejar, (pădurea Giurgeni a fost o vreme proprietate a mânăstirii Govora prin danie domnească pentru refacere în urma „distrugerilor suferite”), au adus atât iertarea fugarilor şi urmaşilor acestora, cât şi încurajarea la defrişarea pădurii, sub imboldul recunoaşterii ca proprietar asupra terenului eliberat pe cel care îndeplinea o asemenea obligaţie. Odată dobândit, acest drept a fost preluat de la o generaţie la alta, (moştenit), ca un paşaport ce atesta statutul social de „moştean,”(moşnean), cu toate avantajele dar şi obligaţiile fiscale ale timpului. Potrivit lui George Lahovari [3], în anul 1888, „moşia Cremenarilor” era împărţită în două comune rurale: Cremenari-Moşneni şi Cremenari-Flămânda.

Când cineva nu-şi putea achita birul, în baza răspunderii solidare la plata dărilor, consfinţită modului de funcţionare a societăţilor medievale, erau obligaţi ceilalţi moşteni să plătească în locul său. (Dările numindu-se „năpăşti”, din asemenea obligare la plată a celorlalţi săteni, s-a născut expresia: „i-a căzut năpasta pe cap”). În

această situaţie, neplatnicul îşi pierdea calitatea de moştean, devenind aservit celor care plătiseră pentru el. În caz că nu depunea eforturi să-şi răscumpere aservirea, ajungea „rumân” atât el, cât şi urmaşii lui iar terenul era preluat şi stăpânit, în devălmăşie, de plătitorii părţii cuvenită lui din bir, numită „cislă”.

Cu toate că istoria nu s-a îmbulzit să încrusteze, pe răbojul timpului, prea multe lucruri din viaţa şi existenţa lor, moştenii Cremenarilor s-au putut bucura de aprecierile unor personalităţi marcante la nivel naţional. Sfântul Antim Ivireanul a dăruit o biblie bisericii Cremenarilor cu amprenta semnăturii sale iar marele Nicolae Iorga a lăsat, în două eseuri, mărturie posterităţii, cuvinte tulburătoare despre oamenii locului. Adăugând şi numeroasele jertfe în sprijinul unor aspiraţii, în care au crezut cu toată fiinţa sinceităţii lor, lumea de odinioară a Cremenarilor stârneşte curiozitatea, aţâţă imaginaţia şi îndeamnă la străduinţa ştergerii prafului uitării, spre a scoate la lumină porţiuni, abia perceptibile, din fresca unor fapte şi întâmplări trecute, pierdute-n taina amintirilor vechi, împinse la hotarul dintre realitate şi legendă. Aruncând o scurtă privire peste icoana senină a unor făpturi şi chipuri încărcate de griji, trăiri şi frământări, în vremuri mai puţin prietenoase, înseamnă nu doar un omagiu de cinstire a înaintaşilor, cât speranţa îmbogăţirii zestrei posterităţii cu lucruri menite a stârni curiozitatea şi interesul.

SAREA PĂMÂNTULUI

De când Dumnezeu a binecuvântat lumea să umple şi să stăpânească pământul, viaţa oamenilor a îmbrăcat şi îmbracă forme atât de multiple şi diferite, încât îi vine greu cuiva să le definească. Unii suferă şi mor nevinovaţi prin deciziile altora, alţii se bucură de reuşite trecătoare, sfârşind înainte să-şi dea seama de trăinicia acţiunilor întreprinse. Dar toţi au ceva în comun: sentimentul legării cu lanţuri invizibile şi cu neputinţă să fie rupte, de locul unde s-au născut şi au copilărit. Această dragoste, organic şi adânc înfiptă în străfundul firii omeneşti, se face simţită

mai mult în baierele sufletului, decât poate fi exprimată în cuvinte.

După rătăciri îndelungate pe alte meleaguri, la un moment dat, bogat ori sărac, percepe disconfortul pierderii unui lucru ce-i lasă impresia că, deşi nu l-a avut, parcă îi lipseşte. Fără el, bucuria împlinirilor pare incompletă, dând un gust searbăd trăirii şi senzaţia că trupul îi este zdrobit de-o suferinţă, ce-l încolăceşte şi-l strânge ca un şarpe. Sufletul se goleşte de calmul lenos al mulţumirii de sine şi se umple de-o încleştare neliniştită, ce alertează simţurile şi gândirea, urmărindu-le cu umbra incertitudinii, de care nu scapă, indiferent câte uşi de voinţă ar încerca să deschidă. Seamănă cu o boală picată din senin şi aproape imposibil de tratat cu leacuri cunoscute. Pe zi ce trece, corpul slăbeşte şi se topeşte în neputinţă. Doctorii au botezat-o cu un cuvânt intraductibil în alte limbi: „DOR”. Dorul de casă, provocat de fire invizibile, care, întinse la maximum, trag cu putere spre ţinutul de baştină.

— E sarea pământului, maică, zice o bătrână ştirbă şi încovoiată de grijile purtate în anii trecuţi peste ea, aruncând o privire spălăcită, în timp ce-şi ducea mâna stângă spre şale, încercând să se îndrepte de spate, sprijinindu-se în toiagul tocit de vreme şi purtare. Ea face legătura între sufletul omului şi trupul său. Ia o floare din pădure şi pune-o acasă, în glastră! Poţi s-o uzi, să-i aduci băligar..., tot se usucă! Nu durează..., orice i-ai face! La fel şi omul. Când m’âncă pâine străină, la început, crede că-i place. Dup’aia i se pune-n gât. De nevoie..., o – nghite. Da’ nu se-ngraşă..., oricât s-ar strădui! Vrea să arate ca un măr frumos, dar..., pe dinăuntru e găunos. Fiin’că... suferă! Întâi se plăpânzăşte, apoi se usucă. La fel ca floarea, adusă-n casă din pădure!

Cei patru bărbaţi şi-au întrerupt discuţia, uitându-se cu mirare la baba Ilinca. Negura înserării unei zile destul de călduroase pentru începutul lui octombrie, suprapusă concentrării pe conţinutul conversaţiei, le împiedicase observarea apropierii bătrânei. La o privire atentă, basmaua neagră, legată sub bărbie, ce-i acoperea părul

cărunt şi obrajii mici, plini de cute, cojocelul cândva maro, cu mâneci miţoase şi fusta bleumarin, transformau bătrâna adusă de spate într-o mogâldeaţă uşor mişcătoare. N.Z.Teodorescu, funcţionar la plasă şi administrator al devălmăşiilor pădurii Cremenarilor, îi explica lui I.I.Bardac procedura vânzării unui colţ de teren împădurit. Mărin Rogoz, interesat să cumpere,asculta încordat. În trecere, Nicolaie Rusu, se ataşase grupului, întrebându-l pe Teodorescu, ce e aia „boala dorului”, fiindcă auzise la Târgul Râurenilor că cineva murise din această cauză. Tocmai atunci se apropiase, din partea opusă şi baba Ilinca. Înainte ca să-şi poată da cu părerea cineva, îi surprinse cu vocea ei hodorogită. După primele cuvinte, se aşternuse liniştea. Aduşi la muţenie, bărbaţii îşi scormoneau mintea, căutând o replică. Până să se dezmeticească, bătrâna continuă:

— Rădăcina vieţii fiecăruia trage prima sare din locul unde s-a născut. Asta înseamnă că sufletul copilăriei rămâne încărcat cu puterea dumnezeiască a locului de baştină şi nu mai are unde intra dumnezeirea altor meleaguri, oricât şi-ar dori cel ajuns acolo! D’aia, „acasă”,înseamnă că eşti la tine, chiar şi atunci când te simţi nemulţumit că-ţi lipsesc multe lucruri. În altă parte, poţi avea ce vrei, însă, tot venetic, străin sau intrus…, rămâi…, deşi crezi că ţi-ai făcut rostul.

Logica simplă a bătrânei ar putea să explice legarea de aşezări, alcătuite şi păstrate, generaţie după generaţie, în locuri lipsite de atâtea posibilităţi existenţiale încât altora nu le-ar fi trecut vreodată prin minte, măcar să le străbată? Poate că presiunea unor evenimente istorice, în stare să zdruncine lumea ca un cataclism, să fi generat panica instituirii unor vetre de locuit pe tărâmuri aparent sigure, din cauza izolării şi asprimii condiţiilor de viaţă, dar ce resorturi nevăzute pot determina ataşarea de asemenea meleaguri?

Oricâtă vigoare şi profunzime ar conţine vorbirea închipuirii, esenţa legăturii dintre om şi natură, rămâne o taină greu de dezlegat. Din ea face parte şi originea satului

Cremenari. Începuturile fiinţării tind spre ideea unor mici înfiripări ascunse prin luminişuri de pădure, izolate şi ferite din calea vitregiei vremurilor, când năvăliri barbare distrugătoare făceau legea, îngroşând pământul cu sânge, lacrimi şi suferinţe îngrozitoare. Pe unde treceau aceste hoarde nu mai rămâneau decât ruine, durere şi jale. Localităţile erau incendiate, populaţia jefuită, maltratată, robită sau omorâtă. Abia începeau bieţii oameni să refacă şi să repare câte ceva, că iar se abătea prăpădul! Scăpau doar cei ce reuşeau să se ascundă, refugiindu-se în păduri sau peşteri, până trecea urgia. Doar credinţa în Dumnezeu nu era suficientă pentru a scăpa de primejdie. Ea trebuia completată cu fuga cât mai departe de orice formă a civilizaţiei, în locuri tot mai greu de bănuit că ar putea exista aşezări omeneşti.

Într-o vechime, pierdută-n negura timpului, exista un corp masiv de pădure care se întindea spre răsărit din zăvoiul Oltului până dincolo de Dealul Şirului, intrând în contact cu fosta moşie a Bălceştilor. Valea Ruzii reprezenta hotarul ce separa pădurea Giurgeni de cea a boierilor Rudeni. În poienile din interiorul acestei mari păduri s-au încropit aşezările de azi. Numele satului Bercioiu provine de la „Bercu”, toponim ce are la origine termenul „berc”, respectiv căciulă fără moţ. (Boierii Rudeni instalaseră în poieniţe câteva familii de clăcaşi care-şi purtau, probabil, căciulile în modul acesta). Străjuită de râul Olt, lipsit de mijloace de traversare, ale cărui ape învolburate inundau adesea zăvoiul, pădurea apărea ca un loc sălbatic, unde doar cântul păsărilor şi urletul lupilor părea a o trezi la viaţă. Primii locuitori ai luminişurilor trăiau în bordeie şi căsuţe joase din lemn lipit cu pământ şi acoperite cu paie. La început, risipite şi distanţate după amplasarea poieniţelor, cu timpul, protecţia pădurii, oferind condiţii propice creşterii numerice a populării, a permis transformarea lor în cătune. Oamenii îşi asigurau existenţa cultivând micuţele suprafeţe de teren din jurul locuinţelor şi creşterea animalelor.

— Babo, dacă ai picioarele grele şi abia te mişti, e

normal să ţi se pară că ai prins rădăcini, răsuna vocea lui Rogoz, cel mai tânăr dintre bărbaţii angrenaţi în discuţii.

Încălţat cu sandale şi înţolit cu iţari, pulovăr de lână iar pălăria pe-o ureche, părea un gospodar dispus a-şi etala isteţimea, încercând să pună la punct o bătrână băgăcioasă unde nu-i fierbea oala, răstălmăcindu-i cuvintele. Dar n-o brodi. Aţintindu-l direct c-o privire strecurată dintre genele-i strânse şi bastonul ridicat ameninţător, îi răspunse:

— Măi, Rogozule! Io crez că tu ai ridiche în loc de cap. Rogoz! O buruiană cu trupu-n ţărână. D-aia nu-ţi ajunge pământu' şi vrei mereu mai mult.

După o pauză necesară potolirii rumorii stârnite, adăugă:

— Oamenii nu sântără arbori, dar seamănă cu ei. Adecă încearcă să prinză rădăcini acolo unde se aşează. Numai că-n locul în care se naşte fiecare, ele devin mai trainice! Seva obârşiei le face să se înfigă adânc în sol. Pă când în altă parte, se puhăvesc, fiindcă se întremează cu greu în pământ străin, a cărui sevă, în loc să le hrănească, adesea le usucă. D'aia vântul dorului smulge uşor oamenii stabiliţi pe tărâmuri ce nu au legătură cu originea lor. Pe unii îi face să se întoarcă de tot în zona de baştină iar pe alţii, să vină în vizită, ca să mai ia cu ei ceva din sarea pământului, măcar cât să-şi umezească o ţără noile rădăcini pentru a le învărtoşi cât de cât.

— Da' sarea asta a pământului, de ce nu ofileşte şi floarea înstrăinării, ţânută-n piept de cei „măritaţi" după muieri? izbucneşte Rogoz, cu apăsări de ciudă care îi inundau vocea, trăgându-şi pălăria pe ochi, în încercarea de-a se ascunde faţă de propriile cuvinte.

— Stai jos! Nu înţelegi nimic ori faci pe prostul, ce bate şaua să priceapă iapa? Bărbatul, când se însoară, se miruieşte cu duhul sfânt al tainei căsătoriei, care-l ridică la rangul de cap al muierii, aşa cum şi Cristos e al bisericii. Împărtăşindu-se astfel, lacrima curată de sfinţenie primită, îl ajută să absoarbă puterea dumnezeiască a locului în care aşează casa familiei sale. Ca urmare, el devine stăpân, nu

intrus ca o gunoaie, al pământului unde se stabileşte!

Liniştea lăsată dovedea că bărbaţii cugetau serios la spusele leliţei Ilinca, ce-şi târa paşii, topindu-se, în accentuarea înserării, ca o umbră mişcătoare pe uliţa satului. De când îi murise omul în timpul asaltului Plevnei, făcut de armata română ca să scape ţara de turci, trăia singură, retrasă în căsuţa ei din lemn, alcătuită din două camere şi un cerdac, unde înfloreau muşcatele îngrijite cu dragoste în vasele din pământ ars. Nu avea copii, dar îi trecuseră mulţi prin mână la şcoala din Pleşoi, pe timpul cât fusese dăscăliţă. Deşi gârbovită şi-n haine sărăcăcioase, pentru spiritul şi înţelepciunea ei, se bucura mult de respectul sătenilor. Fire blândă şi iertătoare, nu se supăra când cei tineri i se adresau cu apelativul „babo”, în locul celui de „coană” sau, cel puţin, „dadă”. Privindu-i în ochi cu o lumină senină şi sinceră, nu catadicsea să le răspundă zâmbind: „Asta sunt acum! Ce-am fost,… nu mai contează! Să fie sănătoşi, voinici şi ascultători! Mai ales de părinţi!”

Simţindu-se atins direct în inimă de vorbele lui Rogoz, Nicolaie Rusu, scoate un oftat prelung, apoi se îndepărtează-n tăcere de ceilalţi, cu paşi molatici şi uşor dezechilibraţi. O sfârşeală tăioasă îi înmuia trupul, storcându-l de vlagă. Format în cultul muncii şi al supunerii, răutăţile altora îl afectau dar nu se arăta. Prefera să se afundare-n muţenie ca să-şi ascundă suferinţa. Înghiţind în sec, stăpânea cu greutate şuvoiul lacrimilor, pornit să-i inunde genele. Doar gândul că-n ziua următoare hotărâse să culeagă porumbul din luncă, părea a-i însenina sufletul şi alunga norii negri ai supărării.

Nu era rus. Numele îi venea din vechime. Îi povestise tatăl său că a mers la „Valea Brătienilor” să-l vadă pe domnul Unirii, Cuza- Vodă. Aflat în drum spre Râmnicu-Vâlcea, oprise caleaşca domnească să adape caii în jgheabul izvorului cu apă multă şi rece, care, ieşind din mal, se scurgea, traversând drumul, direct în Olt. Falnic şi frumos bărbat! După ce şi-a potolit setea, mirându-se de aşa minune de apă, a vorbit mulţimii adunate să-l vadă.

Printre altele a zis că, întâlnind în cale asemenea izvor, e un semn divin că Unirea va fi veşnică. Încheindu-şi spusele cu urări de dreptate-n ţară, s-a urcat în trăsură, continuându-şi drumul.

Costache, tatăl lui Nicolaie, se afla la muncă pe terenul său din lunca Oltului, situat în apropierea drumului care ajungea la podul plutitor, folosit la traversarea Oltului, inclusiv de către domnitor.

— Vineee Voodăăă! Strigă, la un moment dat cineva, agitându-şi mâinile prin aer.

Lăsând totul baltă, Costache şi-a iuţit paşii către izvorul din Valea Brătienilor, unde aflase că domnitorul urma să facă un mic popas. Ajungând cu ceva vreme înaintea sosirii alaiului domnesc, tatăl lui Nicolaie caută să se apropie cât mai mult de izvor. În forfota nerăbdătoare a mulţimii, cineva, îmbrăcat în haine fine, boiereşti, îşi loveşte coastele de cotul lui Costache. Speriat că va fi pălmuit, tatăl lui Nicolaie se face mic, ridicând palmele a iertare în dreptul obrajilor. Privindu-l tăios, orăşeanul, în loc să-l plesnească, se luminează la faţă, apoi întreabă cum îl chemă. Auzindu-i numele, rosteşte maliţios:

— Bă, tu oi fi vreun urmaş al celor de la Rusidava.

Nepricepând nimic, dar bucuros că a scăpat de bătaie, Costache a dat din umeri. Reţinând denumirea, cu prima ocazie, l-a întrebat pe popa din sat. Acesta i-a explicat că a fost o cetate, pe actualul teren al oraşului Drăgăşani, întemeiată de un mic trib dacic ,numit „RUSII”,după culoarea roşcat-gălbuie, a vinului produs şi comercializat de ei. După cucerirea romană, cetatea a fost dărâmată şi, mai către Olt , a fost zidit un castru roman, cu numele de Rusidava-romană. Când s-au retras romanii şi au venit năvălitorii, castrul a fost distrus iar localnicii au fugit, care unde au putut, să scape de urgie. Fiecare, pe unde a ajuns, în loc să i se spună pe nume, primea apelativul „rus” ori „rusule”, aşa cum te-ai adresa azi cuiva , „oltene”, „moldovene” sau „muntene”.

Legat de numele său, Nicolaie nu mai ştia şi altceva, însă, povestea lui putea să fie verosimilă, având în vedere

faptul că multe nume semnifică porecla, originea sau rangul primului purtător: Surdu, Căpitanu, Craioveanu. Dar te pui cu tradiţia moşteană a simbolisticii, în stare să ajute pe oricine vrea să înţeleagă rapid şi uşor sensul atâtor lucruri? Aşa că Nicolaie n-avea cum să scape de sarcasmul unor glume pe seama numelui său:

— Măi….rusnacule! Ia să te duci la „ai tăi” şi să le spui să ne dea Basarabia înapoi. Altfel confiscăm şi noi ceva de la tine.

— Muierea, că şi aşa doarme sângură cât stă el de pază la porumbi!

Zâmbea şi Nicolaie. Dar cam acru. Oricum, scăpase destul de uşor. Altora în aceeaşi situaţie, adică stabiliţi în sat după căsătoria cu fete ale locului, li se întâmplau lucruri mult mai rele. Unul, Joiţa, luase de muiere o moşteancă apoi rămăsese aici. Cum exista un localnic cu acelaşi nume, i-au zis Joiţoiu. Asta însemna că-l tolerează, dar trebuia să se ştie că el şi urmaşii săi au fost „împlantaţi” locului. Cu Nicolaie era mai greu să-i pocească numele. În plus deţinea în lunca Oltului o bucată de teren învecinată de multă vreme cu unii băştinaşi, ceea ce-i putea conferi o recunoaştere pe jumătate de moştean.

Asemenea comportare duce cu gândul că omul dependent de natură nu poate trăi minunăţia visului că s-ar putea împlini doar prin rodul trudei şi străduinţelor sale. El se pierde între fiorul propriei existenţe pe nişte meleaguri izolate şi perspectiva de-a avea alte orizonturi, situate dincolo de limita unor percepţii imediate. Viaţa aspră nu-i permite să aibă închipuiri ce s-ar putea transforma cu timpul într-un fel de „ceva” în stare să-i schimbe în mod radical existenţa, aşa cum se întâmplă în societăţile organizate pe baze dezvoltate de instruire şi informare. Pipernicit şi stors, va căuta mereu o mulţumire a sinelui doar prin mijloace considerate ciudate de acea lume atinsă de unda vibratoare a propriei emancipării prin autodepăşire. Unul dintre acestea îl constituie acea pornire către un fel de evlavie pentru simbolistică, socotită pârghia principală de pătrundere în adâncimea multor

înţelesuri. Înlocuind comunicarea explicită, simbolistica tinde să aţâţe spiritul, încărcându-l cu încrederea că exprimarea în cuvinte ocolitoare şi pline de tâlc, în locul expunerii directe a observaţiei ori mesajului, desluşeşte mai clar profunzimea lucrurilor. O legendă, zicală sau proverb, spuse tinerilor într-un anume context, aveau darul să-i responsabilizeze mai repede pentru acţiunile săvârşite.

Datul de gândit ajuta mintea oricui să cuprindă o idee într-un sens mult mai larg decât povaţa deschisă. Că obiceiul provenea de la daci, unde sfatul bătrânilor suplinea instruirea şcolară, ori din altă parte, reprezintă o chestiune pierdută-n colbul trecerii vremurilor. Important rămâne faptul că vorbele pline de tâlc sau povestirile cu valoare de simbol, pe lângă îmbogăţirea zestrei culturale, funcţionau ca o lamă de ascuţire a spiritului. Plecate de la păţanii anterioare, reale sau imaginare, cu rol educativ pentru preveţii şi împliniri viitoare, aveau scopul de-a induce în minte ideea că se poate ieşi din orice situaţie, cu condiţia să ai suficientă isteţime pentru găsirea soluţiei cele mai potrivite. Exemplul următor poate fi edificator:

— Cică nişte soli ai unui rege, pornit să invadeze teritoriul ţării, s-au prezentat la Vodă cu-n săculeţ de mei, somându-l să se predea, fiindcă armata cotropitoare ar fi mult mai numeroasă decât boabele respective. Cumpănind puţin situaţia, Vodă cere să-i fie adusă o tipsie de lut şi un cocoş. Varsă meiul pe tavă apoi o aşează în faţa cocoşului. Cât au mai continuat discuţiile, acesta înghite jumătate din grăunţe, apoi, săturându-se, împrăştie restul cu ghearele.

Tâlcul legendei are menirea să dezvăluie două lucruri: cu lăudăroşenia pierzi, nu câştigi iar o forţă, oricât ar părea de mare, ascunde vulnerabilităţi care, atacate inteligent, o poţi învinge.

Tot de simbolistică se leagă şi tradiţia atribuirii unor nume ori porecle, în scopul evocării comportării, valorii sau originii cuiva. Dacă mama nu era căsătorită ori tatăl nu recunoştea că cel născut îi aparţine, copilul era considerat „din flori”şi primea un nume de floare: Crin,

Trandafir, Leandru, Codruţa, Sulfina, potrivit dorinţei mamei. Cum, pe vremea aceea, se întâmpla, adesea, ca femeile să muncească la câmp până la venirea sorocului, mulţi copii se năşteau pe mirişte, păşune, în pădure sau lanul de porumb. Ulterior, după ce creşteau, comportarea lor oferea motive să li se atribuie porecle:Tufean, Bourean, Câmpean, Pădurean, Răsturnica, Măidănica, Clondirica. În aceeaşi categorie intrau şi diminutivele, având ca rădăcină numele sau porecla mamei: Măidănel, Clondirel, Săndel. În familiile constituite normal, taţii dădeau nume fetelor iar mamele, puteau, numai cu acceptul soţilor, să-şi îndemne naşele ca să boteze copilul după dorinţa lor.

Statutul de oameni liberi, stăpâni pe bucata lor de pământ, conferea moştenilor din Cremenari o demnitate smerită şi restrânsă doar în interiorul mediului lor existenţial, exprimată printr-o anume atitudine: privirea înainte şi capul sus, pe care aşezau o căciulă înaltă, similară celei purtate de Tudor Vladimirescu. Era modul lor de a-şi afirma cu mândrie libertatea. Osândiţi la istovire ca robi ai propriului petic de pământ, priveau emanciparea ca pe un element mai mult stricător tradiţiei, intrată-n sânge, decât ca pe ceva în stare să le schimbe viaţa într-un mod cu mult mai benefic. Modeşti în pretenţii, căutau să-şi asigure traiul, în bună parte, din roadele pământului, pe care-l munceau cu dragoste şi devotament. Priveau spre cei mai bogaţi şi puternici decât ei cu aceeaşi distanţă, de la care se uitau la cei aserviţi moşiilor boiereşti sau mânăstireşti. Riscând adesea să le îngroaşe rândurile, sperau să-şi păstreze identitatea utilizând simbolistica originii prin aşezarea în faţa numelui a prenumelui tatălui, uneori şi al bunicului. Recunoaşterea calităţii de moştean echivala cu un rang în ierarhia socială a vremii, ce-i conferea libertatea. Spre deosebire, clăcaşul prelua „servitutea corporală” de la înaintaşi, pe care o transmitea urmaşilor săi, chiar şi-n situaţia în care deţinea propriul teren agricol. Pământul primit ca danie sau cumpărat de la boier, nu-l scotea pe clăcaş de sub incidenţa aservirii feudale. Stăpânul moşiei în care fusese integrat satul, avea

dreptul să-şi exercite autoritatea asupra persoanei supusului, chiar şi-n noua postură de proprietar de pământ. Asta însemna că cine avea o asemenea calitate nu putea părăsi satul fără aprobarea stăpânului , deoarece trebuia să-i stea la dispoziţie „zi şi noapte”, cum sunau regulile aservirii.

În atari condiţii devine naturală atitudinea băştinaşilor din Cremenari de a-şi etala cu mândrie originea lor moşteană de câte ori se ivea ocazia. Ştiind acest lucru, Nicolaie Rusu căuta să-şi vadă de ale lui, evitând amestecul în desele certuri , izbucnite din te miri ce. O încercare anterioară de aplanare a unui conflict, apărut din nimic, îl cam lecuise:

— Bă, tu să faci ordine acolo, de unde ai venit. În locul acesta, noi suntem stăpâni.

Cu toate favorurile libertăţii, viaţa Cremenarilor era departe de a fi roză. Birurile, suprapuse capriciilor vremii şi pagubele cauzate de sălbăticiunile pădurii, le subţiau în dese rânduri veniturile până aproape de limita supravieţuirii, cu toate străduinţele epuizante depuse. Spre a putea ieşi din impas, erau nevoiţi să recurgă şi la alte activităţi. Unii luau cu „învoială”,(arendă), anumite suprafeţe agricole boiereşti sau mânăstireşti, fapt ce-i împovărau şi mai mult, datorită prestaţiilor gratuite în folosul proprietarilor(clacă). Alţii reuşiseră să înveţe cum să extragă din pământ şi să prelucreze o rocă sedimentar-silicioasă, care producea scântei în timpul lovirii cu o bucată de oţel, numită cremene. (Termenul, provenind de la bulgărescul „kremeni”, defineşte un material, apărut ca depuneri neregulate pe un nucleu mineral, între alte roci de calcare şi cretă. Ea a fost folosită în vechime la aprinderea focului cu amnarul iar mai târziu, pe post de capsă iniţiatoare exploziei prafului de puşcă la armele cu foc. Aşa că n-ar fi de mirare, când cerinţa de cremene a sporit, mulţi locuitori ai zonei să fi făcut bani frumuşei cu această îndeletnicire, conturând ulterior chiar şi numele satului). Erau localnici care susţineau că obţin venituri serioase din vânzarea granulelor de aur, extrase din nisipul

Oltului.

— Laude moştene! Cum să scoţi aur din năsâp? Aurul, fiind aşezat de Dumnezeu în locuri tainice, prin munţi, n-are darul oricine să ajungă la el! îşi exprima Nicolaie Rusu, totala sa neîncredere faţă de un asemenea posibil demers.

Lui Nicolaie îi venea greu să înţeleagă această mândră înverşunare a moştenilor. În mintea lui erau tot oameni ai pământului. Majoritatea, ca şi el, din asta trăiau. Atunci de unde atâtea ifose? De ce-şi dau atâta importanţă şi-l privesc „de sus", atribuindu-i calificativul „venetic"? Nu făcuse în faţa altarului acelaşi jurământ sacru al căsătoriei, împlinind aceeaşi rânduială a lui Dumnezeu de-a trăi în pace şi linişte şi de-a trudi la fel pentru orice picătură de agoniseală? N-ar fi de ajuns credinţa în Dumnezeu şi faptele fiecăruia să facă deosebirea dintre oameni?

Nemulţumirea lui Nicolaie datorată gestului câtorva săteni de a-l trata ca pe un intrus şi nu ca pe unul de-al lor izvora din neînţelegerea firii omeneşti. Fudulia moştenilor, chiar dacă mulţi dintre ei erau destul de săraci, comparativ cu o bună parte a ţăranilor înstăriţi dar aşezaţi pe teritoriul fostelor proprietăţi moşiereşti, pornea din cultul pentru originea proprie. Formaţi în mentalitatea că ei nu proveneau din rândul „slugilor de neam" ale cuiva, ci sunt oameni liberi să-şi împlinească rostul vieţii după propria dorinţă şi nu a altuia, considerau că li se cuvine dreptul de-a putea privi oarecum „de sus" alte categorii de populaţie blestemate de soartă. În mintea lor, Nicolaie era un „berc", adică un ins turtit precum căciula strămoşilor săi, care merită luat sau nu în seamă, după cum ţi-e cheful. În multe situaţii, se întâmpla ca, pe „moşia" unor moşteni mai avuţi, cineva să aibă obligaţia prestării in muncă a unei părţi din rentele sale de aservit faţă de un anume stăpân, ca plată a acestuia pentru anumite servicii primite de la moştenii respectivi. Acest lucru dezvolta în mintea oricărui moştean ideea că „aservitul" devenea şi pentru el un fel de supus indirect. Ca urmare, Nicolaie Rusu nu putea face excepţie. Era considerat un „pripăşit", un venetic adus de soartă

doar să le tulbure modul lor de viaţă.

Lucrurile stăteau altfel cu nevestele aduse din alte sate. Nefiind „oameni” ci… nişte „biete muieri”, obligate să-şi urmeze bărbatul, precum biserica pe Cristos, nu erau privite ca „intruse”, iar copiii lor primeau automat recunoaşterea calităţii de moştean. În cazul în care soţul nu recunoştea copilul, acesta devenea „copil din flori” , botezat ca atare şi fără drepturi succesorale. După ce creştea, dacă era băiat şi demonstra că e bun gospodar, se putea însura c-o fată din sat şi intra în rândul moştenilor, (mai ales dacă-şi schimba numele după cel al soţiei).

Cu toate că ştia multe din obiceiurile şi mentalităţile moştenilor, Nicolaie Rusu nu era în stare să priceapă folosul menţinerii unei asemenea tradiţii. În mintea sa, oamenii ar trebui să se diferenţieze între ei mai mult după merite, decât neamul din care provin. Pe de altă parte, satul Bercioiu era acum altceva în comparaţie cu cel al strămoşilor „berci”. Începuse a da semne de ceva mai multă prosperitate faţă de Cremenari. După eliberarea din şerbie, „cu voe de va fi stăpânului său şi fără de voe”, cum suna documentul dezrobirii, urmaşii „bercilor” s-au pus serios pe treabă. Suprafeţele agricole clăcăşite de înaintaşi, la început, le-au lucrat „cu învoială”. Obţinând bune venituri din creşterea viermilor de mătase, viticultură, pomicultură şi, în special din legumicultura practicată în lunca Oltului, (activitate ce-i făcuse mai vestiţi ca Ostrovenii din Râmnic), satul a înflorit în mod simţitor. Odată cu înmulţirea populaţiei datorită noilor condiţii prielnice, dispar bordeiele, fiind înlocuite de case noi şi arătoase. La circa douăzeci ani distanţă de la data zidirii bisericii Cremenarilor ,(numai prin forţele proprii ale enoriaşilor), Mânăstirea „Cozia”, noua deţinătoare a moşiei boierilor Rudeni, ctitoreşte în satul bercioilor o biserică nouă şi frumoasă, din zid.

Asemenea schimbări benefice stârneau mirarea cremenarilor, dar nu reuşeau să le scoată din cap ideea că vecinii lor pot fi ceva mai mult decât nişte „supuşi”,fapt ce-l scotea din sărite pe Nicolaie:

— Dacă nu-şi lapădă această mentalitate învechită, în locul fericirii, se vor procopsi cu ruina sufletelor pierdute-n rătăcire. Îmi spun că sunt „măritat” aici. Şi? Stanca nu provine din rândurile lor? Ţinând cont de faptul că, atât cât am, e doar rodul mâinilor mele, cu ce aş putea fi mai prejos ca ei?

Supărarea lui Nicolaie era întemeiată. Într-adevăr, după ce o luase pe Stanca de muiere, s-a gândit să-şi încropească rostul vieţii lor pe un drept de pământ al nevestei. Începuse cu înjghebarea unei odăi din bârne, tencuită cu pământ şi aşezată pe o fundaţie de bolovani. Pe timpul cât lucra la ea, nu scăpase de unele ironii răutăcioase:

N-o să vezi palat zidit
D-un păduche altoit.

Înghiţea în sec, continuându-şi lucrul ca şi când n-ar fi auzit nimic, deşi simţea în piept atâtea zvâcniri dureroase. Convins că omul nedrept şi rău are un pact cu diavolul, se încuraja cu ideea că superioritatea binelui va zdrobi cândva apucăturile pizmaşe. Scurgerea vremii mai domolise asemenea porniri supărătoare, însă fără a fi complet anihilate. Priceperea şi perseverenţa îl ajutaseră să înfiripeze o gospodărie demnă de un om deprins cu hărnicia. Legând cu odaia încă două încăperi, tencuite şi văruite în alb, ferestrele şi pridvorul din lemn, vopsite gri, înfăţişau o casă cu nimic mai puţin arătoasă decât cele din vecinătate, care aparţineau autohtonilor. În timnicul alipit peretelui din spate se putea observa, pe poliţele cioplite cu barda, aproape întreaga strânsoare a rezervelor de mâncare, pregătită în vederea păstrării peste iarnă: şiraguri de ceapă şi usturoi atârnate în cuie, coşuleţe din răchită cu poame sau diverse ciuperci uscate, păstăi de fasole opărită şi zvântată la soare, adunată în traiste din pânză de sac. Sub poliţe stau rânduite o putină cu brânză, alta cu pastramă de oaie şi vasele cu murături din varză, gogoşari şi gogonele. În partea opusă, butoiaşul cu ţuică, deasupra căruia este fixată o poliţă pe care sunt aşezate lădiţele umplute cu fasole boabe, prune uscate şi nuci. În

colţul format de laviţă şi peretele casei se văd câţiva dovleci, nişte ridichii negre, îngropate pe jumătate în nisip, iar deasupra, pe un raft ceva mai lat, o grămadă de mere creţeşti, alăturată alteia de pere amărui de toamnă târzie.

Gospodăria lui Nicolaie se completa cu o cuhnie, amplasată la câţiva paşi de casă, dotată cu vatra şi cuptorul, unde Stanca pregătea mâncarea mai tot timpul, cu excepţia zilelor prea friguroase de iarnă. Pe vatră fierbea mămăliga într-un tuci, aşezat pe pirostrie iar restul preparatelor, în oale de pământ nesmălţuite, puse în jur, lângă foc. La cuptor cocea pâinea sau turta din mălai pentru duminică ori alte sărbători importante. Staulul vitelor şi coteţul porcilor, construit lângă cel al găinilor, completau aria curţii, împresurată cu un gard din pari înfipţi în pământ şi împletiţi cu nuiele rezistente de ulm.

Privită în ansamblu, gospodăria lui Nicolaie nu oferea nimănui motive pentru invidie, dar nici nu arăta mai sărăcăcioasă decât a multor moşteni cu „ifose de prinţi”, cum se răcorea ori de câte ori se simţea ofensat. Gândirea sa, structurată pe valori diferite de a moştenilor, îl împingea spre credinţa că apanajele libertăţii constituie o şansă de schimbare în bine a vieţii oamenilor:

— Dacă poţi, ajută aproapele, nu-ţi azvârli pe el supărările tale. De ce să-l batjocoreşti, stropindu-l cu mocirla pizmuirii? Dacă vrei mai mult, ia cu învoială un teren în luncă şi, başca de ce-i dai stăpânului, tot obţii aproape dublu faţă de cât îţi dă huma unuia de aici, la fel de mare!

Socotind că-i lua peste picior bagatelizându-le misterioasele fire, intrate-n sânge din vechime, ce-i lega cu străşnicie de pământul lor, câtorva săteni le sărea ţandăra:

— Niciodată supusul n-o să aibă judecată de stăpân. El este ca teaca salcâmului pe care o duce orice vânt unde pofteşte. Acolo, dacă sămânţa îi încolţeşte, bine! În caz că nu, la fel! Or, viaţa înseamnă altceva, băăă.…”Frunză-n drum”. Mintea de slugă nu poate pricepe cum e chestia cu mândria de neam fiindcă n-a simţit niciodată în trupul ei zgâlţâirea adusă de fiorul unirii cu sufletul străbunilor.

Sluga e pentru ea şi atât. Învaţă să se gudure pe lângă cineva mai tare şi mai mare ca să-i meargă bine doar ei. Nu ştie de mamă sau tată, dar nici n-o interesează. Pe când la noi….stau altfel lucrurile. Moştenirea părintească, preluată de la o generaţie la alta e „MAMA” şi „TATA „ care ne-au făcut şi ne vor face totdeauna OAMENI, nu slugoi. Această „moşie”, mare, mică, bună, rea, e a noastră. Ea ne-a ţinut aici şi ne va ţine de-a pururi, în veci. Adevărat e că ne dă puţin, dar e curat. Munca noastră, de pe bunul nostru. Că ce nu-i al tău, oricât de frumos şi valoros ţi-o părea, nu ţine de cald. Mai ales când ţi-ajunge în mână prin înşelătorii! Te prinde blestemul lor şi….praful se alege!

Asemenea idei, intrate-n conflict cu propriile-i convingeri, tulburau des forţa înţelegerii lui Nicolaie privind rostul aşezării lucrurilor în lume. Nu voia să întineze în vreun fel credinţele nimănui, însă i se părea imposibil să pătrundă sensul tainic al conexiunii moştenilor cu pământul lor. Dar, astă-seară, i se deschidea o ferestruică luminoasă în negura nelămuririlor sale: sarea pământului nu e o simplă poveste înduioşătoare, cât un adevăr al sufletului, a cărei vibrare, dacă nu ştii s-o tratezi corect, te poate chiar omorî.

***

Vioiciunea razelor soarelui de toamnă transforma negura lăptoasă a dimineţii în fâşii subţiri, fumurii, ce păreau a se rupe dintr-o pânză uriaşă destrămată, care acoperise cerul până de curând. Umezeala rece din aer obligă trecătorii să iuţească pasul, zgribulindu-se în veşminte, la gândul că în curând, căldura, aşteptată ca o binecuvântare, ar putea alunga abureala din jur.

Nicolaie Rusu pregătea înhămarea calului la căruţă, bucurându-se că vântul împrăştia norii ameninţători de ploaie iar ridicarea ceţii îi spulbera temerea că şi azi ar fi fost nevoit să amâne culesul porumbului. Se săturase de atâtea nopţi sacrificate pentru a-i păzi de nişte „diavoli de mistreţi”, sălăşuiţi în pădurea Giurgenilor.

Adânc şi învolburat între „Râpa Bercioilor” şi malul „Muntenilor”, Oltul, odată scăpat din această strâmtoare, se desfăta, relaxându-se prin lăţirea albiei într-o curbă largă, după care îşi strângea iarăşi apele, spre a-şi vedea liniştit de drumul către Drăgăşani. Când era secetă în amonte, la „Cotu’ lui Manciu”, după numele celui care construise cândva o moară plutitoare în avalul curburii, din mijlocul apelor, se iveau, ca nişte cocoaşe alungite, două porţiuni de pietriş, unde zăceau înnămolite crengi şi trunchiuri de arbori. Cunoscătorii puteau traversa atunci vadul doar sumeţându-şi nădragii deasupra genunchilor. Se mergea uşor în diagonală către insuliţe, apoi, câţiva paşi în linie dreaptă iar la final, altă diagonală, încât întreg traseul se asemuia literei „U”cu braţele înclinate. Mânaţi de instinct, câţiva mistreţi, ceva mai „obraznici”, urmau traseul oamenilor şi, în loc să se îndrepte spre iarmarocul săptămânal de la „Fântânele”,le băntuiau recoltele. Pentru a scăpa de necaz, sătenii completau zilele de muncă în gospodării cu nopţi de pază. Înarmaţi cu ciomege şi felinare aprinse, patrulau malul apei până-n zori. La auzul primului grohăit strigau, făceau zgomote puternice şi aruncau cu pietre în direcţia respectivă, spintecând şi întunericul cu tăciuni aprinşi. Dar nu reuşeau totdeauna să-i sperie. Pe timp de ploaie sau când lumina lunii pierea pe după nori, se pomeneau cu „jidăniile” aproape de mal, hotărâte să „aprecieze” recoltele lor. Lupta era cruntă. Amestecul chiotelor şi grohăiturilor ameninţătoare, întrerupte de guiţături, când vârful bâtei sau vreun bolovan, se întâmpla să ia contact cu râtul ori capul „invadatorului”, străbătea smoala nopţii până departe. Ivirea zorilor oglindea rezultatul: oameni epuizaţi, dar fericiţi de convingerea că salvaseră mare parte din truda lor. Câştigaseră o bătălie dar nu şi războiul. Un mistreţ, lipsit de respect faţă de străduinţele oamenilor, reuşise trecerea barierei şi făcuse destulă pagubă, însă nu prăpădul pe care l-ar fi adus întreaga turmă.

Încruntarea figurii lui Nicolaie izvora din gândul că noaptea trecută nu mai stătuse de pază. Dacă mistreţii,

mulţumiţi cu bogăţia de jir şi ghindă a pădurii, renunţaseră de ceva vreme să-şi manifeste prezenţa, nu acelaşi lucru îl puteau face şi hoţii.

— Nişte lepădături împovărate de blestemul Domnului cu patima beţiei şi leneviei, îi caracteriza Nicolaie. Şi nici nu iau, măcar, la rând! Aleg ştiuleţii cei mai frumoşi, nenorociţii!

— Ai păţit ceva, Nicolaie? răsuna glasul cunoscut al Stancăi.

— Mă gândeam că era bine dacă stam la covercă şi azi – noapte. Am visat o muiere oacheşe cu-n copil în braţe care râdea şi râdea, arătând cu mânuţa spre mine.

— E semn rău! Te pomeni că, Doamne fereşte, ne-au cules tâlharii porumbii, rosti Stanca îngrijorată, în timp ce repeta semnul crucii, orientându-şi faţa către răsărit, ca-n clipa următoare să dispară în casă.

Coverca era un adăpost, făcut la marginea terenului cultivat cu porumb, din câţiva pari bătuţi în pământ. La partea superioară se fixau, prin legare cu sfoară, nişte prăjini împletite cu nuiele şi crengi. Peste acest coperiş se aşeza un strat de iarbă, paie sau fân, suficient de gros cât să împiedice pătrunderea apei de ploaie în interior. Nicolaie continuase împletirea nuielelor pe unul din capete şi cei doi pereţi laterali, alcătuind un fel de cămăruţă deschisă către lanul cu porumbi, garnisită la interior cu bucăţi de rogojini vechi şi o cergă uzată, folosită drept învelitoare când pircota pe stratul de coceni şi paie uscate.

Cândva, neguţătorul Neaţă din Ciolpani, îi propusese un schimb de terenuri:

— Hai, mă Nae şi ia pământu’ din „Dealu’-Şir’ lui”, în locul ăluia din Munteni. Câştigi îndoit: ţi-e mai aproape, scapi şi de grija furatului. Nu mai pui că e şi-o arie mai mare ca aia din luncă.

— Nu poci dom’le! Parcă, aş rupe o bucată din mine!

Nu se îndura. Era pământul său. Însoţindu-şi părinţii la muncă din fragedă pruncie, suflul locului îi pătrunsese tot sângele. Mireasma ierbii proaspăt cosite ori, abia încolţite primăvara, îi crea o stare de bucurie liniştitoare,

ce n-o simţea „nicăiri” în altă parte. Ştia cu ochii închişi orice denivelare şi fiecare colţişor cât e în stare să producă. Când îşi rotea privirea asupra întregii suprafeţe, atingea culmea propriei măreţii, aidoma unui zeu adulat de supuşii săi.

Avea pe cap o pălărie colorată între ceva maro şi gri, din cauza învechirii, cu fundul apăsat în interior, borul din spate ridicat iar cel din faţă lăsat pe frunte. În picioare purta opinci uşoare din piele de porc şi obiele din cânepă, legate cu nojiţe peste cioareci până sus, aproape de genunchi. Cămaşa simplă, albă, de in, era strânsă la mijlocul taliei cu chimirul negru, din piele unde ţinea amnarul, iasca şi punguţa cu tutun. De obicei nu fuma, dar simţea nevoia să se „fandosească” şi el cu o ţigară când îl mai lua pofta de o discuţie în sat, cu oamenii. Uneori se trezea câte cineva să-l ia peste picior:

— Bă, sărăntocule, dacă nu te lua Stanca de bărbat, păzeai şi acum porcii Borăneştilor.

Ca să ascundă vălul mâniei şi revoltei ce-i înroşea obrajii, ochii lui Nicolaie se îndreptau, abătuţi, spre pământ ca după o comoară. Simţindu-se mic de umilire, ezita să răspundă pe loc. Convins că Dumnezeu iubeşte şi nu dispreţuieşte lumea, se gândea că omul nu poate fi nedrept şi rău decât numai atunci când îi suflă-n gură diavolul.

Într-un fel, Nicolaie,avea dreptate. Nu poţi judeca oamenii. Doar faptele lor. Cum să urăşti pe cineva care nu ţi-a făcut nimic? De ce nu-şi poate vedea fiecare de-ale lui fără patimă şi zvâcniri pizmaşe? Numai Necuratul e de vină! El îşi vâră coada-i spurcată să mutileze sufletele unora ca să-i îndemne mai uşor pe drumul apucăturilor răutăcioase şi încărcate de viclenie iscoditoare.

Unde greşea Nicolaie?

Asemenea inşi n-au să vadă niciodată adevărul fiindcă nu diavolul le acoperă văzul ci ochelarii propriilor frustrări, infestate cu multe nemulţumiri răutăcioase şi pline de ură. Agăţându-se ca de un pai doar de adevărul fabricat în laboratoarele închipuirii sale, pătimaşul ţese din

înfăptuirile altuia haina propriei neputinţe. Sub umbrela văicărelilor nevinovate şi unei aparente nemulţumiri de sine, se pregăteşte, în fapt, să ascută sabia zâzaniei în scopul pornirii cruciadei sale pentru dezechilibrarea relaţiilor interumane, care-i deranjează teribil imaginarul în care trăieşte. Lipsit de sentimentul dragostei şi respectului faţă de celălalt, el nu este capabil să zidească nimic. Din această cauză are o pornire nesăţioasă pentru a demola reuşitele altora. Ura neadormită din sufletul său creşte proporţional cu orice izbândă a cuiva, încingându-i comportarea ca un brâu aprins de jeraticul invidiei.

— Pătimaşul pare blestemat de Cel de Sus cu surzenie la glasul ce strigă sufletului să fugă din calea ispitelor diavoleşti, răspunse Nicolaie într-un târziu, mirându-se în gând cum de putuse scoate pe gură asemenea cuvinte.

— Parcă vorbeşte popa-n biserică, se făcea auzită vocea autoritară a lui N.S.Teodorescu, surprins de scurgerea timpului până la sosirea unui răspuns din partea lui Nicolaie, la vorbele batjocoritoare, rostite de Ion Bardac.

— Glumeam şi eu! De ce trebuie să se supere? Încercase o justificare Bardac, după care adăuga:

— Acum o să-ţi cer un smoc de tutun ca împăcare, că te-oi cinsti şi eu cu un rachiu bun.

Nicolaie se îndreptă tacticos de şale, duse mâna la chimir şi scoase punga cu tutun, poftindu-i pe toţi, care doreau, să se servească. În linişte, fiecare se concentra să înşire pe foiţa de hârtie „iarba dracului”, apucând cu trei degete firicelele maronii. După asigurarea cantităţii necesare, întindeau grămăjoara de tutun pe întreaga lungime a foiţei prin bătăi uşoare cu arătătorul, apoi răsuceau hârtia până ce marginile se petreceau suficient să poată fi lipite între ele cu saliva rezultată de atingerea cu vârful limbii. Cine termina primul confecţionarea, aprindea ţigara cu amnarul, apoi, după înteţirea jarului prin câteva pufăieli scurte, o întindea celorlalţi să-şi aprindă pe rând ţigara abia confecţionată.

Momentul fumatului, instituindu-se ca un fel de ritual al păcii şi împăcării, era tratat cu solemnitatea specifică lucrurilor de mare importanţă. Scoţând, în tăcere, fumul pe nări, cu pauze lungi, oamenii păreau cuprinşi de meditarea necesară înaintea încheierii unor acte de însemnătate deosebită. Nicolaie, văzând în acest obicei doar ispita răului, la început căutase să nu-l adopte. Ulterior, realizând că poate constitui ocazia îmbunătăţirii legăturilor sale cu ceilalţi, s-a răzgândit. Ca orice creştin cumsecade, plutea deseori între regretul deprinderii unui năravpăcătos şi nădejdea că soarta nu-l va pedepsi pentru atâta lucru. Numai nevastă-sa îl mai certa câteodată:

— ’Rar ale nuşcui de ţâgări! Auzi, să dai bani şi, nu puţini, ca să miroşi urât.

N-avea suflet rău. Chiar îşi iubea sincer bărbatul. În plus ştia că lui Nae al ei îi lipseau multe din păcatele altora. Dar, ca orice muiere, îşi vărsa năduful propriilor nemulţumiri, dând din gură când îşi aducea aminte. În rest îi purta de grijă ca o mamă: să mănânce la timp, să aibă hainele curate,cârpite şi cu toţi nasturii. Având, aproape mereu ţinuta „cum trebuie”, oferea ocazia unor săteni, mai puţin mulţumiţi de propriile neveste, să-şi arate maliţiozitatea:

— Mă, Nae, tu ar trebui să-ţi schimbi numele. Cum te ţine muierea, arăţi mai mult a grecotei, decât a rus.

La rândul ei, Stanca, deşi provenea din familia destul de înstărită a Rogozeştilor, nefiind o femeie după care să se înghesuie prea mulţi bărbaţi să-şi întoarcă privirea, nu putea scăpa de bârfa înciudată a altor muieri adunate la un loc:

— Uite, pleoştita hăluia, ce noroc i-au dat ursitoarele! Să aibă parte de un om aşa bun, că nici prin faţă n-ar trebui să-i treacă! Harnic, nu merge beat acasă, apăi s-o ia la bătaie, cum fac alţii….Pe deasupra, mai arată şi bine!

Atunci când se întâmpla să-i ajungă la urechi unele măguleli la adresa bărbatului său, creştea inima Stancăi de bucurie, dar nu voia s-o arate. Răspundea cu un glas îndulcit cu miasma unei modestii prefăcute:

— Vorbe de muieri, Niculină. Nu lua sama la ele. Dacă ar fi aşa, ehei….,am zice că trăim în rai. Avem şi noi multe greutăţi, că…nimic nu poţi să ai fără muncă ziulica întreagă!

Alte voci susţineau că Stanca umblase, mai mult ca sigur, cu „fermece şi descântece”. Altfel nu putea lua de bărbat un om ca Niculaie.

— Cin’ s-ar uita surată, la ea? N-o vezi cum arată? Cu nasul acela ascuţit şi ochii umflaţi, seamănă cu o bufniţă.

— Dar, să ştiţi că nici Nae nu e chiar uşă de biserică. Io am auzât că ar avea un mare păcat pe suflet ! Prea se compoartă el cu mănuşi faţă de oameni! Cu Stanca …,nici nu mai spui. N-aţi oservat? Când îl întrebi ceva, îţi răspunde parcă trebuie să-i scoţi cuvintele cu cleştele.

Într-adevăr, Nicolaie nu se întărâta la vorbă. Replica simplu şi sec, lăsând impresia că are gândurile în alt ă parte. În loc să spună „bună ziua”, ridica scurt mâna dreaptă către borul pălăriei, apoi o cobora iute, ca şi cum vroia să se îndepărteze de ceva fierbinte şi-şi vedea mai departe de ale lui. De nu erai atent să-i observi gestul, rămâneai cu impresia că n-ai fost nici luat în seamă. Aparenta sa izolare de flecăreala celorlalţi izvora din convingerea că un ins poate fi înţeles de altul numai dacă acesta dorea. Dacă nu, geaba îi toci auzul cu sumedenie de cuvinte. Rezultatul e acelaşi. O ţine pe a lui ca şi cum ar fi surd. Altceva este vorba directă, rostită sincer şi cu dreptate. Face cât altele o sută. De rest se ocupă duhuri nevăzute, aflate permanent lângă oameni. Ele aud şi cunosc totul. Stăpânesc gândurile şi comandă faptele. D’aia, cine nu are credinţă, e îndemnat la rele. Nu se poate ascunde după cuvinte, fie ele oricât de bine meşteşugite. Până la urmă, adevărul tot iese la lumină, ca uleiul deasupra apei, astupând izvorul vorbelor seci, spuse de atâtea ori fără rost, care este gura lumii. Când Necuratul ajunge să controleze omul, reuşeşte să-i tulbure şi judecata cu închipuiri, înnegrindu-i sufletul cu false dreptăţi. În acest scop urzeşte minciuna şi firul ispitei scornelilor ca să dărâme buna credinţă între oameni.

— Se zice că Nae a fugit de acasă tocmai când tat'său, blnav la pat, ar fi avut cea mai mare nevoie de ajutor.

— Aşa o fi, că prea pune capu'n pământ, dacă-l întrebi despre ai săi!

— Da' Stanca ce zice?

— Nimic! De unde să ştie astfel de amănunturi? Când l-a luat ea, Nae era în curtea Borăneştilor iar tat'său pierise din lumea noastră.

Zvonuri , scorneli, bănuieli. Foşnetul lor se întinde în multe minţi ca vântul prin frunzele uscate. La zgomotul lor, spusele lui Nicolaie se pierdeau în umbra îndoielilor. Faptul că nu „fugise" de acasă, ci fusese trimis de copil, să slugărească la o curte de boieri, nu mai avea importanţă. Întotdeauna, gura lumii a fost şi rămâne slobodă, să adauge din imaginar ceea ce nu ştie ori nu vrea să ştie.

Era o vreme când familiile sărace nu se puteau descurca fără a-şi trimite copiii să trebăluiască pe proprietăţile celor înstăriţi. Uneori doar pentru mâncare şi haine. Cu această ocazie, unii învăţau şi câte o meserie, lucrând ca ucenici în anumite ateliere, funcţie de nevoile moşierului pentru anumite munci, cu grad ceva mai ridicat de calificare. Acolo unde erau mai mulţi copii, întâmplarea făcea uneori ca fraţii să lucreze în locuri diferite şi să nu se vadă cu anii. Rupându-se, astfel, legăturile directe cu familia, de multe ori se întâmpla să apară fel de răceală între cei plecaţi de acasă şi restul familiei, numită înstrăinare. Ca urmare, în unele cazuri, revenirea la vatra părintească provoca mai multă ostilitate, decât bucurie, fapt ce-l trăise Nicolaie pe propria-i piele. Până ce urma să se lămurească situaţia, Nicolaie s-a hotărât să lucreze la curtea Borăneştilor ca îngrijitor de porci. Ca flăcău, cu toate că nu se remarcase prin cine ştie ce, reuşea să atragă privirile fetelor, însă timiditatea îl obliga să se strecoare prin viaţă aproape furişându-se. De acest lucru a ştiut să profite Stanca. Ascultând în dreapta şi stânga, şi-a dat seama repede că ar fi destule fete doritoare să-l ia pe Nicolaie de bărbat, aşa că s-a grăbit să le-o ia înainte.

Mergând în „Duminica Tuturor Sfinţilor”la hramul bisericii din Bercioiu, face în aşa fel încât să stea lângă Nae, apoi îl invită la horă în Cremenari, chiar duminica următoare. Aici nu l-a slăbit o clipă, lăsând impresia tuturor că flăcăul venise special pentru ea. Pe margine, babe mirate şi surprinse îşi dau coate, comentând pe un glas cu accente răutăcioase:

— Te pomeneşti că şi-a găsit sacul petecul. O fi ceva de el? că Rogozeştii sunt cu pretenţii… ehei, nene!

Stanca trăgea cu urechea şi-i creştea inima, în special când observa mutrele înciudate ale fetelor, socotite mai frumoase ca ea. Prefăcându-se a răspunde cuiva unei anume întrebări, rostea cu glasul gâtuit de emoţie şi privirea îndreptată spre grupul bătrânelor:

— Nunta? Aveţi răbdare! O să chemăm tot satul. Mai ales că ne-a promis tata c-o să ne ajute să avem cuibul nostru pe dreptul meu de pământ din Ţarină.

Luat pe neaşteptate, Nicolaie se limita la o aprobare formală prin mişcarea uşoară a capului şi schiţarea unui zâmbet nedefinit. Mândră şi încântată, în aceeaşi seară l-a prezentat părinţilor ca pe un trofeu. La nici două luni după acest moment, preotul satului le făcea slujba cununiei.

***

Cum tinereţea împinge pe oricine să plutească numai pe aripi de vise, arareori e în stare cineva să-şi dea seama la vârsta aceea că-n viaţă există şi atâtea lucruri mizerabile menite să-i aducă schimonosirea. Soarta nu l-a cruţat pe Nicolaie de asemenea adevăr. Abia împlinise treisprezece ani, când a trebuit să schimbe căldura copilăriei sărăcăcioase din sânul familiei, cu povara traiului într-un mediu plin de asprimea corvezilor. Speriat de necunoscut chiar din ziua în care tatăl său l-a dat „în grija” domnului Cernescu, administratorul unui colţ din moşia boierilor Lahovari, Nicolaie şi-a îmblânzit existenţa cu pavăza celor trei rugăciuni, învăţate de la mama sa.

Fost căpitan de cavalerie, domnul Cernescu, deţinea

o chingă de pământ situată la limita satelor Bârseşti şi Ruda, întinsă între şosea şi vatra Oltului. Pe lângă pasiunea creşterii cailor, boierul încropise şi câteva mici ateliere de fierărie, rotărie şi curelărie. Lumea vorbea că activitatea căpitanului ar avea ceva legătură cu armata, fapt ce-l încântase pe tatăl lui Nicolaie să-şi aducă băiatul aici. Chinuitoarea viaţă de copil hărăzit să muncească de timpuriu în forma sâcâirii să ajute după puterile sale acolo unde era solicitat, zdrobea personalitatea adultului de mai târziu, consolidându-i resemnarea trăirii într-o existenţă neputincioasă. Deprinzând, totuşi, câte ceva din tainele multor activităţi în care fusese implicat la curte, în apropierea vârstei de însurat, s-a gândit să-şi încerce norocul la oraş. Dar nu a avut parte. În câteva luni s-a zvonit că ţara va porni un mare război cu turcii. Vestea avea darul să dezlănţuie valuri imense de îngrijorare şi tristeţe în inimi, dar şi destule speranţe benefice rezultate, în special, din promisiunile oficiale privind împroprietăririle participanţilor. Sosise mult aşteptata clipă a dezrobirii, mai ales că-n multe minţi, propaganda mobilizărilor reuşea să facă din turci singurii vinovaţi pentru toate nedreptăţile şi necazurile ce amărau viaţa oamenilor. Pornind de aici, nerăbdarea răfuielii producea chiote de bucurie. Nu conta câţi dintre cei implicaţi puteau rămâne schilodiţi ori vii, în urma încleştării. Importantă era victoria. Ea permitea iţirea la orizont a zorilor unui alt fel de viaţă. Dacă nu a lor, măcar a urmaşilor, care, în mod sigur, aveau să-i răsplătească prin pomeniri, adevărate flori ale neuitării şi recunoştinţei.

Cu sângele clocotind de împlinirea „năzuinţei străbune a libertăţii” şi scăpării din ghearele sărăciei, Costache, tatăl lui Nicolaie, a plecat la război. Chemându-şi feciorul cel mare acasă, i-a spus, cu sufletul senin, dar încărcat de apăsarea momentului:

— Nae, eu merg să-l scot pe turc chiar din bârlogul lui. Răstimp, tu o să fi stâlpul familiei. Dacă mi-or rămâne oasele pe acolo, să nu plângi. Doar să-mi aprinzi o lumânare de pomenire.

Pe front, Costache avea în faţă numai cerul şi pământul, unde turcii stăteau ascunşi, iar el şi ceilalţi, trebuia să-i dibuie şi să-i taie. Dar nu înţelegea de ce un lucru aşa simplu îl complicau comandanţii cu ordinele lor de „ţinere a poziţiei”, forţându-l să stea în câmp zile întregi şi nopţi nesfârşite, pe zloată şi ploaie, în acel octombrie bulgăresc, surprinzător de rece. Când credea că ajunsese la capătul puterilor de atâta aşteptare şi instruire hărţuitoare, sunetul ascuţit al trompetelor, care anunţau pornirea atacului, spinteca aerul. Odată cu accelerarea bătăilor inimii şi zvâcnirea tâmplelor, simţea în vene cum îi creştea o putere nebănuită, făcându-l să uite întreaga mizerie îndurată. În bubuitul tunurilor şi strigătului „URAAA!”din toţi rărunchii, se pierdu în masa soldaţilor pornită în iureş spre înainte, fără a-i păsa de ploaia gloanţelor care şuierau prin aer. La un moment dat, privirea i se împăienjeni şi un somn dulceag îl făcu să cadă în mocirla înzăpezită. S-a trezit într-o larmă de ţipete şi vaiete, ce-i astupau auzul. Zăcea întins pe paie, sub un cort, bandajat la cap şi mâna amorţită. Cineva îl acoperise cu o cergă militară. Înainte a-şi da seama ce e cu el şi unde se află, aerul rece şi lumina bruscă, venite de afară odată cu deplasarea cortinei ce ţinea loc de uşă, îi luau ochii şi-i sufocau respiraţia. O voce puternică se făcea auzită în secunda următoare:

— Ostaşi, fiţi mândri de vitejia voastră! Sacrificiul tuturor n-a fost în zadar. Plevna a căzut! În curând, ticălosul de Osman-paşa, se va preda trupelor noastre!

Restul n-a mai auzit. O fârşeală liniştitoare îi cuprinse trupul, aruncându-l într-un somn fără vise. Avusese noroc. Glonţul primit în creştetul capului îi sfâşiase rău pielea, dar oasele cutiei craniene scăpaseră numai c-o zgârietură. Deşi pierduse ceva sânge, toropeala se datora mai mult frigului suportat. Era aproape îngheţat când l-au găsit sanitarii. În zilele următoare, Costache s-a alăturat şiragului format din miile de căruţe încărcate cu morţi şi schilodiţi, care strigau şi urlau de durere, amestecate cu bucuria tăcută a soldaţilor porniţi în marşul

spre ţară, pe o iarnă cumplită. Pe parcursul drumului şi-a dat seama de ororile şi ticăloşia războiului. Oameni bolnavi şi istoviţi, târându-se cu trudă prin nămeţi, din rândurile cărora mulţi sfârşeau degeraţi, fără a putea fi ajutaţi de cineva, căruţe răsturnate, sub care zăceau încă vii mulţi oameni striviţi, ţipând după ajutor, sute de cai morţi şi crăpaţi, boi şi bivoli îngheţaţi şi cu trupul plin de răni însângerate. Moartea părea că strânge la un loc mii de suflete, fără a ţine seama că sunt oameni sau animale. Voalul ei lega împreună prieteni, aliaţi şi duşmani, ca într-o horă sinistră a ispăşirii păcatelor fiecăruia şi tuturor. Prizonieri turci zăceau troieniţi în zăpadă alături de soldaţi români sau ruşi, care îi escortaseră. Şi nu era de ajuns. Dansul morţii se îndârjise, cerând noi victime. Zaiul zăpezii şi uriaşe sloiuri plutitoare pe Dunăre, prindeau într-un vuiet scrâşnit o parte din ambarcaţiunile rânduite să traverseze fluviul cu echipamente de luptă, oameni şi atelaje. Cele mai slabe cedau, trosnind furios şi aruncând în apa rece tot conţinutul, sub ochii măriţi de groază şi neputinţă ai celor de pe mal.

Costache reuşi să ajungă acasă înainte de Ignat. Slăbit şi stors de vlagă, părea o palidă umbră a bărbatului robust şi mândru că merge să-i taie pe turci. Reuşise să traverseze Dunărea la Turnu-Măgurele, strecurându-se pe o ambarcaţiune plină cu răniţi şi degeraţi, ale căror gemete arătau că prin trupul lor încă pulsa o fărâmă de viaţă, ameninţată să fie oricând strivită de sloiurile gheţii. Moina, lăsată în ultimele zile, permitea adunarea pe malul românesc a unei mulţimi de oameni, ce saluta cu însufleţire şi mângâiere victimele războiului. Valuri de îmbrăţişări, alternând cu strigăte de bucurie şi întrebări disperate, stârneau o larmă întinsă de-a lungul apei. Bolnavi şi răniţi erau înghesuiţi în sute de căruţe şi sănii, trase de boi şi cai, urmând să plece care încotro. Din când în când, sunetul trompetelor spărgeau văzduhul, chemând în diverse locuri de adunare în formaţie pentru o scurtă defilare, apoi trimiterea în tabere militare pentru refacere, organizate în multe puncte din ţară, în special de-a lungul

Oltului. Se zvonea că-n ciuda „iubirii sincere”, despre care îl „asigurase” pe prinţul Carol, cu ocazia decernării „Ordinului cu cruce al Sfântului Andrei” pentru meritele avute la căderea Plevnei, ţarul Rusiei avea de gând să ocupe România şi să-i dezarmeze armata. În faţa unei asemenea ameninţări periculoase, principele a trecut imediat la măsuri de apărare. Văzând pe viu îndârjirea soldaţilor români cu turcii, Carol era convins că armata ţării nu putea fi dezarmată fără o luptă aprigă. Cu această încredere în determinarea românilor să-şi apere propria ţară, a dispus să fie făcute pregătiri multiple de rezistenţă în Oltenia, unde urma să se retragă cu întregul guvern, în cazul atacului rusesc.

— Of, pământ românesc! Nu te mai saturi odată de sângele fiilor tăi! Bodogănea Costache, îndreptându-se la întâmplare spre unul din locurile de chemare ale trompetelor, cu puşca folosită pe post de baston pentru sprijin.

Soldaţii, după ce erau notaţi într-un registru cu numele complet şi unitatea de care aparţinuseră, erau grupaţi în eşaloane, ce erau date în primire unui gradat cu misiunea să-i însoţească până la cazarma oraşului în vederea trierii. Văzându-l cu rana încă nevindecată din cauza frigului, Costache a fost demobilizat şi trimis acasă, unde a ajuns până la cazarma din Râmnicu-Vâlcea, cu un poştalion militar.

Razele bucuriei câştigării independenţii ţării prin războiul contra Imperiului Otoman au fost repede înceţoşate de sărăcia şi lipsa dreptăţilor sociale, continuate în perioada care a urmat. Sângele vărsat pentru a pecetlui cu sabia actul neatârnării stârnise frenezia speranţei de mai bine în multe suflete şi inimi. Evoluţia lucrurilor arăta că nedreptăţile, abuzurile şi necazurile, în loc să se diminueze, sporeau pe zi ce trece. În locul împlinirilor, oamenii suportau munci tot înrobitoare, biruri sporite şi alte împilări care le acutizau nemulţumirile, aruncându-i în disperare şi deznădejde. Procesul anevoios al transformărilor benefice izvorăşte din perioada fanariotă

care a distrus stâlpii de bază ai societăţii româneşti pentru generaţiile următoare: morala şi încrederea în valorile naţionale reale. Atunci a fost golită de conţinutul său real acţiunea de a” guverna”, a administra, când i s-a schimbat sensul în cea de” căpătuire”, pricopsire, din cauza corupţiei, provenită din instituirea cumpărării cu bani şi influenţă a oricărei funcţii administrative. (Cuvântul „chiverniseală” provine de la „chiverneo”, care însemna a guverna). Probabil că acest obicei s-a lipit aşa de mult de sufletul naţional încât i-a imprimat chiar o nouă mentalitate ca principiu de viaţă: năimirea dregătorilor în scopul propriei chiverniseli.

Lumea, odată obişnuită cu răul, îşi pierde puterea sfârtecării voalului care-i astupă viitorul şi, în loc s-o ducă rău, o va duce şi mai rău. Formându-şi sentimentul că viaţa s-a transformat într-o viziune înspăimântătoare, tratează speranţa ca pe un vis de la care nu mai are ce aştepta şi acceptă răbdarea sub forma unui dat la capătul căruia o să stea să moară, nu să se salveze. Adoptând căderea în propria-i neputinţă riscă, atât pierderea demnităţii, ca pomii frunzele, cât şi să se facă de râs în faţa civilizaţiei. Salvarea nu vine decât de la cei care o conduc. Ei trebuie să definească cinstit şi corect lucrurile,arătând că ticălosul e ticălos, deoarece se preface că ia crucea Mântuitorului, licheaua e lichea întrucât vizează numai ticăloşii iar ulii nu sunt privighetori. Altfel, se iveşte tendinţa căderii în râpa mitocăniei grosolane, când conducătorul nu vrea să vadă nimic în afara stratului său de subspecie iar cel condus să aleagă între a deveni un cerşetor agresiv ori alinarea că-şi poate aduce singur funia şi săpunul. Ulterior va fi prea târziu pentru îndreptarea lucrurilor. Nu poţi cere soarelui mai multă lumină şi ploii apă în plus ca să poată spăla vinovăţii şi păcate de neiertat. Vai de poporul rămas nepăsător în mâinile cui îşi încredinţează soarta! Niciodată nu va reuşi să dea naştere unor sfinţi în stare să se roage cu folos doar pentru el sau conducători capabili să-l scoată din rătăcirea prin mărăcinişul suferinţelor!

Costache era departe de-a trăi frenezia revenirii în

sânul familiei, amplificată şi de sărbătorirea Crăciunului. Părea căzut într-o apatie inexplicabilă şi greu de înţeles. Lipsa poftei de mâncare, răspunsurile zgârcite privind păţaniile sale pe front, completate cu refuzul categoric a unei ceşcuţe de ţuică fiartă ori al vreunui pahar cu vin, arătau un comportament în stare să îngrijoreze pe oricine îl cunoscuse înainte.

— O să-şi revină, mamă, era de părere dada Mitra, doftoroaia satului.

Venirea primăverii nu a adus o schimbare semnificativă sănătăţii lui Costache. Din contră, s-a înrăutăţit şi mai mult când autorităţile îndrituite cu ajutorarea văduvelor şi mutilaţilor de război îi refuzaseră atât cererea micului sprijin financiar promis , cât şi cea pentru pogonul de pământ.

— Ce bani, mă? Care pământ, bă? N-ai niciun drept! Ai luptat pentru ţară? Nu, ci să aperi viitorul copiilor tăi! Sunt alţii, băăă…., cu situaţii aşa de grave, că numai noi ştim cât trebuie să ne zbatem ca să le rezolvăm! Să zici mersi că ai scăpat întreg! Du-te şi munceşte!

Se culca devreme, se scula târziu, iar de la un timp, părând că nu-i mai ajunge somnul, dormea şi peste zi, însă aşa adânc, încât era nevoie să-l zgâlţâie cineva destul de bine ca să poată fi trezit. Atunci se tulbura brusc, afişând o figură buimacă, neliniştită şi, deseori, chiar fioroasă. În câteva săptămâni nu s-a mai trezit. Plecase la Domnul, lăsând în seama altora toate grijile şi necazurile, venite special să-i amărască viaţa.

— Să ştiţi c-a avut „boala păduchilor”iar noi nu ne-am dat sama! comenta dada Mitra, la înmormântare.

— Ce e aia?

— Ceva căruia doftorii, nu ştiu de ce, îi zâc „tifăs ezatematic”.

Nicolaie nu s-a mai întors în oraş. Asistând neputincios cum se adâncea în suferinţă tatăl său,în loc să-şi revină, s-a gândit la ajutorarea familiei cu muncile de primăvară. Având nevoie şi de ceva bani, a crezut că se va descurca înlocuind o vreme „porcarul”, ce tocmai plecase

de la curtea Borăneştilor, însă, moartea neaşteptată a tatălui, l-a forţat să rămânând mai bine de un an, până s-a însurat cu Stanca. Răstimp, soru-sa, Mărina, măritându-se, şi-a cerut partea ei de pământ. Atunci s-a făcut împărţeala: cele opt prăjini şi trei litre, de lângă casă au rămas mamei iar restul de cinci prăjini şi o litră, din lunca Oltului, i-au revenit lui. Aici trebuia să ajungă astăzi pentru a culege porumbul.

***

Se îndrepta spre căruţă ţinând calul de căpăstru. Chipul îi trecea de la îngrijorare la enervare. Semnificaţia semnului rău, dată de Stanca visului de azi-noapte cu acel copilaş ce râdea, arătând cu mânuţa către Nicolaie, se topea în usturimea resimţită în suflet, provocată aseară de vorbele lui Rogoz:

— Of, Doamne, arătă milă credincioşilor Tăi şi fă ca veninul vorbelor rele să devină miere în urechile lor spre a le îndulci un pic amăreala vieţii! Auzi, ticălosul! Cică a glumit când i-a spus coanei Ilinca, de faţă cu lumea, că „sarea pământului” ar trebui să moaie puterea celor „măritaţi”în sat. Asta e glumă sau răutate?

Dar enervarea începea să-şi dilueze intensitatea odată cu licărirea gândului că oamenii pizmaşi or să ajungă-n iad, unde Sarsailă îi va călări şi batjocori cu dublă măsura pentru supărările produse altora. Faţa îi este luminată de un zâmbet îngăduitor. Credinţa dată de învăţămintele Sfintei Scripturi îl ajuta să stea deoparte de stricăciunile firii omeneşti, zgândărite de urzelile diavoleşti. Mintea lui judeca simplu: lucrurile bune şi rele alcătuiesc împreună taina vieţii hărăzită oamenilor de Creator. Prin urmare, orice încercare a cuiva de-a pricepe ascunzişurile misterioase şi greu de pătruns ale lumii , e sortită zădărniciei. Planul Domnului este să dea fiecăruia ceea ce i se cuvine, la timpul potrivit şi când se aşteaptă mai puţin.

Trecându-i furia provocată de reamintirea cuvintelor

batjocoritoare ale lui Rogoz, ochii săi prindeau acea limpezime strălucitoare, în stare să dezarmeze orişice pornire agresivă, specifică privirii nevinovate a copiilor. Considera că e mult mai folositoare împărtăşirea din evlavia faţă de darurile lui Dumnezeu decât să dea frâu liber mâniei stârnite de umbra trufiei omeneşti. Lucrul acesta părea că-l simte şi Bidivul, calul său, un roib micuţ, c-o pată albă pe obraz şi coama neagră. Această corcitură între rasa cailor de munte şi a uneia specifică celor de câmpie, simţea de fiecare dată, starea sufletească a lui Nicolaie. La mânie se răzvrătea, refuzând să mai tragă în ham iar când stăpânul era voios şi relaxat, erau de ajuns cuvintele, „nu mă lăsa Bidivule” şi calul se opintea în ham, încordându-şi întreaga fiinţă să scoată la liman căruţa încărcată.

În dimineaţa asta, Bidivul, odată înhămat, începe să bată uşor pământul cu piciorul din faţă a nelinişte ori nerăbdare să plece la drum. Agitaţia calului reînvia temerile lui Nicolaie:

— E semn rău! A zis bine, Stanca, de visul meu. Dacă n-au dat hoţii sau mistreţii iama prin porumb, ceva tot o să se întâmple. Doamne, ajută-mă să iasă totul bine, până la urmă!

Apariţia Stancăi în uşa casei, ţinându-l de mână pe Giorgică, băiatul lor de vreo cinci anişori, lumina o clipă chipul înnegurat al lui Nicolaie. Părea o mângâiere de ploaie uşoară şi răcoroasă, aşteptată-n arşiţa verii, ce-i bucura inima şi-i îmbuna răvăşirea gândurilor. Drăgălăşenia priveliştii storcea pe chipul asprit de soare şi vânt al lui Nicolaie un zâmbet cald, ca de arhanghel topit în noianul unor armonii sensibilizate de vibraţia dulce a împlinirilor, în stare a ţine deoparte pe oricine, de ursita aşezării strâmbe a multor lucruri în viaţă. Vedea în gesturile şi răbufnirile lui Georgică oglinda propriei copilării, pierdută într-o lume zvârcolită de nedreptăţi răutăcioase şi umilinţe nemeritate. Adorându-şi fiul, Nicolaie rătăcea adesea în vălul visului spre viitor, când spera la ivirea unei alte lumi, plină de risipa bucuriilor, în

locul celei vrednică de plâns în care trăia.

Nechezatul calului îl făcu să lase deoparte noima regretelor că nu poate limpezi semnele vestirii tulburărilor, prin care spera să tracă fără să-i lase urme vizibile în suflet şi să se gândească la venirea toamnei. Mai ales că nu se anunţa a fi una rumenită cu ciorchinii strugurilor şi poamelor din brâu, cât una cu soare ofilit, ale cărui raze nu mai jucau în oglinzile apelor, iar nopţile erau atinse de fiorul ascuţit al frigului. Trăia o vie nedumerire între speranţă şi o aşteptare ciudată, care-i zgâlţâia trupul.

Privirea curată şi obosită a lui Georgică, trezit înainte să-şi fi putut isprăvi somnul, stârneau pâlpâiri dureroase în pieptul lui Nicolaie, făcându-i să tresară inima ca o pasăre speriată. Alungând negrele gânduri, reuşi să treacă de la simţămintele unor nelinişti temătoare la adâncirea preocupărilor asupra a ceea ce avea de făcut în continuare. Ridicându-şi privirea către cei dragi, îi întreabă maliţios:

— Sunteţi gata voinicilor să învingeţi, azi, duşmanul gospodarului, numit „sfânta lene”?

— Lasă glumele, Nae şi, mai bine, caută un loc potrivit în căruţă, unde să aşez baniţa, să nu se răstoarne oala cu ciorbă, că e fierbinte şi opăre toate ălea, îşi atenţiona Stanca bărbatul, trăgând uşa după ea.

Avea pe cap o basma albă din borangic, uşor îngălbenită de vreme, tivită pe margine cu mărgele micuţe de sticlă, galbene şi roşii, întrerupte alocuri de goluri semnificative cauzate de uzură, ce-o înnodase sub barbă. Îi zicea „Nae”. La fel şi cei din sat. Între mentalităţile moştene, exista şi una potrivit căreia, prenumele se „poartă” ca şi hainele. Cel „bun”, adică rostit întreg, aşa cum îl are sfântul de la care a fost împrumutat, se scrie în acte, este rostit la biserică, şcoală ori dacă faci cunoştinţă cu cineva străin. În rest se pronunţă fie în forme prescurtate ori prenumele de „purtare”. Dumitru e Mitu sau Mitru, Maria devine Marieta iar Elena se transformă în Lenuţa. Nu se ştie de unde a venit obiceiul, însă bătrânii susţin că reprezintă un mod de preţuire al sfântului titular:

— La horă sau cununie mergi cu aceleaşi ţoale folosite când trebăluieşti în gospodărie? Aşa e şi cu numele. Trebuie să respecţi puterea sfântului care ţi l-a dat, dacă vrei să te ajute în viaţă. Îl respecţi, o face!Nu? Atunci să n-ai pretenţii! Nu numai că refuză să-ţi vină în ajutor, dar te mai poate încărca şi cu alte năcazuri în plus. Şansa ca să-l ai de partea ta e să-i pomeneşti numele atunci când te afli în nevoie, nu toată ziua, traca-fleanca!

Nae îşi ridică băiatul în braţe şi, după ce-l sărută afectuos pe obrăjor şi-l aşează pe capră-n căruţă, se îndreaptă spre poartă s-o deschidă, în timp ce nevastă-sa îşi rotea privirea prin gospodărie, aidoma stăpânei care dorea să ştie exact ce face fiecare supus al său. Convingându-se că e totul în regulă, porneşte către poartă, pregătindu-se să o închidă după ce scotea soţul ei căruţa afară.

— Grăbeşte-te, Nae, să nu întârziem! Acuşica vine iar ploaia şi nu facem nicio ispravă.

— Ai aşa poftă de muncă, muiere? Vezi să nu te roadă pământul… ca rugina fierul. De-o fi să plouă, ne întoarcem şi gata! Ce mare scofală? Doar n-am rămas ultimii cu adunatul în luncă. Iar mistreţii…., cum o vrea Domnul. Puterea e la El, nu la noi. Cât ne iubeşte, om vedea!

— Am zâs şi io, de ce trebuie să te superi?

— Ce-ţi spune muierea să vinzi nu să cumperi, că nu-i astupi gura nici cu piatra morii.

— Şi gura bărbatului, o fi uşă de biserică! Mai de grabă poartă la cimitir sau uşa de intrare în iad, la câţi sfinţi ies pe ea atunci când se enervează! nu se lăsa nici Stanca, în timp ce închidea poarta mare a curţii, asigurând-o cu un inel de sârmă în partea de sus, apoi îşi continua bomboneala:

— Aşa, să nu intre iepurii, că de hoţi nici că-ţi pasă! Altfel făceai şi tu o încuietoare ca lumea. N-ai văzut cum au alţii? Dar tu îl pui de caraulă pe sfântul Sisoie. Nu te gândeşti că mai plecăm şi noi de acasă. Avem dreptate, noi, muierile! Dacă nu ne-am ţine de capul vostru, aţi lăsa totul vraişte. Geaba vă plângeţi că avem gura mare!

— Ai terminat cu trăncăneala? Acuşi se enervează Bidivu şi ne bagă-n şanţ, rosti Nae, făcându-i cu ochiul lui Georgică, după ce Stanca se aşează în căruţă.

— Mână calul şi mai lasă-le ciorlii de prostii. La câte am eu pe cap, ţie îţi arde de glume. N-o vezi pe Nania cum se uită? Cred că se sparge de râs! Numai aşa, să-mi facă în ciudă.

— Mă-ta s-a sculat cu faţa la pernă şi e pusă pe harţă, dar noi ne prefacem că n-o auzim, rupe Nicolaie sporovăiala muierii, bătându-l pe spate pe Giorgică.

— N-o mai supăra, tăticule. Io o iubesc pe mama şi nu vreau să plângă.

— Stai cuminte că n-o să plângă, însă îi place să dea drumul meliţei şi, în loc să toace cânepa, docăne în vânt să se aerisească. Adună lucrurile claie-vâlvătaie, se încurcă în ele, apoi tot pe mine mă cheamă să i le descâlcesc. În rest e bună. Rău e patul că o suportă şi nu se dărâmă cu ea când doarme. Nici atunci nu stă frumos. Dă din picioare.

— Ha,ha, ha! Râse Georgică. Şi eu mişc picioarele când dorm. Dau jos şi cerga, dar patul mă iartă. Nu se supără pe mine şi să se strice.

Stanca părea că amuţise. Nu lua în seamă vorbele lor. Părea că nici nu-i aude. Avea alte gânduri. Ale ei. Caprele aveau nutreţ, dar apa le-o ajunge toată ziua? Dar porcii? Le umpluse de dimineaţă trocul cu ştiuleţi de porumb, spărsese şi câţiva dovleci iar în trocan turnase două căldări cu apă proaspătă. Vaca era bine. Avea ieslea plină cu fân şi coceni jilavi de porumb,iar hârdăul îl umpluse cu apă. De găini nu-şi făcea probleme. Le aruncase în curte câteva canciocuri cu secară, apă aveau iar în rest, mai puteau ciuguli firele ierbii dinspre gard. De o sări vreuna gardul, o s-o bage Sanda, vară-sa îndărăt. Doar îi spusese că azi or să fie în luncă la cules şi o rugase să mai ia sama ce se întâmplă pe acasă. Mai rău cu rufele. De s-o isca un vânt să le dea jos, or să le „facă praf” neostoitele de găini. Când începuse drumul să coboare spre Valea-Ruzii, zdruncinăturile căruţei aveau darul s-o aducă la realitate. Parcă speriată de alunecarea bruscă din

plutirea dulce pe aripile unor vise, numai de ea ştiute, îşi atenţiona soţul, aruncându-i o privire buimacă:

— Ai grijă, Nae, să nu se sperie calul şi să dăm de vreo belea. Dă-te jos şi apucă-l de căpăstru.

Înainte să fie terminate spuse muierii, Nicolaie ţâşnise de pe capră, lăsând frâul în mâna copilului.

— Uşor, Bidivule, uşor cu tata, îşi încuraja calul mângâindu-l pe crupă, apoi, din doi paşi, ajunse lângă gâtul lui, trăgând înapoi de vârful ulubei spre a reduce din povârnirea căruţei.Simţind încurajarea stăpânului, calul se cabră pe picioare până aproape de oprire completă. Profitând de ocazie, Nicolaie prinde cu ambele mâini una din ţepele folosite la supra-înălţarea părţilor laterale, îi înfige capătul sub podina din faţa loitrei, apoi apasă cu putere pe fierul ce fixa obezile roţii. Scoţând un nechezat ca o mulţumire pentru ajutorul primit, calul înainta cu paşi mărunţi, pufăindu-şi nările la scurte intervale de timp.Trecând prima curbă, drumul devenea aproape orizontal, şerpuind printre trunchiurile masive de fagi şi stejari, a căror coroană stufoasă alcătuiau o boltă deasă, sprijinită pe lături de lăstărişul mărăcinos aidoma unui tunel, întrerupt sporadic de poteci făcute de oameni şi animale. Între ele se remarca „Poteca Târgului”. Bine bătătorită şi mult mai lată,traversa Valea Ruzii pe lângă”Ţăvoi”, urca în „Ploştina” bercioienilor, apoi se prelungea, trecând din-vale de biserica acestora. „Ţăvoiul” era un izvor ţâşnit în gârlă din mal. La baza lui, oamenii amenajaseră o mică adăpătoare pentru animale iar în buza izvorului înfipseseră un jghebuleţ din lemn, ce făcea apa să ţiruie spre capătul adăpătorii. „Poteca Târgului”parcurgea întreg platoul bătrânilor stejari, strecurându-se printre ei, apoi se lăsa în lunca Oltului pe „Coasta lui Ciubotaru”. Continuându-şi traseul pe la capetele culturilor de legume, varză şi diverse verdeţuri, ce-i făcuseră vestiţi pe bercioieni, se încheia la podul plutitor, utilizat din vechime de oameni şi căruţe, la trecerea Oltului aproape de „Târgul Râurenilor”, deschis anual, cu ocazia sărbătoarei de Sfânta Maria.

— Mergem la „Ţăvoi” să bem apă! Se alinta Georgică, strecurându-şi căpşorul între braţele mamei, după ce se plictisise de statul alături de Nicolaie.

— Azi, nu dragule, că avem treabă iar căruţa nici nu poate ajunge până acolo.

— Da’ la Râureni când mă duci?

— O să vină şi vremea aia, puiule. Poate duminică, dacă vremea e bună, îi răspunse maică-sa, sărutându-l pe frunte şi mângâindu-l cu dragoste maternă pe cap.

Amărăciunea resimţită de Stanca în suflet că nu apucase a împlini până acum o dorinţă atât de simplă fiului ei, se pierdea în înviorarea pădurii, produsă de freamătul frunzelor şi ciripitul disperat al păsărilor. Oftatul adânc avea darul să exprime resemnarea mamei cu învinovăţirea pentru neputinţa atingerii aşteptărilor fiului său. Fiind singurul lor copil, după mai multe încercări nereuşite, îl priveau ca pe o comoară. Era floarea îndrăgită a vieţii lor, primită ca o binecuvântare aurită din slava Domnului, hărăzită a le lumina viaţa. Pe măsură ce creştea îi observau mintea deschisă pentru a înţelege lucruri rar exprimate, însă percepute de orice părinte că-i zac în propria inimă. Cuminţenia şi isteţimea lui Georgică le întărea puterea sufletească de-a nu se mai simţi singuri, înlăturându-le teama că s-ar putea scufunda, cândva, între ce au fost şi ar putea deveni.

La bătrâneţe, omul se teme cel mai mult de apăsarea singurătăţii şi neputinţei sale. De aceea investeşte efort şi energie să aibă un urmaş, adică pe cineva în care să-şi poată pune toată încrederea că-i va continua rostul său pe lume. Chiar dacă nu se află lângă el, simplul fapt că acel cineva există undeva, îi dă vigoare şi-l întăreşte. În acel moment, pentru părinţii lui, Georgică părea să aibă promisiunea unei chei a iubirii şi dăruirii atât de sincere, încât ar putea curma ticăloşia unor vremuri urzite lor de o soartă mai puţin amabilă. Ceva îi făcuse să-l privească, încă de la naştere, cu ochi aprinşi de multă înduioşare. Se întâmplase într-o zi de august, cu cer senin şi soare arzător ca după ploaie. Stanca şi vară-sa, Sanda, cutreierau

pădurea Giurgeni în căutarea unor ciuperci de sezon, îndeletnicire practicată de toate femeile satului. Acest lucru nu reprezenta vreun moft, cât o cerinţă absolut obiectivă. Creiţe, vineciori, creasta cocoşului, hribi sau ghebe, crescând în abundenţă în pădure, constituiau un fel important de mâncare pentru o bună parte a anului. Iarna, în timpul posturilor, se foloseau mânătărcile uscate, din care se preparau diverse supe şi tocăniţe iar bureţii iuţi, fierţi şi conservaţi în oţet, erau consumaţi ca murături sau prăjiţi în tigaie cu usturoi zdrobit. Alăturând o mămăliguţă caldă ori mălai copt în cuptor, se realiza o masă gustoasă şi îndestulătoare, motiv suficient pentru invidioşii ce nu se puteau bucura de un asemenea privilegiu, să-i poreclească „bureţari” pe locuitorii din Cremenari.

Cu traistele pline şi agăţate de umăr, cele două muieri urmau poteca spre sat. La un moment dat, Stanca scoate un ţipăt şi se precipită către luminişul din apropiere, unde cade ca secerată pe iarba abia zvântată, de la ultima ploaie. Sanda o privea înmărmurită şi cu ochii măriţi de îngrijorare, cum se zvârcolea în chinurile facerii. În minutele următoare îşi face apariţia din umbra pădurii dada Saveta, alergând şi cu traista bătându-i şoldul:

— Fugi, Sando şi zâi lu’ Nae să aducă iute căruţa!

Dada Saveta era bine cunoscută locului pentru priceperea ei să vindece gâlcile copiilor, frecându-i în gât cu sare, să oblojească buboaie sau tăieturi, cu diverse leacuri scoase din buruieni numai de ea ştiute.

Când a reuşit să ajungă Nicolaie, copilaşul, şters cu şorţul şi smocuri de iarbă moale şi umedă, smotocea cu râvnă ţâţa mamei, învelit în pieptarul de lână al Savetei. Sosise înainte ca mirosul fraged de carne proaspătă să zgândăre nasul jivinelor pădurii. Fiind băiat, potrivit tradiţiei, trebuia botezat „Giurgea” sau „Giurgiu”, dar Stanca a preferat să-i spună „Georgel” ca să se ştie şi unde avenit pe lume, dar să fie şi un diminutiv al numelui marelui Mucenic Gheorghe, scris pe vremea aceea George, urmare a extinderii curentului francofon şi-n ţările române, după Revoluţia din anul 1848.

Pădurea Giurgeni începea din zăvoiul Oltului, cotropit de răchită, sălcii şi plopi, a căror clătinare uşoară la adierea vântului, se îngâna cu apele învolburate, ce-şi arătau adesea furia şi puterea. Ciripitul păsărilor, de primăvara până toamna, avea menirea s-o scoată din singurătate şi sălbăticie, închipuind chemarea la viaţă şi ademenirea cu linişte şi umbră deasă, în pale de aer răcoritor, în special când arşiţa verii pârjolea pământul şi văzduhul. În continuare, codrul de stejari şi fagi bătrâni, înnegrea pantele şi platourile dealurilor până departe, pe culme. Întinderea şi vechimea făceau din pădurea Giurgeni un loc plin de poveşti, unele chiar înfricoşătoare, cu lupi şi râşi sălbatici, ce stăteau ascunşi ziua în scorburi adânci ori vizuini sub pământ, ca să iasă noaptea spre a ataca animale domestice rătăcite sau călători singuratici. Numai vrăjitoarele, care ştiau cum să ţină demonii în dârlogi, scăpau nevătămate în puterea nopţii. Pericolele încetau la cântatul cocoşilor, înspre zori. Cu toate că oamenii trăiau învălmăşiţi cu sălbăticiunile, fiecare respecta regula ca înserarea să-l prindă în sat şi nu în mijlocul pădurii.

Chiar şi Necuratul avea obiceiul să-şi vâre coada. Lua minţile cuiva, făcându-l să nu mai ştie poteca spre sat. Dacă nu-şi făcea cruce în genunchi, spunând din tot sufletul o rugăciune, risca să nu mai prindă ziua următoare. Odată scăpat dintr-un asemenea necaz, mulţumea Celui de Sus cu rugăciuni şi câteva zile de post. Ca semn al primirii, Dumnezeu arunca asupra satului o ploaie rapidă de vară, având grijă să trimită şi câteva săgeţi fulgerate spre pădure, însoţite de tunete puternice, ca să-l alunge pe Cel din Baltă.

Drumul continua şerpuirea în desişul pădurii cu multe hârtoape şi denivelări care, urmărite cu fidelitate de roţile căruţei, o făceau să tremure din toate încheieturile, zdruncinând sănătos oasele călătorilor. Aerul răcoros şi parfumat cu mirosul vegetativ al muşchilor crescuţi pe scoarţa copacilor bătrâni, era străbătut de dangătul clopotului bisericii din Bercioi. Stanca, simţind, parcă, nişte fiori de gheaţă pe şira spinării, începe a-şi face cruce,

rostind, cu vocea tremurândă, mai mult ca pentru sine:

— Doamne, ce să însemne asta, că azi nu-i nicio sărbătoare! Chiar de-o fi murit cineva, prea sună a jale şi pustiu. Să fie vr-un semn c-am rămas fără porumbi? Nu mai înţeleg nimic.

Coborând pe la Fântânele, drumul începe a se topi în albia „Gârlii”, cum mai era botezată Valea-Ruzii, unde apa, scursă ca un torent, în urma ploii recente, ştersese orice urmă. Ridicarea ceţii deschidea în faţă perspectiva unui cer albastru, de toamnă târzie, pe care se scurgeau câteva zdrenţe de nori albi şi pufoşi. Liniştea spartă doar de copitele calului la contactul cu pietrele şi uruitul unei ciocănitori, crea o stare de împăcare cu toate neajunsurile vieţii. Georgel se alinta murmurând refrenul unui cântec, adus de curând în sat: „pentru mamă, pentru tată, dragostea-i nemăsurată”.

Când au ajuns la destinaţie, soarele se ridicase pe cer suficient să alunge binişor răcoarea dimineţii. Trăgând căruţa cât mai aproape de covercă, Nae deshamă calul şi-l lasă liber la păscutul ierbii înrourate şi crude din marginea zăvoiului. Briza Oltului tremura frunzele plopilor, acoperind susurul râului.

— Până potriveşti în covercă ţoalele şi mâncarea, vreau să dau o raită să văz dacă avem vreo pagubă, îşi atenţionează Nicolaie soţia, pierzându-se în lanul cu porumbi.

Stanca îşi vedea de ale ei, mişcându-şi capul în aşa fel încât se putea înţelege orice: fia că-l auzise, fie că nu. Dar strigătele entuziaste ale copilului îi tulburau gândurile, făcând-o să-şi ridice precipitată privirea către el:

— Mămico, mămico, de ce nu dormim şi noi în covercă? E aşa frumos şi miroase a fân!

— Aşteaptă, puiule, un pic! Când termin, o să-ţi aştern ţolul acesta peste coceni, îţi dau ceva de învelit, apoi o să dormi cât vrei, că noi avem multă treabă de făcut.

— Ce bine! Ce bine! Se ambala Georgel, sărind într-

un picior.

Feţişoara lui, albă şi netedă, luminată de un zâmbet larg, radia de acea fericire sinceră, resimţită de orice copil când are parte de împlinirea unei dorinţe. Copii nu ştiu să-şi clasifice ori ierarhizeze dorinţele. Şi le exprimă direct, nevinovat şi atât, fiindcă pentru ei sunt la fel ca valoare. Se pot bucura ori întrista cu aceeaşi intensitate sufletească atunci când obţin o bomboană sau luna de pe cer, fiindcă nu sunt în stare să le deosebească. Doar cei maturi tratează împlinirile şi neîmplinirile ca fleacuri ori pline de însemnătate emoţională.

Aerul proaspăt şi încă umed al dimineţii, mirosind a rouă şi a aburi ieşiţi din pământul reavăn, începuse a se încălzi, anunţând o zi excelentă de lucru. Observând că recolta n-a suferit vreo pagubă, Nae s-a apucat de cules, fluierând fericit. Curând îl urma şi Stanca. Frunzele uscate şi aspre ale tulpinilor de porumb, le biciuiau feţele arse de soare, dar ei păreau a nu băga în seamă un astfel de neajuns . Aveau un singur gând: să isprăvească de cules înainte de prânz ca să le rămână timp suficient pentru tăierea cocenilor, legarea în snopi şi stivuirea în glugi.

În vremea asta, Georgel îşi găsea de joacă în jurul covercii. Se distra ascunzându-se în interior, apoi ieşea afară, scoţând strigăte de bucurie. Uneori se apropia de cal, bătându-i pumnii să-i facă necaz că el nu are pat în covercă. Alteori îşi punea coşul pe cap, imitându-şi mama la căratul greutăţilor. Pe atunci, femeilor li se părea mai uşor să transporte baniţa, târna sau vadra cu apă aşezate pe cap peste o cârpă, răsucită şi îndoită în formă de inel, numită „glavnică”. Exersând de mici, căpătau îndemânarea păstrării poverii în echilibru fără a o mai ţine cu mâna, indiferent că mergeau pe drum drept ori în pantă. De multe ori erau nevoite să ia un coşuleţ sau traistă cu o mână iar cu cealaltă să prindă palma copilului, semănând cu nişte cariatide vii, condamnate la susţinerea podinii de cazne a lumii.

De la distanţă, cu târna goală pe cap, mult prea mare faţă de firavul său corp, Georgel semăna cu o ciupercă

mişcătoare între ierburi. Concentrat asupra jocului, nu băga de seamă că taică-său se apropia în paşi hotărâţi. După ce-i smulse târna, zvârlind-o lateral, Nicolaie îl prinse-n braţe, apoi îl arunca în sus, zicându-i, râzând cu voioşie sinceră:

— Tu eşti muiere, mă, de ţii coşul pe cap?

Avea destule motive să se bucure. Recolta era bună şi n-o stricase nimic. În plus, vremea frumoasă, îl ajuta să termine totul chiar azi. Întrerupând hârjoana, se îndreptă să prindă calul, cu tot „boticul" lui Georgel, căruia i se deschisese pofta de joacă şi mai mult. Presimţind intenţiile stăpânului, calul pufnea din nări, părând a nu fi dispus să-şi întrerupă păscutul.

— Hai Bidivule, hai taică! Doar încărcăm apoi te las iarăşi slobod, cât mâncăm şi noi.

Stanca se apucase deja să croiască drum căruţei prin mijlocul tarlalei, tăind voiniceşte cocenii cu secera şi aşezându-i pale, pe lături. Nae aducea căruţa în urma ei apoi lua în spate coşurile cu porumb spre a le goli. Profitând de ocazie, Georgel se distra, râzând cu poftă cum rupea Bidivu ştiuleţii aruncaţi de el, izbindu-i cu botul de pământ.

În aproape un ceas, căruţa era plină cu porumbul peste care tronau câţiva dovleci, aruncaţi împreună cu vrejurile, spre a face un fel de capac preventiv căderii ştiuleţilor din căruţă pe timpul mersului. Bidivu, cu hamul pe el, păştea pufnind pe nări şi apărându-se de muşte cu stufoasa-i coadă iar Stanca s-a apucat să întindă masa. Pe baniţa întoarsă cu fundul în sus, acoperită cu o velinţă albă, aşteptau trei străchini de pământ ars să fie umplute cu ciorba din fasole verde tomnatică. La mijloc sta altă strachină cu brânză proaspătă de vacă, înconjurată cu vreo câteva cepe micuţe şi strâmbe, ouă fierte, trei linguri de lemn şi jumătate din pâinea coaptă decuseară în cuptor, pe foi de nuc. Se gândise de ieri:

— Cum să apai io la cules cu mămăliga-n traistă? N-ar fi râs lumea de mine? Mămăliga e pentru ai casei. După ce-o răstorni pe cârpător, aşezi tuciul înapoi pe foc şi

arunci o oală de lapte dulce în el. Dacă vrei să te fandoseşti, înainte să se închege de tot mămăliga, pui vreo trei linguri cu jumări din oala cu untură, arunci o strachină de brânză sfărâmicioasă şi mesteci bine. Sau, dacă nu-ţi place aşa, prăjeşte separat jumările cu nişte ceapă tocată mărunt, câteva felii de pătlăgele şi frunze mărunţite de mărar. Acasă poţi rupe gâtul foamei cu ce ai, dar „în lume” nu te prezinţi chiar oricum.

Mintea omului iscodeşte adesea necunoscutul ca să încerce a obţine o explicaţie aspra a ceea ce nu este în stare să înţeleagă. Surpriza e că-n loc să găsească îngerul luminos al înţelepciunii, ajunge să dea peste oglinda propriilor închipuiri. Dar nu suportă smerenia recunoaşterii greşelii şi merge mai departe cu falsa siguranţă a încrederii că o să facă ziua de mâine să fie potrivit dorinţei lui. Poate că din această cauză i-a dat Dumnezeu disperarea. Ea nu este o pedeapsă, ci doar o foarfecă ce-i taie lungul nasului pentru a fi în stare să vadă mai uşor nimicnicia faptelor sale. Abia atunci realizează că nu e stăpânul Universului, ci o simplă creatură supusă regulilor universale. La fel şi deznădejdea. Nu este marginea prăpastiei de la care poate începe pieirea omenescului, ci limita până unde suportă să ajungă spre a-şi da seama cât de mult a îndepărtat Dumnezeu cerul de apucăturile greşite ale lumii şi unde duce surzenia oamenilor la poveţele divine.

Mijlocul salvării din chingile deznădejdii îl constituie regretul sincer. Nu după minunăţiie din paradisul pierdut, din contră, pentru nesăbuinţele făcute, ai căror ţepi pot fi simţiţi cât sunt de dureroşi numai în suferinţă.

Nicolaie şi Stanca aveau toate motivele să fie mulţumiţi. Recolta bună de porumb, cu drugi sănătoase şi încărcate cu boabe mari, aurii, le da o deplină satisfacţie. Cerul albastru – intens, lipsit de nori, prevestea că şi mâine va fi o zi minunată, care le-ar permite să termine tăiatul şi legatul cocenilor în snopi, apoi să-i transporte acasă. Aşezaţi pe iarbă în jurul baniţei pe post de masă, înghiţeau ultimele bucături.

— Ce zici, Nae, n-ar fi bine să strângem ştiuleţii, rămaşi pe câmp, aici, în covercă, să-i putem lua mai uşor, la transportul următor?

— Şi, cine să-i păzească? Răspunde Nicolaie întrebării soţiei, împingând pieptul înainte şi mâinile ridicate, să se-ndrepte de spate.

— Rămân io să-i apăr de hoţi, se amestecă Georgel.

— Bravo mă, viteazul taichii. Când or da hoţii nas cu-n asemenea paznic. Or să facă pe ei de frică, se auzi glasul lui Nae, colorat de un râs plin de sănătate.

În clipa următore auziră lătratul cunoscut al lui Zapciu, câinele lor de acasă. Lăsându-şi părinţii muţi de uimire, Georgel o rupe la fugă să-l întâmpine, strigându-l pe nume dar şi alintându-se puţin, aşa cum o făcea de fiecare dată când o bucurie îi umplea sufletul:

— Zapţiule, Zapţiule, ce dol mi-elea de tine!

Nedumirirea accelera bătăile inimii celor doi soţi făcându-le obrajii stacoji. Mai afectată era Stanca. Se ciupea de bărbie spre a se convinge că e trează şi n-are vedenii. De dimineaţă, la plecare, în mod sigur, îl lăsase în curte. Că-şi găsise vreo gaură, pe undeva prin gard, treacă-meargă, însă cum reuşise să ajungă singur până aici? Să se fi întâmplat, Doamne fereşte,ceva grav acasă? Mintea i se bloca în frământarea gândurilor iar scurgerea clipelor îi ascuţea chinul din suflet.

Din câteva salturi,câinele, ajunse în faţa lui Geogel chiar în momentul în care, împiedicându-se, copilul ateriza pe burtă. Luând-o ca un element al distracţiei, Zapciu se trânteşte în apropiere, se întoarce pe spate şi dă din labe, apoi, revenind la verticală, începe o suită de tumbe, arătându-şi fericirea regăsirii unui tovarăş de joacă printr-un lătrat linguşitor. Într-adevăr, crescuseră aproape împreună, dar acum era mult mai voinic faţă de căţeluşul speriat şi plângăreţ din urmă cu doi ani. Având o blană roşcat – aurie, terminată cu o pată neagră pe după cap şi-n spre urechea dreaptă, fusese botezat „Zapciu”. Probabil în dorinţa de-a fi la fel de rău ca dregătorii însărcinaţi, printre altele şi cu strângerea dărilor, ce speriaseră mulţi

ţărani prin abuzurile lor, îndeosebi din perioada fanariotă.

Mintea lui Nicolaie nu era răvăşită de temerea că s-ar fi putut întâmpla ceva grav acasă, cât de nedumerirea cum o fi reuşit câinele să treacă Oltul. Răspunsul avea să-l afle mai târziu. Sanda, ţinându-şi promisiunea, a intrat în curte să vadă dacă s-a întâmplat ceva prin gospodărie, în lipsa proprietarilor. La plecare n-a băgat de seamă că Zapciu ieşise şi a urmărit-o până-n marginea Oltului, unde mersese să observe stadiul câtorva snopi de cânepă târzie, lăsaţi la „topit" de trei săptămâni.

Cultivarea cânepii constituia o altă preocupare a femeilor satului. Din seminţele minuscule, semănate pe un teren bine mărunţit şi păzit cu străşnicie, până la încolţire, de atacul păsărilor cerului, pofticioase la o asemenea delicatesă, creştea o plantă viguroasă şi înaltă de peste un metru. La maturitate era tăiată, legată-n snopi şi ţinută în apă aproape două luni pentru a transforma coaja tulpinii în fibre textile, numite cârlţi, utilizate la confecţionarea funiilor, pânzei de sac şi altor ţesături. Obţinerea cârlţilor avea loc printr-un procedeu migălos, ce necesita răbdare, îndemânare şi destul efort fizic. La expirarea perioadei de ţinere-n apă,("topire"), tulpinile cânepii erau uscate, apoi zdrobite cu un dispozitiv din lemn, alcătuit, în esenţă, din două braţe articulate la un capăt, botezat „meliţă". Cârlţiul, în speţă partea fibroasă a cojii tulpinilor cânepii, reprezintă ceea ce rămâne în urma îndepărtării, cu un pieptene, a porţiunilor osoase. Operaţiunea zdrobirii, efectuată într-o anumită cadenţă, produce mult zgomot. De aici s-a născut ideea ironizării femeilor prea vorbăreţe cu expresia că „dau din meliţă" sau „le merge meliţa".

Balta în care Sanda pusese cânepa, se afla cam în aceeaşi direcţie, însă pe malul opus al Oltului, cu terenul unde se afla Nicolaie şi familia sa la cules. Zapciu, recunoscând chicotele şi strigătele, scoase-n joacă de Georgel, s-a aruncat imediat în apă spre a veni în ajutorul stăpânului său, considerat, probabil în mintea lui de câine, că s-ar afla în vreo primejdie. Înotând cu disperare, a reuşit să treacă apa chiar sub ochii Sandei, mirată ce-o fi

cu acel câine, ce seamănă aşa bine cu al Stancăi.

— Măi, Nae, venirea câinelui până aici arată ceva. Pune, repede, calul la căruţă şi să mergem acu' până acasă. N-o mai luăm pe unde am venit că e anevoie. Dăm ceva podarului, trecem Oltul cu podul şi ieşim direct. Drumul e mai bun şi mai scurt. Ajungem iute.

Neliniştea muierii măcina gândurile lui Nicolaie până la blocarea oricărei decizii, în stare s-o judece singur. Ca atare, trecu la fapte, îndeplinind ca un automat , sugestia primită.

— Io stau aici! Mă joc cu Zapciu, răsuna glasul de clopoţel al lui Georgel, însă nimeni nu-l auzi. Părinţii aveau mintea învolburată de grija cu ce s-o fi putut întâmpla acasă. S-au dezmeticit după coborârea căruţei pe rampa de lemn, aflată pe celălalt mal al Oltului. Prin mintea lui Nae defila imaginea copilului cu privirea obosită şi pleoapele căzute sub apăsarea somnului. Gândul că Georgel ar putea dormi în covercă, păzit de câinele lor venea ca o uşurare.

— Cred că doarme în covercă. N-are ce se-ntâmpla! Mai ales c-a rămas şi câinele cu el! Plus că e miezul zilei iar noi n-o să zăbovim aşa mult acasă, îşi liniştea Nicolaie muierea la întrebarea ei despre băiat, pusă mai mult de formă decât sub apăsarea vreunei temeri, semn că altceva o frământa în acest moment.

Rutina conduce, de multe ori, la slăbirea stării de veghe, lovind mintea suficient să coboare-n derizoriu încordarea atenţiei asupra lucrurilor săvârşite în condiţii de repetabilitate continuată.

Munca grea şi de durată a câmpului obliga femeile să-şi ia pruncii cu ele la lucru, sugari sau mărişori, chiar ziua întreagă. Acest obicei, impus de necesităţile asigurării existenţiale, făcea să nu mai apară o curiozitate atunci când vedeai un copilaş dormind pe o păturică, direct pe iarbă, în timp ce mama sa era la mare depărtare. Crescută şi ea în sânul naturii, nu se temea că vreo insectă i-ar înţepa copilul sau altă vietate l-ar putea muşca. În mintea mamei, pruncul era un înger, prefigurat în pui de om prin

voinţă divină, sub a cărei protecţie se afla până creştea mare. Îmbolnăvirea ori decesul, surveneau mai mult ca efect al unor fapte necugetate sau blesteme, decât datorită nepriceperii şi neglijenţei la îngrijirea acordată.

Viaţa omului dependent de natură are duritatea ei. Preocuparea pentru asigurarea supravieţuirii prezintă o prioritate deosebită în faţa grijii pentru copil. Dacă nu aveau ce să mănânce, mureau toţi. Lucrul acesta, trebuind să-l înveţe pruncul încă din faşă, înrădăcina convingerea că evitarea marilor necazuri se putea face prin distanţarea, până la eliminare, a sentimentalismelor. De aceea Stanca nu avea motive de panică prea mari că-şi lăsase copilul să doarmă singur la covercă. Obişnuindu-l să se culce şi să se trezească fără a avea, neapărat, pe cineva în prejmă, Georgel se comporta normal, fără să se agite, plângând speriat. Cu toate că-l iubeau din tot sufletul, părinţii evitaseră a-l răsfăţa fiindcă ştiau că răzgâiala îi va aduce mai multe neajunsuri decât beneficii în viaţă. În plus, îndeplinirea treburilor zilnice din gospodărie, pe lângă oboseală, făceau să le rămână prea puţin timp pentru dulcegării inutile.

— Chiar de n-o dormi, îşi va face de lucru jucându-se cu Zapciu, se autoîncuraja Stanca, intrând, apoi, în trepidaţia nerăbdării ce-i zbuciuma sufletul de-a afla cât mai repede ce se întâmplase acasă în lipsa ei. Dacă a scăpat porcul ăl mare şi o fi rupt gardul, s-a ales praful! Să fi dat iama hoţii? O fi vreo haie! Cum se aude că-n alte părţi e mare foamete, te pomeneşti c-or fi nimerit taman la noi, când nu eram acasă! Stăm şi aproape de pădure! Aoleu! Barim vaca să ne-o fi lăsat! În primăvară trebuie să fete!

Drumul către sat urca de la „Căsoaie”, numele poieniţei cu adăpostul podarului, pe o vale îngustă, săpată de torenţi în buza dealului încă din vremuri imemoriale, traversa printre stejarii seculari, platoul Giurgenilor, apoi, urcând pieptiş zona „Merii Nicului”, intra direct în sat. Prima casă era a lui Gheorghe Popa-Stan, omul Sandei. Înainte să ajungă şi căruţa în dreptul ei, Stanca începea să

strige:

— Văruţă! Văruţă!

Sanda, aflată-n grădină pentru a culege nişte prune lunguieţe de toamnă, bune de făcut poame şi magiun, răspunde imediat. Stanca, auzindu-i glasul, continuă precipitată:

— E ceva rău pe la mine? Că veni câinele la pământul nostru de dincolo de Olt.

—Aaaa! Mi s-a părut că seamănă cu el, ăl de l-am văzut trecând apa înot şi, mă tot miram ce-o fi cu el şi unde s-o fi ducând! Abia acu' îmi dau sama c-a scăpat când am fost la voi acasă! După ce-am lăsat totul în regulă, m-am gândit să cobor o ţâră până-n vale, la Olt, să văz ce-o mai fi cu nişte cânepă, dusă acolo la topit. El s-o fi luat după mine fără ca să pot băga io de samă.

Luându-şi o piatră de pe inimă, Stanca începea să răsufle uşurată. Grăbind paşii ca să ajungă din urmă căruţa, se adresă vară-si:

— Mulţumesc şi-ţi rămâi datoare. Păstrează-mi şi mie câteva prune din aste, că n-am.

Grija privind înfăţişarea proprie, fiind un reflex feminin al frumuseţii mai mult decât o acţiune conştientă pentru atragerea atenţiei masculine, Stanca îi zise lui Nicolaie, în timp ce-şi aranja ţoalele răvăşite de efortul împingerii căruţei, ca să uşureze calul un pic, la ultima pantă:

— Dă-i bice, Nae, că suntem în mare grabă!

Mai aveau puţin de mers până să ajungă acasă. Răgazul oferit de parcurgerea acestei distanţe permitea Stancăi, rămasă câţiva paşi în spatele căruţei, să-şi orienteze gândurile spre lucruri legate de împlinirea unor dorinţe, adânc sălăşuite în inima ei. Îşi propusese să-l convingă pe Nicolaie să nu ia în toamna asta juncul de la Cârjean, ca să-l pună alături de-al lor pentru a forma o pereche de boi. E drept, cu boii faci multă treabă la arat şi cărat. Ar mai scuti şi calul, care a început să cam dea semne de oboseală. Dar se vorbeşte că ar fi o mare foamete prin alte părţi. Asta nu înseamnă că am putea

primi un preţ bun, dacă am vinde juncul şi porcul, ăl mare, chiar toamna asta? Ne-am lua şi noi ceva haine, că ălea de le avem s-au cam învechit iar în primăvară, când preţul animalelor o scădea, mai vânzând niscaiva orătănii, plus un grăsune sau doi, am putea cumpăra şi o pereche de junci.

Sosirea în faţa porţii tulbura marile gânduri de viitor ale Stancăi, forţând-o se le abandoneze pentru preocupările sale imediate . Au tras căruţa cu spatele în mijlocul curţii, au descărcat-o iute, apoi au pornit pe acelaşi drum pe care plecaseră dimineaţă. N-avea rost să mai dea bani podarului, când era varianta trecerii Oltului pe la „Vadul Mistreţilor”, cum rebotezaseră locul cu pricina, toţi cei dispuşi să-l utilizeze spre a nu plăti podul plutitor. Pe chestiunea aceasta circulau şi o glumă:

— Daţi, mă, ortul podarului, în loc să-l ia popa. Poate nu-l o-ţi da la trecerea „Mării Sisului”, pe lumea ailaltă.

— Ba nu-i dăm nimic! Să ne rămână pentru atunci, de nu-l o-m da p-un rachiu, pă lumea asta!

De la „Vadul Misreţilor”, Bidivu, cu stăpânii-n căruţă, mergea la trap uşor pe fâşia de mal, acoperită cu buruieni, iarbă şi mărăciniş, lăsată special la capetele culturilor, ca drum de acces. Zgâlţâiala căruţei, cu zgomotul caracteristic, crea pasagerilor acea stare a disconfortului, resimţit de oricine are parte de zdrăngănirea oaselor. Poate acesta să fi fost motivul ce-i lăsa Stancăi impresia că pâlcurile de plopi şi sălcii, proiectate pe fundalul cerului, undeva în faţă, par ceva mai negre. Şocul trecerii de la temere la liniştire îi vlăguise trupul suficient să-i îngreuneze pleoapele a somn. Deodată, deschide ochii brusc, adresându-se bărbatului:

— Nae, miroase a ars. Să fi pus cineva foc la treanc? Nu văz ieşind fum de nicăieri.

— O fi tras calul vreun pârţ şi a ajuns direct la nasul tău, încerca Nicolaie să glumească pe seama spuselor muierii, apoi adăugă:

— Să ştii că ai dreptate! Însă de unde o veni? Se simte tot mai tare şi nici urmă de fum.

Stanca începea să-şi frângă mâinile, având senzaţia că e cuprinsă de-o nelinişte bizară crescătoare, pe măsura apropierii de pământul lor. Gânduri negre îi atacau mintea, tinzând să i-o întunece cu vălul unor îngrijorări accelerate, tot mai apăsătoare. În câteva secunde, lacrimile îi brăzdau obrajii, mărindu-i sufocarea produsă de nodul amar din gât. Nicolaie n-o întrebă ce are, dar nici nu se încumeta s-o oprească. La rândul său, era preluat de-o emoţie puternică, în stare să-l apropie de hotarul disperării. Inima îi bătea tot mai tare iar un gol fierbinte se căsca în propriul interior, arzându-i măruntaiele. O teamă cumplită îl strângea ca o carapace, înăbuşindu-i respiraţia. Timpul se oprise-n loc, chinuindu-i sufletul între teama de ceva rău şi speranţa că se alarmase degeaba.

Se întâmplă adesea ca viclenia sorţii să transforme forţa şi puterea visului în teroarea coşmarului. În naivitatea lui, omul, chiar crede că poate găsi metodele şi mijloacele potrivite să lupte contra destinului. Se încinge cu armele încrederii de sine şi curajului, depune eforturi, consumă energie şi, când să respire aerul parfumat al reuşitei, observă cu stupoare că începe să o ia pieziş, alunecând abrupt, chiar în braţele năruirii oricărei speranţe. Atunci, constată că-n această confruntare, a uitat ori n-a luat în seamă, cel mai important lucru: rostul norocului, hărăzit fiecăruia de ursitoare. Orgolios, vrea s-o ia de la capăt, însă tot îi scapă ceva. Abia când simte epuizarea după o nouă înfrângere îi vine mintea la cap şi, dându-şi seama că e doar un biet rob al legilor Universului, revine la condiţia sa de supus şi nu egal al destinului. De acest lucru aveau să se convingă Nicolaie şi Stanca în restul vieţii lor.

Străbăteau ultimul pâlc de sălcii şi răchite care le închideau perspectiva către pământul lor. Respirau un aer împâclit de fum, amestecat cu mirosuri grele şi usturătoare. Cu inimile sfâşiate de teamă, în sfârşit, au ajuns. Priveliştea schimbată, pe lângă uimire, le inducea o stare să-i scotă din minţi şi să le îngheţe sângele în vene. Coverca era scrum iar urmele, uşor fumegânde ale focului

se întindeau până în apropierea primelor glugi de coceni, făcute de Stanca înaintea prânzului. Figurile lor înmărmurite şi congestionate de spaimă aduceau a stafii, plecate aiurea pe câmp, să-şi găsească paşii din vremea când trăiau în lumea pământeană. Strigau cu forţă numele băiatului şi câinelui dar, în scurtele pauze făcute, nu reuşeau să obţină niciun semn. Parcă intraseră în pământ. Liniştea din jur, spartă de ţipătul ascuţit al unei gaiţe, suna a jale şi pustiu. Un gând straniu fulgera mintea lui Nicolaie, sângerându-i şi mai abitir inima:

— Domnul m-a părăsit iar Diavolul a reuşit să-şi întindă mâna asupra mea. Azi mi-a luat minţile ca să-mi poată chinui sufletul.

În maldărul de cenuşă şi cărbuni ce încă fumegau, rezultat din ceea ce fusese coverca, Stanca desluşea conturul vag al culcuşului făcut dimineaţă lui Georgel. Acţionând sub imboldul unei stări ciudate de răceală şi indiferenţă, nu se putea gândi la nimic. Parcă plutea într-o lume aievea, dincolo de puterea realităţii în care trăia. Gesturile îi funcţionau din reflexe automate, comandate de ceva necunoscut fiinţelor omeneşti. La un moment dat, ochii săi goi şi împăienjeniţi de lacrimi, distingeau conturul a ceva similar unui copilaş încovrigat. Bărbia începu să-i tremure, goliciunea ochilor devenea şi mai opacă iar mintea începea să-i fie pustiită de convulsiile fricii. Totuşi, instinctul de mamă prinsă-n cleştii disperării, o îndemna să apuce, cu mâinile goale, acea închipuire, fără să-i pese cumva de fierbinţeala cenuşii. Când a realizat că luase în braţe un ghemotoc de oase jerpelite şi înnegrite de zgură, ce păreau a înlocui acea minunăţie de copil care-i încânta sufletul, un strigăt de fiară înjunghiată definea oricui cum arată zâmbetul sinistru al morţii.

Vaietele Stancăi, împletite cu gemetele tânguitoare ale lui Nicolaie, se revărsau peste crâng în unduiri dureroase. Necazul peste care dăduseră le lua minţile şi le tăia sufletele în felii deznădăjduite. Trăiau un moment al vieţii în care, crezând că au câştigat un război contra destinului, de fapt ei îl pierduseră. Cuţitul deşertăciunii le

sfâşia inima ca o fiară hămesită şi atinsă de furia sălbatică a distrugerii. Epuizaţi, coborau glasul, tremurător ca o mărturisire a păcatelor lumii, în faţa Marii Judecăţi.

— Odoraşul meu, sufleţelul meu, puiul mamii drag, mângâierea vieţii... erau cuvinte strigate a bocet, ce însoţeau gesturile Stancăi de a strânge la piept, într-o ultimă îmbrăţişare, ceea ce mai rămăsese din copilul ei.

În apropiere, Nicolaie trăia senzaţia că duce în cârcă povara unei sorţi, încruntate la el pentru vinovăţiile aduse întregii omeniri. Cu spaima mâniei cereşti în sufletu-i lovit de-o suferinţă mai grea ca un blestem, scoate amnarul din chimir şi aprinde câteva firicele de iască. Apoi se aşează în genunchi şi strânge un smoc de iarbă uscată, de care apropie iasca fumegândă şi suflă uşor, protejând cu podul palmei micuţa flăcăruie ivită, într-un fel de gest ritual al smereniei:

— Doamne, ajută sufletul său nevinovat şi curat ca apa celui mai limpede izvor, să fie la dreapta Ta! Amin!

Înţelesese că fericirea, în zadar o cere inima! Dacă n-a fost ursită, va fi scrisă cu sânge!

La înmormântare au venit câţiva apropiaţi şi nişte căpătani din împrejurimi. Localnicii trăiau sub imperiul temerilor alimentate de zvonurile îngrijorătoare care circulau în sat. În mintea lor se anunţau vremuri deosebit de grele. Seceta distrusese multe recolte în ţară înviorând spectrul foametei şi accentuarea sărăciei. În plus, mulţi arendaşi refuzau să ajute ţăranii care, deşi munciseră pământurile boierilor, erau în situaţia de a-i surprinde iarna fără provizii. Din acest motiv oamenii s-au revoltat, dar intervenţia jandarilor, aplanase pe moment situaţia, însă ameninţarea unei noi răscoale plutea în aer. Colţii suferinţelor întreţineau ascuţişul disperării. Se mai zvonea că Regele nu poate face nimic. Pe cap începuseră a-i cădea alte belele, care tindeau să agraveze şi mai mult starea de lucruri. După ce fusese luată Basarabia de ruşi, ţara părea din nou să fie ameninţată. Cică bulgarii îşi luaseră nasul la purtare. Nici nu scăpaseră cu totul de turci, că se pregăteau de ceartă cu sârbii şi grecii. Pe de altă parte,

mai ziceau că şi Dobrogea li s-ar cuveni.

— Ehei, măre! Nu miroase a bine deloc! La sărăcia de care se aude, un război ne mai trebuie! Se va alege praful de tot!

— De ce n-o fi stând bulgarii ăştia în banca lor şi cată năcazuri cu lumânarea? Se întreba Mărin Miulescu.

— Le-o fi luat Ucigă-l Toaca minţile, îşi da cu părerea Niţu Floroiu, după care continua:

— Taică, e greu la război. Io n-am apucat să trec Dunărea. Regimentul nostru a primit ordin să stea în bătaie lângă Olt, mai jos de Drăgăşani, până s-au retras ruşii la ei. Da' n-a fost uşor. Instrucţie, ploaie, mizerie… Mâncarea…, aşa şi aşa. La război te loveşte glonţu' ,mori şi gata! Ai scăpat. Însă ce te faci cu ăi de acas' .Muierile jelesc…, copiii suferă…

Uneori se petrec fapte greu de înţeles şi, mai greu de explicat. Tendinţa de-a trece nepăsător prin labirintul suferinţelor altuia constituie una din ele. Cu mintea focalizată pe grămăjoara îngustelor noastre dorinţe, percepem adesea necazul cuiva doar ca un licăr al unei întâmplări nefericite, demnă doar de fiorul unei banale compasiuni. Răceala egoismului induce o stare de indiferenţă până acolo încât, o tragedie, petrecută chiar în apropiere, să se transforme într-un eveniment oarecare. Aşa s-a întâmplat şi cu Stanca. Puţină lume se mai gândea la necazul ei. Ba, mai mult. Unii îi tratau durerea cu iarba nepăsării:

— Lasă, neică! Sunt tineri! Le-o da Domnul alt copil.

Ce să-nţelegi? Că ipocritul vorbeşte de palatul lui Dumnezeu cu ochii la bojdeuca diavolului sau că prostul pare să se bucure doar când găseşte pe altul să-l admire? Greu de judecat când nu simţi mirosul propriului sânge cum se pierde-n ţărâna acelei suferinţe în stare să-ţi sece până şi sufletul!

VENETICUL

Trecuse aproape un an de la dispariţia tragică a lui Georgel fără ca părinţii lui să fii putut afla ce s-a întâmplat. Vaga cercetare a autorităţilor sfârşită-n colbul neputinţei, ca un păcat al lenei, tradus în nepăsare, anula şansele găsirii vreodată a adevărului. Totul plutea sub blestemul enigmei şi mirării. Lacrimile Stancăi păreau a confirma, pe zi ce trece, că o ursitoare urâtă şi rea îi hărăzise la naştere să îmbrace cămaşa suferinţei.

— De ce nu m-ai lăpădat , mamăăă!...Ca să nu ştiu vreodată ce gust are amăreala din suflet! Se jeluia Stanca , înainte să adoarmă, când amintirea grozăviei trăite o copleşea, în locul rugăciunii.

Trupul mutilat al sărmanului copil bântuia memoria lui Nicolaie, producându-i usturimi sufleteşti mai tari ca o tăietură de spadă ori de câte ori se apropia de terenul din luncă, întărindu-i convingerea că nu-şi poate ierta vreodată clipa nesăbuinţei ce-i adusese nenorocirea. Simţea un nod în gât şi o strânsoare ca de cleşte încins la tâmple, suficientă să-l scoată din minţi.

— Muierea e muiere. Pe judecata ei nu poţi da multe parale, dar io, om, să nu-mi închipui că e prea mare pericolul pentru un copil singur în sălbăticie?

Remuşcările îi ciuguleau dureros trupul şi-i umpleau ochii cu lacrimi. Pe tăcute, se luase de băutură, ajungând deseori într-un aşa hal de sfârşeală încât i se făcea silă de el şi de viaţă. Privirea tristă şi pierdută aiurea, lăsa impresia unui om permanent obosit, care nu mai da doi bani pe propria viaţă. Se certa cu Dumnezeu de ce mai dă zile, în locul fericirii mormântului, unuia ca el, cu sufletul apăsat de-o aşa supărare.

— Unde stai pitulată moarte şi nu-mi aduci alinarea uitării, spre a lăsa loc pe pământ altora mai vrednici, scăpându-mă de o astfel de tortură?

Spre deosebire de bărbatul ei, Stanca era convinsă că lacrimile suferinţei, picate ca un trăsnet în sufletul său, aveau rostul spălării multor păcate străbune. Ştia din copilărie că faptele urâte, în special cele producătoare de necazuri altuia, atrag blesteme care se pun pe urmaşii

vinovatului până la a şaptea generaţie. Dumnezeu a zidit lumea în dreptate, dar nu toţi oamenii înţeleg asta cum trebuie. Unul e mulţumit, altul se crede nefericit dacă nu trăieşte după cerinţa firii lui. De aici pleacă tot răul pe pământ. Însă are şi el un rost: să ne lovească spre a nu uita ce înseamnă binele. Nici ursitoarele nu vin la naşterea cuiva de capul lor. Ele au misiunea sorocirii destinului fiecăruia, dar, neştiind cum să o facă, întâi se încaieră între ele, apoi dau cu zarul. În continuare, viaţa pruncului va fi cu noroc ori suferinţă. La rândul ei, suferinţa e mare sau mică, după cât a picat la zar că trebuie să achite din păcatele vechi.

— De ce să plătesc io pentru păcatul altuia? întreba Stanca bătrânele satului.

— Fiin'că oamenii uită de povaţa dată să ţâie calea dreaptă. Când o iau p'alături, mai e plesnit câte unul cu biciul durerii...Ăsta ţâpă, ăilanţi aud şi, de teamă, 'cearcă să se aţâie. Altfel ajung să calce poteca pierzaniei chiar toţi.

Scurgerea timpului transforma deznădejdea Stancăi, trăită la momentul dispariţiei băiatului în acel mod crud şi misterios, într-un soi de resemnare în faţa sortirii nemiloase de a-şi intersecta viaţa cu o întâmplare atât de dureroasă. Începea să i se fixeze în minte ideea că nu-şi poate alege singură calea vieţii, ci trebuie să suporte capriciul destinului. Oftând mai mult decât vorbea, îşi formase o stereotipie de-a răspunde oricărei întrebări primite, pornind cu aceeaşi frază.

— Se aude că aţi vândut pământul din luncă. E adevărat?

— Ehei, în viaţă ai parte de multe, dar unele lucruri le faci fără să ştii de ce. L-a dat Nae unuia din Munteni. Nu mai putea suporta să se apropie de el. S-a mulţumit cu cât i-a zis ăla.

Bâlciul Râurenilor era în toi de câteva săptămâni. Exista o tradiţie pierdută-n negura vremurilor. Că era pornită din vremea dacilor sau romanilor ca centru comercial pentru desfacerea sării de la Ocnele Mari sau

altor produse, nimeni nu ştie precis. Însă ajunsese vestit de o bună bucată de timp. La el nu veneau doar locuitorii dintre râurile apropiate, potrivit numelui, ci negustori mult mai de departe: Bucureşti, Sibiu, Braşov sau chiar din sudul Dunării. Fiinţa ca un amestec pestriţ şi vioi de tiribombe, căruţe , caleşci şi tarabe, în faţa cărora, precupeţii îşi chemau clienţii, lăudând virtuţile propriei mărfi prin formule vesele:

— „Ca să-ţi meargă bine, ia doar de la mine”.

— „Aici găseşti ţoale/ pe gusturi regale./ Cumperi de un leu/ şi nu-ţi pare rău.”

Forfota era alimentată de copii cu vârste diferite, ale căror priviri, curioase şi temătoare, se schimbau îndată ce se ivea ocazia să-şi întâlnească prieteni, rude ori cunoscuţi. O bucurie sinceră şi gălăgioasă izbucnea pe loc, asemenea pâlpâirii unui foc de paie. Larma o întreţineau şi sătenii care, îmbrăcaţi curat şi îngrijit, se strigau cu voce tare unul pe altul, se încurajau reciproc să vândă, repede şi bine, ceea ce aduseseră de acasă. Printre ei se mişcau ţărani căutători de chilipiruri, îmbrăcaţi cu găitane albe sau alb cu negru, prinse de pieptare cu mâneci rupte-n coate şi iţari peteciţi în şezut. Dând căciulile pe ceafă, se arătau a toate ştiutori şi, fără să le ceară nimeni, făceau recomandări oricui îi asculta sau nu, cum ar fi mai nimerit să procedeze în ceea ce aveau de făcut. În mulţimea de ţărani, orăşeni şi destulă gură-cască, se distingeau de la distanţă negustori cu redingote maronii ori cenuşii, cu floricele, alţii purtând vestă de mătase verzuie sau ca vişina putredă, ce râdeau liber şi nepăsători spre a-şi etala rangul în ideea că nu puteau fi aşezaţi pe aceeaşi treaptă cu oricine.

Nicolaie Rusu cedase rugăminţilor Sandei de a o ajuta să transporte la târg vreo trei grăsuni. Sculându-se dimineaţă devreme, a înhămat calul la căruţă,unde a urcat groşteii împreuna cu omul Sandei, după ce-i legaseră în prealabil cu câte o frânghie de picioare. La sfârşitul acestei operaţii a fixat deasupra, sprijinindu-l pe loitrele căruţei, un capac din scânduri, legate cu stacheţi între ele.

Cu Stanca stând alături pe scândura aşezată transversal în partea din faţă, improvizând o capră iar Sanda şi bărbatu-său, mai în spate, aşezaţi pe o pătură, aşternută peste capacul sub care se aflau grăsunii, au pornit la drum. Când soarele abia se ridica la orizont, au ajuns în Târgul Râurenilor. Până către prânz, purceii au fost vânduţi. Mulţumit de preţul primit, Gheorghe Popa-Stan, omul Sandei, îl invită pe Nicolaie Rusu la o „burtă de vin”. Era un loc împrejmuit în care, contra unei sume fixe, achitată la intrare, putea să bea fiecare cât îl „ţineau puterile”. Pretextând că i se sperie calul dacă nu stă lângă el, Nicolaie refuză. Atunci, Gheorghe Popa-Stan îi aduce o cană borcănată şi plină ochi cu tulburel de Orleşti, zicându-i:

— Bea-o sănătos! Io am o prinsoare cu Dumitru Nătărău din Râureni pe sistemul „cană la cană”. Cine cade primul, plăteşte pentru amândoi.

Şezând pe pătura întinsă la umbra căruţei, Nae îşi frământa mâinile. Simţea crescându-i un nod în gât iar ochii cum i se umplu de lacrimi la gândul că trecuse anul de la nenorocirea ce-i marcase viaţa. Îşi confecţionă o ţigară, o aprinse precipitat şi, oftând adânc, da fumul pe nas, apoi înghiţea câte o gură de tulburel. Cu mintea pustiită de focul aducerilor aminte şi privirea opacă aruncată aiurea, părea o fiinţă rătăcită într-o lume care nu-i aparţinea.

Sanda şi Stanca umblau dintr-o parte în alta a bâlciului, privind, pipăind, analizând şi întrebând care era preţul diverselor lucruri. Acasă trebuiau multe, dar Sanda nu se hotărâse cu ce să înceapă. La un moment dat, zgomotul sacadat al unei tobe topea gălăgia, ascuţind curiozitatea. Jupânul mustăcios, îmbrăcat bizar, ca un arnăut cu pantaloni pandureşti, uşor uzaţi, care o bătea, cerea prin semne largi să fie ascultat. După repetarea atenţionărilor în câteva rânduri, vocea sa gravă şi cam răguşită, spinteca aerul:

— Aaaatenţiuneee! Aaaatenţiuneee! S-a găsit un copil de ţâţăăă!

Cele două verişoare se ataşară cercului de curioşi, în mijlocul căruia se găsea omul îmbrăcat ciudat, ridicat pe un scaun şi cu o tobă uriaşă, fixată, în dreptul burţii umflate, cu nişte curele petrecute pe după umeri. Alături, pe o tăblie aşezată peste un soi de lădiţă cam strâmbă, era un ghemotoc mişcător, înfăşurat într-o păturică de postav mătăsos şi verde, un material fin şi de bună calitate, neutilizat de obicei în mediul sătesc. Pe cap purta o căciuliţă din catifea albastră, ce-i acoperea fruntea până la ochişori iar corpul într-o cămăşuţă albă de bumbac, încheiată la spate, al cărei guleraş se răsfrângea peste pulovăraşul alb, din lâniţă ţesută la maşină. Barbeţica, ieşită de sub păturică, atârna într-o parte, gata să-i pice în orice moment. Lumea privea mirată şi nedumerită, întrebându-se în fel şi chip al cui putea să fie un copilaş cu pielea albă ca de înger.

— Să-l fi furat cineva?

— Ce poţi face, soro, cu-n copil aşa mic? Mai bine îl „fabrici”, că e ceva cu totul plăcut şi interesant! chicoteau între ele două precupeţe.

— În tot cazul, mă-sa trebuie să fie cineva cu stare, altfel nu da atâţia bani să înfofolească un boţ în asemenea scumpeturi.

— N-o fi al doctorului Şulţăr, făcut c-o slujnică de la conacul său din Boiţa? Aşa vorbea un negustor de-acolo cu altul din Braşov, mai zilele trecute. Cică, nevastă-sa, când a aflat, a pălmuit-o pe slujnică, apoi a dat-o afară din casă că ei nu-i trebuie lăpădături iar de atunci, fata a dispărut cu totul şi nu ştie nimeni nimic de ea.

— Taci, tu! Spui numai prostii! Ce să cute la noi cineva, tocmai din Ardeal, cu un prunc aşa mic? O să vezi cum apare mă-sa curând!

— Păi, slujnicuţa, cum zici tu, vrând să scape de copil, parcă nu putea trece graniţa să-şi piardă urma! Mai ales de-o fi şi vreuna frumoasă! Având frică de Dumnezeu, ce şi-o fi zis? Nu-l omor! Îl las undeva, unde nu mă ştie nimeni şi-mi văz de drumul meu. S-o găsi vreun creştin milos să-l îngrijească. O fetişcană speriată e în stare de

orice.

— Asta nu e mamă! Numai o criminală şi-ar abandona propriul copil, indiferent ce-ar zice ăilalţi oameni.

În timp ce gura lumii îşi da cu părerea în fel şi chip, mogâldeaţa, speriată de atâta agitaţie în jur, se porneşte pe un plâns sănătos şi mult prea puternic în comparaţie cu trupuşoru-i firav, ascuns în scutece. Toţi se uitau cu milă şi, neputincioşi în a întreprinde ceva, înălţau din umeri, gândindu-se probabil să lase Domnului rezolvarea problemei. Când orăcăitul îl obosise, tinzând a deveni un scâncet, din mulţime se desprinde o femeie, trecută de treizeci de ani, care-l ia în braţe şi, cu gesturi sigure, se desface la piept fără nici-o reţinere şi-l pune să sugă. Era legată la cap cu o broboadă neagră şi purta o fustă creaţă, de un roşu aprins şi lucios. Faţa-i zâmbitoare, permiţând scoaterea la vedere a golurilor dintre dinţi, crea un contrast izbitor cu netezimea obrajilor oacheşi, derutând posibilitatea estimării cât de cât precise a vârstei. Diferenţa evidentă între ţoalele ei şi ale copilului stârnea uimire şi mirare celor din jur, încurcându-le şi mai rău părerile. Numai jandarmul apărut din senin îşi arăta certitudinea specifică autorităţilor dispuse a rezolva orice problemă, fără profunzimea plictisitoare a unei mărunte verificări prealabile şi inutile:

— Pă unde umbli, fă? şi-ţi laşi copilul singur? Vrei să te leg?

— Haoleu, coconăşelule, mâncaţi-aş mustăcioara aia zulufie! Păi hăsta nu-i al meu, da’ dacă vrei, îl iau, că mai am unul cam tot aşa. Ete-l colea la căruţă! Am venit să vânz neşte răşchitoare şi coşuri din răchită, că hăndrălău’ mieu nu e-n stare! Şi-acu’ zace biat!

Cu ceva lapte-n burtică şi obosit de plâns, copilaşul adoarme-n câteva minute. Femeia îl pune la loc şi se îndepărtează.

— O ştiu! E Floarea Leşii din Dosu-Râului. Îi atrage atenţia Sanda, verişoarei sale, rămasă-ncremenită şi cu mâna la gură, în timp ce şiruri fierbinţi de lacrimi îi

încingeau obrajii.

În sufletul Stancăi se ciocnea brutalitatea durerii care-i fărâmase inima cu-n an în urmă şi revolta pentru nepăsarea celei în stare să-şi abandoneze copilul, aşa cum păreau a sta lucrurile. Neluând în seamă spusele Sandei, taie aerul cu mâna ţinută la gură până-n acel moment:

— Of, Doamne! Io blestemată să urc Golgota suferinţei în urma pierderii singurului copil ce-l puteam avea iar alta să se lăfăie-n păcatul desfrâului, fără să pată nimic!

Cu jandarul alături, toboşarul continua anunţul, de peste un ceas, însă nu s-a mai apropiat nimeni de copil.

— Dacă n-o veni nimeni după el, ce-ar fi, Stanco, să-l iei tu? rosteşte Sanda la un moment dat cu aerul că-i luminează mintea vară-si cu adevărul suprem al vieţii.

Ştia că Stanca nu mai putuse rămâne grea, cu toate descântecele, leacurile, posturile, rugăciunile şi acatistele date la biserică. Convinsă că doar mila Domnului nu te scoate singură din necazuri, ci trebuie să mai faci şi tu un efort, Sanda persevera în propunerea ei. Fiindu-i milă de Stanca, dorea s-o ajute sincer, cu ce-o putea, spre a o scoate din apăsarea suferinţei. Aşa că adăugă:

— Vorbesc io cu Floarea să-l înţărce pe băiat. N-o să-ţi ceară cine ştie ce mare scofală pentru asta.

Înainte să-i afle părerea, o apucă de mână şi se înfăţişară jandarmului:

— Boierule, uite, muierii ăştia i-a murit singurul copil iar altul nu mai poate face. Ai vrea să-i dai ei băieţelul acesta părăsât?

Jandarmul îşi dădu căciula pe spate şi se scărpina în cap, ca semn al unei gândiri adânc reflectate, înaintea pronunţării asupra deciziei, atât de importante, ce trebuia s-o ia. Ca om al legii, se trezise cu o belea pe cap de care nu ştia cum să scape fără a greşi, încălcând vreo prevedere anume. În cele din urmă, se îndreptă de spate, luând alura severă de autoritate serioasă şi nedispusă a îngădui coborârea până la nivelul banal al glumelor:

— Ai om, ţaţo? Atunci vino cu el aici!

Un val emoţional cuprindea întreaga fiinţă a Stancăi. Fiindu-i greu să aleagă între a-i mulţumi Domnului pentru bucuria adusă ori a-şi blestema soarta, rămase pironită locului, sub privirile încruntate ale jandarmului, care nu pregetă s-o apostrofeze:

— Eşti mută, surdă sau proastă?

Trezită din buimăceală, bâigui doar un „acu' mă-ntorc", se răsuci cu spatele către oficialul statului, apoi se îndrepta cu paşi mari, aproape alergaţi, spre căruţa unde-l lăsase pe Nae. Urmând-o, Sanda îşi făcea cruce, murmurând repetat şi plină de emoţii, „Doamne ajută!"

În mai puţin de un ceas, Stanca desfăşa copilaşul şi-i schimba scutecele cu fâşii albe de americă, ţesută din in şi cumpărată din târg. Copleşită de emoţia momentului şi temerea de ce i-ar putea rezerva viitorul, mâinile-i tremurau iar ochii i se umpleau de lacrimi. Era vis ori realitate? Să fie sigură că n-are vedenii, se ciupea sporadic de nas, apoi alterna icniri de plâns, amestecate cu izbucniri necontrolate în râs, sub privirile îngăduitoare ale lui Nicolaie care, după golirea „borcănatei", o încuraja cu vorbe neclare şi mormăite:

— Fii cuminte, Stanco! Dumnezeu îţi ia ce-i al tău să te puie strajă la al altuia. Ai auzit cum a zâs jandarul: „ni-l dă în grje nouă…., numiţilor…., cutare…., cutărică….

Gheorghe Popa-Stan se lungise în căruţă, „luat bine în foanfă", cum li se spunea celor beţi. Pe nimeni nu interesa ce făcuse: pierduse ori nu pariul cu „burta de vin"? La vreo douăzeci de paşi către marginea târgului, Sanda continua discuţia, accentuând:

— Neam înţeles, Floareo! În trei săptămâni îl înţărci. Îţi dau cinci târne de porumb şi trei şenice de grâu. Cu mine vorbeşti, nu cu altcineva!

— Şi-o vadră de rachiu, d-ăla bun, cocoanoooo! Suna o voce răguşită, trezită din somn.

— Taci, mă, hăndrălăule, că nu eşti bun de nimică!

— Puradeii cu ci cine-i făcuşi, fă? Cu răşchitorul?

Dumnezeu a făcut lumea în echilibru perfect. Nu există viaţă fără moarte, bucurie lipsită de durere sau

ridicare fără cădere. Dar omul se face că nu înţelege. În aroganţa lui zice că chiar poate să facă ce vrea. Până ajunge la plată. Cu suferinţă. Abia atunci îşi dă seama că iubirea adevărată are ceva jertfelnic în ea. Însă, când reuşeşte să iasă din necazuri, uită acest lucru, la fel cum nu vrea să-i mulţumească Domnului pentru ajutorul primit şi, o ia de la capăt.

Cu toate că se apropia Sân Dumitru, Stanca a botezat copilul cu numele Gheorghe şi aşa l-a lăsat. Nu i-a mai pus altul de „purtare”, potrivit obiceiului moştenit din bătrâni. Spera că invocarea permanentă a numelui purtătorului de biruinţă, avea să asigure băiatului ei o mai bună protecţie în faţa necazurilor. Pe de altă parte, sfântul, simbolizează şi călăreţul de primăvară care aleargă spre a împrăştia oştirile iernii ca să trezească la viaţă natura. Ba mai mult. În preajma zilei sale deţine puterea alungării tuturor relelor, cum ar fi „sângele rău” din venele cailor. Ca să-l primenească, oamenii trebuie să-şi fugărească până la transpiraţie caii, apoi le freacă pielea cu nişte bucăţi aspre din pânză de cânepă, după care îi acoperă cu pături groase de lână.

În opoziţie cu Gheorghe, Dumitru este călăreţul de toamnă care aleargă să adune oştirile iernii, contribuind la înăsprirea vieţii oamenilor şi aducerea morţii vegetaţiei. Semn că e mult mai greu să intri în graţiile sfântului pentru a scăpa de boli sau alte nenorociri e chiar ziua sa. Cine nu apucă să termine însămânţările până atunci, munceşte degeaba, fiindcă n-o să se bucure de recoltă. Aceşti călăreţi se aleargă unul pe altul, dar nu se-ntâlnesc niciodată. Dac-or ajunge să fie faţă-n faţă, va fi sfârşitul lumii.

Până la atingerea vârstei lui Georgică, Nae şi Stanca îl comparau pe Gheorghe cu băiatul lor natural, dispărut într-un mod bizar şi încă nelămurit. În timp ce Stanca se ataşa sufleteşte tot mai mult de fiinţa intrată-n casa lor în nişte condiţii atât de ciudate, părând a uita nefericita tragedie, Nicolaie, închis şi mai tare în sine, continua să bea, afişându-şi distanţarea sentimentală:

— Nu ie sângele tău, nu ie! Orice ai face, când îmbătrâneşti şi n-o să mai poţi mişca nimic, o să te rogi să-ţi dea o cană cu apă, ca de sfintele moaşte, ori să vie aia cu coasa ca să te scape de chinuri.

În Registrul stării civile al primăriei, Gheorghe figura tot cu menţiunea „copil loat în grije”. Insistenţele Stancăi pentru adopţie se izbiseră de acelaşi refuz al autorităţilor, pe motivul că „încă nu-i fusese găsită” mama naturală.

— Lasă, Stanco, nu-ţi mai înnegri sufletul în zădar! D’ acu’-ncolo e mărişor. De-o veni cineva după el, n-o să plece, tot cu noi o să rămâie! Sarea pământului i-a intrat în sânge şi-o să-l tragă mereu încoace, încerca Nicolaie să stingă un pic focul aprins în sufletul muierii.

Copilul creştea, devenind un băieţel vioi, neastâmpărat şi plin de energie, ca orice copil sănătos şi bine hrănit. În plus, se arăta isteţ şi, deloc timid ori intimidat cu ceva. Trăgând adesea cu urechea la discuţiile adulţilor, reţinea multe vorbe de duh, pe care le întorcea oricui l-ar fi provocat, într-un fel spontan şi atât de natural încât lăsa impresia că are-n minte un izvor de înţelepciune tăioasă.

Pe un colţ al pământului deţinut de lelea Saveta, o vecină, exista o adâncitură în teren în care se aduna apa de ploaie şi cea din topirea zăpezilor într-o băltoacă ce ţinea până vara, târziu. Din zgârcenie ori la gândul că i se încălca abuziv proprietatea, Saveta prinsese obiceiul să se oţărască mai tot timpul la cei care-şi mânau animalele la păşune pe drumul ce trecea pe lângă „lacul ei”. Cu toate că avea doar vreo trei ani în plus faţă de Stanca, părul albit şi zbârciturile pe obrajii arşi de soare, o făceau să pară foarte bătrână. Într-o zi îi vine rândul şi lui Gheorghe să fie apostrofat:

— Să nu care-cumva să te apropii cu vaca de lacul meu. E apă puţână şi, pe seceta asta, n-o să-mi ajungă nici de scăldat acasă-n copaie.

— N-avea grijă, babo! Numai să mori dumneata, că-ţi aduc eu apă să te scalde-n spinare, taman de la Olt.

Asemenea afront nu l-a putut uita Saveta luni de zile,

lamentându-se oricui despre ce i-a putut „face veneticu' lu' Rusu". Surprinzând şi pe alţii cu replici la fel de tăioase, în scurtă vreme s-a dus buhul de inteligenţa lui Gheorghe aşa mult că unii săteni comentau chiar şi la un păhărel:

— Ăsta o să ajungă departe. Acum, că e doar un copil şi-ţi dă nişte vorbe de te seacă la inimă… Staţi să vă spui ce-am păţât. Deunăzi mă-ntâlnesc pe drum cu el şi-l întreb unde se duce. Ce crezi că-mi zâce? Auzi, c-a plecat „s-aducă o doagă ălui cu mintea oloagă". „Aşa te-a învăţat, mă, tac'tu'să vorbeşti cu oamenii"? îl întreb. „De unde scoţi, mă, vorbele astea"? îi mai zic. „Curiosul pupă dosul", îmi răspunde. A, şi mi-a mai trântit una. Cică „prostul când n-are ce face, întreabă p'altu' de soroace".

— Şi nu l-ai plesnit peste gură, ca alt'dat' să se aţâie? Încearcă Mărin Rogoz să pună ordine nemulţumirii care-l tensiona, pe măsura relatărilor lui Ion Bardac.

— Cum să dai în el? Trebuie să te gândeşti că-i un biet suflet trimis de Dumnezeu să oblojească durerea lu' Nae. În plus, are o aşa uitătură de nevinovăţie, că ţi se face milă.

Apelativul „venetic", rostit la şcoală de unii copii predispuşi să-l umilească, declanşa în sufletul lui Gheorghe o reacţie violentă şi plină de ură. Mintea lui percepea sensul cuvântului ca ceva mult mai grav decât o simplă înjurătură:

— Le arăt, io, venetic! Să mă ţâie minte cât or trăi, proştii dracului! Şi se ţinea de legământul făcut cu sine. Pe uliţă sau în curtea şcolii, plesnea pe câte unul când se aştepta mai puţin. Dacă se-ntorcea roata şi o încasa el, strângea din dinţi dar, ulterior, tot se răzbuna cumva.

Observându-i darul cântatului, pe la zece-doisprezece ani, „tata Nae", formulă datorată deselor lamentări ale Stancăi, „of, iar s-a îmbătat tacto Nae", i-a adus un fluier. A prins repede meşteşugul iar mai târziu şi admiraţia multor săteni:

— Venetic, nevenetic, da'i zâce bine!

— Ia nu-l mai veneticizaţi atâta? Ce, n-are nume? îi lua apărarea câte o fetişcană care-ncepea să vadă lucruri

şi dincolo de jocul nevinovat al copilăriei.

Odată cu trecerea anilor, Gheorghe devenea un flăcăiandru în stare să atragă atenţia fetelor suficient cât să închipuie cândva visuri frumoase. De statură mijlocie, dar bine legat, faţa albă, netedă şi fină, păr negru, pieptănat în cărare pe partea dreaptă, ochi căprui şi lucitori, ce păreau a arunca o lumină misterioasă, la care se adăuga un zâmbet cuceritor, făceau din el un bărbat atractiv, interesant, dorit şi invidiat în acelaşi timp.

Stanca, încă din primii ani, s-a arătat a fi mai mult decât o mamă iubitoare, deşi temerea că într-o zi ar putea veni cineva să i-l ia, îi stârnea fiorii reci ai unei dureri la care refuza să se gândească. Observaţiilor primite de la unii săteni privind obrăzniciile băiatului, răspundea cu o îngăduinţă agresivă:

— Te uiţi în gura unui copil, dumneata, om în toată firea? Pen’ce să-l bat? Dacă n-ai de lucru şi te iei de el, de-h, ţi-a răspuns!

— Stanco, i-am zis lui Nae că, dacă nu sunteţi în stare să-l struniţi, vi-l învăţ io minte! Aşa, să ştii!

— Ce vorbă-i asta Mărine? Să-mi laşi copilul în pace! Altfel te reclam la jandari pentru, asta, cum îi zâce, hm! Asta… pigonire!. Când am fost la primărie să-i fac actul ca să fie copilul meu şi, ştii că… cică nu se poate încă, mi-au zâs să am grijă mai mare de el, decât ar fi al meu! Dacă nu, mă face vinovată d-asta…, cum îţi zâsăi.

Cu Saveta a avut o discuţie la fel de încordată.

— Bine fă, Stanco, tu om de sat, vorba ceea, să-ţi laşi viniticu’ să-mi spuie că-mi aduce apă de la Olt pentru scăldat. Numai să mori io!

— Aşa-ţi trebuie! De ce-l policreşti? De nu se iţea vreuna ca mata, până creştea mare, nici n-ar fi ştiut că nu-i copilul meu. Acu îmi mai trânteşte şi mie câte una de mă seacă la inimă: „orice lucru mi-ai făcea/nu-i ăl de la mama mea”.

— Plesneşte-l peste gură, fă ceva! Ca mâine te lasă puterea şi-o să vezi că lui nici n-o să-i pese. Plus, d-o să vie careva d-ai lui, cine or fi şi ăia, să-l ia, tu cu ce te-ai ales?

— Cu soarta. Dac-aşa mi-a fost hărăzită, o duc până la capăt! Numai să fie el sănătos şi să ajungă om respectat, că s-o gândi s-aprinză şi la capul meu, măcar o lumânare, după ce-oi închide ochii!

— Ce respect, Stanco, cine să-l respecte dacă el îi ia „în başchir” pe toţi?

— O fi având şi el rostul lui pe pământ, c-altfel nu venea degeaba! Ştii cum zâce popa: „nebănuite şi ocolite sunt căile Domnului”. Io, ce-aş putea face mai mult decât să-l îngrijesc din tot sufletul? Acum e încă destul de mic, dar mai încolo, când s-o matoriza, sigur că s-o purta altfel.

Nae nu se putea împăca cu gândul că băieţelul din târg, ajuns în curte sa, i-ar putea intra vreodată la inimă, la fel ca Georgel. Trecerea timpului nu-i ştergea din memorie imaginea trupului mutilat al sărmanului său copil. Persistenţa acestor amintiri dureroase îi tulbura existenţa, mărindu-i usturimea suferinţei care-i chinuia sufletul. Plângerile unor săteni pentru „obrăzniciile” lui Gheorghe, adăugate nesiguranţei c-ar putea avea pe cineva de încredere lângă el atunci când n-o mai putea, îi induceau o stare copleşitoare, de care voia să scape, însă nu ştia cum să o facă. Cu mintea plutind într-un fel de ameţeală ceţoasă, ce-i amorţea simţurile răspunderii pentru îndatoririle vieţii, se hărăzea, fără de voie, uitării de sine. Bând tot mai mult, ajunsese într-o stare de epuizare, care-i accentua nepăsarea faţă de ce se putea întâmpla în jurul său. Amărăciunea sufletului îi stimula greaţa de el însuşi până-n preajma hotarului spre convingerea că face umbră pământului degeaba. Lucra cu privirea aiurea şi adâncită într-o tristeţe vizibilă. Se scula cu pleoapele grele, umflate şi roşii, mişcându-se tot mai greoi, ca cineva atins de sfârşala trăirii, ce aşteaptă topirea-n neantul uitării ca singură formă a izbăvirii. Rugăminţilor Stancăi, de-a încerca să revină, măcar în parte, la ceea ce fusese odinioară, răspundea cu gestul tăcut al datului din mână, ce putea semnifica un fel de”gata! S-a terminat! Lasă-mă-n pace!” Uneori părea a se trezi din dezmeticire şi se exprima limpede, fără vreo urmă de confuzie:

— Se vede că Gheorghe nu e os de-al nostru! Glasul sângelui său rămâne surd la chemările oricăruia din noi. Nimic nu-l clinteşte. Nici lacrima durerii şi nici a suferinţei. De l-om da la şcoală mai departe, o să plece din sat şi-o să uite complet de noi. Aşa, cel puţin o să fie aici. Că n-ascultă, e una, dar n-are inima atât de rea încât să-i facă plăcere chinul nostru în neputinţă.

Stanca îl asculta, privindu-l, un timp, mirată şi neîncrezătoare, apoi adăuga:

— L-am crescut cu noi. Aici trebuie să fie cuibul său. Nu ziceai tu, odată, că „sarea pământului" te trage îndărăt, oriunde ăi fi?

Nicolaie tăcea înnegurat. Pe faţa lui, lipsită de expresie, defilau mici picături de năduşeală rece. Confecţionându-şi o ţigară, scoate amnarul, o aprinde, apoi trage fumul adânc în piept, păstrând o muţenie oftată. Palid şi pierdut în gânduri numai de el ştiute, se ridică să plece din casă, rostind încet, mai mult ca pentru sine:

— Sunt multe lucruri la care poţi visa în viaţă, însă n-o să ştii niciodată de câte vei avea parte dintre ele.

Singurătatea este privită adesea ca o pedeapsă chinuitoare, prin care e forţat omul să plătească multe din greşelile propriei tinereţi. Cât eşti în putere, crezi că lumea îţi aparţine şi o poţi modela după cum pofteşti. Vine, totuşi, o vreme când începi să constaţi că realizările tale materiale, cu toată strălucirea lor, nu-ţi aduc fericirea pe care ai contat înainte. Panicat, încerci s-o cumperi, atrăgând în jur oameni în stare de inducerea ei. Până la urmă observi că nu-i nimic altceva decât o biată amăgire, fiindcă nu prea ai ceva în comun cu acei oameni. Abia atunci descoperi cauza: golul tău sufletesc, rămas aşa din vremea luptei egoiste, dusă pentru preamărirea propriei ambiţii de-a te situa deasupra semenilor.

Sunt şi oameni cărora, singurătatea le-aduce valenţele fericirii, prin crearea posibilităţilor de-a le apropia sufletul de armonia existentă în sânul naturii, neluată-n seamă până atunci. Cine ajunge să perceapă această armonie, primeşte perspectiva înţelegerii atâtor

lucruri şi nu mai simte nevoia de-a pune întrebări ori să aştepte explicaţii. Află că sunt alte reguli fixate-n filonul vieţii de o putere aparte şi nevăzută, ce funcţionează într-o acurateţe deosebită, fără vegherea sau impulsionarea cuiva. Observă, constată şi se minunează cât de clară îi apare propria bâjbâială prin întunericul egoismului, lipsit de iubirea jertfelnică. Realizează că biruinţa asupra pretenţiilor arogante de-a obţine averi materiale cu orice preţ, e mai importantă decât oricare alta, fiindcă-l ajută să simtă efectul înălţător al altruismului: dăruind sincer din puţinul său, pune fără să vrea, pietricica unei fapte bune la baza propriului suflet, la care, adăugând altele, ajunge să-l încarce cu fericirea da a-şi putea fi de folos sieşi, prin semenii săi.

Era o femeie al cărei nume adevărat nu şi-l mai amintea nimeni. Nu se ştie de ce, însă lumea-i scornise o poreclă:” Bubenica.” Slabă, măruntă, uscată, cu faţa zbârcită, pământie, bătută de friguri şi vânt, călca pământul cu paşi mari, purtând mereu o traistă umflată, agăţată de un băţ, aşezat pe umărul stâng. Înfăşurată cu un fel de manta din postav negru, zdrenţuită, lungă până-n călcâie iar capul protejat de păru-i vâlvoi şi câlţos, aducea cu o arătare ciudată, parcă venită din altă lume. Din când în când se ivea pe uliţa satului, mergând în stilu-i specific şi fără a scoate o vorbă. Nimeni n-o întreba de unde vine şi-ncotro se duce. Uneori, se mai îndura de ea câte o muiere cu suflet şi-i întindea o bucată de pâine sau mămăligă, alăturată alteia din carne, brânză ori vreun ou fiert. O lua repede, mulţumind cu o uşoară înclinare din cap, apoi îşi continua umbletul în acelaşi ritm grăbit. De la un timp, căra în mâna dreaptă un ciomag din lemn noduros de corn necojit, probabil să se sprijine la pantă. N-avea nevoie să se apere de câini, fiindcă aceştia, ciudat lucru, în loc s-o latre, se gudurau ori scheunau a supunere. Doar copii se speriau de ea, fapt încurajat şi de părinţi:

— O vezi? Dacă nu eşti cuminte, îi zâc să te ia. Cum te-o atinge, ajungi mic-mic, aproape cât un şoricel şi, haţ! Te-a vârât în traistă! D’aia umblă aşa grăbită. E chemată

undeva să scape părinţii de copii răi şi neascultători.

În rest, adulţii nu prea glumeau pe seama ei. Din contră, muierile, cum o zăreau, îşi făceau cruce scuipându-şi în sân apoi se rugau Domnului să le ferească de-o aşa năpastă. Totuşi se mai întâmpla ca un soţ „bine dispus” să-şi „avertizeze” consoarta:

— Muiere, de nu m-asculţi, te blestem s-ajungi ca Bubenica.

— Taci, măăă, prăpăditule. Când n-oi mai fi io, sigur o să mori de foame şi mâncat de păduchi.

Omul dependent de natură nu se tulbură uşor în faţa pericolului. Din contră, de cele mai multe ori are îndrăzneala să-l înfrunte, ori ştiinţa ocolirii lui, atunci când simţurile-i spun că primejdia e mult prea mare. Frica şi nesăbuinţa provin din încorporarea imaginarului în fundamentul fiinţei omeneşti, încă din copilărie, cu legende şi poveşti pline de grozăvii, mai mult închipuite decât adevărate. Odată adoptate, ele lucrează asupra minţii omului, tinzând să-i amplifice fantasmele până la spargerea hotarelor dintre realitate şi plăzmuire, aşa cum stăteau lucrurile şi-n discuţiile sătenilor despre Bubenica:

— Să ştii, surată, că Diavolul i-a luat minţile s-o facă unealtă a lui pe pământ. Am auzât că se afumă cu iarba şarpelui, apoi culege noaptea iarba neagră şi o mân’că amestecată cu cea a fiarelor. Altfel nu se explică de ce poate sta ia sângură-n pădure, atât amar de vreme, fără să i se întâmple nimic.

— Şi io mă minunez! Da! Da! Sigur deţâne puterea fermecelor. Cică ia l-ar fi lecuit pe Tică al lui Ursache. Ăla de-i cura sângele pă gingii şi picere. Ţâi minte? Niciun doftor n-a avut ce-i face, dar ia l-a făcut bine cu iarbă grasă şi fiertură descântată din iarba găii. Nu e bine să te pui rău cu ia. Am încercat s-o momesc, dându-i o felie, două, de pâine, brânză, mă rog, ce-am avut iute la îndemână, să-mi spuie şi mie ceva cu buruienile astea. Dar ţi-ai găsit! N-am putut-o face să stea de vorbă. Şi-a ţânut drumul, parcă avea ardei iute-n şezut!

Fiecare apariţie a Bubenicii pe uliţe, stârnea un

vârtej de păreri, nedumeriri, curiozităţi şi confuzii, care piereau doar când fiecare se lua cu treburile zilnice din gospodărie. Numai copii priveau temători în jur şi pe drum, păstrându-i imaginea pentru multă vreme în mintea lor uimită. Singurul adevăr ştiut era că Bubenica locuia în pădure. Într-o zi, afundându-se în ea pentru a căuta ciuperci, câţiva băieţandri au observat în adâncitura dealului un sălaş rudimentar, format din crengi rezistente, acoperit cu-n strat de pământ amestecat cu iarbă uscată, peste care crescuse muşchi verde-maroniu. Miraţi, au privit în interior. Câteva oale nesmălţuite, afumate şi ciobite, agăţate la întâmplare, o vatră de cenuşă, înconjurată cu bolovani spre intrare iar în fund, alipit malului, un fel de aşternut negru, miţos şi murdar, peste o grămadă de crengi subţiri, frunze şi fân, instituiau singura dovadă că aici ar putea sta o fiinţă omenească şi nu vreo fiară sălbatică. Zgâindu-se temători la descoperirea făcută, la un moment dat, ceva mai sus, pe deal, văd o arătare făcându-le semne cu mâna să se îndepărteze, scoţând nişte sunete ciudate, ca de gâscă speriată. Înfricoşaţi, au luat-o la fugă, răspândind vestea în sat:

— Unde? La Bolovanu-Bălţat? Precis e ochiul diavolului. Să cetească popa, să dea cu tămâie şi agheasmă, altfel o să fie vai şi amar de noi!

— Taci, fă, piază rea! Eu zic să mai vină careva cu mine, mâine dimineaţă. Luăm o secure, ceva de-ale gurii, ajungem acolo şi-om vedea despre ce e vorba. Poate s-ascunde cineva de poteră, stabilea „Ursache”, poreclă datorată aspectului său robust, care avea un fecior bolnav de scorbut, boală considerată a fi un blestem, din cauza rarităţii şi modului de evoluţie.

Temerea muierilor o dădea, în primul rând, locul adăpostului dezvăluit. Bolovanu-Bălţat reprezenta numele unei pietre mari şi cu suprafaţa bine netezită, aflată aproape de vârful dealului situat dincolo de un pârâu numit Valea Şirului. Impresionată de coloritul şi dimensiunile mari, lumea îi atribuia destinaţii ciudate, cum ar fi masă în jurul căreia se adună duhurile rele spre a se

sfătui ce neajunsuri să provoace oamenilor. Însă erau destui bărbaţi care nu credeau asemenea „baliverne muiereşti” şi intrau deseori în pădure să pună capcane pentru jderi, râşi, vulpi ori alte vieţuitoare, pe ale căror blănuri puteau face destui bani trebuincioşi nevoilor gospodăreşti.

Ţinându-se de promisiune, Ursache, însoţit de Bardac ăl bătrân, au ajuns în dimineaţa următoare la sălaşul cu pricina, surprinzând dormind fiinţa care speriase copilandrii. Cu securile-n mână, gata să răspundă vreunui atac-surpriză, au somat-o să se ridice:

— Nu-ţi vrem răul şi nici să te omorâm. Spune ce cauţi prin pădurile moştenilor.

Când s-a apropiat de ei, şi-au dat seama că-i o aschimodie de femeie.

— O fi vreo nebună rătăcită pe-aici, îşi dă cu părerea Bardac.

— Dacă trăiesc în pustie, nu înseamnă că sunt şi nebună, le răspunde, privindu-i cu nişte ochi verzi-gălbui şi pătrunzători, apoi adaugă, pe acelaşi ton calm şi sigur:

— Ştiu lucruri ce v-ar putea fi de folos.

Rămaşi cu gurile căscate, bărbaţii coboară securile la pământ, aşteptând într-o tăcere deplină ce putea să mai urmeze. Primul îşi revine Ursache:

— Poţi lecui un băiat bolnav?

— Să-l văd, zice femeia. Dar jură că nu mai spui nimănui. Altfel ţi-l fac să moară-n chinul blestemelor. Spune unde stai şi te caut eu.

Se întâmpla într-o toamnă târzie, cu cer senin şi limpede. Lumea, aflând că nu e vorba de Necuratul, ci de o biată nebună, s-a liniştit, rugându-se la Domnul să-i aducă îndărăt minţile plecate-n pustie. Câteva zile, mai târziu, cineva s-a gândit să-i ducă ceva de mâncare, însă n-au găsit pe nimeni. Revenind altădată, au constatat că mâncarea fusese neatinsă. Au repetat operaţia peste iarnă, apoi în primăvară şi, nimic. Crezând-o plecată în altă parte sau moartă pe undeva, oamenii o uitaseră, până când s-a răspândit zvonul că Ion al lui Ursache fusese vindecat de

„nebună”. Câţi credeau şi câţi nu, ce contează atâta vreme cât niciun om n-o văzuse tratându-l? Zadarnic se străduia Ion să le spună că-l chema doar pe el la marginea pădurii şi-l oblojea cu zemuri descântate, din care-i da uneori să şi bea.

— Săracul! S-a lecuit la trup şi, deşi nu pare, a rămas fără minţi!

Atunci s-a gândit cineva să-i dea numele „Bubenica”. Nu reprezenta nimic, dar suna mai frumos decât „Nebuna”.

Într-o după amiază de primăvară, către vară, Nicolaie Rusu porneşte pe uliţă să caute de băut pe undeva. Stanca spăla rufele-n copaie şi nu observă că Gheorghe, abia trecut de vreo şase anişori, şi-a întrerupt joaca, a deschis poarta, apoi a luat-o la fugă să-l prindă pe „tata Nae”. Mai era ceva timp până la umplerea văzduhului cu roşeala serii. Soarele încă arunca fâşii piezişe de lumină printr-o spărtură de nor, ce tocmai îl acoperise, iar un stol de grauri se zbenguia la marginea pădurii, unde răsuna distinct turuitul unei ciocănitori. La colţul uliţei, Nicolaie îl ameninţă pe copil c-o bătaie zdravănă dacă nu se întoarce acasă. Bosumflat, Gheorghe, se trânteşte cu funduleţul de pământ. Când Stanca şi-a dat seama de absenţa copilului, n-a intrat în alertă. Convinsă că-l luase Nicolaie cu el, şi-a văzut în continuare de ale ei.

Gheorghe a stat ce-a stat bosumflat, apoi s-a ridicat, îndreptându-se direct spre stejarul rămuros din marginea drumului, sub umbra căruia se adunau muierile, duminica sau în alte sărbători, pentru „ultimele noutăţi”. Înainte să-i termine înconjurul, copilul simte că cineva îl apucă de umăr. Era Bubenica.

— Să ştii că nu-mi e frică de tine, rosteşte băiatul, ţuguindu-şi buzele a răsfăţ.

— Atunci, hai cu mine! Îl îndeamnă femeia, prinzându-l de mânuţă.

Soarele picta-n galben-roşiatic zdrenţele norilor, mişcate spre apus de vânticelul cu iz de iarbă crudă şi umedă, ce tocmai se pornise. La marginea Ţarinei,

pădurea, gemând de ciripitul păsărilor şi colorată-n aur peste verdele ei sănătos, avea să-nghită în curând două făpturi ce păşeau alături ca nişte umbre jucăuşe. Înserarea îl prindea pe Nicolaie păşind spre casă destul de bine abţiguit. Stanca, văzându-i străduinţa repetată de a închide uşa, bălăbănindu-şi braţele şi corpul, îl ia în primire:

— 'Ra-ţi-ar nuşcui de băutură, că nu te mai satură Dumnezeu! Stai uşor că loveşti copilu'!

Aruncându-i o privire senin-mirată, însoţită de un rânjet tâmp, bărbatu-său reuşeşte să murmure ceva, din care se desluşea cu greu că n-are niciun „popil la el". Faţa Stancăi devine pământie. Inima păru a i se opri în loc, apoi se dezlănţui într-un ritm drăcesc. Socotind că n-a înţeles bine, înainte să o sufoce nodul din gât, reuşea să articuleze:

— Nu l-ai luat pe Gheorghe cu tine?

— Tzu ! …mis aaacas'!

— Şi, unde să fie? C-a dispărut odată cu tine!

— Mm….ştiu!

Simţind că-i vâjâie capul, Stanca îşi duce mâna la gură, apoi izbucneşte într-un plâns isteric:

— Aoleu! Mamăăă! Mai bine rămâneai stearpă decât să fi adus în lume pe cineva condamnat să îndure atâtea necazuri! Doamne, ce mă fac?

Cu tulpanul alb şi strâmb aşezat pe cap, iese în drum ţipându-şi durerea stârnită la gândul pierderii pentru a doua oară a copilului.

— Gheorghe! Puiul mamii, drag!…. Leacul bătrâneţii!….Unde ai ajuns?

Niciun răspuns. Liniştea neagră a înserării înghiţea satul odată cu tânguirile de jale ale Stancăi. În depărtare, urletul trist al unor câini, prevestitori a moarte şi pustiu, sângera o noapte fără lună, dar potrivită pentru adunarea strigoilor ca să înece în lacrimi şi suferinţe toate inimile sfârtecate de durere. Stelele aduceau o lumină albastră şi rece, menită să îngheţe o aşteptare fără speranţă. În casă, pe laviţă, Nicolaie sforăia fericit şi inconştient de

gravitatea situaţiei ce înfipsese cuţitul disperării în inima nevestei lui.

Zorii dimineţii trezeau satul cu pături rare de ceaţă presărate deasupra pădurii, care se lăsau destrămate de săgeţile roşietice ale soarelui, ce-şi făcea apariţia din spatele dealului cu Bolovanu-Bălţat. Stanca, desculţă prin curte, cu picioarele mai roşii ca ochii umflaţi de plâns şi nesomn, arunca două străchini de grăunţe să potolească un pic întreg scandalul gâştelor, puse pe harţă cu găinile, ce alergau panicate printre ele. Nae ieşea-n pridvor doar în izmene şi cămaşă. Cu părul răvăşit şi încâlcit, lovea pălimarul tindei şi ofta. Pe faţa-i buhăită de rachiu se conturau umbrele umilinţei neputincioase, care-i înveninau sufletul. Înţelegând pe deplin dimensiunile noii drame survenite-n familie, simţea un gust amar în gură şi creşterea clocotului unei uri furioase faţă de sine, ce-i zgâlţâia corpul ca apucat de friguri. Fiorul fricii de ceea ce avea să urmeze îi aducea un sentiment confuz de tristeţe şi revoltă, întărindu-i convingerea că e vremea să încheie definitiv socotelile cu această lume unde se simţea de prisos. Dar lătratul bucuros al câinelui îl face să tresară. Aruncându-şi privirea către poarta de la intrare, vede o mogâldeaţă acoperită c-o haină murdară şi zdrenţuită, ce-i ajungea până-n pământ şi capul îmbrobodit într-un postav negru. Înainte să-şi vină în fire, Stanca scotea un ţipăt răguşit de uimire:

— Puiul mamii, unde ai dispărut de m-am perpelit toată noaptea?

— Am fost cu Bubenica la casa ei, din pădure.

Cu ochii înceţoşaţi de lacrimi şi nodul din gât, ce-i reteza suflul, Stanca aleargă la poartă. O deschide tremurând, apoi ia copilul în braţe şi-l strânge la piept cu focul bucuriei de care putea să fie în stare o mamă cu sufletul pustiit de durere. Zâmbetul tâmp întărea figura îndobitocită a lui Nicolaie, apucat brusc de un sughiţ ce nu se mai oprea. Ajungând în faţa uşii, Stanca pune copilul jos şi, în timp ce-l dezbrăca, aruncându-i în curte vestimentaţia zdrenţăroasă şi murdară, abia reuşea să

articuleze:

— Ce urât miroase! Or fi pline de păduchi! Te bag în pat. Să stai sub pătură până pun tuciul la fiert, să te scald.

Copilul a adormit aproape imediat iar Stanca l-a lăsat în pace, chiar dacă apa pentru baie se încinsese. Şi-a văzut de-ale casei punându-l şi pe bărbatu-său la câte ceva de făcut:

— Du-te să coseşti ceva cruditǎţi porcilor, apoi dă drumul vitelor la păscut către Pădini.

Aveau o vacă, doi cai şi câteva oi însoţite de mieluţi jucăuşi. Renunţaseră la ideea cumpărării unui junc, pentru a-l împerechea cu al lor, spre a face împreună o pereche de boi. Nae preferase să ia tot un cal.

În zilele ce au urmat, cu toată stăruinţa depusă, Stanca n-a reuşit să afle de la Gheorghe decât faptul că Bubenica îl luase ca să-i arate cum pot fi îmblânzite spiritele pădurii. Nici atunci şi nici mai târziu. Cert e că Gheorghe n-a spus nimănui niciodată ce-l învăţase Bubenica, dar când s-a făcut mare, era printre puţinii curajoşi ce îndrăzneau să se aventureze singuri, noaptea, la vânat de mistreţi, lupi ori alte sălbăticiuni. O făcea cu lejeritatea omului deprins să deosebească uşor realitatea de închipuire. Părea condus de o putere venită din altă lume spre a înfăptui multe lucruri interzise altora.

De la acest eveniment, Bubenica a mai fost văzută de câteva ori, apoi a dispărut pe neaşteptate, aşa cum venise, lăsând în urmă o amintire misterioasă şi o poreclă păstrată peste ani.

Nicolaie luneca, pe zi ce trece, într-o neputinţă posomorâtă. Ştirb, albit, buhăit şi pământiu, arăta ca un bătrân ajuns la capătul puterilor. Gârbovit şi uscat, călca în paşi mici, bălăbăniţi şi nesiguri. Într-o zi geroasă de iarnă, a ieşit din casă în jurul prânzului, să caute undeva ceva de băut, ca de obicei şi nu s-a mai întors. Stanca şi Gheorghe, ajuns adolescent, au încercat să-i de-a de urmă prin locuri în care ştiau că se îmbătase adesea, însă nimeni nu-l văzuse. Parcă intrase-n pământ. Ce s-o fi întâmplat cu adevărat nu s-a putut afla niciodată. Doar bănuieli: ba că s-

a înecat în Olt, ba să fi căzut beat prin pădure, a îngheţat şi l-au sfâşiat fiarele sălbatice.

Nici Stanca n-a mai rezistat mult după dispariţia omului ei. Supărările şi inima grea îi topeau puterile de la an la an. Picuri mari de lacrimi spălau obrajii ei încreţiţi, ori de câte ori îi răsărea în minte chipul tânăr al lui Nicolaie sau figura luminoasă a lui Georgel. Ochii adânciţi în orbite, părul albit şi barba ascuţită, făceau din ea o biată umbră a celei de odinioară. Cu mâna la gură, capul plecat în faţă şi mersul greoi, aducea ca o stafie scăpată-n lumină din puterea nopţii. Când Gheorghe, ajuns la vârsta însurătorii, întârzia, seara, pe undeva ceva mai mult, o spaimă cumplită, picată din senin, îi oprea bătăile inimii, făcând-o să tremure toată, năclăită de-o sudoare rece. Ceva o făcea să-l vadă micuţ şi ţipând neajutorat într-o copaie cuprinsă de flăcări. Se repezea buimacă-n tindă şi privea către poartă cu mâna streaşină la ochi, deşi afară era întuneric:

— Gheorghe, tu eşti maică?

În liniştea nopţii, tulburată doar de scheunatul unei pisici sau lătratul prelung al unui câine plictisit de singurătate, aştepta nemişcată până răcoarea o trezea la realitate. Abia atunci intra în casă, se vâra sub pătură, oftând:

— Ooof! Băiatul ăsta, de ce nu se hotărăşte odată? Mor mâine-poimâine şi n-apuc să-l văz aşezat în rândul lumii!

La câteva luni a căzut la pat. Avea momente când nu-şi putea da seama dacă trăieşte ori visează. Numai durerile o făceau să-şi vină-n simţiri, împingând-o la un scâncet slab şi abia perceptibil, ca mieunatul de pisică sfâşiată de câini. Apoi adormea, venindu-i în minte imaginea horelor cu chipurile vioaie şi vesele din tinereţe. Atunci, o mare bucurie lăuntrică îi aducea pe figură lumina unui zâmbet. Spre seară, când au venit două vecine să vadă ce mai face, au găsit-o surâzând.

— Te bucuri, Stanco! Eşti fericită! La ce-ţi stă gândul?

Nu le-a răspuns. Crezând că doarme, s-au apropiat şi i-au mângâiat fruntea. Era rece. Se încheia o viaţă, rostogolită pe tăpşanul suferinţelor, ca să lase locul alteia. Mai viguroasă, dar şi mai pornită să-şi croiască un loc în lume cu vigoarea îndrăznelii de-a altoi în solul moştenilor din Cremenari a unui neam de oameni, ce nu puteau fi mai prejos de propria lor menire.

Rogozeştii aveau motive să se ţină mândri. Se trăgeau dintre moştenii cu stare. Înaintaşii lor, afară de ce aveau, primiseră de la Domnul Unirii încă o tablă de pământ drept şi roditor , cam de vreo patru pogoane. Aşa că nu-l lua Mărin Rogoz pe Nicolaie Rusu, chiar degeaba peste picior. Toată rudenia lor, prin alianţă, nu-l împăca pe Mărin cu ideea că o fată din neamul său să se mărite cu-n sărăntoc. În mintea sa, lucrurile stăteau altcumva:

— Moşteanul adevărat merge-n sus, spre ăi care au, nu în jos, către prăpădiţi, să-şi facă neamu' de râs.

— Acum..., trece şi tu cu vederea! Vezi că Nae e priceput, munceşte… Se are bine cu Stanca! Poate s-or rădica şi ei cu timpul, încerca Ion Bardac potolirea ofului care-i crăpa firea lui Rogoz.

— Io nu înţăleg cum vine asta! De ce să decazi şi să te faci „s-u-p-u-s", când poţi rămânea „s-t-ă-p-â-n"? Ai pământ? Eşti liber! Faci ce vrei! Nu te mulţămeşte? Învaţă! Fă o şcoală! Şi ajungi mai cineva! Dar dacă n-ai pământ, poţi fi altceva decât slugă? Şi aşa rămâi cât trăieşti! Nu doar tu! Şi ăi d-or veni după tine! Io, d-aia mă zbat! Să poci da fiecărui copil câte ceva. Iar ei, când le vine rândul, să mai adaoge, ca să le fie bine, nu să răsipească ce li se cuvine.

Moşteanul, legat prin tradiţie de pământ, nu vedea altă rezolvare a propriei vieţi în afara „moşiei" sale, primită din străbuni. Orice greşeală de ciuntire a hotarelor devenea un motiv de mare tărăboi, fiindcă era socotită intenţie de a-l „supune", sărăcindu-l. Şi viceversa: dacă putea să intre în posesia altei bucăţi de pământ, cât de rea, căpăta „avere".

Ţăranii liberi, urmaşii foştilor clăcaşi, aveau altă

mentalitate: pământul, dacă „nu da” mai mult decât „mânca”, nu avea valoare.

— Atunci, dă-l, mă! Dă-l, că-l iau eu iar tu fă-te slugă pe pământul „răntabil” al boierilor.

Sunt fenomene care au tendinţa să se devoreze între ele de o manieră ciudată: focul transformă gheaţa în apă iar aceasta îl stinge. La fel stau lucrurile cu faptele sau gesturile oamenilor: isteţimea doboară rangul, asumându-şi riscul de-a fi sufocată sub greutatea superiorităţii deţinută de el; oamenii cinstiţi fac reguli ca hoţii să le poată încălca fără a putea fi pedepsiţi; savantul devine creatorul sărac al bunurilor de huzur pentru necioplitul îmbogăţit. Of, Doamne, că încurcate sunt căile Tale, menite a ţine lumea în echilibru!

Moartea Stancăi genera păreri contradictorii în rândul femeilor satului:

— Sărmanul Gheorghe! Ce s-o face el acum cu spălatul rufelor, preparatul mâncării şi atâtor alte lucruri pentru mâna de muiere, din gospodărie! Îl căina Leana lui Dumitru Popa-Stan.

— Nare decât să se-nsoare! Pronunţa verdictul Bărdăcioaia.

— Cin’ să se bage acolo, lele? O fi el frumos şi ager, da’ e mare încurcăleală cu pământu’ şi n-o să scape cu una cu două! răbufnea Mironoaia.

Mărin Rogoz asista la discuţii fără a scoate o vorbă. Luminiţa vie din strălucirea ochilor, adăugată unui surâs superior, arăta că ştie ceva, ce nimeni n-ar putea bănui, în stare să-i bucure din plin inima. Deocamdată aşteaptă. N-a sosit momentul dezvăluirii. E prea de timpuriu. Când s-o scurge vremea şi supărarea o trece-n uitare, o să scoată cleştele potrivit să strângă lucrurile numai după voia lui. Până atunci, de l-o întreba cineva, o să spună vorba aia veche, din bătrâni: „Fiecare să doarmă cum îşi aşterne! De nu e-n stare să aibă căpătâi, o să-şi puie capu’ pe perina ce i-o va aşeza Dumnezeu!” Prin minte îi treceau fluvii de gânduri mari, iar soarta părea a-l încuraja. Reuşise o încuscrire cu oameni avuţi. Băiatul său, Nicolaie, luase o

fată a lui Petre Enoiu, din Mihăieşti, care, numai în 1889, cumpărase zece pogoane din pământul vândut de stat. Cu ceilalţi copii nu putea rămâne mai prejos! În special cu Mariţa, la care nu se prea înghesuiau flăcăii s-o joace la horă. Trebuia să-i facă şi ei un rost mai ca lumea. Veneticul lui Rusu ar fi unul potrivit. E frumos, isteţ, moşteneşte şi-o gospodărie destul de aranjată… Nu prea are pământ, dar se poate rezolva cumva. Însă ce te faci cu „nărăvaşul”? Umblă după altele iar de Mariţa nici nu vrea să audă. „Hm! D-ar ştii ce-l aşteaptă…”

***

Spre surprinderea multora, slujba duminicală s-a terminat mai repede ca de obicei. Lucrurile se lămuriră curând: popa Gheorghe şi-a anunţat enoriaşii că trebuie să facă slujba şi la biserica din Bratia, întrucât preotul de-acolo fusese convocat urgent până la Episcopie. Lângă poarta bisericii, Gheorghe Bălăşoiu purta o discuţie aprinsă cu Găiseanu.

Prima duminică a lui mărţişor sporea încrederea oamenilor că primăvara îşi întinde tot mai mult aripile prevestitoare reînvierii naturii. Muguri umflaţi, gata să plesnească, tămâioare albastre parfumate, capete albe de ghiocei şi gălbeneala florilor de corn abia desfăcute, desfătau privirea, stârnind bucurie şi speranţe de mai bine în toate inimile. Cerul senin antrena strălucirea soarelui la topirea zăpezilor de pe câmp şi acoperişurile caselor, semn clar pentru Baba-Iarnă să-şi ascundă undeva oştile sale albe, spre a le pregăti mai târziu pentru noi atacuri asupra satului.

Înainte să-şi pună căciula de miel negru pe cap, Gheorghe Rusu mai face o închinare cu faţa spre biserică, apoi se întoarce, păşind agale către poarta de intrare în curtea bisericii. Apropiindu-se, începe să tragă cu urechea la discuţia celor doi:

— De ce nu vrei să fii de acord că a sosit vremea să scoatem „praporul din plămânul boierului şi să-l punem pe cel al săracului”?

— Vorbeşti prostii, neică! apasă Bălăşoiu pe propriile cuvinte, părând un pic enervat. Ce boieri? Noi n-avem şi nici n-am avut vreodată boieri prin părţile noastre! Că unul are ceva mai mult pământ ca altul, e altă poveste, dar nu uita c-ăl sărac, dacă-i harnic şi cinstit, trăieşte binişor pe lângă cel ce are!

— Da-n alte părţi, sunt oameni care n-au absolut nimic, deşi regele făcuse unele promisiuni de împroprietărire cu câte un lotuleţ de pământ celor mai săraci. Bineînţeles, din moşiile statului sau ale unor mânăstiri, că boierii vor doar să vândă! Şi… pe bani mulţi, iar oamenii de unde să-şi permită plăţi atât de grele?

— Şi, ce-ai vrea? Să le dea pe degeaba?

— Nu chiar degeaba! Cu o mică despăgubire, suportată de stat. Însă guvernul refuză să scoată legea, aşa c-ar fi bine să ne sculăm toţi, ca să-i forţăm mâna….

— Ştii, ce? Eu am mai auzit vorbe de-astea la târgul de la Câmpu-Mare din gura unuia ce susţinea c-ar fi student, dar nu cred, măcar, o iotă. Prin toamnă, la Bâlciul Râurenilor, am vorbit c-un negustor din Moldova. Spunea că regele a făcut o mare prostie, primind în ţară nişte ruşi, ce-şi zic „bolşevici”. Nu ştiu eu ce înseamnă, însă negustorul spunea că-n decembrie, acum doi ani, au vrut să-l dea jos pe ţarul lor şi să pună la conducere altul mai bun. A venit armata şi s-a pus cu tunurile pe ei. Cei care reuşiseră să scape, erau căutaţi să fie împuşcaţi. Lui Carol al nostru, făcându-i-se milă de ei, a dat ordin să fie primiţi în ţară. Drept mulţumire, aceşti „bolşevici”, s-au răspândit peste tot, apoi au început, la noi de data asta, să îndemne oamenii la răscoală.

— Minciuni verzi şi gogonate. Păi, dumneata, crezi că ei ştiu româneşte?

— Or fi învăţat, după atâta timp. Ce, e un aşa mare lucru? Uite, avem şi noi un rus, dar ăsta e crescut aici, nu adus din Rusia.

— Am alte necazuri, neică. Dacă tot s-a întâmplat să fie de faţă şi domnul Găiseanu, atunci să vă întreb ceva pe amândoi: pot pierde pământul de sub casă?

— Cum, adică, să-l pierzi? N-ai acte pentru el?

— Aici e buba: n-am!

— Păi, în cazul acesta…e cam „albastră”! Trebuie, neapărat, să ajungi la o înţelegere cu neamurile să-l poţi răscumpăra cumva. Fă rost de ceva bani, dă-le un avans iar restul, mai târziu, peste un an, doi, cum crezi c-o să te descurci, îl sfătuieşte Găiseanu.

Scoţând un oftat adânc, Gheorghe Rusu mulţumeşte celor doi, apoi urmează drumul spre casă. Era primăvara anului 1907. Săptămânile ce-au urmat, aduceau tristeţe, jale şi teamă în ţară. Lumea vorbea speriată despre morţi, răniţi, conace arse şi case distruse cu tunul. Prin alte părţi, nu aici, unde vâlvătaia zaverei ţărăneşti ocolise ţinutul. Veştile stârneau emoţii şi nelinişte, făcând oamenii să vorbească în şoaptă ori să-şi vadă-n tăcere, fiecare de-ale sale.

Odată cu lăsarea verii, evenimentele din primăvară se pierdeau, încet-încet, în ceaţa uitării, permiţând vieţii să meargă înainte. Sărbători, muzică şi horă, făceau să renască-n inimi veselia şi bucuria trăirii. Doar Gheorghe Rusu afişa o figură cam posacă din cauza gândurilor care-i sfredeleau mintea. Tolănit pe canapeaua improvizată din două blăni din stejar, acoperite cu o cergă de lână, ţinea privirea pierdută undeva, pe cerul însângerat de apusul soarelui. Liniştea revărsată în jur, întreruptă doar de cântul greierilor, părea a-l scoate din minţi. Se împlinea anul de când Stanca plecase la Domnul, timp în care simţise din plin apăsarea grijilor, cu toate că-şi uşurase o bună parte din problemele gospodăriei, vânzând vaca, ceva orătănii iar dintre porci, păstrase doar un grăsunel. La cal nu renunţase. Îi plăcea să-l călărească mai mult decât să-l folosească la alte munci. Gândul cum şi-ar putea salva măcar pământul pe care se aflau casa, curtea şi restul binalelor, nu-i da pace, în special de când Mărin Rogoz îi spusese, îmbrăcându-l cu o privire languroasă, din care răzbătea licărul unei bucurii ascunse:

— Nepoţele, ginerele, să nu mă calci pe obiele, că o să dai de belele!

Era limpede: Rogoz nu-i vorbise-n dodii. Tâlcul spuselor sale ascundea ceva mai mult decât un simplu avertisment: ameninţarea c-ar putea pierde totul, dacă n-o lua pe fie-sa de muiere. Înainte ca apusul soarelui să se-ncheie, lăsând satul la dispoziţia umbrelor nopţii, Gheorghe s-a ridicat în picioare, apoi a pornit agale să arunce câţiva ştiuleţi de porumb porcului şi o găleată de apă calului. Mâine era o zi importantă ce-i putea uşura frământările ori arunca într-o nouă suferinţă. Ideea lui „Neica” de-a merge la Stoiceni pentru a cere sfatul popii Stănescu îl urca pe aripile speranţelor, fără a-l scuti de fiorii de gheaţă ai temerilor.

Cuvântul „neică”era adresat, de obicei, unei rude mai în vârstă, în loc de unchiule, vere sau cumnate, spre a-ţi defini raportul rudeniei, comparativ cu cineva străin, pe care-l puteai respecta întrebuinţând simbolul „nea” în faţa numelui. În ambele cazuri arăţi o mai bună creştere cu apelativul „dumneata” în locul impoliticosului şi neobrăzatului „tu”. Gheorghe Bălăşoiu, abătându-se de la astfel de cutume, se folosea de „neică” în toate conversaţiile sale, într-o formulare ce voia să împace atât respectul cu prietenia, dar să mascheze şi o politeţe rece. De aici îşi atrăgea şi porecla „Neica”, pusă de unii săteni.

În dimineaţa următoare, Gheorghe Rusu, pune şaua pe cal şi ultimii săi bani în chimir, apoi, trecând „Dealu-Şirului”, intră-n Stoiceni. Are noroc să-l găsească acasă pe preot. Stătea pe prispă, adâncit în citirea unei cărţi legate în coperte negre şi groase.

— Sărut dreapta, părinte! Iertaţi deranjul, dar mă aflu la grea încercare sau încurcătură, nu ştiu cum să-i mai zic…..

— Apropie-te, fiule! De unde eşti, că nu-mi pari prea cunoscut, ori am îmbătrânit eu?

Gheorghe îşi scoate pălăria şi se înclină, rămânând cu genunchiul stâng sprijinit pe podea iar capul plecat, preţ de câteva secunde, suficiente preotului pentru a-i atinge vârful capului, binecuvântându-l. Făcându-i semn să se ridice, îl invită să ia loc pe taburetul din faţa sa.

Conformându-se, Gheorghe îşi aşează pălăria pe genunchi şi, după ce se prezentă, îi relatează primejdia ce plana asupra lui de pierdere atât a pământului cât şi casei părinteşti.

— Fiule, spovedania poate lua ceva din povara de pe sufletul păcătosului, însă eliberarea ţi-o dă numai lumina primită în urma împlinirii depline a canoanelor primite de la duhovnic. Se vede că nu prea te-nghesui să vii pe la biserică!

— Decât s-o iau pe Mariţa, mai bine mă arunc în Olt!

— Piei, Satană, cu îndemnuri aşa necurate! Numai Dumnezeu ne dă şi ne ia viaţa!.. Când şi cum crede El de cuviinţă! Noi, muritorii, n-avem niciun drept să intervenim în această privinţă.

Golindu-şi chimirul de toţi banii conţinuţi pe măsuţa dintre ei, Gheorghe cade-n genunchi, rostind cu ochii în lacrimi:

— Părinte, sunt pierdut! Dacă nici dumneata nu mă ajuţi, nu ştiu ce-o să mă fac! N-o să am cum suporta un asemenea calvar! Aia nu va fi viaţă, ci condamnare!

— E chiar aşa urâtă?

— Pe lângă asta, mai mare va fi umilinţa de-a fi considerat drept o nenorocită de obială, pe care-şi poate permite oricine s-o calce-n picioare după cum şi cât îi va fi pofta. Mai bine mor, izbucni Gheorghe, cu ochii înecaţi de lacrimi.

Preotul cade pe gânduri. Întâlnise multe pricini şi neînţelegeri, dar, aproape de fiecare dată, găsise o modalitate de rezolvare. Din această cauză, vestea înţelepciunii sale depăşise demult graniţele comunei, devenind o personalitate atât de respectată, că nimeni nu cuteza a-i întoarce vorba. „Aşa a spus, aşa faci”, constituia laitmotivul multor oameni, impresionaţi de efectul pozitiv al sfaturilor primite în diversele situaţii din viaţa lor. Un caz de pomină l-a reprezentat modalitatea de-a pune acoperişul noii biserici din sat. Apropierea iernii amenința să prăpădească toată lemnăria înşirată şi imposibil de protejat contra gheţurilor şi zăpezii până-n primăvară.

Meseriaşii angajaţi la lucrare, dându-şi seama că banii strânşi erau cam pe ducă, începeau a se codi şi a nu mai veni la treabă. În această situaţie, popii Stănescu i-a venit o idee. A tocmit un taraf de lăutari şi i-a urcat pe schelă, punându-i să cânte toată ziua. Gândindu-se, probabil, că popa a înnebunit, oamenii s-au strâns grămadă. Văzându-i adunaţi, preotul s-a urcat şi el alături de muzicanţi şi a jurat că mai coboară de acolo doar când acoperişul va fi gata. De va muri de foame sau de sete,toţi sătenii să se facă vinovaţi în faţa lui Dumnezeu de nepăsarea avută pentru biserica lor. S-a mobilizat nu numai întregul sat, ci şi cele învecinate. Femeile aduceau bucate preparate-n oale şi tuciuri mari iar bărbaţii au cioplit, tăiat şi fasonat restul lemnăriei în ritmurile muzicale, executate de lăutarii urcaţi în fiecare zi pe schelă până la finalizarea lucrării.

— Mda! Rosteşte preotul, după câteva clipe de chibzuinţă. Se confrunta c-o situaţie ceva mai aparte, în care nu se prea întrezărea posibilitatea unei formule de compromis în stare să mulţumească ambele elemente contrarii: demnitatea şi dreptatea, înghesuite pe puntea îngustă a unei singure vieţi.

Învăluindu-şi musafirul cu o privire de om aflat sub greutatea unei imense responsabilităţi, trage adânc aer în piept şi continuă:

— Demnitatea înalţă pe om, pe când nedreptatea-l coboară-n mocirla rătăcirilor, de unde nu mai poate să vadă adevărul. Regele David l-a înfruntat pe Goliat mai mult pentru demnitatea decât dreptatea poporului său. Câştigând lupta, a dovedit că inteligenţa şi abilitatea pot să biruie forţa şi îngâmfarea.

— Puţin mai rar, vă rog, părinte! Abilitate înseamnă un fel de unduire a legii, aşa, ca şarpele?

— Ai înţeles bine. Pune-ţi banii în chimir, c-o să-ţi trebuiască la judecătorie. Acolo, caută pe cineva în stare să te ajute pentru o soluţie favorabilă. Altă şansă, n-ai! În rest, mergi cu bine şi încredere-n Dumnezeu.

Înţelepciunea indiană asemuieşte destinul fiecăruia cu un cal înhămat la o căruţă, închisă cu ceva similar unui

coviltir. Omul, aflat în interior, nu-i poate dirija mersul, însă e în stare să-l influenţeze. Faptele bune micşorează adâncimea gropilor pline cu necazurile inerente, aşternute-n drumul vieţii, iar iluminarea şfichiuieşte calul-destin să scoată căruţa din ele, înainte ca apa suferinţelor să înece omul. Creştinul are opţiunea alegerii: să meargă orbeşte, convins că ştie şi vede singur ce are de făcut ori să ceară ajutorul Domnului.

Mintea lui Gheorghe era frământată de altceva: în cazul regelui David,ce-a contat mai mult ca să câştige confruntarea? Praştia sau iscusinţa de-a o folosi? Pentru el, Goliatul nu era Rogoz însuşi, cât banalitatea neîndeplinirii formalităţii de înfiere, devenită sabie în mâna acestuia, de care era nevoit să se apere cu braţele goale. Trăgându-şi pălăria pe ochi, prinde căpăstrul calului cu o mână iar cu cealaltă se scărpina după ureche, părând nehotărât să se arunce în şa ori să meargă alături. Abătut şi cu faţa pământie, parcă pudrată cu cenuşă, rumega în suflet o amărăciune rece şi sângerândă. Umezeala aerului, resuscitată de adierea uşoară a vântului şi straturile norilor cenuşii, prefiguraţi la orizont, potolea valurile căldurii care-i năduşea corpul tânăr şi viguros.

— Bună ziua! Îi sună-n urechi glasul baritonal al unui individ, ceva mai înalt, dar bine legat, cu pălărie maro, cămaşă albă, strânsă-n talie de un chimir din piele bătută cu ţinte şi sandale, cu tălpi de lemn în picioare.

Înainte ca Gheorghe să se dezmeticească şi să priceapă că lui i-au fost adresate bineţele, omul continua:

— Te văd supărat. Nu l-ai găsit pe popă?

— Ba, da! Este pe prispă. Venisem să mă lumineze cum aş putea ieşi din ghearele sortirii la o pedeapsă mai mare decât aş putea s-o duc.

— Ai omorât pe cineva?

— Nu! Dar mă aflu la răspântia a două drumuri: unul neted, către moarte şi celălalt spre viaţă, însă astupat cu maldăre mărăcinoase, de care nu ştiu cum să trec.

— Constantin Slăvitescu, e numele meu, rosteşte omul, apropiindu-se cu un chip senin, binevoitor şi cu

mâna întinsă.

Venindu-i în minte cuvintele popii Stănescu privind rostul spovedaniei, Gheorghe se gândi că n-are nimic de pierdut dacă-şi mai varsă năduful şi-n faţa unui străin. Simţind un plus de uşurare a sufletului, generată de această idee, strânse mâna amfitrionului neaşteptat, spunându-şi numele întreg, apoi adăugă:

— Pari om bun. Dacă nu te grăbeşti, hai să zăbovim o ţârâ undeva, ca să ne cunoaştem mai bine.

— Chiar în faţă, imediat după cotul drumului, e o prăvălie cu-n umbrar din viţă de vie, sub care ne-am putea aşeza la un rachiu.

Pe timpul cât au stat pe câte-o băncuţă fără spătar, cu ţoiurile-n faţă, Gheorghe i-a povestit întreaga sa viaţă. Urmărindu-l cu ochii licăriţi de o lumină vie şi caldă, ce exprima ceva între curiozitate şi o sinceră compasiune, Slăvitescu asculta cu atenţia sporită, intervenind la sfârşit:

— Ca oameni de rând, noi judecăm lucrurile diferit de cei avuţi, a căror lipsă a grijilor îi face să se gândească mai mult la plăceri sau cum să-şi sporească averea şi, de ce nu, chiar puterea. Din acest motiv, mintea noastră e nevoie să rămână mereu în alertă la ce vom putea face ca să ne îndeplinim obligaţiile impuse de viaţă. Uite, io sunt însurat, am familie, dar nu o ducem prea bine şi nici alte şanse nu se întrevăd aici. Aşa că ne-am gândit să ne încercăm norocul în altă parte. De exemplu în Dobrogea. Am auzit că e pământ bun şi cu mult mai mult decât sunt în stare să-l muncească cei de-acolo, încât regele a fost nevoit să-mproprietărească până şi câţiva machedoni, aduşi taman din Grecia. Hai cu noi şi scapi de toate belele.

Surprins de idee, Gheorghe rămase pe gânduri. Era ceva nou şi atât de deosebit, că-l apucă o furnicătură de gheaţă pe şiră, ce-i provoca o transpiraţie rece, însoţită de câţiva ghimpi ascuţiţi de teamă. Coatele sprijinite de măsuţa scorojită din lemn şi bărbia răzimată la împreunarea degetelor, arătau un om resemnat dar nu învins. Stăruindu-i în memorie pilda regelui David, murmura încet, semn al grelelor bătălii intervenite în

sufletul său:

— Mi-ar trebui o praştie.

Pentru el conta mai mult înfruntarea sorţii care-l zvârlise pe meleagurile Cremenarilor, decât încercarea de a o schimba cu alta, ce-i putea oferi un alt drum, însă la fel de necunoscut. Reamintindu-şi brusc vorbele popii Stănescu, i se păru că întrezăreşte o dumirire: orice nedreptate apare după reguli stabilite de oameni. Dacă reuşeşti să mişti puţin hotarul acestor rânduieli omeneşti, nu s-ar putea transforma nedreptatea în dreptate? Fiindcă niciuna, nici alta, n-are legătură cu adevărul! O nouă lumină îi răsărea-n ochi, revigorându-i paloarea din pometii obrajilor. Îmbrăcând alura omului stăpân pe ce ştie că trebuie să facă, răspunse:

— Ideea nu e rea, dar ce-o să zică lumea în sat? Abandonând o luptă înainte să înceapă, n-o să le par laş, temător şi fricos ca un iepure?

— După ce ne-om stabili acolo, n-o să-ţi mai pese de vorbele sătenilor dumitale.

— Ba, da! Onoarea şi mândria mea unde se duc? Mai au ele valoare-n ochii cuiva? Iar dacă n-ai onoare, devii om de nimic, oriunde vei fi!

— Atunci, mergi la judecare, cum ţi-a zis popa.

— Mi-ar trebui cineva de încredere acolo.

— Cunosc un om. Te poţi bizui pe el. Îl cheamă Comănescu. Caută-l înainte şi zi-i că vii din partea popii, care-l roagă să te rezolve favorabil. Ţine minte cuvântul acesta: f-a-v-o-r-a-b-i-l. „Mişcă puţin din urechi” ş-o să te descurci.

Lui Gheorghe începea să-i crească încrederea în steaua sa. Mulţumind pentru sfat, a promis c-o să-l caute să mai stea de vorbă, apoi şi-a urmat drumul spre casă. Cuprins de-o bucurie lăuntrică, neaşteptată, a început să fluiere uşor.

Zi de vară îmbietoare la plimbare sau tăifăsuire în faţa porţii. Adierea sporadică a vântului ajuta câteva pâlcuri de nori albi să călătorească spre răsărit, după ce binecuvântaseră noaptea trecută pământul cu o sfântă de

ploaie, dorită de oameni şi aşteptată de culturi. Întorşi de la biserică, unde mulţumiseră Domnului pentru iertarea păcatelor şi binefacerile viitoare, oamenii şi-au schimbat straiele „bune” cu cele de purtare, au îmbucat ceva, apoi s-au odihnit puţin, trântindu-se de-a latul patului şi călcâiele sprijinite pe un scăunel cu trei picioare. Când s-au dezmeticit din somn, şi-au frecat ochii cu dosul palmelor, apoi au trecut la limpezirea feţii, folosind câteva picături de apă turnată-n palmele lor bătucite, făcute căuş. Isprăvind această minimă toaletă, iese fiecare pe poartă cu gândul de-a mai „schimba o vorbă” spre a”fi la curent” cu ultimele veşti.

Mărin Miulescu şi Niţu Floroiu au ales „cârciuma lui Ghiţă”. Să nu fie singuri, l-au luat cu ei şi pe Mărineţ. E mai tânăr şi, de s-o petrece vreun „beteşug” al picioarelor, să aibă-n cine pune bază. Socotind fiecare că s-ar putea da-n vorbă cu Ciucă să afle câte ceva despre negoţ, unde se câştigă bani frumoşi, Bardac şi Rogoz, au dat nas în nas la poarta lui Gerea. Câteva sătence s-au strâns la umbra bătrânului stejar, nu departe de marginea uliţei, în apropierea casei lui Bardac. Pe o buturugă uscată şi alocuri putrezită, şedea Baba Rada. Pe lângă tâmple se iţeau câteva şuviţe din păru-i încărunţit, ascuns de baticul alb, înnodat sub barbă şi tras peste frunte suficient cât să-i umbrească ochii de lucirea soarelui, ascuns în clipa aceea sub un pământuf de nor pufos ca vata de zahăr. Cămaşa cusută cu flori negre, prinsă-n talie de nişte bete roşii, împreună cu fusta albă, încreţită şi terminată la poale-n şabac şi cele două zăvelci bleumarin,arăta că rămăsese în aceeaşi ţinută purtată la biserică.

— Te fuduleşti, Babo! Ăi fi având vreun ibovnic şi nouă nu vrei să ne spui, o atacă Măria lui Ghiţu, făcând cu ochiul spre Anica Ciopleanca, aşezată-n stânga Radei, pe aceeaşi buturugă.

Nu se ştia cauza, dar aici exista o ciudăţenie. O rădăcină a stejarului ieşise afară, apoi, arcuindu-se pe o lungime de aproape un stânjen, cam la două palme deasupra solului, se înfigea iarăşi în pământ prin trei

braţe, închipuind un fel de băncuţă, folosită de copii la joacă. Îngroşându-se bine odată cu scurgerea vremii, părea un trunchiuleţ de copac fără ramuri, pus de cineva în mod special acolo. Azi stau pe el la taifas Joiţoaica şi Mironoaia, cărora li se alăturase adineauri Măria.

— O fi având şi chimirul doldora de gologani, adăuga Joiţoaica, prăpădindu-se de râs.

— R-aţi ale cioarlei de pupeze! Vă faceţi voi de cap şi daţi vina pe mine! Când treci de cincizeci de ani, doar vântul îţi mai rădică fuşta. Auzi, ibovnic! Şi pe cal alb! Poate popa, făăă! Cu tămâie în cădelniţă!

— Că bine zâseşi, Babo! Popa-l nostru o fi vrând să-l facă ţârcovnic pe veneticul lui Rusu? schimba vorba Mironoaia. Răstimp l-am văzut numai în spatele lui Samfir şi, parcă mişca buzele după el când cânta.

— Da! Da! E ceva! completează Joiţoaica. Într-o zi ca azi, în loc să stea şi el cu oamenii, se duce la Gheorghe Bălăşoiu. Cică ar vrea să împrumute Scriptura de la el. Adineauri trecu p-acilea. L-am întrebat ce cată la Vale şi mi-a zâs că are o treabă cu Bălăşoiu. „Cătă sară, dumenica”? îi spui io şi el mi-o întoarce că, dacă am mâncărici su’ limbă, îmi scarpină curu cu cravaşa. Să-mi treacă, auzi!

— Ţi-ar fi prins bine! Vorba ceea: primeşti, nu dai! Inervine Rada, dezvelindu-şi ştirbirile în hohotele celorlalte. La scurtă vreme completa:

— Ce-ţi veni, fă, să iscodeşti sufletul omului? O fi venetic, dar e musai să trăiască şi el în vr-un fel, ca să-şi împlinească rostul lui pă pământ, hotărât de Cel de Sus.

— Ţârcovnic, ar merge! Mie-mi place cum cântă. Are glas frumos! Completează Măria.

— Tăceţi, hăluia, zăludelor. Numai prostii scoateţi pe gură! Păi are şicoală de ţârcovnic? răsuna vocea uşor piţigăiată a Cioplencii.

— Dacă-i place Măriei de glasul lui, atunci n-are decât să se dea pe lângă popa, să-l roage pe Sfântul Duh pentru o minune, înfipse Mironoaia maliţiozitatea în discuţie.

— Atât i-ar trebui, că-i scarpină proteasa părul ca la zgrebenii câlţilor, sparge aerul vocea autoritară a Radei. Înainte ca Măria să apuce a comenta ceva, Rada o interpelează direct, scrutând-o cu privirea pe sub sprâncenele-i albe şi stufoase:

— Dacă tot îţi place de el, de ce nu-l iei, fa, de bărbat?

— Şi cu Rogoz cum rămâne? Îi retează vorba Mironoaia. Se zvoneşte că-l face ginere pe Rusu curând. Cică, până-n toamnă, o să jucăm la nuntă.

Măria se reazemă a lene de umărul Joiţoaicii şi, cu privirea pierdută într-un punct situat undeva în coroana stejarului, oftează adânc:

— Dacă ar fi după mine…

— Stăi, fă, naibii la un loc! Uite că mă dai jos! Se scutura Joiţoaica, eliberându-se de împovărare, apoi continua:

— Sunt scorneli goale! Io nu crez că un flăcău ca ăsta, crescut de Stanca, o să se uite la strâmba aia!

— Da, aşa o fi! Însă uiţi că Stanca nu mai e iar Rogozeştii pot să-l dea afară din casă! E pământul lor! Chiar dacă-l avea Stanca primit ca zestre, tot la ei se-ntoarce. După datină, pământu’ nu se-nstrinează niciodată. Rămâne-n neam. Alceva era dacă al lu’ Rusu ierea copilu’ Stancăi. Devenea şi iel din sângele Rogozăştilor şi avea dreptu’ să ţâie mai departe ce moştenea de la mă-sa. Aşa, loat de suflet, cum ie acu’, iel nu poate decât să-şi ia casa lui tat-său în spinare şi s-o mute unde o vedea cu ochii. Nu are niciun drept pă pământ! intervine Mironoaia.

— Păi n-o fi având şi el acte, un testament, ceva…?!, se mira baba Rada.

— Vas’că nu! Altfel nu pălămătea Rogoz în zădar despre norocul ce-o să-l scoaţă la lumină mai mult decât până acum. El ştie la sigur, ceva!

— Ia uite, dom’le, ce noroc pe strâmba aia! Iar io trebuie să caut mult şi bine, că tot în zadar va fi, se lamenta Măria.

Soarele se primenea de la strălucitor spre roşu, odată

cu apropierea de Măgura Mihăieştilor, în spatele căreia amenința să-şi caute culcuşul curând. Muierile mai sporovăiră o vreme, apoi se ridicară, îndreptându-se fiecare către propria casă. Aveau destulă treabă de făcut: să închidă orătăniile, să arunce câte ceva în trocul porcilor, să mulgă vaca, oile sau caprele, apoi să pună câte ceva pe masă copiilor şi, în special, soţilor, ce urmau să revină de pe unde fuseseră plecaţi. Toate aparţin de mâna muierii. Omul, e om! Face lucrurile grele: ară, coseşte, taie lemne, repară gardul, coteţul,înjugă boii ori înhamă caii la căruţă şi multe altele. El pleacă de acasă când vrea şi se întoarce după poftă. Cu sau fără bani, cum se descurcă, dar casa trebuie s-o găsească-n ordine întotdeauna.

***

Pretura Plăşii Oltului de Jos era amplasată aproape de primărie, dincolo de bancă, într-o clădire zidită din cărămidă, având aspectul unei şcoli primare săteşti. Spre drum, avea o sală cât să încapă zece-douăsprezece persoane, chiar spaţiul de judecată. Câteva bănci fără spătar pentru asistenţă, un loc liber, unde împricinaţii stăteau în picioare, completat, spre peretele din fund, cu-n piedestal din lemn, înălţat faţă de podea cam două palme, dar suficient să încapă pe el masa judecătorului şi una mai micuţă a grefierului, aşezată puţin lateral, reprezenta întregul mobilier al încăperii. Pe peretele din stânga se afla uşa care da-n camera arhivei, cu dosarele stivuite pe nişte rafturi de lemn, fixate de-a lungul pereţilor iar în mijloc, masa arhivarului, funcţie îndeplinită adesea de scriitorul Registrului de Transcripţiuni. În dreapta mai erau două uşi: una pentru camera judecătorului şi cealaltă da într-o încăpere ceva mai joasă, probabil arhiva preturii.

La o vreme trecută puţin de amiază, clădirea părea pustie. Până şi gardianul, aşezat pe un scaun, lângă uşa de la intrare, căsca de plictiseală. Repetând în gând, să fie sigur că nu greşeşte ceva din ce-şi propusese să vorbească, Gheorghe Rusu descalecă, leagă frâul calului

de gard şi se apropie timid de uşă, cu pălăria-n mână:

— Să trăiţi, boieri, dumneavoastră…

— Care boieri, mă? Nu vezi că sunt singur? Replică, uşor înviorat, gardianul.

— Aş pofti să ajung la înălţimea sa, domnul Comănescu…..

— Care din ei? Că sunt doi. Poate-l vrei pe scriitor, ăla de scrie-n Registru.

— Da, da! Cu dumnealui…

— Ai noroc. E pe-aici. Dar ce treburi ai?

Luat pe nepusă masă, Gheorghe simţea că-l apucă bâlbâiala. Ce să-i spună? Brusc se lumină la faţă. Îi veni o idee salvatoare:

— Fiind în trecere, m-a rugat un consătean să-i las nişte bani şi să-i spui să-l ierte de întârziere.

— Bine! Intră! Însă, vezi, că stau cu ochii pe tine, avertizează uniformistul, făcându-i plictisit un semn să-l urmeze.

Ajuns în faţa uşii, gardianul bate uşor şi scurt de trei ori, apoi, luând poziţia drepţi, o deschide, rostind scurt:

— Să trăiţi! Îl puteţi primi? Cică v-ar aduce o datorie….

Cu mâinile îmbrăcate-n mânecuţe negre, trase peste cămaşa albă, până la coate şi sprijinite pe masa cu dosare deschise, Comănescu aruncă spre cei doi o privire mirată:

— Datorie? La mine?! Păi nici nu ştiu cine eşti, băiete!

La aceste cuvinte, Gheorghe înaintează câţiva paşi scurţi spre interiorul camerei, spunând cu o voce confidenţială:

— E din partea… dar… personal…

Înţelegând că-i ceva important, „scriitorul” face semn gardianului din cap să închidă uşa, apoi îl invită să ia loc. Înainte de-a se aşeza, Gheorghe scoate banii din chimir şi-i pune pe masă, grăind precipitat:

— Rezolvaţi-mă f-a- v-o-r-a-b-i-l! Altfel sunt pierdut!

— Dacă ai încălcat legea, suportă! Eu n-am ce-ţi face!

— Legea e ca secera. Taie buruienile, dar şi grâul!

Depinde cum o dirijează cel ce-o mânuieşte.

Comănescu îşi pune monoclul pe ochiul drept, se îndreaptă de spate, răzimându-se în spătarul scaunului, apoi, în timp ce-şi freca bărbia cu degetele mâinii stângi iar buzele i se relaxau într-un zâmbet, rosteşte:

— Pari mai inteligent decât te arată hainele.

— Nu banii sau haina fac omul! Din contră, ăl de-i om, le face pe amândouă, în loc să le primească printr-o neregulă.

— Ce vrei să zici cu asta?

Oftatul prelung şi plimbarea pălăriei dintr-o mână-n alta exprima limpede zbuciumul interior al lui Gheorghe. Pentru o clipă îi veneau în minte cuvintele de încheiere a rugăciunii rostită în atâtea rânduri de Nicolaie Rusu: „am spus adevărul, Doamne! Acu' iartă-mă şi ajută-mă!" Cu ochii umeziţi de amintirea celui care-l crescuse, se gândi: dacă-l ascultam pe tata să merg mai des la biserică, azi, poate ….." Dar vocea apăsată a lui Comănescu îi întrerupea plutirea-n fumul amintirilor şi-l aducea la realitate:

— Dacă ţi-e gândul la vreo minciună gogonată, să nu-ţi închipui c-o să-ţi meargă!

Abia acum desluşea Gheorghe semnificaţia expresiei să-ţi „rezolve favorabil": adică de partea lui. Dar cum să ajungă la asta? În timpul cât tensiunea emoţiilor îi storcea broboane reci de sudoare, vârtejul memoriei i-aducea aminte de ultima parte a discuţiei cu popa Stănescu: „unduirea pe lângă lege, ca şarpele, nu te duce la adevăr, dar îţi poate aduce dreptatea". Eliberat ca de sub o grea povară, răsuflă adânc, fixându-şi privirea direct în ochii arhivarului:

— Jur pe viaţa mea că spui adevărul. Cei care m-au luat de suflet nu mai trăiesc iar neamurile, care nu-mi sunt neamuri, vor să mă alunge din casa unde am crescut dacă n-o iau de muiere pe-o slută a lor, la care nu se uită nimeni.

— E chiar aşa urâtă?

— În plus e aşa proastă, că-i curge scuipatul din gură iar pe deasupra şi cam nebună, supralicita Gheorghe,

defectele Mariţei.

Comănescu începe să-şi plimbe mâna prin păr, apoi, scărpinându-se nervos sub lobul urechii stângi, întreabă autoritar:

— Şi eu ce pot să-ţi fac?

— Actul, domnule, scriitor… Dacă o iau pe Mariţa de muiere, îmi vor face vânzare pe casă, curte şi pământul din jur…

— Un asemenea act reprezintă voinţa părţilor. Eşti de acord? Semnezi şi…gata!

— Păi… aici e problema: cum citeşti, nu cum scrii… actul! Apoi, îndreptându-şi degetul arătător către banii goliţi din chimir pe masă, adăuga: e numai un avans!

Acum venea rândul arhivarului să ofteze. Nu se gândea la bani. Îl impresionase iscusinţa găsită de un tânăr ca să-şi apere un drept cuvenit, dar încălcat printr-o cutumă incorectă. Din buzunarele minţii sale, părea a se contura un gând ciudat: „doar o singură literă, spusă mai încet, poate schimba radical întregul sens al unei construcţii juridice perfecte legal”. Văzându-i capul plecat uşor spre piept, ca într-o rugăciune, Gheorghe se ridica încet şi părăsea în linişte camera, rostind în gând: „Dumnezeu cu mila”. Cu chipul luminat şi sufletul umbrit de nesiguranţa demersului său, ajunse la uşa intrării în judecătorie.

— De ce nu spui, mă, că eşti aşa important? Ai stat aproape un ceas întreg cu grefierul, îl ia-n primire gardianul.

— Ne-am găsit c-am fi ceva neamuri, îi răspunde Gheorghe, afişând un zâmbet între respectul funcţiei şi îndoiala privind credibilitatea afirmaţiei sale, ridicându-şi pălăria în semn de rămas bun.

Ieşit pe poarte judecătoriei, se îndreaptă direct spre cal, îi desface frâul şi-l bate prieteneşte pe grumaz:

— Ţi-o fi sete, Surule! Hai să te adap! Măcar să nu suferi şi tu din cauza necazurile mele.

Duminică de august, la amiază. Nori albi şi negri acopereau cerul de câteva zile, fără a-şi fi golit buzunarele

cu apă peste pământul însetat. Iarba uscată pe câmp, frunzele ofilite ale pomilor şi foile sfrijite de porumb, arătau efectele secetei din ultimele săptămâni. La cârciuma lui Ghiţă, câtorva săteni, aflaţi cu ţoiurile de ţuică-n faţă, li se citea apăsarea îngrijorării pe chipuri:

— Dacă nici acum nu plouă, am pus-o de mămăligă!

— Ce mămăligă, bă㠅…O să mâncăm soarbă de porci! Vai de capul nostru! Se auzi glasul lui Dumitru Popa-Stan, pierdut într-o tuse răguşită.

În colţ, la masa vecină, Rogoz privea cu-n zâmbet superior spre Ion Bardac, aşezat în partea cealaltă a mesei:

— Te-ai aranjat, Mărine! În curând ai să scoţi „piatra de moară" din casă.

— Mă, cum să-ţi zic, Mariţa are gura puţin sucită, dar în rest e bună. Ie harnică…, munceşte…, poa' să ţâie o gospodărie.

— Păi, al lui Rusu, vrea?

— N-are decât! Io nu-s hain la suflet, dar i-am spus: „or în şa, or pă jos! Tu hotărăşti!" Dac-o fi prost, să facă ce crede, dar pă mine să nu mă-ncurce! Am, ş-o, rosturile mele. Altul, în situaţia lui, mi-ar pupa şi mâna! O fi casa lu' Nae, dar pământul de su' ea, este al meu. Mă poci lipsi de pământ, că nu stau în el, însă pui şi io o condiţiune. Doară… oameni suntem…, nu? Chiar aşa, să i-l las pe degeaba…, parcă nu-mi vine la socoteală! Ş-apoi, ce! Îl pui în rândul lumii. S-alege c-o muiere, treabă, rost… Iar copii lor, or să aive cu totul altceva, că…,io…,n-o să iau cu mine-n groapă ce-o să mai strâng, cât oi mai putea.

Vorbeam de lup şi, lupul la uşă! Vino încoa' , Gheorghe! Taman de tine vorbeam! Rosteşte Dumitru, făcându-i semn cu mâna să se apropie de masă.

— Bine v-am găsit, neicilor! Răspunde Gheorghe Rusu, aşezându-se pe taburetul de lângă Dumitru. Care este treaba cu mine?

— Ie aşa, că Mărin te face ginere?

— Da, însă cu acte!

— Tu ai vrea să ţii o muiere fără acte? Intervine

Rogoz, făcându-i cu ochiul lui Dumitru.

— Lasă… actele ălea! Pământul, casa, curtea şi restul binalelor, precizează Gheorghe, după care-i face propunerea lui Rogoz ,să meargă împreună la judecătorie, săptămâna ce vine, pentru tocmitul vânzării.

— Merg, tată! Nu ie o problemă, da' nu iscălesc dacă n-o scrie-n act c-o iei pe Mariţa.

— O să dureze ceva timp până ce ies actele, se amestecă Dumitru. Aşa c-ar fi bine să aranjaţi mai din vreme.

— Ai dreptate, Mite! Până le-om spune ălora ce ne doare, până or înţălege şi ei, apoi până or scrie actul…Hei, măre! Ie de aşteptat.

— Dacă ne-am înţeles, să fie într-un ceas bun! Dau şi eu un rând, destinde Gheorghe atmosfera.

Mişcarea molatecă a vântului făcea să deschidă o geană de cer către apus printre valurile norilor cenuşii. Soarele îşi arătă o clipă geana gălbui-sângerie, apoi dispăru în spatele vălătucului îndesat de nori negri, promiţători pentru ploaia atât de aşteptată. După câteva „ţoiuri", ochii lui Mărin Rogoz dezvăluiau din plin starea fericită a sufletului său. Trăia extazul împlinirii unui vis din multe nopţi anterioare, când, aşteptându-se la o serioasă confruntare, clocea tot soiul de tactici şi strategii învăluitoare. Acceptul surprinzător de uşor al „Veneticului" de-a o lua pe Mariţa, în loc să-i stârnească vreo bănuială că ceva putea fi în neregulă, din contră, îi întărea convingerea în superioritatea gândirii şi acţiunilor sale. „Cum să se pună cu mine? E un copil şi, ca orice copil, te strâmbi o ţâră la el şi-o să dea-n plâns."

Ridicându-se de pe scaun, Rogoz începea să-şi bălăbănească trupul prin aer, gata să ia oricând contactul cu pământul.

— Hai să te duc acasă, că eşti obosit. Ai muncit destul în viaţă. Vine vremea să te mai şi hodineşti, îl ocrotea Gheorghe, ţinându-l c-o mână de mijloc şi cu cealaltă, petrecută pe după umeri, prindea încheietura stângii lui Rogoz.

— Vezi, Mite, că am cui mă lăsa pe mână de-acuncolo? Se mândrea Mărin Rogoz faţă de Dumitru Popa-Stan, căzut că capul pe masă.

Miercuri, săptămâna următoare, Gheorghe şi Rogoz au pornit spre Budeşti înainte ca soarele să se ridicase pe cer. Voiau să fie primii la pretură, ca să nu-i apuce miezul zilei stând după alţii. Nu de alta, dar un lucru trainic se face numai dimineaţa, fiindcă mai târziu vigoarea se topeşte în plictiseala aşteptării şi căldurii. În special azi, când se întrevede a fi o zi încinsă de soare.

Într-adevăr, ajunseră primii. Până să apară Comănescu, aveau de aşteptat mai bine de un ceas. Dar, vorba dusă cu alţii, veniţi fiecare cu propriul năcaz, a făcut ca timpul să treacă pe nebăgare de seamă. În cele din urmă, sosi şi arhivarul care, văzând grupul oamenilor înghesuindu-se la intrare, li se adresă, fără a răspunde salutului lor:

— Începem cu cine are de pregătit acte pentru vânzare-cumpărare, urmează cei chemaţi la semnat şi apoi sala de judecată. Respectaţi ordinea stabilită şi nu vă mai îmbulziţi ca vitele la adăpat.

Cum era de presupus, Rogoz şi Gheorghe Rusu, intrară primii în camera grefierului, la anunţul gardianului că sunt aşteptaţi. Aruncându-le o privire pe sub sprâncene, Comănescu întreabă scurt:

— Cine-i vânzătorul?

— Io, sare Rogoz, întinzându-i un sul de hârtii.

— Ce vinzi?

— Nişte acareturi: casă, binale, curtea şi pământul din jur.

— Ai prea multe?

— De fapt, io nu vânz, dom’le scriitor. Le dau, răspunde Rogoz, gândindu-se că vânzare e ceva în urma căreia te alegi cu o sumă de bani.

— Gratis? Dar să ştii că tot vânzare se cheamă.

— Nu gratis, cum spuneţi domnia voastră. Condiţionat!

— Adică? Fii mai explicit!

— Îi pui obligăţia s-o ia de muiere pe Mariţa, fata mea!

— Bine-bine, dar trebuie trecut în act şi un preţ.

— Eh! Unu de formă, că io nu vreau bani de la copii pen’ce le dau zestre.

— Atunci o să scriu că aceşti bani se adaugă la zestrea fetei când se mărită, completează grefierul, uitându-se la Rogoz cu nişte ochi sfredelitori şi reci.

— Cum ştiţi domnia voastră! Da’ să fie bine… să n-avem năcazuri… o să fim reconăscători…

— O ultimă întrebare: casa ai făcut-o dumneata?

— Nu! Nu! Ăl d-a făcut-o s-a prăpădit, da’ io-l moştenesc.

— Eşti de acord? Întreabă grefierul, mişcându-şi capul spre Rusu.

Cu figura crispată de emoţie şi teamă, Gheorghe urmărea mişcările grefierului. Răceala vorbirii şi automatismul gesturilor îi sporea convingerea că fusese complet uitată convorbirea lor anterioară. De ce nu-i da un semn din care să înţeleagă cu ce răspuns s-ar putea prezenta?

— Eşti de acord? repetă întrebarea Comănescu, săltând un pic tonul şi fără să-l învrednicească măcar c-o privire.

— Da, bâigui el, scoţând un sunet ca o chemare în ajutor.

— Reveniţi, joia viitoare, la semnat! Ordonă grefierul făcându-le semn să iasă, în timp ce-şi aţintea privirea asupra hârtiilor aşezate în teancuri pe masă.

Libertatea e în natura fiinţei umane. Ca şi sclavia. Dar omul a fost construit să aibă opţiunea alegerii: cel liber înţelege de cuvânt iar sclavul doar de bici. Diferenţierea o face firea omenească, a cărei dorinţă de preamărire o îndeamnă să vândă libertatea spiritului pe arginţii ticăloşiei, supusă, la rândul ei, altor doi stăpâni, lipsiţi complet de nobleţea binelui: lăcomia şi prostia. Odată intrate-n mintea cuiva, nu se dau în lături, sub niciun chip, din calea propriei salvări, până nu transformă

insul respectiv în sclavul unei forme de fudulie sinucigaşă. O asemenea stare îl atingea şi pe Mărin Rogoz. El pricepea rostul unei minţi deschise în realizarea proiectelor sporirii propriei averi, dar se temea să nu-i fie demolat piedestalul meritelor sale. Ca urmare, se gândea să aibă alături un individ isteţ ca”Veneticul” lu’ Rusu, însă doar într-o formulă de ins aservit, nu aliat. Trăind falsitatea convingerii că-şi poate face ziua de mâine numai după vrerea sa, privea lumea prin ochelarii egoismului şi aroganţei şi nu-şi mai da seama de psihologia individului care nu mai are nimic de pierdut: umilirea stimulează ura şi alungă iertarea. Cuvintele Domnului privind ispitele sunt aceleaşi, însă firea umană ne face pe fiecare să le auzim diferit.

Mironoaia, cu urechile aţintite spre poartă, culegea câteva scame agăţate-n zăvelcă. Se aştepta din clipă-n clipă să fie strigată de Măria lui Ghiţu pentru a merge-mpreună la slujba duminicală.

— Leliţo, eşti gata? Hai, că-ntârziem!

— Ho, fă! Că nu dau turcii! Pă semne c-ai avut vreun vis plăcut şi nu-ţi venea să te rupi din el, de mă strigi aşa târzâu!

Peste câteva clipe, cele două muieri aveau să-şi iuţească paşii spre biserică. În ciuda grabei, tot găseau un răgaz să-şi dea cu părerea :

— Chiar crezi c-al lu’ Rusu o s-o ia pe Mariţa?

— N-are decât! Răspunde Mironoaia, aruncându-i o privire plină de subînţelesuri, după care adaugă: io ştiu că ţie-ţi place de el, dar ta’c-tu n-o să fie de acord să te duci după sărăntocu’ lu’ Rusu. Mai ales acu’, după ce s-a mutat Mariţa la el. Am văzut-o asară mergând spre casa lui. Ghiţu e-n stare să vă omoare p’amândoi!

— Cum? Fără cununie?

— Aşa a zâs Rogoz. Dacă or să se ia luna viitoare, e mai bine! Cică să se-nveţe unu’ cu altu’ .

Mirată şi surprinsă de cele auzite, Măria nu mai catadicsi să scoată vreo vorbă tot restul drumului. Oricum, având numai vreo câţiva paşi până-n poarta bisericii, găsea

potrivit să-şi concentreze atenţia spre cele sfinte, murmurând vorbe doar de ea auzite, ca-ntr-o rugăciune:

— Doamne, iartă-mi păcatul, însă nu poci înţelege nimic din ce pui la cale. O slută, lângă un frumos! Şi deştept şi… cu multe alte lucruri… mai deasupra la mulţi!

După slujbă, mirarea străbătea aerul, zburând din gură-n gură:

— Să nu vie la biserică al lui Rusu! Mare comedie!

— O fi scăpat prea adânc în „ocnă”şi n-o fi avut cum ieşi, răsuna hâtru glasul lui Nicolaie Bardac. Parcă voi n-aţi şti că putineiul nou scoate untul greu!

— Şi d-o sări vreun cerc putineiului, se duce totul de râpă, intervine Gheorghe Bălăşoiu.

— Mă, „Neică”, dacă şti ceva, spune-ne şi nouă, se amesteca Măria lui Ghiţu.

— Păi… zisăi… şi eu aşa… o vorbă… că-l auzii p’ăla cu… putineiul. În rest nu mă priveşte. M-a rugat să-i împrumut Scriptura o vreme şi… mi-am văzut de ale mele, că, har Domnului, am destule!

— Te bagi administrator la pădurea devălmaşilor? răsuna glasul pătrunzător al lui Nicolaie I. Z. Teodorescu, Nizu, cum îi ziceau prescurtat sătenii.

— Cu dumneata nu mă pui, neică! Mai ales de când se spune că, vrei sau chiar te-ai dus la liberali.

Măria îşi văzu de drum şi nu stătu să întrebe mai multe în privinţa lui Rusu. Cum fruntaşii satului o daseră-n alt subiect, socoti că n-are la ce să tragă cu urechea.

Întins pe canapeaua improvizată pe prispa casei, Gheorghe avea-n minte imaginea lui Nicolaie Rusu:

— Ar fi fost alt om dacă n-avea nesăbuinţa să-şi lase copilul singur în Luncă! Dar cu mine ce s-ar fi putut întâmpla? ’Ra dracului de ţigancă! De nu-şi făcea milă de scâncetele mele, poate muream sau mă-ntorceam la tatăl meu adevărat! Şi-ntr-un caz şi-n altul, scăpam de toate necazurile de care am parte acum. Of, Doamne, de ce-o fi pecetluită viaţa oamenilor de întâmplări fără noimă? Ce s-o fi ascunzând în spatele tainei prin care un copil a fost lăsat să moară spre a putea fi eu liber să trăiesc?

Apropierea serii îl surprindea cu ochii-n lacrimi şi apăsarea nodului din gât, ce-i provoca tremurarea bărbiei, împotriva voinţei sale. Filmul amintirilor, proiectat pe ecranul memoriei, se oprea asupra unor secvenţe şi trăiri în stare să-i tulbure claritatea gândirii. Una din ele se referea la faptul că Nicolaie evita permanent să pomenească numele rău al multor lucruri: dracul era Ucigă-l Toaca, înjurătura, „iartă Doamne”iar greutăţile şi ispitele, „încercări ale vieţii”. După un timp de frământări încordate, chipul îi era luminat de schiţarea unui zâmbet, urmat de o constatare murmurată:

— Nicolaie Rusu avea teamă de rele ca nu cumva, sufletul său bun, să-i fie mâncat de ele. Ursita mea a hotărât altfel: să mă bat cu relele, de nu m-oi putea lega cu ele!

Simţindu-se uşurat ca un fulg, se ridică-n capul oaselor şi începe să fluiere o melodie nouă. Atitudinea rece şi distantă a grefierului la care fusese miercuri, împreună cu Rogoz, în loc să-l mai sperie, părea a-i da imboldul unei noi încrederi. Lătrăturile lui „Corbea”,câinele său lăţos şi negru,îl scotea din lumea gândurilor spre a-l aduce-n realitatea vieţii. Privind spre poartă, zări o muiere cu o desagă-n spinare, ce încerca să deschidă poarta fără să strige stăpânul casei. Mirat, îşi concentra atenţia spre a-i urmări mişcările, dar în câteva clipe se lămuri: era Mariţa, fata lui Rogoz. Împunsătura unei temeri nejustificate îi înmuia picioarele câteva clipe, însă îşi reveni repede şi, coborând cele două trepte ale casei, în câţiva paşi ajunse la poartă . Fără a se grăbi s-o deschidă, o întrebă pe musafiră, aruncându-i o privire bănuitoare:

— Ce e cu tine la poarte mea, în pragul înserării şi cu bocceaua-n spinare?

— A zis tata că, dacă tot ne luăm, ce mai contează zilele până la cununie? Şi, uite, am venit! Nu te bucuri? Mi-am luat câteva lucruri. Zestrea..., la nuntă! Până atunci vreau să dereticăm, să ne facem casa frumoasă!

— Bine, înţeleg c-ar trebui ceva ordine p’aici, dar... noaptea?

— Ei! Vreau să le dau peste bot unora care tot clevetesc şi să le spun: uite, fă! E al meu şi… gata! S-a isprăvit!

Gheorghe ştia că pe Mariţa n-o duce mintea prea mult, aşa că încercă să speculeze momentul:

— Mariţo, lasă muierile! Popa mi-a spus că nu este bine să te primesc în casă fără cununie. Cică ar fi preacurvie şi… o să ne iasă copii bâlbâiţi.

— De când ai devenit aşa credincios? Când trăia Nae, te aducea la biserică forţat.

Gheorghe se întreba dacă Mariţa venise din proprie iniţiativă ori la îndemnul lui taică-său. La urma urmei, mai erau câteva zile până ar fi aflat rezultatul de la pretură: îl va ajuta sau nu Comănescu? „În fond, actele se fac şi se desfac, însă o încurcătură ca asta…” Intrase într-o mare dilemă: refuzul de-a o primi pe Mariţa, l-ar enerva pe Rogoz şi pierdea şansa recuperării casei părinţilor săi adoptivi. Acceptând-o, îşi agăţa bile de plumb la picioare. În minte îi veneau vorbele popii Stănescu: „isteţimea învinge puterea şi înfumurarea”.

— De ce taci? N-am dreptate? Aşa e! Nu-ţi plăcea să vii la biserică!

— Îmi place sau nu, să merg la biserică, îţi spui doar atât: am jurat pe icoană că n-o să-mi iau muiere fără cununie. Că ai venit, te primesc. Dar nu în acelaşi pat înainte de-a îngenunchea amândoi la altar.

Zâmbind, Mariţa se strecoară pe lângă el, urcă treptele, apoi se răsuceşte, şoptindu-i:

— Asta să rămâie între noi. Nu zicem la nimeni, nici că… nici că nu…

Gheorghe dă din cap, apoi merge să pună câinelui ceva mâncare şi apă.

Cerul însângerat de suliţele razelor soarelui ce-şi anunţa ivirea din spatele dealului Arişoare, colora în nuanţe diferite vârful bătrânei păduri de fagi şi stejari. În aer plutea răsuflarea aburindă a copacilor treziţi din amorţeala nopţii care se încheia, împletită cu aroma crudă a fânului şi florilor de câmp. Gheorghe Rusu îşi trosnea

fălcile şi încheieturile braţelor, nehotărât să coboare sau nu din pat, în timp ce, Mariţa încă dormea în camera cealaltă. Azi se împlinea sorocul când trebuia să ajungă la pretură împreună cu Mărin Rogoz. Avea emoţii, însă nu-l încerca niciun fel de frică. Ajunsese la concluzia că regele David tot ar fi ajuns rege, chiar de-ar fi pierdut confruntarea cu Goliat, fiindcă asta era menirea lui. La fel stăteau lucrurile şi azi. Rezolvarea „favorabilă” l-ar fi scutit de apăsarea sentimentului că rostul vieţii sale trebuia să-nceapă cu o confruntare îndârjită pentru dreptul de-a se putea bucura de moştenirea rezultatelor trudei celor care îl crescuseră.

Taman când era gata să lege chingile şeii pe cal, îşi face apariţia şi Mariţa, desculţă, în cămaşă şi cu părul ciufulit, care-i cere s-o pupe spre a „avea noroc”. Îi împlineşte dorinţa, adresându-i-se pe un ton apăsat:

— Roagă-te să fie f-a-v-o-r-a-b-i-l, dacă vrei să scap de belea.

— O să ţin minte! Îi răspunde, afişând o figură luminată de sticlirea surâzătoare a ochilor. În naivitatea ei, era convinsă că se afla la începutul unei vieţi plină de aşteptări minunate. Faptul că Gheorghe n-o plăcea, conta mai puţin, în comparaţie cu oftica Măriei lui Ghiţu şi atâtor alte muieri, ce făcuseră destule glume nesărate pe seama ei. „Na, mai zâceţi ceva! Norocul ţâne cu mine, făă.., proastelor!”

Gheorghe prinse căpăstrul, ieşi pe poartă, apoi, încălecând dintr-o singură manevră, îşi îndemna calul să ţină pasul pe drum. Bătăile inimii păreau a se accelera odată cu îndepărtarea de casă şi gândul că-i trebuia o lovitură puternică şi precisă pentru ruperea ţesăturii de păianjen urzită cu meticulozitate în jurul său de-o soartă pusă pe glume proaste.

Oamenii nu sunt răi din naştere, însă pot deveni în măsura în care reuşesc să înlăture ceea ce le chinuieşte sufletul doar cu mijloacele răului. De aici încolo îşi deschid drumul forţe, care le vor influenţa acţiunile, fără a le mai putea controla, ca şi cum un lucru rău ar aduce altul şi mai

rău: abuzul şi nedreptatea, sufocând demnitatea individului, stârneşte acestuia resortul răzvrătirii şi răzbunărilor întru-un regim orb de furie, unde nu mai rămâne loc de milă. Ceea ce i se întâmpla lui Gheorghe Rusu avea menirea a-l face să vadă în jur o lume ostilă în care trebuia să trăiască, deşi nu-i oferea încrederea necesară. Cu toate că se formase şi crescuse între moşteni, se simţea tratat ca un intrus, deşi nu-şi manifestase în mod făţiş pretenţia c-ar vrea ceva mai mult de la viaţă decât oricare alt sătean : construirea propriului viitor, stăpânind casa şi bucăţica sa de ogor.

Aparenta ostilitate moşteană, resimţită de Gheorghe, venea din negura vremurilor şi se baza pe convingerea, potrivit căreia,continuitatea de neam pe bucata proprie de pământ ,constituia singura garanţie în stare să păstreze urmaşilor calitatea de oameni liberi. Moştenii comparau durabilitatea naţiei cu pădurea, în ochiurile căreia se aciuiseră înaintaşii din calea vitregiei uraganelor istoriei. Cu cât stejarul avea rădăcinile mai puternice şi adânc înfipte-n solul din care se trăgea, cu atât rezista mai vârtos în faţa secetei şi vârtejului vânturilor. În mintea lor, veneticul, era un fel de parazit ce se hrănea din substanţa rădăcinilor autentice iar când nu-i mai convenea, se desprindea cu uşurinţă, lăsând copacul slăbit şi muribund, incapabil să protejeze pământul care constituia cu el un tot unitar şi identitar, în acelaşi timp. În mintea lui Rusu, lucrurile primeau o nuanţă aparte: el se vedea un lăstar altoit de soartă pe o rădăcină a locului, fapt ce-i oferea dreptul să nu fie cu nimic diferit de ceilalţi. Din această cauză, porecla „Venetic”, uneori îl deranja, însă îi şi oferea prilejul provocării ironice a adversarilor:

— Nu vă puneţi cu mine! Am în vene un sânge ce n-o să se lase înfrânt vreodată de concepţia celor care şi-au format deprinderea lustruirii sărăciei cu zdrenţele prostiei.

Ajuns în faţa casei lui Rogoz, fiorul rece al nedumeririi părea că vrea să-ngheţe inima lui Gheorghe. Deşi stabiliseră de comun acord să plece împreună către pretură la răsăritul soarelui, prin curtea lui Rogoz nu se

vedea nicio mişcare. „Să se fi răzgândit? Ce-o mai avea în minte nenorocitul? Să creadă el că-mi ia pământul şi-mi bagă pe gât pe sluta de fie-sa!” Descălecă şi legă de ramura unui pom frâul calului, apoi începu să strige la poartă cu o voce mult prea puternică pentru a răzbate cei trei metri de teren care-l separau de fereastra luminată de o lampă cu gaz petrolier. Înainte să repete chemarea după o scurtă pauză, auzi vocea Mironoaiei în curtea de peste drum:

— Mai strigă! Mai strigă! N-o să-ţi răspundă curând! Îi place să afle tot satul cum te rogi de el şi că-i zici „tată” înainte de nuntă!

Gheorghe se făcu alb la faţă. Valuri de furie îl străbăteau din tălpi şi până-n creştet. Buzele-i tremurau şi-o ură ascuţită îi strângea pumnii, la gândul că era nevoit să bea alţi picuri amari ai umilinţei. Dar se abţinu să tragă vreo înjurătură mai apăsată. Important era să se vadă cu actul semnat, apoi făcea cumva să scape şi de Mariţa. Când trase cu putere aerul în piept spre a mai striga odată, îl auzi pe Rogoz certându-şi câinele pe un ton suficient de ridicat cât să fie auzit de departe:

— Taci, mă, Azorică! Nu vezi că e de-al casei, omul Mariţii? Apoi adăugă: hai, tată, să punem caii la căruţă şi să terminăm repede, că mai avem atâtea de făcut!

Lui Gheorghe i se aşeză un nod în gât. Rogoz, iar se sucise, după ce se înţeleseseră să meargă călare, fiecare pe calul său. Înfrânându-şi răbufnirea, întrebă cât putu de calm:

— De ce nu ne mişcăm pe cai? Am umbla mai uşor decât în căruţă. În plus, la întoarcere, vorbisem să mă opresc un pic pe la Sitaru, să vadă potcoavele lui Suru al meu, că s-au cam tocit şi n-aş vrea să-şi betejească vreun picior.

— Aşa am vorbit, da’ mă gândeam să te duci altădată la potcovit, iar azi, după ce isprăvim cu actul, să ne repezim până-n Râmnic să văz dacă s-o căta lemne de foc mai la toamnă, că am ceva să vânz.

Cum ecoul vorbelor Mironoaiei nu-i dispăruse din

urechi, Gheorghe reuşi să ghicească pe loc intenţia lui Rogoz: zgomotul căruţei atrăgea atenţia tuturora privindu-i iscusinţa şi fala că-şi poate mărita bine fata necurtată de flăcăi. Şi fără a-şi ciunti cu nimic averea!”Ticălosul! Pe lângă faptul că-mi dă ce nu-i al lui, mai vrea să mă plimbe şi prin târg, ca pe urs!” Strivindu-şi limba între dinţi, se calmă, apoi rosti:

— Dacă s-o întâmpla să ne ţâie mai mult la pretură, o să ajungem prea târziu la Râmnic. N-am putea merge săptămâna viitoare, când e şi târg? Poate cumpăr şi io doi purceluşi să-i avem de Crăciun.

— Nu vă faceţi griji! Vă dau io porc, tată, pentru tăiat de Ignat!

— Ştiu că ne dai, însă o să strice dac-om avea-n plus? Îi creştem şi-i facem bani, mai târziu!

— Bine, tată! Aşa rămâne! Atunci mă duc să pui şaua pe Negruţu, apoi s-o pornim la drum.

Lumina bucuriei, resimţită-n suflet, se oglindea din plin în ochii lui Gheorghe. Reuşise să-nfrângă moftul lui Rogoz de a-l plimba-n căruţă ca pe un trofeu. În şa, fiecare pe calul său, era altceva: evita zdrenţuirea propriei demnităţi cu ajutorul cuţitelor terfelirii, mânuite cu dibăcie de un individ fără scrupule.

La destinaţie au ajuns când soarele, ridicat binişor pe bolta cerului, provoca scânteieri argintii în picăturile de rouă, încă nepierite de pe frunzele pomilor şi culturilor. Aflând că judecătorul instructor, în faţa căruia trebuiau să semneze documentul, va întârzia aproape două ceasuri, Gheorghe se adresă companionului său:

— Ce-ai zice tată Mărine de un aldămaş? Fac io cinste! Tot n-avem ce lucra în răstimpul ăsta.

— Ar merge un ţoi! Trece altfel timpul. Vorbeşti de una, de alta….

În timp ce Rogoz se orientase după o masă cu locuri libere, Gheorghe comandă cârciumarului o litră de ţuică „botezată” şi o „borcănată” de „Roşioară”, cunoscutul soi viticol, cultivat din vechime în zona Drăgăşanilor. Aruncându-i o privire pofticioasă, când primea

„borcănata”, Rogoz i se adresă într-o formulare prefăcută:

— Mă, tată, ce te apucaşi să dai atâţia bani?

— E „Roşioară”, taică Mărine! La noi în sat nu găsim aşa-ceva. Dar io nu beau vin. Hai noroc şi să fie într-un ceas bun! După prima înghiţitură, adăugă:

— Eu zic să punem nunta în prima duminică de la Sântămăria Mică. Ar mai fi cam o lună şi ceva până atunci. Timp suficient ca să pregătim totul bine şi să nu ne facem de râsul satului.

— Deşi mă gândisem să fie cu o săptămână mai înainte de postul Sântăimări, nu e rău nici aşa, răspunse Rogoz, accentuând ultimele cuvinte spre a auzi şi cunoscuţii de la masa vecină.

Gheorghe se arăta mulţumit că-i fusese acceptată varianta şi trăgea cu urechea la alte convorbiri, din care afla că se legau şi dezlegau tot felul de conflicte, înăbuşind ori revitalizând certuri mai vechi, mirându-se să constate câte motive de pricini există pe lume. La un moment dat, afirmaţia cuiva îi atrase atenţia:

— Dacă a semnat vânzarea, poa’ să fie moştenirea lu’ peşte. Nimeni n-o mai desface! Rămâne ca fierul încins pe obada roţii de la căruţă, după ce s-a răcit.

Vestea sosirii judecătorului, însoţit de grefierul ajutor, golea cârciuma, sporind îmbulzeala spre ieşire. În mai puţin de un ceas, Gheorghe şi Rogoz, ascultau în picioare şi cu pălăriile-n mâini, citirea actului pentru care veniseră. Ajungând la paragraful… „preţul vânzării de… se achită la data nunţii cu Gheorghe Rusu…” peste cuvintele grefierului răzbătu vocea lui Rogoz:

— Aşa, aşa, domnule „scriitor”! N-am io nevoie de banii copiilor, că vreau să dea şi ei înainte, nu îndărăpt!

La sfârşit, grefierul adăugă câteva precizări:

— Documentele de acest tip se întocmesc în două exemplare: unul îl primeşte cumpărătorul iar celălalt rămâne la arhivă. Ca să fie legale, trebuie completat procesul verbal de autentificare. În concluzie, cumpărătorul să vină luni, săptămâna următoare, să-l ridice, apoi să facă îndată cerere de transcriere în

Registru, dacă vrea să scape de amendă.

Valurile bucuriei ce inunda inima lui Rogoz la ieşirea din pretură, îi stârneau în suflet o acută nevoie de împărtăşire a trăirilor sale oricui i-ar fi ieşit în cale. Câţiva paşi mai încolo, dorinţa avea să i se împlinească. Se întâlni cu-n cunoscut, căruia începu să-i vorbească, fără să i-o ceară nimeni:

— Sâlică, sunt aşa de mulţămit că nu poci să-ţi spui.

Dându-se în laterala drumului, Gheorghe privea absent la gestul lui „taica Mărin" de zgâlţâire a mânecii lui Sâlică spre a-l face cât se poate de atent la spusele sale. Învălmăşeala gândurilor îl împingea să afişeze un chip îngrijorat şi cu privirea pierdută undeva aiurea. La cârciumă auzise că vânzarea făcută, nu se mai poate desface, dar nu-i era prea clar ce s-ar întâmpla dacă n-o ia pe Mariţa de soţie.

Prezentându-se la data programată să ridice documentul, avu surpriza să nu-l găsească pe Comănescu. Derutat, cu pălăria-n mână, întreba în dreapta şi stânga, până când un bărbat cu lornion îi făcu semn să se apropie. Descosându-l dacă ştie carte şi ce fel de act îi trebuie, omul extrase dintr-un dosar o coală îndoită la mijloc şi scrisă, cu mâna, pe trei părţi, cu unele întreruperi pentru semnături şi ştampile. Înmuind, apoi o pană în călimara cu cerneală violet-albăstruie, îi arătă rubrica dintr-un registru în care trebuia să-şi pună semnătura. Când se văzu cu actul în mână, Gheorghe aruncă ochelaristului o privire rugătoare, însoţită de întrebarea directă:

— Dacă n-o iau de muiere pe Mariţa, ce se-ntâmplă?

Făcând ochii mari, grefierul îi smulse hârtia din mână, apoi îşi plimba precipitat ochii pe prima pagină, mişcându-şi sporadic lornionul pe nas. După câteva clipe, izbucnea:

— He, he! Tu eşti însurat cu Mariţa asta?

— Nu! M-ar putea obliga cumva?

— Bă, nu ştiu! Ori e o greşeală, ori ai aranjat ceva cu cine a scris actul. Dacă şti carte, de ce nu citeşti ce scrie aici? „...preţul vânzării se achită la data nunţii cu

Gheorghe…” Nemaifăcând nuntă cu Mariţa, înseamnă că rămâi stăpân pe ce-ai cumpărat, fără să mai plăteşti nimic. Acum, dispari, ghiduşule!

Sunt momente-n viaţă în stare să te facă a crede că abia atunci te-ai născut ori ai nimerit în altă lume, unde lucrurile par aşezate pe dos: suferinţa e fericire iar coşmarul se transformă-n extaz. Asta simţea Gheorghe Rusu în urma ascultării interpretării conţinutului actului semnat cu Rogoz săptămâna trecută. Scăpat de sufocarea unor constrângeri, la care fusese supus doar pentru vina că se născuse într-un loc diferit de cel în care crescuse, deodată se vede Făt-Frumos, călare pe calul său înaripat, gata de luptă cu zmeii cei fioroşi.

— Frica celorlalţi de mine şi acţiunile mele, o să fie arma prin care-mi voi câştiga şi menţine respectul de acum înainte, rostea la ieşirea din pretură, schimbându-şi chipul senin cu unul de războinic încruntat şi decis să biruie orice duşman i-ar fi ieşit în cale.

Avântându-se voiniceşte-n şa, continua să filosofeze, adresându-se calului, în timp ce-l orienta pe drumul revenirii acasă:

— Surule, viaţa e complicată. Dacă nu vorbeşti, lumea zice că eşti prost şi n-ai ce spune. Când vorbeşti mai mult, crede că-i oferi prilejul să se convingă de asta. Atunci n-ar fi bine să te foloseşti de slăbiciunile oamenilor, spunând ălor tari ce vor să audă iar p’ăi slabi să-i faci un pic să tremure de teamă?

Ajunse acasă către amiază. Soarele opac şi lipsa adierii vântului creau o zăpuşeală sufocantă, ce îndemna oameni şi animale să caute scăpare în ascunzişuri umbroase. Auzind zgomote la poartă, Mariţa se ridică-n capul oaselor de pe canapeaua din pridvor, unde se tolănise de ceva vreme, apoi coboară-n curte, afişând o figură binevoitoare, aidoma călugărilor din mânăstiri, înainte să-ţi răspundă la prima întrebare. Gheorghe descalecă şi-i dă drumul calului să pască liber pe poieniţa din faţa casei, apoi, înainte să apuce Mariţa să deschidă gura, i se adresează pe un ton sever:

— Strânge-ţi boarfele şi dispari! Dacă la întoarcere te voi găsi tot aici, uite ce te aşteaptă, îşi completa vorbele lovindu-i usturător şoldul cu pleasna cravaşei, ca argument suprem că nu glumeşte. Înjurând-o apăsat şi vârtos, se întoarce spre cal, încalecă şi porneşte spre marginea pădurii, unde-l zărise mai devreme pe Rogoz căznindu-se să scoată din rădăcină un pom uscat.

Speriată şi cu ochii împăienjeniţi de lacrimi, Mariţa îşi face iute bocceluţa şi iese-n drum, pornind spre casa părintească. La următoarea cotitură îi taie calea Măria lui Ghiţu ţinând în mână un coş cu buruieni pentru păsări şi porci. Observând-o pe Mariţa călcând colbul uliţei într-o atitudine de om spăşit şi înfricoşat, o întreabă, fixând-o c-o privire luminată de-o viclenie răutăcioasă:

— Gata? Fugi din Grădina Raiului înainte să guşti fructul oprit?

Primind în locul răspunsului nişte scânceli suspinate, Măria pune coşul jos şi, încercând fără spor s-o oprească din mers, abordează un ton compătimitor:

— Săraca de tine! Tot fata lui Rogoz ai rămas fiindcă nu înţelegi ascunzişurile lumii în care trăim!

Constatând că nu e luată-n seamă sub niciun chip, Măria o lasă să se-ndepărteze vreo zece paşi, apoi începe să-i strige c-o voce înteţită, lăsând a se subînţelege că ştia mult mai mult decât exprima:

— Făă…! Prăpăditooo…! Aşa păţeşti dacă dai buzna între mărăcini să cauţi cireşe coapte! Te zgârii pe faţă! Şi n-o să-ţi treacă decât atunci când ţ-o găsi tact-o alt om! Da’ umblând în genunchi, nu cu fudulie ca până acu’!

Credinţa indiană, instituită cu vreo trei milenii în urmă, susţine că Brahma a făcut lumea din nimic, parcurgând nouă etape, trepte sau nivele, spre deosebire de Dumnezeul creştin care a muncit pentru acelaşi lucru şase zile şi-n cea de-a şaptea s-a odihnit. Vechii indieni au dat nimicului simbolul zero iar treptelor alte simboluri care, preluate de europeni prin intermediul arabilor, alcătuiesc împreună cele zece cifre ale aritmeticii de azi. Această înţelepciune are la bază ideea că omul îşi poate

construi fericirea din lucrurile simple aflate în preajma sa, adică din nimicuri. Trebuie doar să înveţe cum să le caute. Sofisticăriile pretinse de lăcomia şi insaţietatea firii umane sunt adevărate păcate ce se agaţă de gâtul omului ca nişte bolovani spre a-l cufunda cât mai adânc în balta suferinţei. Un asemenea bolovan, care atârnă foarte greu, îl constituie dorinţa ridicării propriei fericiri pe seama nefericirii altuia.

Fără vreo legătură cu adevărurile înţelepciunii indiene, Gheorghe Rusu credea că se află în faza când începe să-şi facă din nimic rostul său în viaţă. Trăia într-o realitate contradictorie: aprecierea de săteni a calităţilor sale individuale şi desconsiderarea lor că n-avea sânge moştean. Numai aşa îşi putea explica opoziţia îndârjită a lui Ghiţu faţă de intenţia fiică-si, Măria, de-a se mărita cu Gheorghe, omul de care se îndrăgostise. Dezmăţul acestei forme de fericire egoistă pe seama nefericirii altuia, început de Ghiţu şi reluat ulterior de Gheorghe şi Măria, avea să atârne asupra destinului lor nu ca un bolovan, ci ca un blestem!

Recunoscând pe Gheorghe în călăreţul care se apropia, Rogoz se îndreaptă de şale, proptindu-se c-o mână în târnăcop şi cu cealaltă îşi da pălăria pe spate:

— Bine c-ai venit, tată! Acu’ or să tremure uscăturile astea când o să afle ce braţe vânjoase le vor scoate afară din pământ.

Gheorghe înainta fără a spune ceva. Figura lui spinoasă şi obrajii stacojii arătau că rumega în minte gânduri apăsătoare ce-l crispau într-o încordare mocnită. Oprind calul cât mai aproape, fără să coboare din şa, îl privea pe Rogoz cu nişte ochi reci şi duri, plini de ură sălbatică. Săltând deasupra capului mâna în care ţinea cravaşa, îl izbeşte fulgerător cu ea peste spate. În secunda următoare, Rogoz zăcea încovoiat la pământ cu gura deschisă şi răsuflarea tăiată, bătând aerul cu mâna în sensul cerşirii iertării de o nouă lovitură. Gheorghe înţelese rapid că pleasna cravaşei, mulându-se pe după şezut, îl atinsese nimicitor în boaşe şi-i luase toate puterile,

aşa că se abţinu să-l mai lovească.

Pe lângă surprindere, Rogoz avea o mare nedumerire: ce intervenise ca băiatul blând şi sfios de ieri să capete această înfăţişare agresivă şi brutală, mai rea decât un coşmar? Un colţ de spaimă şi disperare îi străpungea coşul pieptului. Începea să-i fie teamă de alte lucruri ce i le mai putea aduce întâmplarea. Cu faţa pământie, ochii tulburi de furie amestecată cu deznădejde şi fruntea brodată de sudoare rece, privea în sus, speriat până aproape să-şi piardă minţile. Părea că aşteaptă o voce din cer să-i confirme cele trăite. Tâmplele-i zvâcneau iar pământul se învârtea, umplându-i văzul de o ceaţă lăptoasă. Cu toate acestea, auzul îi permise desluşirea vorbelor lui Gheorghe:

— De acum încolo să te gândeşti bine înainte să te apuci de săparea gropii cuiva şi să nu uiţi că haina lăcomiei poate fi mistuită de focul dreptăţii. Scoţând sulul de hârtie din buzunarul pieptarului, adăugă:

— Aici scrie c-o să-ţi plătesc ce mi-ai vândut mie numai dacă fie-ta se va mărita cu mine. Cum eu nu-mi doresc aşa-ceva, ţi-am trimis-o acasă. Sunt stăpân pe ce mi se cuvenea de drept şi nu-ţi datorez nimic. De-i mai încerca vreo altă manevră împotriva mea, să ştii că ce-ai primit acum e mai puţin decât o mângâiere faţă de ce-o să ai atunci!

Orientându-şi calul spre direcţia din care venise, rosteşte cu faţa luminată brusc din strânsoarea încordării:

— Hai, Surule, la Olt să zvârlim în apele sale bretelele supărărilor noastre. Acum, moştenirea nu mai este o poamă otrăvită, nevoit s-o mestec în gură până cad zdrobit de copitele neputinţei. Cât Gheorghe se îndepărta, Rogoz începea să-şi revină din chinurile durerilor, ce-l storseseră de vlagă. Ciupindu-se de obraz spre a se convinge că păţania nu era închipuirea unui vis, ci o crudă realitate, se ridică greoi în picioare, apoi porni clătinându-se către casă, cu târnăcopul pe umăr. Ruşinea suferită îi amăra sufletul iar frica pătrunsă-n oase îi paraliza orice gând de răzbunare. Încerca să se adune spre a căuta o

modalitate de-a cârpi ceva din onoarea terfelită. Anul următor a măritat-o pe Mariţa departe de clevetirile răutăcioase ale sătenilor iar cu Gheorghe Rusu n-a mai vrut să aibă de-a face tot restul vieţii sale. Dar acest lucru, e drept, mult mai târziu, nu l-a împiedicat pe Rusu să-şi completeze averea cu bucăţele din pământul Rogozeştilor, cumpărate de la rudele nemulţumite în urma unui proces de partaj, ce au vrut să se răzbune vânzând dreptul obţinut oricui din afara neamului.

Se spune că-n sufletul fiecărui om sălăşuiesc doi câini care se bat: unul rău şi altul bun. Confruntarea o câştigă întotdeauna cel hrănit mai bine cu mâncarea preferată de firea şi conştiinţa omului. Egoistul, care vrea totul doar pentru el, aruncă la gunoi hrana corectitudinii şi păstrează la masă doar colacul lăcomiei sale. Cel sensibil la suferinţa altuia are acea însufleţire interioară de-a căuta frunzele dăruirii, dovedindu-şi interesul faţă de aproapele său, indiferent că acesta i-a fost permanent alături ori este „fiul rătăcitor”pe drumul întoarcerii sale „acasă”. De aici se naşte tentaţia ca acelaşi gest, faptă ori situaţie să fie cântărite diferit. Radu Miulescu, Niţu Floroiu şi Gheorghe Popa-Stan, care avuseseră fiecare în parte câte o ciocnire cu Rogoz, susţineau că primise ce merita. Nicolaie Schianu, Ion Bardac şi Mitroi Cioplean îl acuzau pe Rusu de mârşăvie.

— Nu se poate, nene, să te prefaci că iei fata omului iar apăi să-i dai cu piciorul, după ce te-ai văzut cu sacii-n căruţă.

Discuţii mult mai aprinse purtau muierile satului:

— Aoleooo!... să-mi facă mie una ca asta, i-aş da foc la casă. Şi..., cine? Un venetic!

— Lasă, ţaţo, că nu e el vinovat. Când cineva îţi vâră ceva cu forţa pe gât, ca să nu te-neci, nu te zbaţi să-l scuipi afară?

— De ce n-a zâs de la început că n-o vrea pă Mariţa? Crezi că Rogoz l-ar fi alungat chiar ca pe un câine? Acu’ cine o mai ia pe fi-sa, după ce şi-a bătut Veneticu joc dă ia?

— Io cred că nu s-a încurcat cu ia, se bagă-n vorbă

Măria lui Ghiţu.

— Tu să taci, fa! Ştiu că-ţi vântură mintea după Rusu, da’ cu tac’t-o n-o să-ţi meargă! o pune la punct Mironoaia.

— Aşa, ie! Intervine baba Rada, apoi completează:

— Să ştii, Mărio, că n-o să-l poţi loa pe Rusu. Tac’t-o nu ie ca Rogoz! Ambiţios şi mândru, cum îl ştim, o să sencaiere cu Rusu şi-o să-i pierzi pe amândoi: unu-n groapă şi celălalt la ocnă. Dar poţi rezolva problema şi altfel: dragostea furată ie mult mai dulce ca aia la vedere.

Acuze, râsete şi ironii pe seama lui Gheorghe şi Mariţei zburau din gura femeilor ca un stol de păsări flămânde şi năpustite pe o mână de grăunţe, scăpată neglijent în lan. Răstimp, Gheorghe Rusu, bucuros că prin actul obţinut îşi putea permite făurirea propriei existenţe potrivit dorinţelor sale, îşi vedea de treabă, abţinându-se de la vreo ieşire în sat. Casa amplasată la marginea satului, lângă pădure şi drumul de acces, îi da posibilitatea ocolirii, evitând orice contact cu cineva până la potolirea stării de spirit agitate. Înţelesese că nu poţi câştiga totdeauna o bătălie luptând cavalereşte, chiar dacă la mijloc se află o cauză dreaptă. În această situaţie, dacă o incorectitudine conduce spre adevăr, păcatul se justifică:

— Cum Rogoz mă prinsese în chingile lăcomiei lui iar eu le-am tăiat în loc să mă chinuiesc să le deznod, unde-i nedreptatea? se întreba, stând tolănit pe prispă şi cu fluierul în mână.

Când se întâmplă lucruri neaşteptate, mintea oamenilor caută explicaţii în spatele lor. Paradoxal, afundarea pe acest tărâm conduce la false convingeri ce declanşează furtuni pasionale, însoţite de fulgerele furiilor, care, în loc să lumineze cerul vieţii fiecăruia, mai rău îl întunecă. Se dezlănţuie partizanate de păreri şi acţiuni atât de divergente că se transformă-n conflicte. Liniştirea o aduce doar căutarea adevărului şi renunţarea la închipuiri. Aici era frământarea lui Gheorghe: cum să dea o măsură a personalităţii sale, reuşind acolo unde alţii nu vedeau nicio şansă?

— Dacă fiecare om şi-ar putea desena singur firul

propriei vieţi, atunci şi-ar alege sfârşitul după dorinţă, dar soarta nu e de aceeaşi părere fiindcă-i place să aşeze mereu altfel lucrurile, murmura Gheorghe, gândindu-se la cuvintele Măriei lui Ghiţu, spuse la câteva zile de la plecarea Mariţei:

— Îmi eşti drag, Gheorghe! Mă uit la tine ca la soare, dar n-o să ne putem lua. Mi-e frică. Tata a zis că ne omoară pe amândoi. Şi nici cu muierile satului n-o să am trai. Deja încep să mă acuze c-ai alungat-o pe Mariţa din cauza mea.

Îi era milă de Măria. Afişa o nelinişte ascunsă ce-i dădea aerul unei fiinţe încordate şi împovărate cu marile probleme ale lumii. Dar asta n-o împiedica să se mişte vesel şi răsfăţat cu legănarea trupului din şolduri, de parcă ar vrea să spună tuturor: „Sunt frumoasă. Priviţi-mă şi admiraţi-mă!”

Cuvintele Măriei i-au întristat sufletul, însă îi sunau şi ca o rănire a orgoliului său masculin, făcându-l să plutească la graniţa dintre provocare şi umilinţă. Oftând, lovi cu pumnul în prispa casei, gândindu-se că Măria îi plăcea, era frumoasă, dar firea ei slabă nu-l putea ajuta să-şi ducă proiectele vieţii până la capăt. Avea nevoie să-i stea alături nu numai o inimă simţitoare, dar şi un suflet devotat şi suficient de energic în faţa greutăţilor ce urmau să le întâmpine împreună.

În dealul Ciolpani, din pâlcul gospodăriilor existente, una era a lui Ion Neaţă, un moştean ce dăduse, în ultima vreme, dragostea pământului pe gustul negoţului. Umblând încoace şi-ncolo, a avut ghinionul să-i moară soţia când singurul copil, o fată, Ioana, se apropia de vârsta adolescenţii. Văzând că Ioana nu se putea descurca singură cu munca pământului şi treburile casei, după un an de văduvie şi-a luat altă nevastă. La început, lucrurile au mers bine, însă, cele două nu se mai suportau, în special de când în familie apăruse o nouă fetiţă. Mama vitregă se plângea că Ioana este obraznică şi neascultătoare iar adolescenta îşi exprima nemulţumirea prin cuvinte încărcate de multă tristeţe:

Când n-ai mamă adevărată

Nu vezi în ciorbă bucată
Şi, ca să-ţi treacă de foame,
Te-alintă cu două palme.

Cu toate aceste încrâncenări, Dumnezeu s-a milostivit, dând familiei sănătate şi cele de trebuinţă vieţii, că, la vremea măritişului, Ioana se prezenta ca o fată veselă, bine construită şi plină de încredere în steaua ei. La horă, mulţi flăcăi încercau s-o curteze, însă nu se arăta interesată de niciunul. Fiind pârâtă tatălui că i-ar cam fugi ochii după veneticul lui Rusu, Neaţă a luat foc. Spre a-i „scoate gărgăunii din cap,"şi-a însoţit ameninţările şi înjurăturile cu vreo trei-patru lovituri de bici aplicate dorsalei fiică-si:

— Să mă faci tu de ruşine! Io, care mă zbat să avem de toate şi să nu suferi de nimic! Te strâng de gât cu mâna mea, dacă aflu că doar i-ai răspuns la „bună ziua"! N-are ce-mi căta la poartă unul adus de vânt din cine ştie ce colţ spurcat de lume să-mi pângărească sângele şi neamul!

Mai de frica bătăii, fie din teama să nu ajungă subiect prioritar în gura muierilor, Ioana s-a ţinut de cuvânt şi, o bună bucată de vreme a evitat să dea ochii cu Gheorghe. Zvonul că „Veneticului" i-ar cam sfârâi călcâiele după Măria lui Ghiţu, aruncă un fior de gheaţă-n inima Ioanei, suficient să uite de ameninţarea lui taică-său şi să-l abordeze direct într-o zi, după slujba duminicală:

— Ce vezi tu la o fâţâită ca Măria? Nu-ţi dai seama că nu-i de tine? La un drum plin cu hârtoape îţi trebuie cineva pe care să te poţi răzima, nu o smiorcăită-n stare să dea bir cu fugiţii.

Surprins, Gheorghe asculta cu atenţie, lăsându-se fermecat de naturaleţea izbucnirii ei, în contrazicere cu vioiciunea privirilor care încercau să ascundă o figură serioasă şi tristă. Nu-i părea la fel de frumoasă ca Măria, dar siguranţa de sine reuşea să-l impresioneze. Cum inima îşi aminteşte, de cele mai multe ori, ceea ce vrea mintea să uite, chipul Măriei, care-i spiona de la distanţă, prefăcându-se a urmări discuţia grupului de muieri din vecinătatea sa, topea instantaneu ultima scânteie stârnită

de vorbele Ioanei. Fâstâcindu-se, Gheorghe reuşea doar o mormăială duplicitar-provocatoare:

— Ştiu că tac'-o nu mă vrea. Dacă mă hotărăsc să te iau, fugi cu mine?

— Da, Gheorghe! Însă ai grijă să fii cu gândul curat! Dacă-ţi baţi joc de mine, să nu te ierte Dumnezeu! Că voi rămâne pe drumuri!

N-au mai discutat şi nici nu s-au mai văzut până la răspândirea veştii că Mariţa s-a mutat acasă la Rusu. În timp ce fetele şi muierile-şi dau coate, Ioana ofta de parcă i se înecaseră toate corăbiile. Odată, apropiindu-se la câţiva paşi, i-a aruncat, săgetându-l c-o privire mustrătoare:

— Eşti cârpă, nu bărbat! Auzi, să te laşi călcat în picioare ca o balegă-n drum!

Ruşinat, Gheorghe pune capul în piept fără a scoate o vorbă. Tâmplele-i zvâcneau iar scrâşnetul dinţilor îi albea obrajii. Ulterior, după ce l-a plesnit pe Rogoz, primul gând venit în minte a fost să ajungă la poarta Ioanei şi să-i arate că-l judecase greşit. Urcând dealul Ciolpani pe o potecă intrată-n umbra pădurii, tăiată alocuri cu lame de lumină strecurată printre crengile de carpen şi fag, a dat direct în luminişul platoului, înconjurat de pădure şi încărcat cu semănături, unde se afla locuinţa Ioanei. Zărind-o aşezată pe taburetul de sub părul uriaş din faţa casei, ce scotea fructe dulci şi gălbui-arămii în mijlocul verii, o asemui cu o zână blândă, menită să mângâie tristeţi şi să bucure inimi nefericite. Părul negru, legat cu panglicuţe roşii în cosiţe, dădea o anumită paloare chipului ei rotund, cu ochi căprui şi nasul fin, conturat deasupra buzelor subţiri. Când zâmbea, dezvolta salba dinţilor ca nişte mărgele albe de sidef înşirate să fie văzute şi admirate. Izolată-n preocuparea coaserii mânecilor iei din borangic, observa mâinile ei dibace cum alcătuiau şiraguri florale în albastru şi roşu, ce urmau să-i împodobească viitoarea cămaşă. Ochii mari şi senini dezvoltau o privire sinceră, ce nu putea ascunde tăişul dârzeniei, mânuită de-o hotărâre aptă să impună respectul cuvenit.

Cum o privea în tăcere, prin mintea lui Gheorghe se

strecura ideea că Ioana ar putea fi chiar fiinţa potrivită în a-l ajuta să-şi înfrângă soarta, spre a se putea bucura de multe împliniri aşteptate de la viaţă. Scurta alăturare a Mariţei îi crease senzaţia că înţepăturile spinilor unei singurătăţi mai îndelungate i-ar copleşi sufletul, slăbindu-i forţele necesare depăşirii viitoarelor sale greutăţi răsărite-n calea propriei existenţe. Nu suferea de urât, dar simţea nevoia să aibă pe cineva aproape cu inima şi fapta, în stare să-i uşureze povara neliniştilor, care-i bântuiau întreaga fiinţă.

Auzind fornăitul calului, Ioana-şi răsuci privirea spre poartă, încărcată de curiozitatea aflării cine tulbura liniştea cătunului său în miezul zilei. Văzând călăreţul înaintând în dreptul porţii, se ridică-n picioare, scăpând cusătura din mână. Mirată, înainte să apuce a rosti ceva, la urechi îi ajungea glasul lui Gheorghe, a cărui minte, apăsată de emoţii, îi strangula venirea ideilor şi-l obliga să vorbească rar şi apăsat în încercarea de-a da mai multă greutate cuvintelor sale:

— Am ieşit din ghearele lui Rogoz. Uite dovada că sunt stăpân pe ce am fără obligaţia s-o ţin ca muiere pe Mariţa, zicea cu mândrie, scoţând hârtia din buzunarul pieptarului.

Ioana îl privea buimacă, părând a nu înţelege rostul sosirii lui aici şi-n special, sensul cuvintelor spuse. Observând-o cum se uita la el ca o stană de piatră, Gheorghe adaugă:

— O să vorbim mai multe la biserică după slujba de Sfânta Maria-Mică.

Dând pinteni calului îşi relua mersul pe uliţă ca şi cum nu s-ar fi oprit deloc, apoi se topeşte-n lungul drumului ce traversa platoul Ciolpanilor, ocolind lanurile de porumb şi alte semănături. Simţea că norocul fusese de partea lui. Găsind-o pe Ioana-n curte, nu mai fusese nevoit s-o strige la poartă. Dacă se nimerea să iasă Neaţă nu se gândise ce să-i spună. O fi fost pe aproape şi-o fi auzit, vai de pielea ei! I se făcea milă de Ioana:

— Săraca! N-are mamă, n-are cine s-o apere de

intrigile care-i aţâţă mânia lui tat-său!

În tropotul molcom al calului i se succedau în minte chipul revoltat al Ioanei când îl comparase c-o balegă şi figura îngheţată de spaimă şi mirare de adineauri. Oftatul adânc evidenţia vălătucul gândurilor ce se rostogoleau ameţitor pe tăpşanul minţii, tulburându-i sufletul şi înnegurându-i figura. Măria îi era foarte dragă, dar…, de-o muiere ca Ioana, avea nevoie! Greu de ales!

— Nici soarta nu ştie! D-aia dă cu zarul pe tabla vieţii fiecăruia! i-au fost ultimele gânduri înainte să-şi orienteze calul spre casă.

Se spune că, înainte să facă lumea, Dumnezeu a construit două tărâmuri, separate între ele de-o graniţă vizibilă dar nu imposibil de trecut pentru om: cel al Binelui, orânduit vieţuirii şi al Răului, destinat distrugerii. Diavolul, ca înger decăzut pentru neascultare, este pedepsit să stăpânească tărâmul Răului. Cu toate puterile lui mari, el nu poate să treacă ori să mute hotarul dintre Bine şi Rău şi nici să vadă sau să audă ce se întâmplă dincolo de această graniţă, fiindcă lumina Binelui îl orbeşte şi asurzeşte. Această regulă a echilibrului e stricată de firea omului, căreia Demiurgul îi tolerează un capriciu minuscul: curiozitatea. Ea a fost şarpele care a îndemnat prima pereche a lumii să muşte din fructul interzis şi tot ea se amuză făcând găuri prin zidul separării celor două tărâmuri cu scopul să-l zgândărească pe Sarsailă. Cum acesta nu poate trece hotarul, recurge la un şiretlic: cere curiozităţii să experimenteze cultivarea seminţei relelor pe terenul pur al firii omeneşti. De aici încolo se porneşte lupta: raţiunea vrea să le arunce folosind măturoiul poveţelor adevărului iar curiozitatea să le adape la izvorul trufiei şi închipuirilor. Termenul „fire” provine de la „a fi”, fire, a exista, dar cum trebuie să fie această „existenţă”, alege fiecare. Omul are în faţă calea binelui şi răului, însă, dreptul pe care din ele vrea s-o slujească, i-l dă numai propria conştiinţă. Mai departe, susţinerea oricui că nu i-a reuşit binele dorit cu adevărat, ci doar răul pe care nu voia să-l facă, nu-l scuză fiindcă

reprezintă în fapte opţiunea sa, aleasă de la început.

Soarele cernea peste sat o lumină difuză şi liniştită într-o după-amiază de octombrie, încărcată cu aromele toamnei, aduse de răzleţirea sporadică a unor pale de vânt. Chipuri mirate şi îngrijorate de vestea răspândită din gură-n gură, se arătau pe după garduri în căutarea unui răspuns la frământarea ce începea să cuprindă întreaga suflare:

— A dispărut de acasă Ioana lui Neaţă din Ciolpani!

— Cum să dispaie, ţăţico? Dară nu-i ţurţure de gheaţă topit la soare! Că şi p'ăla îl vezi înainte să nu mai fie, îşi arăta nedumerirea către Ciopleanca, Nicolaie Schianu.

— Să aibă v-un amestec veneticu' lu' Rusu? Că l-am văzut vorbind cu ia la biserecă, dumeneca asta ce trecu! Dar şi mai nainte! Se auzi părerea lui Ion Bardac.

— Mă îndoiesc! Răsuna vocea lui Nae Lăzăroiu, ce se alătura grupului cu ţăpoaica-n spate, în timp ce-şi corecta poziţia unei pălării uzate, care-i acoperea părul roşcat şi umed, semn că se-ntorcea de la pescuit. Răzimându-şi cu grijă unealta de pomul din vecinătate, se despovăra de funia târnociului de răchită în care îşi ţinea captura, apoi adăuga:

— Ioana e prea mândră să se uite la un venetic şi….

— Ce vorbeşti, mă? Ăsta are pe diavolu-n el! Ai uitat că Bubenica l-a dus în miez de noapte să se prinză-n horă cu duhurile rele? De atunci şi-a format o uitătură ciudată care, te lasă parcă fără puteri, când o dă spre tine, îl întrerupse Mironoaia.

— Te pomeni că-i fi rămas şi tu fără puteri, dacă l-ai întâlnit pe Valea Ruzii, sare Nae Schianu, afişând un chip pe care luneca un zâmbet cu subînţelesuri.

— Hai sictir, floştomocule! Io sunt muiere-n etate. Nu te uiţi la tine cum îţi cură băşinile mai rău ca zdrenţele? În loc să stai cum ţ-ă vârsta, vooorbeşti numai prostii!

— Mă, Nae, reia subiectul Ciopleanca zgâlţâindu-l pe Lăzăroiu de umăr spre a-l face atent la ce avea să-i spună. Io crez că Ioana e fudulă cu tine, da' cu unu' ca al lu' Rusu, să ştii că nu i-a mers! Dacă n-a apărut necăerea de

alaltăeri, n-o fi omorât-o ăsta, apoi o fi dus-o în cine ştie ce hududoi de pârâu şi-o fi-ngropat-o?

— Bătăuş, vă cred, dar criminal…. în niciun caz! Răsuna vocea apăsată a lui N.I.Z.Teodorescu, ivit pe neaşteptate din propria curte, aflată-n vecinătatea grupului.

— Dacă te răzimi în ceva ce noi nu ştim, dă-ne o lămurire, Nizule, replica Ion Bardac, repezindu-se primul să dea mâna cu omul faţă de care nutrea un respect aparte.

— Ioane, ce nu ştii, e mai bine să nu ştii, că, aşa cum se zice, „ce nu ştii, nu-ţi face rău”, întoarse Nizu replica, strângând mâna tuturor pe rând.

— Dacă n-a omorât-o, unde să fie? Că la iel, sigur nu ie, după câte am loat io sama, aruncându-mi ochii prin bătătura lui, intervine Mironoaia, întărâtată de vorbele Cioplencii, învăluindu-l pe Nizu c-o privire neîncrezătoare. Înainte să primească sau nu, vreo confirmare la bănuielile ei, adăugă:

— Vinovat… e sigur! Că nu degeaba au venitără jandarii azi-dimineaţă să-i cate-n casă şi să-l ia la întrebări.

— Păi, vezi? N-am io dreptate? Da’ mă mir de ce nu l-au legat, apăi să-l fi loat cu iei, să le arăte unde a dus-o pe biata fată! sare Cioplenoaia, cu ochii sclipind de precaritatea unei bucurii lăuntrice, izvorâtă la gândul recunoaşterii celorlalţi a meritelor ei de-a fi emis prima asemenea supoziţie.

— Atunci, hai să ne strângem v-o câţva oameni, să mergem peste el şi să-l păruim pân-o spune ce-a făcut, anunţa precipitat Bardac.

— No, no, no! Când a apărut Neaţă cu jandarii, m-au loat pe mine ca martor. Au cătat peste tot şi n-au găsât vreo zdreanţă de ţoală sau altceva de-a Ioanei. La fârşirea percheziţionării, l-au pus pe Rusu să jure cu mâna pe Biblie…

— Ţ-ai găsât! N-a loat foc Scriptura? Că ăsta e dracul gol! îl întrerupe Ciopleanca pe N.I.Z.Teodorescu.

— Nu e aşa! Dacă jură strâmb, i se strâmbă gura, se

amestecă Nicolaie Schianu.

— Tţ, tţ, tţ..! Poftim! În loc să-i zgâlţâie curu’ cu gârbaciu’ până zâcea şi laptele care l-a supt! Jandari sunt ăştia? Ciucuri de-mpletit coada calului, răbufneşte Ion Bardac moţăind din cap a neîncredere şi tăind aerul cu mâna a lehamite.

— Staţi, mă, fraţilor, să vă spui până la cap! Acum vine partea interesantă! reia Nizu firul relatării, ridicând mâna, cu palma desfăcută, în dreptul feţii spre a potoli agitaţia ca să poată fi auzit.

— Cum vă spuneam, l-au pus să jure pe Sfânta Scriptură: „Ai luat-o cu forţa pe Ioana?” „Nu!” Zice Rusu. „Ai bătut-o?” „Nu!” „E vie şi nevătămată?” „Da!” „Ne spui unde se află?” „N-am ascuns-o io! S-a pitulat singură de frica lui tat-său. Iese noaptea, vine la mine şi, către ziuă, se duce înapoi!” Aşa că, eu zic, să mai aşteptăm! La noapte s-ar putea să vie jandarmii să pândească.

În următoarele două nopţi, jandarmii, însoţiţi de câini şi câţiva curioşi din sat, au înconjurat gospodăria lui Gheorghe Rusu, au patrulat, dar fără niciun rezultat. Ioana, dispăruse de-o săptămână, parcă o înghiţise pământul.

— Veneticu-şi bate joc de oameni! Mai mult ca sigur, jurase strâmb pe Biblie iar oasele bietei Ioane putrezesc pe undeva! Trebuie arestat şi bătut pân-o spune adevărul! Se conturau verdicte, părând că nimeni nu se mai poate îndoi de vinovăţia lui.

Pe la prânzul zilei următoare, Neaţă, doi jandarmi şi câţiva săteni, indignaţi de faptul că ei „ştiau adevărul”, însă nimeni nu-i lua-n seamă, s-au prezentat la poarta „împricinatului”, decişi să-i ceară serios socoteală. Înainte să apuce s-o deschidă, în tinda casei apare Ioana, cu părul prins într-o basma colorată şi înnodată la ceafă, ţinând în mână o strachină cu resturi de mâncare, ce urma s-o dea câinelui. Tresărind de mirare şi uimire, toată lumea se opreşte din mişcare ca pentru o fotografie. Primul se dezmeticeşte unul din jandarmi, care sparge tăcerea:

— Unde este Gheorghe Rusu, măi fată?

Scăpând strachina pe jos, Ioana, cu mâna la gură, îngheţa de spaimă, simţind oprirea bătăilor inimii, ce-i schimba roşeala obrajilor cu una de ceară. Prinsă-n cleştele surprizei şi derutei, avea tendinţa să fugă, dar paralizia picioarelor o ţintuia locului.

— Eşti mută, surdă? Te-am întrebat ceva, repetă jandarmul.

Tremurând din toate încheieturile, Ioana reuşeşte să bâiguie, sprijinindu-se de stâlpul casei:

— Trebuie să vină! A dus vitele la adăpat.

Cuprins de-o stare amestecată între oboseală şi enervare, Ion Neaţă tremura, deşi un val de căldură îi străbătea corpul din creştet până-n tălpi. Oscilând între bucuria că fiică-sa era vie şi ruşinea făcută, rosteşte, în cele din urmă, cu vocea gâtuită:

— Mi-ai făcut-o, Ioană! Să fugi tu cu-n neisprăvit! Pentru asta, o să te dezmoştenesc!

Ochii i se tulburau de furie şi durere. După câteva clipe, cu faţa umbrită de tristeţe, se întoarce spre ceilalţi, rostind abia perceptibil:

— Bine că e sănătoasă! Nu mai este nimic de făcut. Hai să mergem!

Înainte să-l urmeze, jandarmul, voind să-şi împlinească o curiozitate, se adresează Ioanei:

— Spune, fato, măcar acu: unde, naiba te-ai ascuns de nu te-a putut găsi nimeni?

— Chiar aici! Răspunde Ioana, zâmbind cu superioritate, în timp ce arăta cu mâna către o butie înaltă din lemn, folosită la depozitarea prunelor pentru fermentare. Ca semn al revenirii din tulburare, ia aerul unui copil mândru de isprava sa şi începe să povestească în continuare:

— Gheorghe a confecţionat un fund din nişte scânduri mai vechi, pe care l-a fixat de gardinul butiei astfel încât să arate la prima vedere, ca un butoi şi nu o butie. În lateral, pe o doagă, a făcut două găuri să circule aerul. Dimineaţa, până-n răsăritul soarelui, intram acolo, el punea capacul iar când se însera bine, mă ajuta să ies de

acolo.

Firul ineditului împingea asistenţa la ascultare încordată şi figuri umbrite de curiozitate şi mirare. Auzind că chiar şi-n noaptea patrulării jandarmilor în jurul casei lui Gheorghe, a făcut acelaşi lucru, Neaţă îşi pierdu răbdarea şi-l trase pe jandarm de mâncă spre a grăbi plecarea:

— Hai, să mergem! Nu mai suport să-şi bată şi joc de mine, după ce m-a făcut de ruşine! De azi înainte, nu mai e copilul meu. Să facă ce-o vrea!

Scurgerea timpului părea să aducă împăcarea sătenilor cu situaţia neobişnuită întâmplată-n localitatea lor. Buhul isprăvilor „Veneticului” continua să facă valuri până şi-n satele vecine, unde, părerile erau împărţite:

— Tţ, tţ, tţ ! Trebuie să fie cu adevărat omul dracului! Auzi! Să alungi cu biciul pe una că nu-ţi convine de ea, că să furi alta, contra vrerii părinteşti!

— Brava lui! P-ăsta n-o să-l supere nimeni. Cum şi-o aşterne, aşa o să doarmă!

Accentuarea toamnei, cu nori încruntaţi de ploaie, prevestitori că oştirile reci ale iernii se pregătesc de năvălire, nu i-a luat prin surprindere pe Gheorghe şi Ioana. S-au cununat la biserică în duminica premergătoare lui Sânt-Dumitru, având naşi pe Dumitra şi Ion Cârjan. Nuntă modestă, lipsită de întregul ceremonial al căsătoriilor din lumea moştenilor. Aproape imediat după aceea, au mers pe Valea Topologului să muncească la strânsul recoltelor întârziate de pe moşia unui boier. Având parte de-o toamnă lungă, în ciuda ameninţărilor cu stricarea vremii, au putut lucra până târziu, câştigând suficient să n-aibă probleme peste iarnă cu hrana lor şi a animalelor.

Sosirea primăverii n-a adus şi vreo schimbare în atitudinea lui Neaţă faţă de gestul fiică-si. Supărat peste măsură, s-a ţinut de promisiune şi a dezmoştenit-o. Ioana nu s-a lăsat mai prejos. L-a dat în judecată, cerându-i partea de pământ cuvenită după mamă: un pogon şi-o litră cultivabil şi două pogoane de pădure. Neaţă n-a făcut opoziţie, iar procesul a fost scurt. În plus, odată cu

trecerea Paştilor, a început să-şi mute lucrurile, considerate importante, pe un teren din zona Râurenilor, lăsând restul la dispoziţia Ioanei să facă ce-o vrea cu ele, c-o singură condiţie:

— Să uiţi că ai rudă pe cineva din partea mea. Singură te-ai înstrăinat prin neascultare, singură să te descurci! Nu mai faci parte din neam! Pentru noi, n-ai existat şi nu exişti!

Ioana a ţinut cont de „sfatul” primit. De îndată ce Neaţă a părăsit Dealul Ciolpanilor, a muncit întărâtată de obidă la ştergerea oricărei urme a gospodăriei părinteşti. Alături de Gheorghe se simţea fericită, de parcă Dumnezeu îi făcuse unul pentru altul. La naşterea primului lor copil, o fată, Oniţa, s-au bucurat din toată inima. De era băiat, chiar fericirea îngerească le-ar fi mângâiat chipurile fiindcă intra direct în rândul moştenilor.

Soarele înnobila cerul spre apus cu-n văl purpuriu, având grijă să arunce şi peste sat o ţesătură fină de raze aurii, înainte să se piardă-n spatele Măgurii Mihăieştilor. Grăbind pasul către casă prin colbul uliţei, Ioana dă nas în nas, la primul colţ, cu Nae Lăzăroiu, echipat pentru pescuit cu târnociul agăţat la şold şi ţăpoaica pe umăr. Cum îl vede, i se adresă, fără a-i răspunde la salut:

— Mă, Iţâc, dacă te duci la Olt după peşte, adă-mi şi mie câteva fâţe. Te cinstesc, am un rachiu bun.

— De ce mă policreşti, Ioană?

— Fiin’că-i zâci şi tu „venetic” lui Gheorghe al meu, îi răspunde, îmbrăcându-l c-o privire şăgalnică, gata să izbucnească-n râs.

Se ştiau de copii, dar la horă se cam uita de sus la cei din neamul lui Lăzăroiu. Mai mult să-l supere pe Nae, care tot încerca să-i dea târcoale. Porecla „Iţâc” i-o atribuise încă de atunci din cauza părului său roşcat. În copilărie, tatăl ei, o mai lua uneori cu el în peregrinările sale negustoreşti. Odată, fetiţei, i-a atras atenţia un om de statură mijlocie, cu redingotă şi pălărie neagră, de sub care ţâşneau zulufi roşcaţi de păr, care-i alunecau peste obraji, pierzându-se într-o barbă lungă, grizonat-roşcată.

Observând ochişorii miraţi şi curioşi ai copilei fixaţi pe acel individ, Neaţă o apostrofează:

— Nu te mai uita aşa! E ruşine să urmăreşti făţiş cu privirea pe cineva!

— Tată, ce fel de om e acesta?

— Un mare negustor evreu. Îl cheamă Itzic Filipovici.

De atunci, în mintea Ioanei se cristalizase convingerea că toţi evreii au părul roşu şi-i chemă „Iţâc”. Cum Nae Lăzăroiu avea un păr gălbui-roşcat, Ioana socotea că este imposibil să nu-i circule prin vene şi câteva picături de sânge evreiesc.

Zâmbind, la rândul său, Nae îi dădu replica:

— În loc să urci, Ioană, măritându-te cu-n „evreu” ca mine, ai scoborât în robie, „fugind” cu cineva care a supt lapte de la o ţâgancă.

— Lasă prostiile, Nae! Ce-a fost nu se mai întoarce! Să-mi aduci peşte, auzi? Că poftesc!

— Oho! Gazdă mare, bună stare, cum s-ar zice. Abia ţi-ai învăţat fetiţa să umble-n picere şi….,gata! Altul la rând! Vorba ceea: anul şi cârlanul. O să-ţi prind o ştiucă, să fie băiat! încheie discuţia Nae Lăzăroiu cu figura umbrită de ceva între regrete şi bunăvoinţă.

Trecuse binişor timpul de când Ioana şi Gheorghe se luaseră. Au fost ani de muncă, eforturi şi cam multe privaţiuni pentru o familie tânără, însă roadele începeau să se contureze. Gospodăria, cu gard înnoit şi parţial refăcut, la care se adăugau alte binale, făcute-n bună parte din materialele refolosite din ce putuseră scoate din fosta casă a lui Neaţă, pe lângă hărnicie, arăta şi o dorinţă nemărturisită de-a semnala lumii rostul lor în viaţă. Lucrând cu dăruire şi devotament terenul primit în arendă pe Valea Topologului, au reuşit să aibă recolte frumoase, a căror vânzare-i ajutase să pună un ban deoparte ca să poată cumpăra nişte loturi de pădure, spre marea nedumerire a multora:

— Nu se poate, dom-le! E ceva necurat la mijloc! Să ai aşa puţân pământ şi să ieşi din iarnă cu atâtea animale!

— Păi au loat pământ în dijmă la nişte boieri, nene

Ioane, încearcă o explicare Măria lui Ghiţu.

— Cât să munceşti, măi fato, cu două mâini? Io văz la mine: la cele cinci pogoane, nu facem faţă patru inşi. Mai luăm şi p-alţii să ne ajute! Da el e mai mult sângur, că Ioana ţâne gospodăria, copilu', alea, alea…, o contrazice Ion Bardac, apoi adaugă:

— În plus, cum de are el rachiu să vânză-n toiul muncilor, când noi, ăştilanţi, l-am termenat de mult, cu toate că avem ceva pruni, nu ca Rusu, doar câţiva?

Mirări, întrebări, curiozitate invidioasă, imposibil de împlinit. Secretul reuşitelor neaşteptate ale lui Gheorghe, cu adevărat, nu le va afla nimeni niciodată. Doar bănuieli şi presupuneri. Adevărul era simplu: deţinea, nu se ştie de unde, ori singur o descoperise, reţeta extragerii ţuicii din porumb măcinat cu grâu încolţit. Randamentul era aşa de bun că multiplica de cinci-şase ori valoarea cerealelor utilizate! Controla tăria şi aroma de prună, amestecând în anumite proporţii, borhotul cerealelor cu cel al prunelor, înainte de-a fierbe totul în cazan. Acest lucru nu-l ştia în detaliu nici Ioana, care mai şi jurase pe Biblie să nu dezvăluie nimănui cum face bărbatul său rachiul. Important era faptul că ţuica lui Gheorghe se bucura de apreciere permiţându-i să facă bani frumoşi din vânzarea ei, în special în perioada muncilor agricole principale, când avea mare căutare.

Povestea cu pământul muncit în dijmă la boieri era pe jumătate adevărată, întrucât suprafaţa contractată n-o lucra singur, ci ajutat de oamenii îndatoraţi pe ţuică. Dar lucrul acesta era ţinut secret, uimindu-şi consătenii cu lipsa văicărelilor pentru eforturile depuse:

— Cum faceţi, Ioană, cu săpatul pogoanelor luate-n dijmă? Că pe mine m-a topit de mâini buruianul! Şi nici n-am atâta de sapă! Era curioasă Ciopleanca.

— Ei, leliţă! Ne descurcăm! În plus, pământul e năsâpos şi merge uşor, răspundea Ioana, ascunzând un zâmbet ipocrit, apoi căuta să schimbe subiectul.

Dumnezeu tolerează nestatornicia firii omeneşti spre a-i da de lucru Diavolului să nu moară de plictiseală,

lăsând lumea fără tentaţia răului. Abia reuşise Gheorghe să se bucure de aprecierea şi respectul celorlalţi, când s-a lăsat fermecat de o nouă dorinţă, ce părea a-i încorseta sufletul. Cum o zărea pe Măria lui Ghiţu, începea să simtă creşterea acelei pofte otrăvite care îndeamnă la încălcarea jurământului de credinţă al cununiei. Febra emoţiilor la gândul trăirii unei noi voluptăţi a plăcerii, îi da curajul trecerii peste orice formă de temere că s-ar putea pierde de sine într-o magie invizibilă, de care se simţea tot mai atras, odată cu scurgerea timpului. Era momentul în care începea să creadă că-şi poate stăpâni şi controla orice acţiune, fără să-i pese că mai târziu, soarta se va răzbuna, aruncându-l într-o întâmplare lipsită de noimă şi sens, ce-l va costa mai mult decât merita. Uneori, bucuria asigurării mijloacelor de trai, în stare să alunge grija zilei de mâine, îmbată gândirea cu amorţeala dulce a forţei egoismului, care te face să-ţi vezi sufletul ca un castel de rubin ce-l poţi construi pe suferinţa celuilalt. De acum încolo începi să crezi că te afli lângă aproapele propriu nu pentru că-l iubeşti sau respecţi, ci doar ca să-i ţii umbră. Amăgirea lunecării-n ispită e fără limite, altfel n-am avea atâţia îngeri decăzuţi!

Măria începuse întâlnirile cu Gheorghe lângă „Lacul Ceauşeştilor”. Nu era lac, ci o cută naturală de pământ, în spatele căreia se strângea într-o baltă apa de ploaie şi topirea zăpezilor, folosită la adăpatul vitelor. Cu timpul, crescuse-n jur ţipirig, papură şi trestie suficiente cât să instituie un paravan de ochi indiscreţi şi curioşi. Aici îl aştepta, aranjându-şi ţinuta, în timp ce trăgea cu coada ochiului la oglindirea trupului ei în luciul apei. Părul căzut peste obraji lăsa să i se vadă fruntea albă ca fildeşul, în timp ce inima îşi schimba deseori ritmul bătăilor cauzate de temerea c-ar fi fost observată de cineva. Lucrurile au mers bine până când Ioana, din întâmplare sau informată, le-a prins mişcarea.

De obicei, fetele se lasă pradă frământărilor pentru când se vor mărita, în loc să se întrebe ce vor face după, însă, Ioana părea că-şi pusese această problemă. Învăţase

de timpuriu că un om îşi poate apăra familia de oricine, dar de el însuşi nu va fi-n stare s-o facă niciodată. Păstra vii în memorie propriile-i trăiri când era pedepsită de Neaţă, tatăl ei, pentru motive, de cele mai multe ori închipuite, decât adevărate. Cu vreo câţiva ani înainte de a-l lua pe Gheorghe, taică-său vine acasă însoţit de-o femeie şi decretează:

— Ea e Floarea. Va sta cu noi iar tu să-i zici „mamă”.

Ioana şi-a acoperit faţa cu palmele, simţind cum valuri de mirare mânioasă îi îmbujorau obrajii. Avusese dreptate Fintiţoaia când îi spusese anterior că Neaţă trăieşte cu una ce i s-ar potrivi mai mult ca fiică decât nevastă. Afişând o mutrişoară de copil îmbufnat că-şi stricase jucăria şi nimeni nu-l ia-n seamă să i-o repare, izbucneşte:

— Tată, cum să-i zic ei „mamă” dacă are doar câţiva ani peste vârsta mea?

— Obraznico, primea răspunsul, însoţit de-o palmă zdravănă peste figură.

— Las-o, acu’ ! Sper să m-asculte, dacă vrea să-i fie bine! intervenise Floarea cu-n zâmbet ipocrit.

Din acea zi, povara grijilor gospodăreşti îi completa viaţa cu supliciul cicălelilor şi reproşurilor generate de permanenta nemulţumire a Floarei:

— Tu nu vezi că nu e bine? Aşa te-a învăţat mă-ta? N-asculţi deloc! Vine el tact-o şi-o să vezi pe dracu unde stă!

Atitudinea mamei vitrege sporea visele Ioanei cu feţi frumoşi, călare pe cai albi, din care se va desprinde unul într-o zi ca s-o scape din ghearele chinurilor. Încercările timide ale flăcăilor satului nu-i puteau oferi suficientă încredere pentru împlinirea aşteptărilor ei. Uneori, inima o împingea spre „Veneticu’ lu’ Rusu”, dar lumea vorbea că părinţii nici unei fete serioase nu doreau să audă de el. Trăgând cu urechea la vorbele muierilor măritate, în loc să se lămurească, intra şi mai adânc în derută. În special când spuneau că măritişul e un fel de vas umplut cu fiere, peste care se află un strat subţire de miere, doar să atragă fetele curioase.

— Nu e chiar aşa! zicea într-o zi Fintiţoaia. Sunteţi voi proaste şi nu înţelegeţi. Fă, năroadelor, bărbaţii sunt ca obuzele. Exploadează doar când le calci în picere slăbiciunile care le înzorzonează mândria. Ia cercaţi voi să vă prefaceţi că sunteţi de acord cu prostiile lor, în loc să vă puneţi contră, şi-o să vedeţi cum se îndreaptă sânguri!

Păstrând în colţul memoriei înţelesul unei asemenea poveţe, Ioana pregătea momentul abordării discuţiei cu bărbat-său privind suspiciunea ei de legătură a acestuia cu Măria. Fixându-l într-o seară cu privirea, observa că Gheorghe mânca, pozând un aer visător, plimbând alene lingura de la strachină spre gură:

— Bag sama că nu prea ţi-e foame! Eşti bolnav ori ţi-a dat Măria altceva mai bun?

Luat pe neaşteptate, Gheorghe miji mustaţa într-un zâmbet crispat, apoi se porni pe-o tuse deasă, semn că fărâmituri de mâncare îi încurcau respiraţia. Îşi revine, ajutat de o înghiţitură de apă din cana de pământ aşezată alături pe laviţă, după care, cu faţa roşie de efort şi vocea gâtuită, abia reuşeşte să articuleze:

— Ce vorbe-s astea, Ioană?

— Adevărate. Altfel nu te-necai c-o bucătură! Şi, ai de grijă! Ăsta poate fi doar un semn la ce plată o să-ţi dea Dumnezeu pentru câte lucruri ai cam început să faci aiurea!

— Sunt un om care poate oricând să obţină ce vrea! Dacă-şi doreşte! Atâta vreme cât aduc bani în casă, nu numai s-avem ce ne trebuie, dar să ne şi sporim avutul, eu stabilesc regulile. În familie, dar şi-n sat.

— D’aia te-ntâlneşti cu Măria, la Pădini sau lacul Ceauşeştilor, în văzul lumii? Să afle toţi că dacă n-ai rang, ai „rangă”?

— Aşa-mi vorbeşti, obraznico?

Ridică mâna s-o lovească peste faţă, dar nu reuşi. Ioana, aflată dincolo de masă, se trase pe spate, evitând contactul. Când să repete figura, se deschise uşa. În prag se ivi Oniţa, primul lor copil. Făcând ochii mari, aruncă o privire speriată şi înlăcrimată, apoi se repede să cuprindă

mijlocul maică-si, alipindu-şi căpşorul de trupul ei, într-un gest protector.

— Vezi? A înnebunit tact-o! rostea Ioana, mângâind copila cu dragoste spre a-i potoli izbucnirea în plâns.

Pe lângă Oniţa, mai aveau un băieţel de vreo doi anişori, botezat Marin, însă îl alintau „Ghică”, amuzându-se de cum reuşea copilul să pronunţe cuvântul „gâscă”.

Înciudat de situaţia creată, Gheorghe iese pe prispă. Calmându-se, începea să-şi facă o serie de griji privind viitoarele sale acţiuni. Principala întrebare ce-l frământa era dacă nevastă-sa ştia ceva sigur sau doar bănuia? Spera să primească răspunsul odată cu ieşirea Ioanei din camera-n care intrase cu fetiţa-n braţe. Nu-i fu dat să aştepte prea mult. C-o voce calmă dar fermă, Ioana îl întreba, făcând pauze spre a fi sigură c-o asculta:

— Cu ce ţi-am greşit, Gheorghe? Dacă muierea e „oglinda omului ei”, cum a zâs popa la cununie, de ce-ţi baţi Gheorghe joc de ea, coperind-o cu treanţa ruşinii? Şi-n în văzul lumii!

Săgeţile Ioanei loveau din plin, avariind serios convingerile soţului ei că poate stăpâni şi controla orice situaţie. Fiorii ascuţiţi ai temerii că l-ar putea surprinde necunoscutul fără o minimă pavăză, îi îngheţau sufletul. Haosul gândurilor îi dau senzaţia prăbuşirii în golul neputinţei. Scos din sărite de perspectiva dezvăluirii propriilor slăbiciuni, încearcă o tupilare-n spatele primului instinct de apărare. Se ridică brusc, ia-n mână cravaşa din cuiul unde-o ţinea agăţată, apoi, lovindu-şi muierea la întâmplare, rosteşte plin de înverşunare:

— De acum încolo, la fiece vorbă despre Măria, o să-ţi mângâi „cocoaşa” cu asta! Chiar şi ălor care n-au altă treabă decât să se uite la ce fac eu, apoi vin să-ţi bage ţie prostii în cap. Până nu bagi frica în oasele oamenilor, n-ai linişte şi nici libertate. Mai bine să te ştie de al dracului, decât să te ia de prost!

Timpul trecea fără să mai consemneze vreo problemă deosebită, semn că-n familia „Veneticului”lucrurile se aşezaseră pe un făgaş normal. Avutul sporise cu noi

achiziţii: un teren agricol, cumpărat de la Nicolaie Schianu şi câteva bucăţi de pădure în zona „Moşteniri”. Copiii creşteau sănătoşi, umplând casa cu vioiciunea şi zburdălniciile lor, în special de când „Ghică”, mai avea un frăţior: Ion, cu numele „de purtare”, „Olidie”, ales potrivit cu dorinţa Ioanei.

Era o zi liniştită de vară când, o veste picată din senin, crea temere şi îngrijorare, ameninţând să distrugă aproape tot ceea ce lumea reuşise să zidească şi să adune cu multă străduinţă.

— Fiin’că oamenii nu s-au pocăit, rugându-se de iertarea păcatelor şi desfrânării, a sosit vremea să plătească prin atâta suferinţă, că şi-ar dori moartea. Dar ea o să fugă de ei! Glasul trâmbiţei celor şapte împărăţii cheamă oştile să răpună Fiara cu patru cununi împărăteşti, rădicată să omoare pă toţi care nu se închină chipului ei, rostea Ioana lui Stan, făcându-şi cruce din creştetul capului până-n buric şi-n lateralele umerilor.

Lumea satului o asculta în tăcere. Unii dau din cap aprobator, în sensul că sunt de acord cu profunzimea vorbelor ei, alţii oftau cu privirea pierdută-n gol, gândindu-se la necazurile aduse de marele „război”ce explodase la semnalul dat de scânteia acelui asasinat, parcă anume pregătit. Trăind în cultul simbolisticii, moştenii puneau un preţ mai mare cuvintelor cu tâlc, decât comunicării directe şi explicite. Poate că ştiau sau nu cu exactitate, alinierea statelor de-o parte şi alta în giganticul conflict, întrat în istorie cu denumirea de „Primul Război Mondial”, dar simbolistica îi ajuta să atingă esenţa lucrurilor, asemenea bisturiului din mâna pricepută a chirurgului care operează rana, evitând abrutizarea tăierilor specifice măcelarului. Fără multe vorbe şi explicaţii privind cauze, motivaţii sau vinovăţii, oamenii înţelegeau că soarta împingea lumea să renască prin purificarea în focul unor suferinţe de moarte. „Fiara”cu patru „cununi împărăteşti” era alianţa dintre Germania, Austro-Ungaria, Imperiul Otoman, la care a aderat ulterior şi Bulgaria. Toate aveau în frunte capete încoronate, care urzeau planuri de aservire a altor

popoare. Glasul „trâmbiţei celor şapte împărăţii” suna în statele aflate de cealaltă parte a baricadei: Anglia, Franţa, Rusia, Italia, Serbia, Grecia şi Romania, care, culmea, cu excepţia Franţei, restul erau tot regate!

Dumnezeu n-a stat şi nu va sta niciodată impasibil faţă de faptele oamenilor. Mai devreme sau mai târziu, va da fiecăruia ce i se cuvine. Desfăşurarea evenimentelor declanşatoare acestui mare conflict o demonstrează cu prisosinţă.

Plictisindu-se de sobrietatea castelului Schonbrunn , din vecinătatea Vienei, împărăteasa Elisabeta, consoartă a împăratului Austriei, s-a gândit să-şi dezmorţească sufletul prea încărcat de sobrietatea etichetelor impuse la curtea imperială, în călătorii pe diverse meleaguri liniştite şi pline de frumuseţe. Odată evadată dintre zidurile palatului şi îmbrăţişarea rece a zăbrelelor castelane, întâmplarea face ca sensibilitatea majestăţii sale să fie mult impresionată de gestul unui ofiţer cu ochii albaştri. Inima celebrei „Sissi” a început să bată frenetic la gândul că tânărul ofiţer îi mărturisea dragostea lui pasională, chiar în momentul când începea să conştientizeze şubrezenia conjugală cu soţul ei, împăratul Franz Joseph. N-ar fi fost nimic extraordinar dacă lucrurile rămâneau doar în sfera împlinirii dorinţelor celor doi, însă, tot întâmplarea îşi permite uneori să aibă şi-un rost providenţial în stabilirea deciziilor importante privind soarta supuşilor împărăteşti. În cazul de faţă, amorezul nu era altcineva decât contele ungur, Andrassy Gyula, un vârf al oligarhiei maghiare, ce tocmai fusese contaminată de pasiunea unei grandori fără seamăn, la baza căreia se afla o creaţie artificială: himera făuriri iluzoriului stat unitar maghiar în cadrul „Coroanei Sfântului Ştefan”. Proiectat ca un ideal iraţional şi ilogic, ce urma să fie realizat în viitor, cu timpul s-a transformat în cel mai absurd scop rezultat din acţiunile unui guvern.

Contactele cu Andrassy revigorau aşa de bine sufletul trist al împărătesei încât l-a determinat pe Franz Joseph să-i accepte încoronarea la Budapesta, în anul 1867, ca

regină a Ungariei, moment în care s-a născut imperiul dualist Austro-Ungar. Atât i-a trebuit nobilimii maghiare ca să-şi piardă minţile! Credinţa c-ar fi sosit momentul să înceapă zborul glorios spre un vis închipuit, îi orbea posibilitatea să vadă fundul prăpastiei realităţilor unde se prăbuşea, dar o iluziona cu ideea plutirii spre paradisul faimoaselor împliniri. Consolidându-şi convingerea sporirii stabilităţii statale prin dualism, oligarhia maghiară apelează la metode monstruoase de guvernare, punând în aplicare principiul şovinismului persecutor al tuturor naţionalităţilor aflate-n spaţiul în care trebuia înfiinţat măreţul regat unitar. Dintre toate popoarele atribuite Ungariei în urma înfiinţării dualismului, cel mai mult aveau de suferit românii. Contra lor s-a dezlănţuit o furibundă operă a deznaţionalizării şi un adevărat genocid datorat „urii seculare împotriva elementului românesc din Ardeal….care-şi găseşte o explicaţie în neputinţa maghiarilor de a transforma sufletul Ardealului”, notează ziaristul şi istoricul, de origine americană, M. Lehrer. Cum iluzoriul regat maghiar unitar trebuia să aibă o singură naţiune, alcătuită din unguri de sânge sau făcuţi cu forţa, parlamentul din Budapesta votează maghiarizarea numelor româneşti de familie şi numele tuturor localităţilor, inclusiv a denumirilor geografice. Urmaşii legiunilor lui Traian, întăriţi cu moştenirea locală a vigorii dacilor şi fixaţi ca o stâncă pe aceste meleaguri, trebuiau să dispară pentru totdeauna. Cu biserici închise şi şcoli desfiinţate, singura speranţă a românilor ardeleni erau doar rugăciunile către Dumnezeu. Împăratul şi împărăteasa-regină a Ungariei se arătau surzi şi indiferenţi la plânsetele românilor, „supuşii lor credincioşi”. Culmea nepăsării împărăteşti s-a dovedit mult mai târziu, când armata română a ocupat Budapesta, cetatea trufiei ungureşti. Aici, la Arhiva de Stat, s-a găsit plicul sigilat şi nedesfăcut, trimis de Memorandişti împăratului, care, în loc să-l deschidă pentru a afla plângerile românilor, l-a expediat, aşa cum îl primise, Ministerului de Interne maghiar, spre a-l depune la arhivă.

Dar Dumnezeu nu doarme. A văzut chinurile şi a

auzit jalea bieţilor români. Fără să se-nfurie, a umplut cupa cu suferinţe şi a obligat adevăraţii vinovaţi de încurajarea tiraniei ce scandalizase lumea civilizată, s-o bea până la fund. În acelaşi timp, le-a dat românilor ardeleni răbdarea şi credinţa că nu-ntotdeauna împrejurările duc ireversibil spre o soartă implacabilă. Întărindu-le convingerea că opresorii lor nu sunt apostoli, ci doar nişte impostori agresivi,ce-şi imaginează că ar avea o misiune divină de-a stăpâni alte popoare, i-a împins să ducă lupta pentru dreptate cu forţe sporite. În cele din urmă au reuşit să îngroape în văgăuna istoriei şarpele ispitei dominării lor cu sălbăticia şi brutalitatea politicii deznaţionalizării, promovate de vârfurile oligarhiei maghiare. Toleranţa ulterioară victoriei şi iertarea foştilor opresori arată triumful credinţei că dreptatea nu este a celor puternici vremelnic şi conjunctural, ci este inclusă în armonia funcţionării lumii. De fapt constituie chintesenţa paradoxului istoriei: ea nu glorifică făuritorii de dreptate, pentru că aceştia nu există, ci pe stricătorii dreptăţii. Ei sunt „învingătorii”care, rupând armonia, încearcă să impună aşezarea lucrurilor după reguli diferite celor existente, bazate pe dreptate ca principiu de bună funcţionare a lumii.

Dacă fruntaşul paşoptiştilor maghiari, Kossuth, refugiat în America după înfrângerea revoluţiei, şi-a făcut „mea culpa” privind refuzul drepturilor românilor transilvăneni, o fi fost ori nu iertat de Creatorul lumii, împăratul Franz Joseph şi „Sissi”, regina Ungariei, n-au putut avea parte de un asemenea privilegiu. Fiul lor, prinţul moştenitor al coroanei, Rudolf, a fost eroul unei duble sinucideri la Mayerling, unde s-a împuşcat în cap, după ce îşi împuşcase amanta.(Misterios rămâne faptul că după mulţi ani, cercetările reluate cu mijloace moderne, nu arată vreo rană de glonţ în rămăşiţele Mariei Vetsera, amanta sa). Ulterior, împărăteasa Elisabeta-Sissi, a fost asasinată de un anarhist italian, Luigi Lucheni, cu ajutorul unei pile triunghiulare, ascuţită special de el. Ultimele cuvinte ale împărătesei au fost: „ce mi s-a întâmplat?”

Răspunsul putea fi întrezărit între nepăsarea faţă de suferinţele îndurate de „supuşii credincioşi” ai majestăţii sale şi aventurile galante, făcute să-i treacă plictiseala.

Se pare, însă, că pedepsele divine pentru păcatele imperiale, nu acopereau suferinţele româneşti, datorate abominabilelor persecuţii maghiare, sub oblăduire regală. Spre a echilibra lucrurile, Dumnezeu hotărăşte să desfiinţeze definitiv cauza care declanşase răul. Un prim pas îl face stabilind ca urmaş al coroanei, în locul lui Rudolf, pe Franz Ferdinand, un fiu al fratelui împăratului Franz Joseph. Tânărul moştenitor imperial avea o altă viziune ce ar fi avantajat oarecum drepturile popoarelor aservite imperiului dualist. Cum gândirea sa putea consolida coroana, slăbind autocraţia ungară, dar nu rezolva şi chinurile popoarelor supuse, Dumnezeu decide să-l sacrifice într-un mod în stare să declanşeze schimbarea radicală a vieţii naţiunilor aservite imperiului dualist. Şi cum putea face asta altfel decât să-l lase pe Diavol să zgândăre orgoliile şi să ia minţile unor împăraţi, ce se credeau chemaţi să stăpânească naţii care nu le aparţineau?

În anul 1908, Austro-Ungaria decide să anexeze Bosnia-Herţegovina, a cărei populaţie îşi manifestase dorinţa unirii cu Serbia, cea independentă. Prinţul moştenitor, Franz Ferdinand, hotărăşte să arate noilor supuşi iubirea împărătească printr-o vizită la Sarajevo. Întâmplător sau sfidător, vizita a fost programată pentru ziua de 28 iunie, 1914, când sârbii comemorau bătălia de la Kosovo, în urma căreia turcii cuceriseră vechiul regat sârb. Data vizitei a creat multă vâlvă şi agita spiritele sârbilor, care o percepeau ca o insultă la adresa libertăţii lor. Gruparea conspirativă, „Mâna Neagră”, posibil încurajată şi de unii agenţi secreţi ai Rusiei, socotită „sora de sânge mai mare” a sârbilor, a stabilit să taie trufia austro-ungară prin asasinarea cuplului regal în timpul vizitei.

Uciderea arhiducelui şi arhiducesei la Sarajevo stârneşte furia Austro-Ungariei, care cere Serbiei să

extrădeze grupul asasinilor, arestat de autorităţile sale, spre a fi judecat la Viena. Premierul Serbiei refuză solicitarea făcută, pe motiv că un asemenea gest ar conduce la violarea constituţiei sârbeşti, care prevedea obligativitatea respectării suveranităţii ţării în condamnarea faptelor săvârşite pe propriul teritoriu. Ca urmare, Austro-Ungaria declară război Serbiei, rănind vanitatea Rusiei, ce socotea că-i este încălcat dreptul cuvenit de influenţă-n Balcani, obţinut în urma alungării turcilor din această zonă de către armatele sale, la războiul din 1877. Aliatele Austro-Ungariei, Germania şi Imperiul Otoman, care, în urma unor tratate încheiate anterior, constituiau împreună „Tripla Alianţă”, îi sar în ajutor, declarând război celeilalte convenţii, stabilite la început între Anglia şi Franţa, la care a aderat ulterior şi Rusia, numită „Antanta”. La rândul ei, Bulgaria, nu se lasă mai prejos şi declară război Serbiei, de la care pretindea Macedonia. Astfel, prin august 1914, cea mai mare parte a Europei creştine intra într-un conflict sângeros şi inutil, ce avea să dureze peste patru ani secerând milioane de vieţi omeneşti.

Potrivit statisticilor, cele şaptesprezece state implicate în prima conflagraţie mondială, au mobilizat aproximativ şaptezeci milioane de oameni. Din aceştia, au murit în jur de treisprezece milioane direct pe front, cam tot atâţia au fost civili decedaţi, peste douăzeci milioane răniţi şi mutilaţi, zece milioane refugiaţi şi vreo şaptesprezece milioane văduve, orfani şi prizonieri.

Încheierea ostilităţilor Primului Război Mondial era departe să liniştească lucrurile. Aşa se-ntâmplă când, atitudini neglijente sau indiferente, fac să nu fie luată-n seamă la timp evoluţia unor fapte şi evenimente aducătoare de noi nenorociri. „Aici este înţelepciunea…”, spune Biblia. „Cine are pricepere să socotească…”iar …”dacă are cineva urechi, să audă!”Dar oamenii n-au „înţelepciune” şi nici „urechi să audă”. Din contră, visând la cununa de „învingători”, se lasă pradă imboldului firii lor de-a se amăgi cu iluzia că pot modela lumea potrivit

dorinţelor omeneşti. Lepădându-se de justeţea ordinii divine, cad în captivitatea seducerilor făcute de proroci mincinoşi. Orbiţi şi asurziţi de strigările noilor năluciri, nu mai văd calea adevărată şi nici nu aud glasul care-i îndeamnă să se ferească de ademenirea zeilor falşi. Atraşi ca muştele de lumina felinarului aprins în noapte, lunecă-n capcana tentaţiei de schimbare a rostului lumii şi nu-şi dau seama că dulceaţa închipuirilor conţine otrava propriei pieiri. Când eşti „orb”, niciodată nu ştii dacă vremurile în care trăieşti sunt luminoase ori întunecate. Ca dovadă, acţiunile lui Hitler, sprijinite pe conţinutul ideilor naţionalist-fasciste ori ale lui Stalin, bazate pe fundalul închipuirilor dreptăţii comuniste, n-au adus fericire, ci doar jale şi suferinţă. Dar puteau fi ele duse la îndeplinire dacă atâţia oameni nu li s-ar fi dedicat cu toată convingerea, iluzionându-se cu falsitatea principiului „binelui”adus de forţa care biruie dreptul oricui de-a trăi altfel decât i se impune?

Avea dreptate baba Ioana lui Stan când spunea:

— Scrie la „Carte”. Nu vă puneţi semnele „Fiarei” şi nu ascultaţi glasul celor care îndeamnă să „omoare pe toţi câţi nu se vor închina chipului Fiarei.”

Fiara „cu două coarne, ce era asemenea mielului, dar grăia ca un balaur”, şi începea înnebunirea lumii cu fanfarele victoriei, transformate-n scurtă vreme în marşuri ale suferinţei, era lupta pentru supremaţie în lume dintre comunism şi fascism.

Astăzi e totul doar istorie, dar cine garantează că-n viitor alţi proroci mincinoşi n-or să împingă lumea în dezastru, propovăduind alt model închipuit, în stare să aducă fericirea?

Cine are urechi, „să audă”iar cine are pricepere, „să socotească”! Ioana lui Stan nu mai poate vorbi!

Vestea concentrării pentru război înnegura figura lui Gheorghe Rusu, conturându-i o umbră de mare nelinişte pe obraji. Mobilizarea unuia din trei bărbaţi apţi de luptă îngrijora întreaga suflare a satului, care anticipa o bătălie aşa mare cum nimeni nu-şi putea închipui. Înainte cu două

zile de-a se prezenta la unitatea militară a vânătorilor de munte din Râmnicu-Vâlcea, pentru primirea echipamentului şi începerea instruirii, Gheorghe simţea nevoia de limpezire a gândurilor suficient cât să-şi mai poată lua din tristeţea ce-i apăsa inima. Luându-şi puşca de vânătoare-n spinare, se îndreaptă spre Olt, pe malul căruia se opreşte şi se aşează pe trunchiul unei sălcii căzute. Cu fălcile sprijinite-n mâini şi coatele pe genunchi, părea un înţelept preocupat să găsească răspunsul la frământările lumii. Deşi era mai bine de un ceas până la apusul soarelui, căldura şi lumina din aer dădeau apei Oltului o sclipire ca după o spălare de praf şi arşiţă. Cărarea pe care venise şerpuia printre plutele înălţate spre un cer invizibil şi era împresurată de verdele crud al ierbii protejate de frunziş în faţa pârjolului solar.

Lăsându-şi chipul mângâiat de undele aerului răcoros venite dinspre râu, lui Gheorghe i se părea că viaţa lui seamănă cu o apă ce curge între două maluri: Ioana şi Măria lui Ghiţu. Cu toate c-o respecta şi-şi iubea sincer soaţa, nu înţelegea de ce prezenţa ei îl agasa uneori pe neaşteptate, suficient să-l împingă la manifestarea unei lipse a generozităţii faţă de femeia care i se dăruia total. Coborând într-o zonă mai delicată a sufletului său, simţea că lipsa întâlnirilor cu Măria îi crea un gol imposibil de umplut cu altceva. Această plecare la război nu-i stârnea temerea că ar putea muri, cât disperarea că o posibilă mutilare fizică, l-ar aduce-n situaţia să piardă orice fel de legătură cu Măria.

Şoaptele vântului prin frunzişul de plute şi sălcii, tulburau miresmele zăvoiului puternic încălzit de soare. Adăugând freamătul plopilor tăcuţi până mai adineauri la fastuosul apus, natura prepara ceremonialul său de adio pentru omul care o îndrăgea, dar era nevoit să plece la oaste spre a o apăra de ameninţarea pericolelor stârnite de ambiţii lumeşti neînţelese. Înainte să se ridice pentru a porni spre casă, Gheorghe simţea cum întreaga lui fiinţă pare a absorbi seva vegetală a unui loc îndrăgit, pe care nu ştia că-l va mai putea revedea vreodată.

La marginea satului îi taie calea Radu Miulescu:

— Te văd fără nimic. Umbli cu puşca-n spinare să te înveţi cu ea ori ai lovit vreun grăsun de mistreţ şi acum te întorci după căruţă, ca să-l poţi duce acasă?

— Niciuna, nici alta. M-am plimbat de rămas bun. Dac-oi muri, să am în minte Zăvoiul cum arată acum. Aşa frumos, nu l-am văzut niciodată.

— N-ai avut ochi pentru el. Totdeauna e aşa, vara. Când o să ajungi la Nizu, o să-ţi iasă din minte gândurile negre.

— La ce să merg?

— Nu ştii? E zaiafet mare în cinstea mobilizaţilor din sat. Au adus şi lăutari.

Aerul serii începea să vibreze de sunetele vioaie ale unei viori, acompaniată de ţambal şi-un contrabas. După un timp răsuna o voce baritonală:

…Ca luptători ce sântem noi
Pornim îndată la război;
De duşmani nu ne e teamă,
Când Ardealu sfânt ne cheamă….
La arme să pornim în zori,
Să scoatem fraţii din nevoi.
Nădejdea lor e doar în noi…
În veci, trăiască trei culori!

Apropiindu-se de poarta lui Nizu, în faţa ochilor lui Gheorghe şi Radu Miulescu se dezvăluia un tablou ciudat de oameni care participau la ceva situat între petrecere şi înmormântare. Câţiva feciori, înşiraţi în lateralul unuia c-o sticlă-n mână, se străduiau să ţină pasul după tonul ritmat al muzicii. Vreo şapte-opt muieri priveau spectacolul, ştergându-şi lacrimile cu colţul baticurilor albe şi mărgele colorate pe margine, ce le acopereau părul. Pe băncile improvizate, aşezate de-o parte şi alta a unor mese lungi, stau alţi bărbaţi care discutau între ei, privind îngânduraţi spre cer. Observând intrarea-n curte a noilor veniţi, Mitroi Cioplean se ridică-n picioare, strigând:

— A venit Rusu! Să cânte Rusu!

Muzica se opreşte şi toate privirile se îndreaptă-n

aceeaşi direcţie, semn că împărtăşeau ideea. Gheorghe nu se lasă aşteptat. Desprinde o frunză din părul de vară aflat lângă el, ale cărui fructe se copseseră la seceriş, o prinde cu buzele şi începe a scoate o melodie cunoscută, însoţită de cuvinte adaptate momentului:

Cin' ştie ce-i dragostea
Ţine pe frunte o stea.
La război io o să ţin
Frunz-amară de pelin.
Să-mi zică frunza de nuc
Ce-am iubit, nu mai apuc!

Pe măsură ce-şi desfăşura cântecul, tristeţea aşternută pe chipuri se transforma-n jale amară, acompaniată de suspinele tot mai puţin reţinute ale muierilor. Văzând efectul recomandării sale, Cioplean sare din nou în picioare, strigând cu mâna-ntinsă către lăutari:

— Ia mai ziceţi-o, mă, p-aia cu Ardealul! Cu smiorcăiala n-o să putem rupe gâtul ungurilor ălora care-i jupoaie p-ai noştri! Ceara şi paraclisenia mamii lor de boanghini! Am auzât că pe români îi aşează-n genunchi, îi înjură, îi scuipă şi le zâc porci de valahi!

— Ce e aia valahi? Se aude o voce de muiere.

— O poreclă inventată de lighioanele ălea, că nu le poci zâce oameni, să-i poată mătrăşi pe ardelenii noştri. Aşa că, haideţi fraţilor să azvârlim, cu toată puterea, în focurile Gheenei, asemenea nelegiuire!

În acordurile marşului „Batalioane, treceţi Carpaţii" , intonat lăutăreşte, voci bărbăteşti reluau cuvintele din gura lăutarului, care nu le ştia nici el prea bine şi le accentuau într-o atmosferă solemn-eroică.

Petrecerea a continuat până-n târziul nopţii, într-o îmbinare dintre voia bună şi reflexiile dureroase pentru cei care urmau să plece, dar şi pentru cei rămaşi acasă, fiindcă numai Dumnezeu ştia prin ce vor fi nevoiţi să treacă. Aşa cum era de aşteptat, spre ziuă au părăsit locul „mobilizaţii", mergând pe două cărări şi murmurând crâmpeie din marşul la luptă pentru marea cauză patriotică.

A doua zi s-au prezentat la Regimentul de Vânători din Râmnicu-Vâlcea toţi bărbaţii din Cremenari care primiseră ordinele de mobilizare. Oameni ai satului, obişnuiţi să se scoale devreme, au ajuns cu mult înainte faţă de ora fixată. Un timp au stat în tăcere şi cu chipurile încărcate de liniştea necunoscutului pe care-l aşteptau. La un moment dat, plictiseala sau adaptarea la împrejurări, le-a dat curaj să-şi dezlege limbile. Taman când se detensionaseră sufleteşte şi se întindeau mai bine la vorbă, o voce ascuţită i-a luat prin surprindere:

— Linişte! Sunteţi soldaţi, nu babe la taifas! Iar soldatul ascultă şi execută orice i se cere, fără crâcnire!

Un bărbat de vârstă medie, cu faţa uşor pistruiată, destul de scund şi părul roşcat, ascuns sub o caschetă ofiţerească, îi privea cu ochi tăioşi. În câteva secunde, ce păreau o veşnicie, reia:

— Mergem la apel! După mine, încolona-rea!

Aliniaţi în faţa unei clădiri micuţe, pe a cărei uşă de intrare scria „Corp Comandă”, fiecare sătean, cum îşi auzea numele, era preluat de un soldat şi condus la subunitatea codificată printr-un număr:

— Puşcaşi, 4. 1. 4. ,Intendenţă, 3. 0. 2.

Observând atâtea coduri, Gheorghe Rusu, până să fie strigat, întreabă:

— Domnule căpitan, nu ne-aţi putea da în aceeaşi formaţie, măcar doi-trei din sat?

— La loc comanda, soldat! În primul rând învaţă gradele. Eu nu sunt căpitan. În al doilea rând, ce vrei? Să vă scoateţi ochii între voi când vă apucă dorul de casă şi pandalia amintirilor, din care să reiasă că aţi avut cândva ceva de împărţit şi n-aţi rezolvat-o până acum?

Gheorghe a fost repartizat la grupa de puşcaşi în defensivă, codificată „Vatra”, care făcea parte din batalionul „Operaţii front în adâncime”. Misiunea acestuia consta în săparea tranşeelor şi adăposturilor, cu legăturile de rigoare între ele, pe aliniamentele ordonate, apoi camuflare şi întreţinere până la noi ordine.

După aproape trei săptămâni de instrucţie militară,

„mobilizaţii” Cremenarilor au ajuns fiecare la subunitatea lui. Gheorghe şi-a cunoscut noii camarazi, a căror încredere, câştigând-o repede, s-a transformat curând în prietenie. Comandant era un sergent, Dionisie, din Ciofrângeni, Argeş, care, prin atitudinea sa, făcuse pe fiecare ostaş să se poarte cu ceilalţi ca într-o familie.

Zilele curgeau una după alta fără a se distinge nimic demn a fi luat în seamă. Gheorghe sta nemişcat, privind zorile ce sângerau cerul într-un purpuriu intens. Alături, iapa Negruţa pufnea scuturând capul spre a alunga muştele deranjante din cauza înţepăturilor enervante. În răcoarea dimineţii plutea o linişte ciudată, tulburată doar de freamătul pădurii la marginea căreia soldatul Rusu se oprise, ascultând încordat şi urmărind atent orice mişcare. Presimţind că destinul îl trage de haină către o nouă încercare, inima începea să-i bată cu lovituri surde. Frecându-şi ochii cu pumnii se gândea cu tristeţe la destrămarea parfumului altor dimineţi ce-i mângâiaseră inima:

— Ah, războiul! Acest blestem care condamnă atâta lume la suferinţă şi distrugere! Întâi îi îmbracă pe oameni, apoi le dă puşcă şi cartuşe apoi îi obligă să se omoare-ntre ei, chiar dacă nu se cunosc şi n-au nimic de împărţit unii cu alţii. Mai ales noi, românii! Nu suntem rasă de luptători cu ambiţii de-a stăpâni ceea ce nu ne aparţine.

Se auzea doar fâşiitul crengilor, întrerupt de lătrăturile îndepărtate ale vreunui câine speriat şi cântatul cocoşilor, bucuroşi să vestească începerea unei alte zile. Pădurea îşi umfla şi dezumfla imensu-i trup de ramuri, asemenea unor foale mânuite de un fierar uriaş. La marginea ei se deschidea o potecă strâmtă, pierdută-n umezeala de rouă a pâlcului de pruni răzleţi, situat câteva sute de metri în faţă. Era aproape. Dincolo de pruni, în spatele unui gurgui, se afla sectorul de campare al unităţii sale. În zare, nori mici, galben-roşiatici, păreau a vibra la zgomotele făcute, parcă de o mână uriaşă, ce rupea nişte scânduri groase.

— Se trage către Pleaşa Câinenilor! Ce ordin să fi

venit pentru alte „manevre tactice” aşa de dimineaţă? Se întreba Gheorghe, înaintând pe cărăruie, urmat la pas lejer şi conştiincios de Negruţa.

După ce parcurse vreo douăzeci de metri în afara pădurii, deşi era singur, simţea o prezenţă în spate, uşor lateral-stânga. Cineva părea să-i urmărească atent fiecare mişcare. Cu pălăria pe cap în locul bonetei soldăţeşti şi o flanelă de lână peste vestonul militar, putea fi asemuit cu-n sătean plecat să-şi ducă la păşune calul. Doar o observare minuţioasă ar fi constatat existenţa unei puşti alipită de şa, parţial acoperită c-o traistă folosită de ţărani la transportul merindelor când plecau la muncile câmpului. Rotindu-şi capul, rămase înţepenit de surpriză. O mogâldeaţă cu o cască metalică pe cap, se ridica brusc de la pământ, poruncind scurt, în timp ce îndrepta arma spre el:

— Halt!...

Sperând că visează, încercă să-şi ciupească obrazul, spre a se convinge dacă se-ntâmpla sau nu ceva cu adevărat. În loc de teamă, începu să râdă, izbucnind:

— Mitroi, lasă gluma, că rachiul tot ţi-l dau! Acu…

Cuvintele îi îngheţară pe buze iar sângele începea să coboare din obraji, albindu-i figura: încă trei soldaţi înaintau spre el din partea opusă, rostind cuvinte nemţeşti pe un ton aspru şi apăsat. Spaima îl cuprinde încet şi sigur, provocându-i un tremur nervos al trupului. Livid la faţă, ridică mâinile abia şoptind:

— Nu mă omorâţi! Am copii!

Era chemarea la clemenţă, venită ca o rugăciune, din partea unui om sfârşit. Nu mişca, nu respira. Arsura palmei primită peste figură, însoţită de împunsătura în coaste a vârfului baionetei, aveau darul să-i înfăţişeze cruda realitate: coşmarul prizonieratului. Brusc îi veniră-n minte cuvintele Ioanei, rostite la fiecare reacţie mai violentă a lui când era suspectat de o nouă întâlnire cu Măria: „înainte să putrezeşti, o să te bată Dumnezeu, Gheorghe, pentru ce faci”. O gheară ascuţită i se aşeza-n gât, tăindu-i respiraţia. Picioarele i se înmuiară cât să cadă-n genunchi, murmurând: „ce vrei Tu, Doamne şi mila

acestor oameni!” O lovitură de bocanc în stomac îl făcu să vomeze. Plin de furie, sări în picioare hotărât să i-o plătească celui care i-o aplicase. Dar n-a mai apucat. Întunecarea zarei şi somnul care-l cuprindea, paralizându-i trupul şi conştiinţa, îi dovedeau că părăsea această lume înainte să-şi de seama dac-o regretă sau nu.

S-a trezit aşezat cu faţa-n jos pe spatele Negruţei, legat la mâini şi picioare, ca un balot. Durerea cumplită din ceafă îi topea creierii. Atunci îşi aminti licărul câtorva stele verzi-gălbui, pe fondul unor râsete însoţite de vorbe străine şi vâjiitul prelung al urechilor, după care, totul a dispărut ca şi cum n-ar fi fost niciodată.

— Săraca Negruţa! Fără ea, cine ştie în ce râpă mi-ar zace oasele acum, îi trecea prin minte.

Cu mai bine de trei săptămâni în urmă, îşi făcea rondul de santinelă în perimetrul repartizat de comandantul plutonului. Peste noapte plouase apăsat. În strălucirea intensă a soarelui acelei dimineţi, pădurea scotea aburi deşi, asemenea fumului după incendiu. Urmărind cu atenţie mărită orice zgomot sau mişcare deosebită, vântul îi aduce-n urechi un nechezat şters, aducând mai mult a geamăt. Îndreptându-se în direcţia vizată, observă un cal micuţ de munte zbătându-se cu puteri slăbite într-un lăstăriş de molizi. Cureaua robustă a harnaşamentului, folosită la ancorarea unui scut artileristic, se agăţase în ciotul înalt al tulpinii unui arbore culcat la pământ de trăsnet. Bietul animal! Se zbătuse până ajunsese în poziţia ciudată de-a nu mai putea sta-n picioare, dar nici să se culce. Îngenuncheat pe picioarele din faţă, căuta să lupte cu cele dindărăt să ajungă la verticală. Capul într-o parte şi botul ridicat, creau imaginea unei fiinţe spânzurate. Îşi depărta picioarele cu mişcări scurte, lipsite de vlagă, apoi încerca să revină. Suferea cumplit din cauza mişcărilor dureroase şi rănilor căpătate, la care se adăugau pişcăturile muştelor, ce roiau în prejma zonelor sensibilizate de ruperea pielii, unde se vadea un amestec noroios de sânge închegat şi proaspăt.

— Of, săraca de tine! Unde ţi-o fi stăpânul? Cum ai

ajuns aici şi nu te-au simţit până acum lighioanele pădurii? se lamenta Gheorghe, scoţând baioneta să taie curele ce-i creaseră animalului captivitatea atât de chinuitoare.

Tremurând din tot corpul, iapa se prăbuşea pe burtă. Încercă să-şi ţină capul, dar îi căzu greu la pământ. Din ochii mari şi negri se prelungeau spre bot dâre uscate de lacrimi şi sânge. Experienţa dobândită-n creşterea şi îngrijirea cailor îi spunea soldatului că iapa era doar epuizată, nu şi sfârşită. A scos din raniţă ştergarul de in, l-a muiat într-o băltoacă rămasă-n urma ploii şi i-a şters rănile apoi le-a uns cu untura din raţia lui. Ştia că sarea conţinută în untura topită va accelera usturimea din carnea vie, obligând animalul să reacţioneze spre a se ridica-n picioare. Contactul prelungit cu pământul umed şi rece putea complica situaţia, conducând la un fel de bronşită a cailor cu puţine şanse de supravieţuire. Atunci s-a gândit să-i pună numele „Negruţa”, după culoarea pielii.

— Hai, tată! Sus, Negruţo! Ştiu că te doare, dar te voi face bine, o încuraja Gheorghe, în timp ce-şi dezbrăca vestonul să i-l pună-n spinare în loc de pătură.

În două săptămâni, abia se mai cunoşteau urmele rănilor. Blândă şi ascultătoare, „Negruţa” era îndrăgită de toţi camarazii, dar când îşi întâlnea salvatorul, pufnea într-un anume fel, horhonind uşor, parcă spunându-i: „te recunosc. Îţi datorez viaţa şi-ţi mulţumesc”.

Încă ameţit de lovitura primită-n ceafă, singur şi obosit dup-o noapte nedormită, Gheorghe se străduia să-şi adune gândurile spre a găsi o idee cum să iasă din situaţia dată. Grupul înainta precaut, având în frunte doi soldaţi cu puştile gata pregătite să tragă, iar al treilea, la mică distanţă, cu puşca la şold, agăţată-n cureaua petrecută pe după umăr şi ţinută-n cumpănire cu mâna stângă, în timp ce cu dreapta apucase căpăstrul Negruţei. Toată suflarea urma drumeagul de munte, ce se topea în depărtare la baza unui colţ înverzit de stâncă, fără a scoate un cuvânt. Din când în când, Negruţa se oprea, căutând cu nările-n vânt arome numai de ea ştiute. La smuceala făcută de

neamţ să-l urmeze, pufnea uşor, privind spre om cu ochii ei catifelaţi, apoi relua mersul ascultătoare.

Gheorghe scoate un geamăt de balon spart. Aproape ţeapăn ca lemnul, strângea pumnii în gol. Pe ecranul memoriei începea derularea vieţii lui: cum scăpase de Rogoz, o luase pe Ioana, crescuse suprafaţa de pământ deţinută, primul copil, al doilea…

— Ce s-or face ei fără mine? Or să fie slugile altora. Oo..! Nu! …Trebuie neapărat să scap cumva! Dar ce cată nemţii aici şi nu ungurii? Că doar cu ungurii şi austriecii am pornit să ne batem, nu cu nemţii!….

La nivelul oamenilor simpli, intrarea României în război se justifica prin nevoia eliberării fraţilor ardeleni de persecuţiile maghiarilor. Comandamentul Superior al Armatei fixase ca obiectiv eliberarea Transilvaniei şi constituirea unui dispozitiv în câmpia ungară din zona Tisa – Dunăre, cu scopul de-a pune stăpânire pe sursa de hrană a armatelor austro-ungare. Planul de campanie român, întocmit potrivit prevederilor tratatelor de alianţă încheiate cu Antanta, organiza trupele române în patru grupe mari, pe cel mai lung front din Europa, ce însuma cam 1200 de kilometri. Pe munţii Carpaţi trebuiau să acţioneze ofensiv următoarele unităţi: dinspre răsărit, Armata a patra, sub comanda generalului C. Prezan, pe zona Vrancea, până la izvoarele Argeşului, Armata a doua, condusă de generalul Al. Averescu, iar dinspre sud, pe aliniamentul instituit între izvoarele Argeşului şi Calafat, Armata întâia, comandată de generalul I. Culcer. Armata a treia, ajutată de mai multe divizii ruseşti, urma să asigure Dunărea şi sudul Dobrogei împotriva unui preconizat atac turco-bulgar.

În prima parte a desfăşurării ostilităţilor, (sfârşitul lunii august), soldaţii români, animaţi de înflăcărarea patriotică şi dorinţa arzândă pentru eliberarea Ardealului, au luat cu asalt poziţiile austro-ungare pe toată lungimea arcului carpatic. Surprinse de iureşul atacului, acestea cedează poziţie după poziţie trupelor româneşti, care ajung repede în împrejurimile Sibiului, eliberând aproape

o treime din teritoriul transilvan. Planul părea să decurgă conform previziunilor sale iniţiale: folosind ca pivot armata întâia în zona Haţegului, celelalte două armate urmau să-şi continue înaintarea până-n câmpia ungară, tăind germanilor circulaţia pe ruta Budapesta – Belgrad – Bagdad, fără de care nu mai puteau continua războiul în Orient şi Balcani. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte totdeauna cu cea din târg. La Turtucaia, în sudul Dobrogei, atacul bulgăresc, întărit cu unităţi germane şi turceşti, spulberă poziţiile româneşti prost pregătite şi conduse de corpul lor de comandă, ocupă Dobrogea şi ameninţă Bucureştiul. Atunci are loc cea mai dezastruoasă decizie a Comandamentului român: oprirea înaintării armatelor în Transilvania şi retragerea lor pentru apărarea Bucureştiului. Urmărindu-se, astfel, realizarea unei puternice contralovituri ca să fie salvată capitala ţării, armata română a fost nevoită să declanşeze în pripă şi cu sacrificii imense, pe Neajlov şi Argeş, una din cele mai mari bătălii desfăşurate la începutul războiului.

Era o abatere gravă de la regulile conducerii unui război. Niciodată centrul de greutate al operaţiunilor nu se modifică brusc în timpul desfăşurării lor. Rezultatul s-a putut constata ulterior: armata română pierde şi, la şase decembrie Bucureştiul este ocupat. Sumele uriaşe de bani, cheltuite anterior pentru realizarea unor fortificaţii din beton armat, menite să transforme Capitala într-o „cetate” aproape imposibil de cucerit, n-au folosit la nimic. Această „cetate”, în loc să aibă „lacătele puse la uşă, erau alături de ea…”, după cum consemna cu amar presa timpului. Lucrurile se vedeau la fel de critic şi-n ziarele europene. Deoarece Puterile Centrale erau „complet angajate pe toate fronturile”, continuarea înaintării trupelor române până la completa cucerire a Ardealului şi pătrunderea ulterioară-n câmpia ungară „ar fi realizat efecte incomparabile întrucât se distrugea un echilibru pe care Puerile Centrale abia l-au putut menţine…” Se dovedea încă odată ce soartă-l aşteaptă pe un popor care nu ştie să-şi pună în frunte la vremuri de cumpănă conducători

adevăraţi. Incompetentul ordin de retragere, odată cu slăbirea presiunii asupra trupelor austro-ungare şi anihilarea, prin aceasta, a „elementului surpriză”,înlocuia avântul soldaţilor cu demoralizarea, slăbindu-le încrederea în motivarea acţiunii. În acelaşi timp oferea forţelor adverse posibilitatea şi răgazul necesar organizării şi mobilizării rezervelor suficient să creeze un avantaj militar contra României.

Neputând concepe factorul incompetenţei, soldatul român se simţea neputincios şi dezorientat. Închinându-se unor valori supreme, Dumnezeu, Ţara şi Regele, era pregătit să răspundă fără cârtire oricărei chemări, chiar dacă trebuia să-şi sacrifice viaţa. Eliberarea fraţilor ardeleni constituia o datorie de credinţă care-l însufleţea. Întoarcerea din acest drum reprezenta o formulă inacceptabilă care-l făcea să creadă că nu mai luptă pentru o cauză dreaptă, ci să împlinească mofturile unor conducători cu alte interese. De aici şi până la tratarea superficială a funcţiilor de îndeplinit, inclusiv disciplina, nu mai era decât un pas.

Gheorghe Rusu şi camarazii săi auziseră câte ceva de noile relocări defensive. În mintea lor, aceste manevre aveau doar un scop preventiv prin care se urmărea împiedicarea învăluirii poziţiilor înaintate ale trupelor române de eventuale apariţii neaşteptate a unor noi forţe în sprijinul armatelor austro-ungare. Trăind iluzia entuziasmului patriotic iniţial, soldaţii îşi dau cu părerea:

— Locurile astea sun sfinţite cu sânge străbun. Oştirea lui Basarab i-a bătut aici pe unguri aşa de rău, că n-au mai cutezat niciodată să treacă munţii încoace. La fel or să păţească şi acum.

Paralel cu asemenea comentarii încurajant-liniştitoare, îngustul defileu al Oltului gemea de îngrămădeala nesfârşitelor coloane de oameni apatici şi obosiţi, vehicule de tot soiul, artilerie, căruţe şi animale. Întreaga suflare forţa să iasă cât mai repede din strâmtoare. Unităţi mici, alcătuite din bravi soldaţi, luptau eroic spre a ţine pe loc un duşman superior până la

retragerea armatei române în punctele de apărare ordonate de Comandamentul Suprem. Spre amiază, vestea retragerii lovea ca un trăsnet iscat din senin urechile tuturor:

— De ce să ne retragem dacă nu ne-au învins? Cum rămâne cu fraţii noştri loviţi de soartă? Îi abandonăm?

— S-o fi împăcat Ferdinand ăsta cu nemţălăii lui. Şi… ăştia, cum sunt preteni cu maghiarii, or fi zis să-i lase tot pe unguri stăpâni în Ardeal.

— Păi Brătianu, Averescu şi cum le-or mai zice, unde sunt? Ce păzesc?

— S-or fi vândut şi ei nemţilor… Te-ar mira?

— Nu se poate! Vorbiţi prosti! Regele a ţinut şi ţine cu Ţara. La fel ş-ăi de lângă el. Altceva trebuie să fie la mijloc! Ceva care nu miroase a bine deloc!

Întrebări, păreri, nelămuriri. Soldaţii încrezători adineauri în steaua lor, cădeau acum pradă mâhnirii. Chipuri speriate şi nedumerite îşi bălăngăneau braţele a lehamite şi descurajare. Se închinau a neputinţă, rugându-l pe Domnul să-i aibă-n paza Lui iar conducătorilor să le dea minţile înapoi. Gheorghe ieşi repede din mirarea camarazilor săi. Gândindu-se că subunitatea din care făcea parte mai are de aşteptat până să fie mutată, se adresă superiorului său direct:

— Domnule sergent, noi ce ordine avem?

— Să ţinem de poziţii minim două zile, până s-o termina cu retragerea, apoi nu mai ştiu.

— Atunci, e cazul să mai facem ceva provizii, că… nu se ştie ce ne aşteaptă…

— Dacă pleci, rişti Curtea Marţială!

— Mai am hârtia de furier. Ştiu pe unde sunt patrulele şi-o să le ocolesc. Am potecile mele prin pădure. Dacă pornesc acu' , la noapte sunt înapoi!

— Io… nu ştiu nimic! Pentru mine ai ieşit din post şi te afli în repaus până la noi ordine.

Atât i-a trebuit lui Gheorghe! Blânda şi credincioasa „Negruţa" şi-a dat silinţa ca amurgul să-l prindă în poarta casei sale. Drept răsplată, după ce-a fost frecată pe spate

c-o perie aspră, apoi acoperită c-o pătură, a primit o traistă cu boabe de porumb şi se odihnea sub polată. Odată trecute clipele scurtei bucurii a revederii familiei, Gheorghe rosteşte grav:

— Ne retragem, Ioană! Vin vremuri grele. Cată să ascunzi undeva, mai departe de casă, într-un loc numai de tine ştiut rachiul, banii şi ceva grâu sau porumb. Dacă năvălesc duşmanii, or să vă ia tot şi rămâneţi muritori de foame. Să nu le pui toate la un loc. Până umplu burduful cu rachiu, pregăteşte ceva carne la untură s-o iau cu mine. Într-un ceas-două trebuie să plec.

Cu ochii înlăcrimaţi de bucuria revederii omului ei, dar şi foarte îngrijorată de ce-i spuse, Ioana se conformă. Trăia un moment al vieţii ce-i rupea starea de cumpănire, producându-i un fel de moleşeală înfrigurată. Se simţea scoasă din rosturile ei de nişte timpuri care păreau s-o înfrângă, coborând-o mai jos de propria sa menire. Era singură în faţa unor încercări cum nu-şi putuse imagina nici în cele mai negre coşmaruri. Dar înţelese că-n loc să-şi tânguie durerea, trebuie să-şi mobilizeze forţa şi inteligenţa ca să poată lupta pentru a-şi apăra casa şi familia.

Patrula germană care-l arestase pe Gheorghe Rusu era o unitate de cercetare ajunsă-n dispozitiv după retragerea precipitată a oştirii româneşti. Poate că aşa dorise soarta, ce trasează drumul vieţii fiecăruia, să se întâmple. Oricum, niciodată n-am putea fi doar victime ale evenimentelor dacă nu ne-am dovedi propriile fragilităţi când coborâm importanţa lucrurilor mari la nivelul derizoriului. Este ca şi cum te-ai întoarce cu spatele la pericol. În vremuri tulburi orice gest contează. Mai ales când apare tendinţa înlocuirii realităţii cu imaginarul. Lucrurile închipuite aduc întotdeauna surpriza împlinirii exact pe dos a ceea ce voiam cu adevărat.

— Halt!... desluşea Gheorghe scurta comandă care încremenea tot grupul.

Plescăitul clar şi sacadat al unei mitraliere dovedea că se aflau aproape de zona încleştării. În clipa următoare,

un muget ca de tunet îi făcea inima de purece:

— Asta o fi „Bertha”? Se întreba prizonierul.

Era un tun german al cărui glas făcea frisoane soldaţilor români, înciudaţi că nu aveau cu ce răspunde pe măsură. Atunci, ca şi azi, corupţia la nivel înalt pe timp de pace, lovea din plin interesele apărării naţionale. Slăbită şi sufocată de încrengăturile nemiloase de sifonare a averii publice, ţara n-a putut fi pregătită să reacţioneze în faţa primejdiei pe măsura puterii sale reale. Soldaţii, prost echipaţi şi înzestraţi cu armament învechit, la care se adăuga incompetenţa unor comandanţi plini de ifose îngâmfate, trăiau din plin amarul trădării celor care-i conduceau. „Nu ne prăbuşim din cauza numărului duşmanului, nici din cauza armamentului său… Boala o avem în suflet: o înfricoşătoare epidemie de meningită morală…” Consemna cu tristeţe, disperare şi furie Octavian Goga.

Gheorghe simţea cum ironia sorţii îl obliga la ploconire în faţa imprevizibilului. Avea sufletul apăsat că cedase prea uşor dorului de casă. Dacă nu întârzia, acum ar fi fost alături de camarazii săi şi nu obligat să îndure umilinţa prizonieratului. După ce neamţul îl dezlegă, bolborosindu-i ceva imposibil de înţeles, trupul înţepenit cedă, făcându-l să cadă la pământ ca un ghemotoc de cârpe. Aşteptându-se să primească o nouă lovitură de bocanc în coaste, se chirci, gemând uşor. Se apropie şi unul din ceilalţi doi soldaţi care mergeau în faţă cu armele pregătite. Bolborosind între ei mai mult în şoaptă, se aşezară de-o parte şi alta, apoi îl forţară să se ridice-n picioare, trăgându-l fiecare de câte o mână. Săltându-şi privirea, prizonierul putea să constate că se afla pe buza unei vâlcele umbroase, pe fundul căreia bănuia strecurarea unui firicel de apă. Nemţii îl împinseră uşor în faţă, arătându-i că trebuia să meargă pe jos. Întorcându-şi privirea întrebătoare către iapă, primi un „neine” scurt, apoi simţi vârful baionetei în spate.

Presimţind despărţirea, Negruţa scoase un nechezat uşor şi prelung ca un scâncet de jale. Ochii ei mari,

catifelaţi, păreau a lăcrima dureros. Încercând să-i facă un semn de adio cu mâna, Gheorghe primi răspuns înţepătura baionetei, care-l dezechilibră, obligându-l să grăbească pasul. Ochii înceţoşaţi de păienjenişul lacrimilor îi îngreunau mersul, obligându-l pe neamţ să repete cu hotărâre gestul împunsăturilor. După un timp ajungeau în drumul ce ducea spre localitatea Câinenii Mici. Soarele dimineţii lua în primire pădurea cu razele sale, dând strălucire uniformei verzi a oştirii de brazi. Sărmana „oştire”! Arăta ca una de veterani hărşită-n grele bătălii. De-o parte şi alta şedeau înţepeniţi copaci înnegriţi şi mutilaţi de exploziile care lăsaseră urme adânci chiar şi-n pereţii de stâncă. Glodul, transformat în noroi bătucit de bocanci grei, soldăţeşti, completa o privelişte dezolantă şi neînsufleţită, semn că şi pe aici aripile negre ala morţii fluturaseră de curând.

Soarele se ridicase aburind pământul care făcea să crească zăpuşeala. Nesomnul şi emoţiile accentuau plumbul din pleoapele lui Gheorghe, făcându-l să tânjească după un somn adânc chiar şi-n noroi, ca un animal răpus de scurgerea ultimei picături de vlagă. Apropierea de sat scotea la iveală dintre pomi un gât lung de tun care lătrase de curând, împrăştiind urletul morţii cu limbile sale de foc. Viaţa pastorală a satului părăsit de locuitori era înlocuită cu forfote de glasuri străine, pigmentate cu înjurături româneşti. Răniţi şi prizonieri de-a valma îşi strigau neputinţa, fiecare pe limba lui. Un miros greu, rezultat al amestecului de fum, motorină, fier ars şi putreziciune îmbâcsea aerul proaspăt de munte. Şiruri de căruţe goale şi încărcate, unele având coviltir, altele fără, aşteptau cuminţi şi înghesuite să-şi împlinească rostul pentru care fuseseră rechiziţionate. În alte locuri, animale de povară, catâri şi cai micuţi de munte se zvârcoleau nerăbdătoare şi flămânde să prindă un smoc de iarbă sau resturi de fân. Câteva camioane militare, acoperite cu prelată şi păzite de soldaţi înarmaţi, staţionau pe o uliţă aproape perpendiculară faţă de drumul principal. Lătrături sporadice de mitralieră, însoţite de bufniturile unor obuze,

atenuau o clipă zarva şi vânzoleala, apoi se relua totul, de parcă nu se-ntâmplase nimic. Parte dintre locuitorii obligaţi să-şi părăsească gospodăriile în grabă uitaseră să-şi ia cu ei şi câinii. Unii, rămaşi stingheri prin curţi, alţii scăpaţi pe uliţe, adulmecau cu priviri speriate şi cozile-n jos, şerpuirile mirosului ameninţător al morţii provenit din pulberi şi fiinţe mutilate sau arse. Undeva departe, zgomotele surde ale exploziilor zvârcoleau pantele munţilor, distrugând vegetaţie şi nimicind vieţi. Nu erau zilele unei toamne liniştite când oamenii se bucurau de roadele câmpului, primite ca răsplată a muncii lor. De data aceasta lumina lăptoasă a soarelui şi aerul sfârtecat de zgomote şi arome grele, apăsătoare, vesteau începerea unui coşmar. Chiar de aici, din Câinenii Mici, sat de munte, parcă special ascuns între coline şi stânci spre a putea rămâne la adăpost în vremurile grele!

Gheorghe şi soldatul german care-l urma la doi paşi cu puşca ţinută orizontal, se apropiau de coloana furgoanelor. La comanda, „halt”! s-au oprit un minut în faţa militarului cu centură şi diagonală, ce purta la şold un revolver, probabil un superior, căruia i-a fost prezentat un raport scurt, din care prizonierul n-a putut desluşi nimic. Aruncând asupra românului o privire seacă şi încruntată, superiorul, printr-un gest scurt, îi dă de înţeles că trebuie să urce-n camion. Gheorghe se conformează, strângându-şi dinţii a ciudă şi neputinţă. După ce dădu prelata la o parte, simţi pătrunzându-i în nări boarea înţepătoare, specifică soluţiilor dezinfectante, împreunată cu mirosul fumului de motorină arsă. Pe băncuţa de lemn fără spătar, se aflau şase militari cu uniformele înnoroiate şi pe alocuri zdrenţuite, ca urmare a târâşurilor necesare ieşirii din calea schijelor rătăcite din momentul exploziei obuzelor. Unul, bandajat la cap, sforăia uşor, fără să-i pese de surprizele pregătite în continuare de viaţă. Altul, cu mâna legată la gât şi faţa schimonosită de durere, gemea şi ofta cu privirea-n podea. Ceilalţi, cu chipurile cuprinse de-o stare între teamă şi îngrijorare, păreau adânciţi în propriile gânduri. Între ei, sărea-n ochi un personaj

nebărbierit. Pe lângă părul mare şi încălţările scâlciate şi rupte, sărea-n ochi îmbrăcămintea ciudată: un amestec de haine civile şi militare uzate. Cu alura-i de individ slăbănog şi nu prea înalt, oricine putea să jure că are de-a face cu-n vagabond. În perioada următoare avea să fie singura cunoştinţă a soldatului Rusu, din întreg lotul de prizonieri transportaţi în Germania. Se numea Radu Feher. Născut în zona Şelimbărului, se descurca binişor în germană şi maghiară. De profesie învăţător, se stabilise în Drăgăşani în urma căsătoriei c-o localnică mai înstărită. Bun cunoscător al necazurilor şi luptei românilor ardeleni contra opresiunilor maghiare, declanşarea războiului îi umpluse inima de speranţă înflăcărată. Plin de entuziasm, s-a oferit voluntar să facă parte din echipa de cercetare-observare a sectorului inamic. Deghizat în cerşetor care cerea mâncare şi băutură oricărei persoane întâlnite, reuşea să trimită date importante cercetaşilor militari români fără ca cineva să bănuiască ceva. Lucrurile au mers bine până la sosirea ordinului de retragere, care, bulversând aliniamentele de rezistenţă, permise unei patrule germane de avangardă să ocupe rapid un asemenea punct strategic, ce separa echipa cercetaşilor români de restul unităţii. O parte a patrulei nemţeşti, din greşeală, avansase mai mult decât îşi planificase şi…a dat peste Gheorghe, iar restul îl găsise pe „vagabond”.Toate încercările lui Feher, de la gesturi până la utilizarea sporadică a unor cuvinte germane prin care voia să le „explice” nemţilor că-i doar argat la stână care s-a îmbătat şi a adormit în adâncitura stâncii unde fusese surprins, n-au avut nici-un efect. Neamţul o ţinea pe-a lui că e spion şi-o să-l împuşte.

Gheorghe, după salut, încercă să mai adauge ceva, dar Feher, atent la noul venit , îi făcu semnul tăcerii cu arătătorul alipit buzelor. Pricepând că lipsa comunicării le-ar putea uşura soarta la următoarele anchete, proaspătul prizonier se aşează oftând.

Ajungând la gara improvizată din localitatea Râu-Vadului, în faţa ochilor se desfăşura o imagine dezolantă.

Materiale de război, acumulate cu bani grei şi trudă apăsătoare pe timp de pace, erau împrăştiate peste tot. Chesoane răsturnate, căruţe sfărâmate, camioane şi vagoane despuiate, zăceau risipite alocuri în soare şi ploaie, fără ca cineva să pară preocupat de soarta lor. Inima soldaţilor se umplea de şi mai multă jale când în urechi pătrundea ecoul luptelor grozave duse undeva spre valea Argeşului. Bubuitul tunurilor arăta că germanii bombardau în forţă poziţiile române, însoţind plescăitul sacadat al cuiburilor de mitralieră, cărora se răspundea cu glasul străveziu şi piţigăiat al unor carabine depăşite. În sufletul soldaţilor nu putea fi nimic mai înfricoşător decât coşmarul neputinţei generat de lipsa de viziune a conducătorilor vremii.

Atunci, ca şi-n zilele noastre, modul de slujire a ţării de către cei aflaţi în fruntea ei, permite coacerea fructelor în care rodesc seminţele faptelor viitoare. Momentele de cumpănă fac diferenţa dintre o naţiune care ştie să-şi pună-n frunte conducători cu viziune şi alta sensibilă la giumbuşlucurile unor trepăduşi incapabili să vadă dincolo de hotarul măruntelor lor interese meschine. Prima rămâne în conştiinţa istoriei ca reper al libertăţii sale de-a putea fi în stare să-şi dorească un viitor iar cealaltă, pe lângă faptul că nici nu există consemnată pe răbojul istoriei, va duce-n spate crucea suferinţelor peste care se va adăuga povara blestemului urmaşilor, în locul coroanei recunoştinţei. Cine nu făptuieşte ceea ce trebuie atunci când e cazul se face vinovat faţă de sine şi nu merită nimic în plus în afara ignoranţei altora. Norocul vine din cer, dar singura care-i deschide poarta minunăţiei reuşitelor ulterioare rămâne doar străduinţa înţelegerii propriului rost pe lume ca individ şi naţiune, altfel, timpul se tulbură iar binele visat, în loc de adevăr, devine o simplă metaforă.

Chipuri de oameni, ale căror feţe murdare şi nebărbierite îi îmbătrâneau şi mai mult, aşteptau cu încordare deciziile ce urmau să vină din partea nemţilor. Ţintind cu priviri negre pământul, dădeau la iveală suferinţe ascunse ce le măcinau sufletele istovite de foame

şi neodihnă. Lumina speranţei scânteia, totuşi, în ochii multora. Apăruse vestea că-n urma anchetelor, germanii vor face o selecţie: cei consideraţi că nu deţin informaţii militare semnificative vor fi însemnaţi şi eliberaţi cu avertismentul că, dacă vor mai fi întâlniţi în luptă, să fie recunoscuţi şi omorâţi pe loc iar suspecţii de competenţe organizatorice şi mobilizare să fie menţinuţi în arest.

Lotul prizonierilor din care făcea parte şi soldatul Rusu n-a avut parte de-o asemenea mărinimie. În ultimul moment a sosit alt ordin: control medical riguros şi, cei găsiţi în stare fizică bună, să fie îmbarcaţi în vagoane şi expediaţi sub pază într-un lagăr de muncă din inima Germaniei

Ochii trişti şi abătuţi ai prizonierilor selectaţi pentru Germania cercau să cuprindă depărtările albastre dincolo de pereţii de stâncă săpaţi de apele vijelioase ale Oltului în munţii care separau Transilvania de România. Voiau să aibă-n suflet ultima fotografie a unor locuri minunate pe care nu ştiau dacă le-or mai putea revedea vreodată, deşi acum erau strivite de atâta jale omenească. Dar românul de rând are convingerea că lumea e guvernată de nişte legi greu de pătruns cu mintea omului. De aceea, când pică-n suferinţă, se închină doar nădejdii, singurul soare în stare să-l vadă pe cerul întunecat de amărăciune al vieţii lui.

La prima vedere, visul reîntregirii neamului românesc părea spulberat, însă era numai o etapă. Atâta vreme cât un popor crede în virtutea eroică, în ciuda slăbiciunilor afişate, va naşte oricând eroii de care are nevoie să zdrobească orice piedică aşezată-n calea desăvârşirii sale, animată de un crez şi-o voinţă lipsită de fisuri. În fond, se ridicase la luptă nu pentru bogăţii sau putere, ci pentru un bine sfânt, hărăzit de Dumnezeu: dreptul de-a trăi liber între hotarele ţării unde văzuse lumina existenţei lui veşnice.

***

La mai bine de-o lună de la capitularea Germaniei, ardeleni şi regăţeni continuă să trăiască euforia reîntregirii naţionale şi formarea României Mari. Uitând nenorocirile războiului şi dezastrele lăsate-n urmă, visează cu toţii la măreţele împliniri aduse de viitorul care-i aşteaptă. Văduvele, răniţii şi orfanii se bucură, având ochii lăcrămând de onoarea şi atenţia izvorâte din valurile promisiunilor ieşite pe gura autorităţilor, mai mari sau mai mici, ca simbol al recunoştinţei pentru sacrificiul făcut de ei şi apropiaţii lor. În asemenea momente înălţătoare şi pline de glorie naţională, copiii şi nevestele dispăruţilor sau prizonierilor, aflându-se undeva mai spre coada băgării în seamă, continuau să-şi ducă viaţa poticnindu-se în hârtoapele propriei existenţe. Ioana Rusu, încadrându-se perfect în această categorie, asculta – n tăcere desele izbucniri de „Trăiască…”, îmbinate cu lălăielile tărăgănate şi confuze ale vreunui întârziat care-şi bălăbănea paşii nesiguri spre casă. Cu vocea gâtuită de supărare, apăsa aceleaşi cuvinte, repetate în ultimele zile, săptămâni şi luni de aşteptare deznădăjduită:

— Unde eşti, Gheorghe? De ce nu-mi vii odată? Ce mă fac sângură cu trei copii? Dacă m-oi prăpădi, praful se va alege de ei şi de osârdia noastră! Baremi dă-mi un sămn că trăieşti pe undeva!

Erau ani grei, dar convingerea Ioanei că Dumnezeu îi va aduce bărbatul acasă într-o bună zi, parcă mai lua ceva din povara lor. Ar fi vrut să se bucure şi ea de pace şi marea realizare a neamului românesc, însă gândul că trecuse anul de când nu mai aflase chiar nimic de soarta lui Gheorghe îi paraliza orice scânteie menită să-i aprindă lumina fericirii că scăpase de marile necazuri ale războiului. Uşor nu era nici acum. Sărăcia, foametea, lipsurile sau bolile făceau legea prin multe locuri, mai ales acolo unde şi distrugerile materiale erau greu de închipuit. Amintindu-şi doar părţile frumoase ale vieţuirii alături de Gheorghe, ochii Ioanei se umpleau de lacrimi. Repudiată de neamul în care se născuse, îşi agăţase întreaga fiinţă de singurul scop al vieţii ei: dragostea pentru omul căruia îi

oferise totul. Din acest motiv n-o ademenea nimic. Nici cântecele de sirenă ale vreunei posibile fericiri trecătoare şi nici starea de beatitudine a împlinirii naţionale, pavoazată cu aşteptarea unui viitor de aur strălucitor. Împovărată cu gânduri îngrijorătoare şi stoarsă de efortul necesar unei bune rânduiri a gospodăriei, Ioana îşi ducea traiul cât mai retrasă, asemenea vinovatului mustrat de propria conştiinţă pentru actele săvârşite.

Focul trosnea în sobă iar vremea rece a nopţii aruncase flori de gheaţă pe geamuri şi împodobise ramurile pomilor c-o beteală argintie de chiciură. Limbile şuierătoare ale crivăţului construiau codiţe de nea, aidoma unor umbre albe, muşuroaielor de pământ hotărâte să apere până-n primăvară resturile cocenilor de porumb, rămase ca nişte suliţe ascuţite în urma acţiunii secerilor din toamnă. Ioana scosese din cuptor o pâine pufoasă şi rumenă, frământată după reţeta moşteană, păstrată de generaţii, ce includea folosirea drojdiei uscate extrase din fermentarea prunelor. Când s-o învelească într-o ţesătură albă de in pentru accentuarea aromei de grâu datorită lentei răciri, lătratul insistent al câinelui îi atrage atenţia că la poartă s-a ivit cineva străin. Era ajunul Crăciunului, către seară. Copiii plecaseră în celălalt capăt al satului, de unde, strânşi într-o ceată cu ceilalţi, urmau să înceapă colindul tradiţional, odată cu lăsarea întunericului. Ştiindu-se singură, grăbi operaţia ce-o avea de făcut, apoi ieşi în tindă dând gură câinelui ca semn că stăpâna casei urmează să preia controlul:

— Azor, stâmpără-te! Treci la locul tău, sub scară!

În poartă, o siluetă c-o glugă pe cap, revărsată peste umeri până mai jos de brâu, sub care se putea distinge o haină groasă şi lungă, de culoare verzui-maronie, cu-n sac sub braţul drept şi-n mâna stânga ţinând de mâner un fel de cutie paralelipipedică, privea spre pădure.

Către asfinţit, soarele pierdut pe un cer lăptos, aproape plumburiu, se străduia să-şi anunţe prezenţa prin câteva raze străvezii. Croncănitul pustiu al unei ciori, alăturat lucirilor de basm din crengile arborilor decişi să

înfrunte adierile tăioase ale vântului, semnalizau momentul în care oştile iernii începeau să devină adevăratele stăpâne ale ţinutului. Albă la faţă, Ioana simţea că i se taie respiraţia iar picioarele n-o mai ascultă. Magia ascunsă a presimţirii îi fortificase convingerea că Sfânta Fecioară nu rămăsese impasibilă faţă de lacrimile şi rugăciunile atâtor nopţi. Cu privirea înceţoşată şi inima zvâcnindu-i de emoţie, alerga în paşi disperaţi spre poartă, rostind cu vocea gâtuită:

— Gheorghe!...Mi te-a adus Dumnezeu acasă!...

Aşezându-se timid şi obosit pe un colţ de laviţă, Gheorghe îşi privea-n tăcere soţia. Cine putea anticipa cu ani în urmă profunda transformare? Unde se afla bărbatul de altădată mândru şi sigur de vorbele şi faptele sale? Dar nici Ioana nu mai era la fel. Anii de tristeţe, aspriţi de povara singurătăţii şi spaimei pentru ce i-ar putea aduce ziua de mâine îi încreţise pielea feţii, odată cu înspicarea cam timpurie a părului. Fericirea revederii după o atât de îndelungată şi suferindă aşteptare, părea a-i copleşi, secându-le vorbele şi golindu-le minţile de gânduri. Aşezaţi unul lângă altul se uitau descumpăniţi, aşteptând parcă un semnal de undeva în stare să le dezlege misterul aflării lor împreună. Şuieratul vântului rece de afară se transforma într-o muzică minunată ce le da un simţământ de linişte, după ce soarta le oferise trăiri atât de violente şi dureroase. Era un moment când sufletele lor golite de fiorul fericirii încercau să se elibereze de povara deprimării spre a tânji la un dram de bucurie, stârnită de tulburarea primei chemări a inimii la dragoste în pace şi libertate.

***

Biblia ne învaţă că Dumnezeu a făcut lumina şi a văzut că e bine. Apoi face apele şi uscatul şi zice că e bine. La fel procedează şi cu restul creaţiilor Sale. Numai după ce face omul, nu spune nimic. Să-şi fi dat seama că aluatul de zămislire a omului fusese contaminat cu ceva nepotrivit

scopului iniţial şi, aflându-se chiar înaintea clipei programate pentru odihnă, să fi fost prea târziu spre a demola totul, ca s-o ia de la capăt? Ori a impurificat intenţionat natura umană cu acel drăcuşor, plin de curiozitate şi provocator de rele, numit firea omenească, spre a obliga pe om la scuturarea lenei edenice?

Pagubele materiale, suferinţa şi pierderile de vieţi omeneşti aduse de război păreau a nu fi suficiente spre a potoli zelul unor a de a duce la groapă nobleţea respectului faţă de necazul altuia. Gheorghe, feciorul cel mare al lui Mărin Rogoz, s-a gândit să facă un pustiu de bine Ileanei, văduva fratelui său, Nicolae, rămasă cu doi copii minori, prin lipsirea abuzivă a acesteia de o bucată de teren, cuvenită în urma răposării pe front a bărbatului ei. Gânduri similare avea şi vecinul de hotar al Sandei şi Dumitru Popa-Stan, cărora, murindu-le în război ambii feciori, rămăseseră în pragul bătrâneţii fără niciun ajutor.

— Iar s-a băgat peste mine Mărin al lu' Duculeci! De data asta, cu mai mult de trei brazde! se jeluia Dumitru, deunăzi, către Gheorghe Rusu. Zice că ce-mi mai trebuie mie pământu', dacă tot n-am cui să-l las!

Gheorghe îl asculta gânditor. Cât fusese plecat, armata modernizase uliţa principală a satului. O lărgise, o pietruise şi-i făcuse şanţuri de scurgere de-o parte şi alta. Era un motiv ca vreo câţiva săteni să-şi construiască ori să-şi mute parte din gospodării „la linie", adică de-a lungul noului drum. Cum Dumitru Popa-Stan deţinea un loc de casă chiar pe marginea uliţei ce pornea din acest drum principal spre pădurea Giurgeni, la un moment dat, Gheorghe îl întreabă, îmbrăcându-l c-o privire blândă şi glas de miere:

— Neică Dumitre, deşi ar trebui să-ţi zic unchiule, n-ai vrea să-mi vinzi mie terenul de la drum? Pe lângă bani, o să am grijă de bătrâneţile dumitale şi ale lelii Sanda. În plus, te rezolv şi cu Duculeci, să nu-ţi mai facă necazuri.

Căzând la învoială, în două săptămâni au şi făcut actele. Spre toamnă, după strânsul recoltei, Rusu îl invită pe Duculeci să fixeze împreună mejdina. În calitate de

martor este chemat Niculaie Ceauşescu, vecinul lui Gheorghe cu noul pământ achiziţionat. Ajunşi la faţa locului, Rusu scoate dintr-o traistă barda şi primul ţăruş ce avea să marcheze hotarul, apoi începe să-l bată-n pământ. Când să finalizeze operaţiunea, la ultimele lovituri, ţăruşul se rupe.

— Ptiu! Mânca-l-ar crapătul de amar! comentează Ceauşascu momentul întâmplării.

— Stai cuminte, Niculaie. E semn că s-a rupt necazul şi-o să ne înţelegem bine de acum înainte! M-am gândit c-o să se rupă vreunul şi am făcut în plus mai mulţi pari.

Fenomenul s-a repetat de două ori la mijloc şi odată la celălalt capăt, dar nimănui nu i-a putut trece prin cap altceva decât că-i vorba doar de-o simplă coincidenţă. Lucrurile aveau să se arate-n adevărata lor lumină în primăvara următoare când s-a plâns iarăşi Dumitru că i-a fost mutat hotarul. Chemaţi la faţa locului, cei trei „hotarnici" încep să analizeze situaţia.

— Nu sunt ăştia ţăruşii? Doar i-am fixat împreună! Uitaţi-vă la ei! Nici nu i-am atins cu plugul! Cred că nenea Dumitru şi-a dat minţile pe ţuică, susţinea cu toată convingerea Duculeci.

— Oare aşa să fie? Ia să vii încoace, Niculaie! Rosteşte Gheorghe ca şi cum făcuse o descoperire importantă.

Mişcase brazda în interiorul arăturii lui Duculeci, cam la un metru depărtare de linia parilor. Când se apropie Ceauşescu începe scobirea pământului cu ajutorul unei cazmale, apoi continuă întrebarea:

— Spune ce vezi?

— Pare un vârf de rădăcină ruptă de ceva, îşi dă cu părerea Ceauşescu, neînţelegând ce-ar vrea să-i arate Rusu.

— Vino şi aici, repetă Gheorghe îndemnul către Niculaie.

— Ce comoară aţi găsit mă, pe pământul mieu? se hlizeşte Duculeci de pe marginea arăturii.

— Hai să ţi-o arăt! îi răspunde Gheorghe în timp ce

lărgea groapa cu lopata, suficient cât să scoată la iveală vârful ţăruşului rupt la momentul marcării hotarului din toamna precedentă.

— Ce e, mă? O aşchie de lemn! Cine ştie cum o fi ajuns acolo! Uite c-o dau, io, afară! adaugă Duculeci aplecându-se ca să ridice „aşchia”.

Rusu profită de ocazie, îşi scoate gârbaciul de la brâu şi începe a-l lovi cu sete peste şale şi fund, uimindu-l pe Ceauşescu, rămas stană de piatră.

— Tu nu mă duci pe mine, mă nenorocitule! Am tăiat special ţăruşii într-un fel anume ca să se rupă, când îi bat, la o adâncime suficientă să nu-i poţi vedea şi nici să-i agăţi cumva cu plugul. Mai am şi alte semne. Dacă vrei, ţi le şi arăt! Bănuiam c-o să muţi parii în lipsa noastră!

— Nu mai da! Nu mai da! horcăia Duculeci, sufocat de durere.

Vestea s-a dus ca fulgerul în tot satul. Oamenii erau împărţiţi cu părerile. Unii considerau că Rusu avea dreptate iar alţii dădeau din cap dezaprobator, socotind că i se cam „umflase pipota”. Oricum, Duculeci n-a putut uita momentul cât a trăit. Dar nici martorul Ceauşescu.

Sunt oameni care n-au învăţat să fie mândri de ei înşişi pentru că au fost prost sfătuiţi: să se gândească la Dumnezeu ca la o zeitate preocupată mai mult de oferirea spectacolului împlinirii miraculoase a unei aşteptări decât străduinţa spinoasă a mântuirii prin adevăr. Rezultatul obţinut e manifestarea într-un format dualist: aprinderea lumânărilor credinţei în Cel de Sus simultan cu tendinţa de a-i face şi diavolului cu ochiul. Solemnitatea reculegerii prin închinare liniştită la icoane, înlocuită cu îmbrânceala gălăgioasă destinată aceluiaşi scop, e un fel de trăire mai mult în umbra crucii decât în lumina călăuzitoare a ei. De aici şi confuzia privind sensul vieţii: căutarea satisfacerii sinelui în dauna mântuirii. E o împlinire formală a unui act de credinţă prin care se amestecă blasfemia cu sinceritatea rugăciunii.

Lucrurile stau la fel şi-n relaţia dintre individ şi realitatea lumii din jurul său: priveşte succesul altuia ca un

model de referinţă ori cu ochelarii invidiei neputincioase? Funcţie de această amplasare, poţi fi îngrozit de gândul că trebuie să faci ceva spre a da un sens vieţii tale ori să te aşezi în barca ignoranţei ca să rămâi spectator, inclusiv la ceea ce se întâmplă cu propria persoană. Or, aici era hotarul care-l separa pe Gheorghe Rusu de mulţi dintre consătenii săi: demnitatea. N-a tolerat niciodată să-i fie încălcată. De nimeni, indiferent de averea sau influenţa socială deţinută.

Într-o după amiază călduroasă a unui sfârşit de august, Gheorghe analiza dacă era cazul sau nu să culeagă nişte prune de vară din grădina casei. Aruncându-şi ochii spre marginea pădurii de la „Pădini”, îl vede pe vecinul său, Niculaie Ceauşescu, lovind cu nuiaua un copil. Privind mai atent, înţelese că cel bătut de vecin era chiar fiul său, Olidie. Deşi simţea cum aburii furiei îi cotropeau trupul, declanşându-i o involuntară scrâşnire a dinţilor, se retrase spre fundul grădinii, gândindu-se cum să se calmeze înainte să ajungă acasă băiatul plecat de dimineaţă cu vaca la păscut. Taman când Olidie închidea poarta oborului unde lăsase vaca, „întâmplător” îşi face şi Gheorghe apariţia din grădină:

— Dacă ai săturat văcuţa, însemnă c-ai făcut treabă bună. Bravo ţie, Olidie! Hai la tata să te pupe!

Luat prin surprindere, copilul îi aruncă o privire bosumflat-speriată, gata să izbucnească-n plâns, încercând să fugă. Dar era prea târziu. Din câţiva paşi hotărâţi, taică-său ajunsese lângă el şi începea să-l bată uşor cu palma pe spate. Observându-i tendinţa de-a se feri, Gheorghe insistă:

— Dar de ce nu vorbeşti cu mine? Eşti supărat de ceva? Văd că te cam fereşti. Te-ai lovit la spate? Ia să vadă tata ce-a păţit băieţelul lui… „ăl cuminte”… adăugă Gheorghe, ridicându-i cămăşuţa în dreptul spatelui, de sub care începeau să iasă la iveală câteva dunguliţe roşii, semnele loviturilor primite cu nuiaua.

— M-a bătut nea Niculaie… îngăimă Olidie printre sughiţurile de plâns. Mi-a găsit vaca în marginea

porumbilor lui… şi… şi… a zis că l-a păgubit de vreo doi ştiuleţi…

— Păi, tu unde erai?

— O ţârâ mai în spate. Găsisem câteva mure… şi…

Dar n-apucă să termine. O palmă puternică peste poponeţ îi zguduia tot corpul iar următoarea părea să-i taie şi suflul de durere.

— Dacă ţi-a căzut mintea-n cur, îl scutur să ţi-o aduc înapoi în cap! Numai atunci poţi înţelege că vaca trebuie păzită şi nu lăsată de capul ei!

Oftând adânc, Gheorghe îl abandonează pe Olidie, apoi ia un coş de răchită, urcă-n podul casei, de unde coboară cu vreo şapte-opt ştiuleţi de porumb aruncaţi în el. După ce desprinde cravaşa din „cuiul ei”şi o fixează de inelul chimirului, apucă de toartă coşul şi se-ndreaptă spre fundul grădinii. Cam peste un ceas iese-n uliţă şi porneşte agale spre pădurea „Pădinilor”. Din sens opus cobora un car încărcat cu mohor, tras de doi boi roşcaţi, pe lângă care păşea vecinul său Ceauşescu. Când s-au întâlnit, Rusu îi face semn să oprească:

— Stăi o ţârâ, Niculaie! Vreau să lămurim ceva, îl interpelează Gheorghe, plimbându-şi mâna pe cravaşă.

Aruncându-i o privire suspicioasă de sub pălăria trasă pe ochi, spre a se feri de lumina puternică a soarelui, Ceauşescu se aşează-n faţa boilor, comandându-le staţionarea:

— Hooo! Mânca-v-ar crapătul de animale hupite! După care adăugă, urmărind cu mare atenţie orice mişcare a lui Rusu: să nu dai, Gheorghe!

— Păăăi, aş avea… vreun motiv? Dar înainte să-mi răspunzi la asta, te întreb altceva: de când ne ştim noi ca vecini şi… să-mi spui sincer, am avut vreo cârcotă?

— Nu! Nu! Niciodată! Ne-am înţeles bine. Fraţi, de eram şi nu ne aveam aşa bine! Dar acu’? De! De! Mânca-o-ar crapătul de supărare! Mă, mă…luă iute când văzui vaca-n porumbi şi…şi îl atinsăi, o ţârâ, pe fiu-tău!

— Ia dejugă, Nicolaie! Pune o mână de mohor în faţa boilor şi…. hai să vedem paguba!

— Hea! Nu e nicio pagubă! Două-trei fire de porumb!

— Însemnă că n-aveai motiv să-l baţi pe Olidie, răspunde Gheoghe, desfăcând cravaşa din inelul chimirului.

— Să nu dai! Să nu dai!

— Atunci, fă cum ţi-am spus! Şi-o să fie bine!

Ceauşescu îşi da seama că-ntr-o confruntare directă cu Rusu n-ar fi avut nicio şansă. De aceea căuta disperat cu privirea-n jur să vadă pe cineva ca să-l cheme-n ajutor. Cum nu reuşi să descopere nimic, n-avu decât să se conformeze, în timp ce bărbia începea să-i tremure de emoţie.

— De! De! Mânca-o ar crapătul de supărare! N-aveam io necazurile mele? Asta îmi mai trebuia acum!

La terminarea operaţiunii cu dejugatul, Gheorghe îşi luă vecinul de braţ spunându-i pe un ton calm, dar ferm, să-i arate locul unde-i mâncase vaca porumbii:

— Mă, Niculaie! Pe semne că-ţi e sufletul apăsat de ceva foarte greu! Altfel nu înţeleg de ce tremuri aşa, că mie-mi bate normal inima, adăugă Rusu îndreptându-i mâna spre pieptul său.

După ce-au verificat paguba, se îndreptau amândoi spre grădina lui Rusu, de unde , Gheorghe scoase la iveală coşul cu ştiuleţi:

— Uite, Niculaie! Pe lângă cei patru porumbi mâncaţi de vaca mea, eu îţi dau în plus, gândindu-mă că poate n-am numărat bine. Ia-i şi ne considerăm descurcaţi. Adineauri ai recunoscut că n-am avut vreo cârcotă de când ne ştim. Dacă vrei să fim prieteni şi buni vecini ca şi până acum, ţine minte vorba asta: copii mei au stăpân. Mâine, dacă unul din ei îţi dă şi foc la casă, să nu-l atingi nici c-un deget. Vii să-mi spui mie!

Ceauşescu i-a supravieţuit mulţi ani lui Rusu. Bătrân fiind, când îşi aducea aminte de el, îi dădeau lacrimile:

— Om ca Rusu nu cred să mai aibă Cremenarii curând. Drept, cinstit şi mândru. Aveai ce să-nveţi de la el. Dar dacă-l călcai pe coadă, nu scăpai să nu-ţi iei plata. Au păţit-o mulţi. Inclusiv Titu lu’ Borănescu. Toată boieria lui

n-a avut valoare în faţa lui Gheorghe. S-au zis, se spun şi s-or mai zice multe despre el, dar noi, dacă ne-am respectat ca oameni şi vecini, pot să jur că nu ne-am certat niciodată.

Întotdeauna, când răul tinde să prevaleze binele, apare neliniştea care ne tulbură gândurile cu temerea sfărâmării propriului viitor chiar înainte ca el să se fi născut. Constituie exact capcana pătimaşului ce se abandonează de sine la voia întâmplării, iluzionându-se cu închipuirea mântuirii prin propria-i suferinţă. De aici se naşte nevoia formalismului său de-a se-nchina Domnului prin gestul specific hămesitului pârjolit de spectrul foamei care vrea să apuce doar pentru el ultima bucăţică de pâine. Această nesinceritate, pe lângă afişarea unui primitivism agresiv în locul gestului firesc şi civilizat al momentului, nu-i aduce nici privilegiul vreunei minuni, indiferent de durata cerşirii ei sub forma târârii coatelor şi genunchilor înainte de-a reuşi să pupe moaştele sfinţilor.

Fiecare generaţie e tributară proprie-i înţelepciuni. Moravurile adoptate ar putea fie să-i diversifice infirmităţile sufleteşti ori să-i transplanteze minţii profunzimea lucrurilor. Alegerea survine când crede că orice schimbare poate aşeza lucrurile exact pe făgaşul propriilor visuri. Nerăbdarea conduce, de cele mai multe ori, spre o agitaţie neîntreruptă, generată de frica neîmplinirii atâtor aspiraţii gratuite şi inutile, născute din precaritatea unor nevoi create întruna. (O dorinţă împlinită naşte alta, transformând fericirea trăirii în povara unei permanente nemulţumiri). Orbiţi de convingerea în temeinicia unei judecăţi impulsionate de atingerea nevoilor momentane, mulţi oameni nu reuşesc să vadă viclenia noilor capcane unde aparenţele sunt amestecate cu realităţile şi efemerul cu trăinicia. Este ceva similar zilelor noastre când atâţia tineri se lasă atraşi în plasele pierderii timpului cu fleacurile ocupaţionale prezentate asiduu de mesagerii consumerismului sub forma „ştirilor”din lumea mondenă. Transformaţi în slugi ai aparenţelor, au mari şanse să eşueze la traversarea

vâltorilor propriei existenţe fiindcă speranţele lor, zămislite pe o falsă viziune, nu-şi pot găsi un rol nou pentru viitor.

Viaţa are farmec în măsura în care suntem în stare să-i uităm mizeriile, lăsând fascinaţia lucrurilor frumoase să ne inunde sufletul şi să rămână acolo. Numai că nestatornicia firii umane tinde să ne împingă la mari confuzii privind mersul lumii. Ca urmare, în locul iluminării, creşte riscul cheltuirii resurselor pentru adjudecarea unor vise mai mult fanteziste decât raţionale. În această categorie intră lejer şi mişcarea legionară, dezvoltată pe falsitatea învinuirii unei etnii de toate relele lumii. Propovăduind o nouă ordine de aşezare a valorilor omeneşti, a prins în plasă destule spirite înclinate către sclipiciul iluziilor, în locul poverii străduinţelor. Încântaţi de-o asemenea perspectivă, un învăţător şi câţiva localnici din Cremenari, au decis ruperea de trunchiul convingerilor moştenite spre a se împodobi cândva cu laurii unor stabilimente străine tradiţiei preluate din străbuni. Organizaţi într-o mică „celulă” legionară, încercau tiptil să ademenească şi alţi consăteni către noua viziune a dreptăţii sociale.

— Ce zici, Gheorghe, de legionari? La mintea ta, dacă te-ai da cu ei, ai putea să ajungi om ca lumea, l-a interpelat Ilie Baltac, pe Rusu, ceva mai discret, într-o bună zi.

— Te-ai smintit, Ilie! Ce să caut, mă, alături de mârţoagele nemţălăilor? Io, care m-am luptat cu nemţii şi am mâncat pâine de lagăr la ei!... Mă, ştii şi tu, că doar nu eşti de ieri sau azi: conservatorii a fost partidul boierilor, liberalii al ălor cu şcoală multă, la bolşevici se duc prăpădiţii iar la legionari doar smintiţii. Mă, când nu ştii ce iarbă mănânci, mai bine scuip-o ca să nu te doară burta-n ziua următoare.

La mai bine de-o lună, Gheorghe, aproape că uitase această discuţie. De altfel, nici Baltac nu i-a mai zis nimic. Să fi fost doar o vorbă, aruncată la băutură cu scopul de-a se lămuri chiar el, înainte să răspundă vreunei propuneri făcută şi lui de altcineva? Oricum, Ilie Baltac nu se afirmase până atunci şi nici după aceea, ca simpatizant al

Legiunii. Sărmanul Rusu! N-avea să plătească pentru propriile greşeli, ci să împlinească jocul de ruletă rusească al destinului său.

Întâmplarea a avut totdeauna un rol important de jucat în viaţa oamenilor. Ea a fost sita care a cernut bucuriile de necazuri sau fericirea de suferinţă. Tot ea ne scoate-n faţă răul sau ne ajută să trecem pe alături de el. Dar asupra firii omeneşti îşi pierde influenţa, motiv pentru care o nenorocire, în loc să poată fi potolită de gândurile bune, se lasă aţâţată de focul invidiei, lăcomiei sau altor păcate rezultate din acţiuni săvârşite când judecata se sprijină pe raţiuni confuze.

Pădurea din jurul Cremenarilor a fost permanent o sursă de venit a tuturor locuitorilor, dar pentru cei care o administrau constituia un adevărat privilegiu. La Ocolul Silvic Stoiceni, căruia îi fusese arondat întregul fond forestier al zonei, se anunţase lărgimea schemei c-n post nou tehnico-administrativ. Ion Mărăcine, vechi silvicultor şi prieten cu Ghică, feciorul cel mare al lui Rusu, care lucra undeva la munte în calitate de subinginer silvic, făcea diligenţe să fie adus acesta pe noua funcţie de la Ocol. Pe de altă parte, Olidie, al doilea fiu al lui Gheorghe Rusu, trăgea nădejde ca peste câteva luni să ia locul unui pădurar ce urma să iasă la pensie.

— Să vedeţi voi ce-o să-i crească nasul Veneticului de n-o să mai poţi ajunge nici cu prăjina la el! În plus, nicio muiere n-o să-i scape din gheare, de-o prinde-o cumva la lemne sau cu vitele prin pădure!

— Nu mai pui că şi gineri-s-o, Costică Bociu, brigadieru'……

— Lasă-l p'ăla! E-n pădurile Băbenilor. În plus, de când a murit nevastă-sa, Oniţa, nu prea se mai are bine cu ai lui Rusu.

— Crezi dumneata! Păi nu-şi aduce mereu copiii p'acilea? Că mai blodogoreşte a bătrână că fi'e-sa a murit din cauza lui Costică,… e altă poveste!

Vorbe, bârfe, închipuiri. Rostite şoptit sau în gura mare, încreţeau frunţi şi înveninau suflete cu otrava

invidiei. În special ale câtorva inşi locali, implicaţi în afacerile cu lemne, bântuiţi de spectrul temerilor că accederea feciorilor lui Rusu în panteonul silviculturii zonale le-ar putea îngusta filonul îmbogăţirii. Pe de altă parte, aceştia se aflau şi-ntr-o gâlceavă, ceva mai veche, cu-n fruntaş legionar local, ce-i tot ameninţa cu puşcăria în preconizata „Românie Legionară”. Cum Rusu nu-i suporta pe legionari, un conflict cu iz politic, în urma căruia Veneticul să iasă bine „scărmănat”, constituia o bună ocazie să tempereze pentru moment lucrurile. Metoda cea mai eficientă în asemenea situaţii se bazează pe inflamarea spiritelor. Piperând judecata oamenilor cu ingredientele fricii, le provoci automat zgândărirea sentimentelor cu ghimpii aversiunii faţă de posibila ameninţare. Iar cel mai simplu mijloc e zvonirea unor lucruri incredibile despre cineva. Când îndoiala pătrunde-n suflete, ulterior e greu, chiar imposibil, de făcut deosebirea între adevăr şi minciună. În cazul lui Gheorghe Rusu, faptele trecute se puteau racorda perfect cu închipuiri prezente, suficient să isterizeze o stare de spirit şi aşa intens agitată de spectrul pornirii unui nou război. Problema e că, răul, odată declanşat, nimeni nu-l mai poate stăpâni. Dacă se adaugă şi rolul întâmplării, care aduce omul nepotrivit în locul şi momentul nepotrivit, dezastrul devine imposibil de evitat.

E primăvara lui 1939, sâmbătă după prânz. În aer se simte mirosul de verde crud, adus sporadic de palidele adieri ale vântului. Guriţă Băiete, Ion al Radii, Ilie Baltac şi Mitroi Cioplean, stau pe marginea şanţului aflat peste drum de moara lui Gerea şi împart „frăţeşte” o sticlă de rachiu, pasând-o de la unul la altul.

— Mai uşor, Guriţă, să nu te-neci! rosteşte Cioplean, făcându-le cu ochiul celorlalţi, care izbucniră-n râs.

— Doal o gulă loai, nea Mitloi! Nu te supăla pe mine! răspunde Guriţă, aţâţând şi mai tare hazul.

— Lasă-l, Mitroi, să se sature şi el! Dacă o mai trebui… merg io să aduc alta, că… am „cont” deschis la Gerea, intervine Baltac, îndreptându-şi bărbia spre Ion al Radii, despre care ştiau toţi că lua de multe ori ţuică pe

datorie în sat.

— Mai bine te-ai îngriji de muiere. Am auzit că umblă Rusu şi după fusta ei, replica Ion, mângâindu-şi mânerul cuţitului aflat în teaca agăţată de chimir în dreptul şodului, apoi adăugă:

— La câte se zice că a făcut şi a dres, ar fi cazul să-i crestăm o ţâră pielea şi să i-o sărăm ca la porc, pentru că asta e, un porc!

— Stâmpără-te, Ioane! De unde ştii tu ce şi cui face Gheorghe ceva? Ai văzut cu ochii tăi or ţ-ai dat mintea dup-a muierilor? îi retează vorba Cioplean, scurgând ultimele picături de rachiu.

— Auz, auz, stai să-ţi spui şi io. Ăştia ai lu' Lusu o să puie mâna pe păduli şi n-o să ne mai atingem de un sulcel, intervine Guriţă privind înciudat la sticla golită.

— Nici cu vitele n-o să mai putem intra în pădure, iar în privinţa lemnelor….îl completă Baltac, întrerupt brusc de Cioplean:

— Poate-n pădurile statului… Da' cu pădurea mea ce treabă o să aivă ai lui Rusu? Mi-o curăţ… îmi duc uscăturile acasă… şi…, dac-o să mă prindă cu vaca acolo or să mi-o ia la obor?

— Da! răspunde Guriţă, aşteptând cu nerăbdare să se amestece-n vorbă. Auz, auz… n-ai voie şi… gata! De nu mă cledeţi… hai în deal la… domn învăţătol… să vă spuie şi el…

— Poate aflăm şi cum era să se bată cu Rusu când au dat nas în nas la aceiaşi muiere, sare Ion al Radii, râzând singur şi cu ochii-n zare, imaginându-şi scena cu figurile celor doi.

— Bă, io crez că voi vreţ să mai beţi ceva gratis. Duceţâ-vă! Când ne-om mai vedea, să-mi zâceţ şi mie cât a loat învăţătoru' de bun dân ce-auzâi io aici, concluzionează Cioplean ridicându-se şi orientându-se către casă.

Uşor agitaţi de neîncrederea lui Mitroi, ceilalţi îi urmează exemplul, dar pornesc în direcţie opusă, spre locuinţa celui în care-şi puneau nu atât speranţa iluminării, cât a unei bune ocazii pentru-n supliment de rachiu. Odată

ajunşi acolo, gazda, aflând ce-i frământă, îi linişteşte cu-n zâmbet ce voia să marcheze superioritatea individului în stare să înţeleagă funcţionarea mecanismelor care ordonă desfăşurarea faptelor. Bătându-i părinteşte pe umăr, îi pofteşte-n curte, invitându-i să ocupe un loc în tindă, unde se afla şi Gheorghe Barbu, un om săritor la rezolvarea multor probleme gospodăreşti, când domnul învăţător deschidea gura. Umple, apoi, cu ţuica din sticla de pe masă, ceştile tuturor, luate de pe raftul alăturat şi, îndemnându-i pe toţi să le ridice, rosteşte rar şi apăsat, aproape ceremonios:

— În curând, sabia de foc a Arhanghelului va lovi necruţător, purificând naţia de balastul dezordinii create în urma aşezării greşite a valorilor omeneşti. Grăbiţi-vă să-i fiţi alături toţi cei care vă doriţi împărtăşirea cu agheasma izbăvitoare şi plină de virtuţi a neamului nostru! Sus frunţile şi inimile! Deschideţi-vă sufletul să fiţi gata a primi sfânta cauză a dreptăţii divine, prin grai legionar!

Observând privirile mirate ale proaspeţilor săi musafiri, învăţătorul adaugă, reumplându-le ceştile:

— Gândiţi-vă câte nedreptăţi au făcut poporului nostru grecii fanarioţi ori alţii ca ei, pripăşiţi de aiurea pe sfintele plaiuri româneşti! De aceea susţin că orice venetic este indezirabil! Constituie chiar un veritabil pericol! Tu-l primeşti în casă de milă iar el ţi-o dă peste cap, pretinzând că-ţi face ordine. Printr-o asemenea comportare devine la fel de vinovat ca şi jidanii pentru răstignirea Celui venit să mântuiască lumea.

— Blavo! Aşa e, dom’le învâţătol! Auz, auz, vă spui io: veneticu’ lu’ Lusu nu numa’ că e dlacu’ gol, da’ e şi jedan! se entuziasmează Guriţă.

— Atunci să-i crestăm o ţâră pielea şi să-i dăm cu sare…., îşi reia Ion al Radii afirmaţia precedentă, afişând o privire încordat-surâzătoare, specifică individului convins c-a făcut cea mai bună glumă.

— Metaforic vorbind… problema s-ar putea pune şi aşa, dar… în cazul de faţă, cred c-ar fi suficientă doar o sperietură… Ca să nu mai vorbească de rău legionarii… În

plus, ar putea fi şi un avertisment perfect valabil şi pentru alţii care-şi cam iau nasul la purtare pe aicea… răspunse gazda privind undeva-n gol, semn că-n minte îi încolţise o idee interesantă.

— Mie-mi ajunge! răsună vocea lui Barbu în timp ce se ridica de la masă cu ceaşca răsturnată cu fundul în sus. Am plecat! Rămâneţi cu bine!

— Stai bă! Un' te duci? Că nu s-a telminat lachiu' din sticlă, încearcă să-l oprească Băiete trăgându-l de mânecă.

— Lasă-l Guriţă. El e cu treburile lui, noi cu ale noastre, intervine Ilie care tăcuse până atunci.

— Auz, auz, vă spui io că om mai deştept ca domnu' învăţătol n-ai să vezi pe faţa pământului. Şi ale un suflet ca nimeni altul. Melită statuie!

— Lasă, Guriţă, linguşeala! Spune că mai vrei de băut şi-ţi dau, îl întrerupe stăpânul casei c-un licăr luminos în ochi. Apoi continuă pe un ton vibrând de-o emoţie ascunsă:

— Ilie! Ce-ar fi să ne vedem, noi, ăştia şi…,încă vreo câţiva…, dar…,serioşi, înţelegi ce vreau să-ţi spun? Zic să ne-ntâlnim într-o zi, după „Florii", la Mitroi Lăzăroiu. Să mai vorbim de una sau alta… Am auzit că aduce un vin bun de la Orleşti. Fac eu cinste. Poate joi sau vineri. Dac-o să-ntârzii cumva, mă aşteptaţi acolo. Eventual îi şi trimit vorbă să vă servească până ajung şi eu. Nu mă refuză, că… mi-e dator.

Sufletele oamenilor au completa libertate de-a-şi găsi fiecare propria fericire. De aceea caută, caută… Unele ajung să îmbătrânească, obosind în căutări, dar pentru cele care o văd în lucrurile simple, după un timp, devine certitudine. Într-o lume atinsă de putreziciunea egoismului nepăsător faţă de suferinţa celui de lângă tine, viaţa omului nu poate însemna mai mult decât o valoare comercială. De aici şi tendinţa multora de a-şi căuta fericirea doar în saţietatea nevoilor existenţiale, tot mai crescute şi pretenţioase, suprapuse uneori şi ambiţiilor de putere sau dominare. Dacă suferinţa materială poate trece odată cu eliminarea cauzelor care generează îngrijorarea neîmplinirii, cea spirituală e mai de durată, fiindcă e zidită

din cărămizile profunzimii trăirilor sufleteşti în raport c-o lume avidă de permanentă schimbare. La rândul ei, nestatornicia aduce imprevizibilul transformărilor: dărâmarea încrederii şi inducerea stării de nemulţumire, care întreţin suferinţa în loc s-o atenueze! De aceea sunt rari oamenii cu viziune. Ei ştiu cum să acţioneze pentru evitarea conflictelor viitoare. Cine-i descoperă şi-i urmează află din timp la ce să se aştepte, pe când ceilalţi trăiesc neplăcerea surprizelor aduse de neprevăzut.

Gheorghe Rusu era exact la mijloc. Simţea vibraţia răului adus de ciocnirea dintre ideea că epoca bazată pe dreptatea aspiraţiilor naţionale trebuia să înceteze, spre a fi înlocuită cu dreptul izvorât din recunoaşterea noului principiu al diferenţierilor rasiale. În acelaşi timp, experienţa de război şi prizonieratul, îi dezvoltaseră convingerea că civilizaţia şi cultura germană n-aveau cum să adere la o asemenea aberaţie:

— Nemţii scot capul să-şi spele onoarea înfrângerii şi să arate celorlalţi că au renăscut din cenuşa propriilor suferinţe. „Suntem tari! Ca să nu aveţi necazuri cu noi, lăsaţi-ne în pace! Să ne facem viaţa cum dorim”! Cam aşa le înţeleg io gesturile de azi.

Nu-i lipsea viziunea conflictelor viitoare, dar era convins că acestea se vor desfăşura conform eticilor anterioare prin care mai trecuse. Încrezător în steaua lui, mergea mai departe fără a lua în seamă manifestările ticăloşiei apărută din îngemănarea fricii cu excesul de zel prostesc născut din miezul invidiei câtorva blestemaţi de soartă la neputinţă. Adept al rolului jucat de isteţime pentru aşezarea lucrurilor în viţă, refuza să ia în seamă lesele pericolelor întinse într-o lume confuză şi îmbătată de un suflu fantezist al modelării viitorului în forme necunoscute.

Într-adevăr, era o perioadă când omenirea intra de la o zi la alta într-o instabilitate politică însoţită de transformări atât de radicale încât au declanşat schimbarea destinului mai multor generaţii. Marea Criză Economică se încheiase afişând concepte noi de guvernare

bazate pe fixarea altor poli de putere ce urmăreau să dicteze lumii rosturi diferite celor tradiţionale. În Orientul Îndepărtat militarismul japonez desfăşura un război nemilos de cucerire a unei părţi importante din China iar în Europa, Germania hitleristă ocupase Austria şi Cehoslovacia. Nici Rusia sovietică nu se lăsa mai prejos. După intrarea-n Ţările Baltice, ameninţa serios Finlanda. Cu alte cuvinte, abia trecuseră douăzeci de ani de la încheierea unei conflagraţii catastrofale pentru întreaga omenire, că alta bătea la uşă. Vârtejul isteriei n-avea cum ocoli România, mai ales când dictatura regală, marginalizând rolul partidelor apărătoare a democraţiei, lăsa cale liberă ascensiunii unei forme de umanism ideologizat, fapt ce inducea o stare demoralizatoare, cu tendinţe de-a infecta întreaga ţară. Limbajul bombastic al propagandei legionare ameţise multe minţi captive-n chingile confuziilor. Atraşi cu amestecul dintre ideea luptei contra corupţiei şi dreptatea divină, o serie de oameni, în special tineri şcoliţi, vedeau în mişcarea legionară mijlocul salvării naţiei de la prăbuşirea-n haosul instabilităţii social-politice. Moşnenii Cremenarilor, refractari la orice lucru intrat în conflict cu spiritul lor moştenit de la înaintaşi, priveau cu toleranţă şi nepăsare noile idei propagate. Nici Gheorghe Rusu nu făcea excepţie, dar se juca cu focul fără să vrea. Ironizând „băgăcioşii cu minte puţină”, socotiţi de el un fel de pierde-vară inofensivi, neglija acumularea resentimentelor stârnite din ţesătura confuziilor rezultate prin amplificarea unor zvonuri care-l vizau direct. Pe de altă parte, postura de „om periculos” îi zgândărea orgoliul de bărbat puternic , în stare să inducă teama oricui îndrăznea să i se aşeze-n cale.

Ioana s-a trezit în duminica Floriilor ceva mai devreme ca de obicei. Era speriată şi agitată. Visase că-şi rupsese intenţionat mâna dreaptă spre a o folosi ca mătură. Ba, nu! Era greblă. Oricum, important era faptul c-o mânuia uşor şi făcea bună treabă cu ea. La un moment dat, un nor alb şi pufos, i s-a aşternut la picioare. Şi ea s-a urcat pe el şi a început să joace. Şi, dă-i, şi joacă! Nici

chiuiturile nu-i lipseau. Deodată a observat că nu mai avea grebla. Şi s-a pus pe un jelit... Mai rău ca la înmormântare! Nu-i părea rău de mâna ruptă, cât după unealta făcută din ea. Dorea să-i arate lui Gheorghe al ei că nu se slutise degeaba.

— Doamne! Ce să-nsemne asta? Să fi păţit ceva Ghică, acolo la munte, unde-i plecat de atâta timp? Mai sunt şi... fiare sălbatice... prăpăstii... Aoleo! Mă, Gheorghe! Gheorghe, mă! Ia scoal-te şi spune-mi: or mai fi bombe d-alea, ne-splodate, acolo pă unde umblă Ghică?

— Ce-ţi veni, fă, cu bombele? Ştii tu ce-s alea? Cred c-aiurezi! îi răspunse bărbat-său cu ochii cârpiţi de somn.

— L-am visat rău pe Ghică!

— Păi nu e singur acolo, femeia lui Dumnezeu! A-nvăţat atâta carte ca să ţâie hârtiile, să fie şef peste alţii, nu să doboare lemnele cu securea!

Vorbele soţului n-aveau darul s-o liniştească. Se sculă din pat, spuse o rugăciune, se-nchină, apoi sărută icoana Sfântului Gheorghe, agăţată-n perete, spre răsărit. Ieşi afară s-arunce grăunţe orătăniilor curţii şi să prepare soarba porcilor. Restul treburilor o să le lase-n grija lui Dumitru, feciorul cel mic, abia trecut de şaişpe ani. Avea multă încredere-n el că n-o să lase nimic neisprăvit din ce trebuia făcut.

— O, Doamne! Ce-a zburat timpul! Abia mai am vreme să mă pregătesc pentru biserică! Orice-ar fi, am să dau un acatist pentru sănătatea lui Ghică. Simt aşa... o apăsare a răului, gândea Ioana iuţindu-şi paşii spre odaia din fund, undea ţinea hainele, „ăle bune” ,ale întregii familiei.

Când a revenit de la biserică, negăsindu-şi omul în casă, iese afară să-l caute prin curte.

— Gheorghe, mă! Unde, ucigaşu’, te băgaşi? Aha! Stăi acolo, că vreau să-ţi spui ceva. Când mă-ntorceam spre casă, îmi aţinu calea Mărin Gerea să mergi pân’ la el. Cică vrea să vorbiţi dacă mai lom sau nu, pădurea aia a lui, dintre a noastră şi a lu’ naşu’ Moatăr, de la Puţu’ Bănească.

— Acu’ să merg?

— Când vrei. Da’ să nu-ntârzâi mai mult d-un ceas, c-ar vrea să meargă nu ştiu unde. Cică se grăbeşte s-o dea, că-i trebuie banii.

Schimbându-şi ţoalele cu cele de duminică, Rusu călca agale spre poarta din faţa casei. Înainte s-o deschidă, Ioana iese din casă şi-i strigă de pe prispă:

— Ai grijă, Gheorghe, ce şi cu cine vorbeşti! Să nu te-ncontrezi cu nimeni. Nu ştiu ce-o să se-ntâmple, dar io am aşa o încordare pe suflet. Pe lângă visul rău, de azi-dimineaţă, mi se bate ochiul într-una. În plus, parcă şi câinele ăsta trage a rău. Poate l-ai auzât şi tu cum urla, az-noapte! Aşa a jale şi pustiu că… m-a luat cu friguri.

— Prostii muiereşti! Lumea se-ngrijorează că vin vremuri mai grele ca rândul trecut şi ea mă ia cu snoave băbeşti, gândea Gheorghe, văzându-şi de drum şi fără să-i mai răspundă în vreun fel.

Primăvara îşi accentua prezenţa cu zile însorite, ciripit de păsărele şi aromele pământului reavăn. Pacea şi liniştea părea a înlocui multe din temerile sufleteşti, mai ales de când noul prim-ministru, Armand Călinescu, recunoscut ca adversar al Gărzii de Fier, îndemna la încredere, promiţând stabilitate. În plus, a doua zi începea Săptămâna Mare, perioadă când orice creştin e chemat să devină mai bun şi iertător prin rugăciunile şi slujbele de retrăire a patimilor Mântuitorului.

Întorcându-se voios de la întâlnirea cu Gerea, înainte să se lungească-n pat după servirea mesei, Gheorghe Rusu îşi necăjea consoarta glumind pe seama viselor ei îngrijorătoare:

— Ioană, la noapte să visezi că ţi-ai rupt şi piciorul. Poate o fi semn să cumpăr undeva şi vreo bucată bună de pământ, după înţălegerea de azi cu Gerea.

— Păcătuieşte, Gheorghe! Păcătuieşte! Şi-n sfânta zi a Floriilor! N-o să te rabde Dumnezeu dacă iei în derâdere semnele trimise prin vise. Supărându-L , o să-ţi putrezească oasele mult mai iute decât îţi va putea trece prin gând! Că tu nu crezi…

I-ar fi spus mai multe, dar zgomotul sforăitului a convins-o că nu mai avea cine s-o asculte. Băutura şi masa îmbelşugată îşi produseseră deja efectele.

Pe lângă o formă de recompensă mângâietoare pentru munca aspră a pământului, alcoolul a reprezentat totdeauna în rândul sătenilor şi un mijloc de socializare. Dintre toate tipurile de băuturi, locuitorii Cremenarilor au preferat ţuica. Le-a fost cel mai la îndemână. Producerea ei, necesitând doar efort, nu şi bani, părea destul de ieftină, motiv pentru care putea fi găsită în orice gospodărie. Cantitatea deţinută depindea atât de vrednicia fiecăruia la îngrijitul prunilor şi strângerea fructelor, cât şi de înclinaţia fabricantului către consum.

Bruma neaşteptată din primăvara precedentă topise florile prunilor, afectând serios producţia de rachiu a Cremenarilor. Oferta diminuată, atrăgea creşterea preţului. De multe ori în dauna calităţii produsului. Gheorghe Rusu profitase de ocazie să facă bani frumoşi pe ţuica obţinută din porumb şi grâu încolţit, după tehnica ştiută doar de el, dar lipsa prunelor îl obligase la întreruperea activităţii din teama să nu atragă suspiciunea autorităţilor care, printr-un control inopinat, ar fi condus la dezvăluirea secretului său.

Lipsa rachiului din sat, în preajma apropierii Paştelui şi-n toiul muncilor agricole de primăvară, a indus minţii lui Mitroi Lăzăroiu ideea unor câştiguri din comerţul cu vin. Având pe cineva de încredere la Orleşti, începuse să aducă la el acasă câte un butoi, pe care-l vindea la un preţ ce părea convenabil oamenilor din sat. Ducându-se vestea că vinul e bun, zilnic avea-n curte doritori de şuiete în jurul unei sticle umplute cu licoarea lui Bachus.

Către amiaza Vinerii Mari, Gheorghe Rusu se-ntorcea spre casă după ce băuse cu Mărin Gerea adălmaşul ocazionat de încheierea afacerii lor cu pădurea, convenită de ziua Floriilor. În curtea casei lui Mitroi Lăzăroiu, fratele său Nae, poreclit şi Iţâc, din cauza părului roşcat, se adresează lui Baltac:

— Ilie, învăţătorul nu crez că mai vine! Şi-o să vedeţi

pe dracu! De n-oţi plăti voi chilele de vin băute până acu', să nu-mi mai zâceţi mie pe nume!

— Şi cum o să te strig? Iţâc? Se repede Ion al Radii râzând cu poftă.

— Auz, auz! Volbiţi de dlacu şi… iel tlece pă dlum! le atrage atenţia Guriţă.

— Rusule, dacă tot te-ai înnoit de Paşti c-o pădure, ai face bine s-o uzi măcar c-un kil de vin. Nu d-alta, dar să nu-ţi ia foc de la vr-un trăsnet, îl apelează pe trecător Ilie Baltac, agitând prin aer sticla goală.

— N-are cu ce mă, Ilie! Nu-ţi dai sama că şi-a lăsat ultimul sfanţ la Gerea? se amestecă Ion al Radii, afişând un zâmbet batjocoritor.

— E pârlit sau zgârcit? Intervine Iţâc, făcând cu ochiul celorlalţi.

— Îi ie flică…

— De cine să-mi fie frică, măi pelticule? De nişte vânători de rachiu ocazional? aruncă vorbele Gheorghe Rusu, cotindu-şi drumul spre curtea lui Lăzăroiu, taman când acesta îşi făcea apariţia în uşa casei. Înaintând cu paşi apăsaţi către grup, se adresează gazdei c-o privire semeaţă peste umăr şi-un glas poruncitor:

— Mitroi, adu câte-o juma de kil la fiecare! Dar să fie-n ulcele d-alea noi, de la Moşi, ca să nu bem şi păcatele altora. Ne-ajung ale noastre! Atâtea câte avem fiecare!

Odată ce cârciumarul de ocazie se conformează, Gheorghe îl ia-n primire, întinzând spre el mâna cu suma potrivită, semn că mai trecuse pe acolo:

— Mitroi, sper să merite licoarea asta banii care-i ceri!…

— Da' pretenţios eşti nene!… Şi… ce glas de stăpân scoţi de la un timp!… Intervine Ion al Radii înainte ca gazda să apuce a spune ceva.

— Vlea să fie şef pe toată pădulea, sare Guriţă, scoţând la iveală o încordare mocnită ce părea a-i apăsa de multă vreme sufletul.

— Staţi, bă, aşa! Ne cinstim sau ne certăm? se amestecă Nae Lăzăroiu, apucând ulcica de toartă şi

ridicând-o în aer.

— Atunci să fie într-un ceas bun şi să-mi fie ferită pădurea de trăsnete, îl completează Gheorghe imitându-i gestul.

Deasupra lor, ramurile zarzărului abia înflorit se legănau în adierea vântului cu miros de pământ reavăn, pe fundalul ciripitului câtorva vrăbiuţe puse pe harţă în vârful părului din vecinătate. Ion al Radii scoate cuţitul din teaca agăţată la chimir şi-ncepe să-l joace nervos dintr-o mână-n alta, ca şi cum ar aştepta, plin de încordare, clipa să-şi ducă la împlinire un plan minuţios pregătit. Mintea lui îl asemuia pe Rusu cu-n copac ce-şi întindea ramurile doar să umbrească străduinţa altora de-a se putea remarca în vreun fel între ceilalţi săteni. Era acel soi de invidie neputincioasă ce zgândăreşte închipuirea inşilor mai mult guralivi decât făptuitori.

Aşezat pe acelaşi buştean cu Nae Lăzăroiu, Gheorghe se vedea pornit pe un drum al vieţii lipsit de răscruci, bifurcaţii sau loc de întoarcere. Nu avea de ales. Împins de mâna invizibilă a destinului, trebuia să meargă mai departe. Fermecat de ideea pătrunderii în centrul atenţiei, desconsidera ameninţarea spuselor pe seama sa. Fără a simţi vreo clipă că aurul propriei existenţe se transformă în sunetul de aramă al clopotului ce vesteşte finalul, plutea în nori de vise, trecând nepăsător pe lângă atâtea resentimente stârnite în sufletele multora din sat. Dar, cantotdeauna, fatalitatea avea să-şi joace rolul său: o instigare banală a orgoliilor, într-un moment de plutire a minţii în aburii alcoolului.

După ce aruncă din scurt şi-n treacăt: „eşti prost, Guriţă! N-am eu treabă cu pădurile oamenilor!”, Rusu îl fixa cu privirea pe Ion al Radii, ghicindu-i, parcă, frământările interioare:

— Ioane, dacă vedeai cum arată moartea, ai aprecia mai mult valoarea vieţii. În plus, ai putea să ştii că un cuţât are şi întors, nu numai dus!

Vocea îi suna ciudat. Avea un amestec de mânie şi povaţă. Înghiţind ultima gură de vin, se ridică să plece,

adăugând:

— Când lucrurile stau prea aproape de tine nu le poţi vedea suficient de clar şi s-ar putea să le încurci între ele. Uite, nu spun că nu-mi place averea, dar… mai rău… nu-mi plac grijile! Şi-n special să se simtă copiii mei mai prost decât alţii.

C-o privire de animal înspăimântat, Ion vără iute cuţitul în teacă, încercând să bâiguie ceva, dar i-o luă înainte Ilie Baltac, schimbându-şi aspectul de ins lovit cu-n retevei în stomac, de adineauri:

— Eşti şi ai rămas un venetic ce nu înţelege rosturile satului. Dacă speri c-o să schimbi lucrurile cum îţi convine doar ţie… te înşeli…

— Ţi-ai băut minţile, Ilie! Scornelile şi minciunile altora te-mpiedică să vezi adevărul chiar de te-ar lovi şi peste nas.

În clipele în care Gheorghe ieşea pe poartă spre a-şi continua drumul spre casă, deruta şi surprinderea legase limbile tuturor. Pe chipul său lucea o mândrie sigură şi puternică, suficientă a stârni celorlalţi mânia şi furia. Prinşi în lanţurile nedumeririi, îşi aruncau unii-altora priviri neliniştitoare, semn că-n mintea fiecăruia, întrebări şi gânduri se ciocneau zgomotos ca nişte bare metalice. Primul care iese din strânsoarea frământărilor e Ion al Radii:

— Te-a făcut prost, Guriţă! Dacă n-ai curajul să-i zici nimic, chiar că eşti prostul satului!

— N-a ajuns prea departe! L-am putea prinde, dar Guriţă e o cârpă pe care se şterge Rusu la cur oricând vrea, pune gaz Nae Lăzăroiu pe focul ciudei lui Băiete.

— Io, câlpă? I-alăt io lui! sare-n picioare Guriţă, pornind cu paşi mari şi nesiguri să-l ajungă din urmă pe Gheorghe.

Ceilalţi îl urmară, hotărâţi să-i fie în preajmă.

— Să vezi ce-o să-l smotocească Rusu! Ca mâţa pe şoarece! adaugă Lăzăroiu, ascunzându-şi cu greu bucuria pentru spectacolul închipuit în propria-i minte, la care urma să asiste.

— Păi, noi, unde o să fim, măi Iţicule? replica Ion al Radii, în timp ce tăia aerul cu lama cuţitului.

Gheorghe mai avea de parcurs doar câţiva paşi până-n dreptul uliţei pe care locuia Ilie, când aude-n spate glasul piţigăit şi gâfâit al lui Guriţă:

— Auz, auz, Usule! Dacă io sunt post, tu ieşti câlpă de ştels la cul.

— Te mâncă pielea, Guriţă? Atunci o să ţi-o scutur eu până-i cade toată râia din cauza căreia te scarpini de-a căutatul cu lumânarea, răspunde Rusu, aşteptându-l c-o mână-n şold şi cealaltă bătând darabaua pe pulpa piciorului.

Iniţial, Gheorghe se gândise să-şi vadă de drum şi să nu ia-n seamă vorbele lui Băiete. Mai ales acum, când era şi beat. Avea timp să-l prindă altădată. Pe trezie. Şi, dacă nu-şi cerea iertare, ştia ce avea de făcut. Dar hlizeala celor trei consăteni îi urcă sângele-n cap. Voia să le arate că nu tolerează nici cel mai banal afront. În special lui Ion al Radii care se lăuda la băutură că nu-i e frică de nimeni.

Băiete se apropie, oprindu-se la un pas de Gheorghe. Tremuratul bărbiei şi clipirea deasă a ochilor arăta temerea care începuse să-i zgâlţâie trupul.

— Cum e Guriţă? Ţi-a mâncat pisica limba? îl întâmpină Rusu, imitând un gest brusc de lovire în urma căruia, Băiete, încercând să facă un pas îndărăt, se dezechilibrează şi cade în colbul drumului.

Afişând un zâmbet triumfător, Gheorghe se întoarce, intenţionând reluarea drumului spre casă. În clipa următoare îşi aruncă ochii spre dreapta, uşor în spate. Observându-l pe Ilie cum bălăgănea gardul de pari împletiţi cu nuiele, ce proteja grădina lui Mitroi Cioplean, îl pufneşte râsul.

— E aşa de beat că nu-l mai ţin nici picioarele, rosteşte-ncet ca pentru el, în timp ce-şi întorcea privirea spre-n faţă.

Imediat, glasul lui Baltac de „ţin-te Guriţă”, îi declanşa hohotul:

— Râde ciob de oală spartă! Şi… se mai miră că-i

cicălesc muierile…

Dar nu mai apucă să-şi continue gândurile. Simţea cum o lovitură năprasnică-n ceafă îi dezlănţuia o suită de fulgere pe cerul minţii. Trupul începe să-i tremure, dinţii îi clănţănesc, ochii-i ies din orbite şi privirea-i rămâne fixă. Se afla singur şi neajutorat în faţa unei confruntări teribile cu viaţa. În clipa următoare, pâlpâielile luciditătii îi dezvăluiau crunta realitate: era sfârşitul. Soarta stabilise să cadă-n capcana unei răfuieli inutile, generată de învinovăţiri fanteziste. Acum înţelese că nu e suficient să ai curaj şi demnitate spre a-ţi împlini rostul vieţii. Mai trebuie şi puţin noroc. În special când acţiuni laşe pun la cale doborârea unei stânci.

Spre apus, nori mari şi negri, prevestitori de vijelie, încărcau cerul albastru, întunecând spaţiul dintre globul înroşit al soarelui şi vârful dealurilor din Măgura Mihăieştilor. În clipa următoare, soarele intrând înapoia lor, începea să-i tivească pe margine cu brâie strălucitoare de aur, ce se transformau lent într-o mantie de purpură, spre încântarea oricărei priviri, în afară de cea a lui Rusu, care rămânea tulbure. Pe măsură ce-i slăbeau puterile, vedea cu ochii minţii filmul trăirilor sale. Cât să ţină asta oare? O veşnicie? Câteva clipe? Aude un ţipăt sfâşietor de durere. Să fie al Ioanei? De ce nu al Măriei lui Ghiţu? Nu cumva sunt râsetele ascuţite ale nemţilor când îi împung coastele cu baioneta? Parcă desluşeşte cumva şi horhoneala Negruţei… Da! E pe front.… Curând o să-şi revină. Vorbele tot mai neînţelese din jur aparţin germanilor… Dar ce caută pe uliţa Cremenarilor? Trupul de ce-i tremură? Că-i destul de cald afară…

— Sai, lele Ioană, că-l omorâră pe neica Gheorghe!

Strigătul disperat de copil o surprinde pe Ioana Rusu în timp ce ieşea pe uşa casei, c-o oală smălţuită-n mână. Spaima o- ngheaţă, înfrigurându-i trupul. Gura i se-ncleştează iar inima porneşte un galop al bătăilor. Nu înţelege clar nimic, dar simte că dă piept c-o mare nenorocire picată-n vinerea Paştelui ca un fulger orbitor. Privirea i se tulbură şi, în loc să alerge spre locul cumplitei

întâmplări, se lasă-n plutirea văluroasă de ceaţă nedesluşită. Un vălătuc de glasuri agitate, întrebări mirate şi stridente îi înfundau urechile, topindu-i judecata în pulberi de gânduri confuze, spintecate de fiorii groazei. Deodată totul dispare în întuneric. Nu vede şi nu mai aude nimic. Percepe doar un miros acru de oţet şi arsura câtorva palme pe obraji.

O nouă lovitură zguduie creierii lui Gheorghe, dar el n-o mai simte. Noaptea se lasă încet. O noapte ciudată, rece şi lungă, în care ochii lui holbaţi privesc fix şi încordaţi. Spre călău? Sau zăreau chipul liniştii? Acea linişte totală şi apăsătoare… De mormânt…

***

Mărin Floroiu şi Onel Angheloiu stau de vorbă-n marginea pădurii din preajma casei lui Florea Miulescu:

— Te-ai înnoit, vere! Ţi-ai luat altă pălărie, rostea Floroiu învăluindu-şi convivul c-o privire admiratoare.

— Păi nu-i aşa obiceiul străbun? Căciulă nouă de Crăciun şi pălărie aşijderea de Paşti.

— I-o n-am apucat să-mi iau una. Nici timp nu prea am avut şi, la drept vorbind, nici bani. Da’ o să-ncerc mâine. Poate oi avea noroc!

— Sunt destule. Şi de toate felurile. Bani să ai! îl încurajează Onel.

— Că-mi adusei aminte, cu Ciulei te-ai împăcat după cearta cu mejdina?

— E arţăgos rău! Ne urăşte acum pe amândoi. Cică o să se răzbune că mi-ai ţinut parte la proces…

— Ia, ia! Ia ascultă! S-aud ţâpete-n drum. De muieri. Ba, nu! Şi de oameni!

— Hai până acolo! Să vedem ce s-a întâmplat!

***

La Pretura Stoicenilor e mare agitaţie. Porunci, vorbe apăsate, înjurături. În camera de anchetă, şeful

jandarmilor, un mustăcios cu faţă roşie şi ochi sticloşi, răbufneşte, lovind cu pumnul în masă:

— De ce nu recunoaşteţi, bă, nenorociţilor că v-aţi omorât consăteanul? Sunteţi nişte bestii care-mi strică mie sărbătorile!

Aşezaţi fiecare pe câte un taburet, cu mâinile legate, ochii înlăcrimaţi, feţele tumefiate de lovituri şi câte doi jandarmi la spate, Floroiu şi Angheloiu cerşesc milă şi îndurare:

— Iertare! Nu suntem noi vinovaţii. Când am ajuns acolo, Rusu zăcea mort, întins în drum şi cu capul spart. Muierile jeleau…

— Cum bă, criminalilor! Mint doi oameni şi nu oricine, chiar învăţători în satul vostru, când declară aici, negru pe alb, că l-aţi pândit pe Rusu până a ajuns în dreptul tufelor unde aţi staţi ascunşi, apoi aţi tăbărât pe el cu parii?

Ancheta dura de aproape o săptămână. Bătăile şi înjurăturile nu reuşeau să-i împingă pe împricinaţi la recunoaşterea învinuirii. Storşi de vlagă şi plini de vânătăi, aceştia o ţineau langă pe-a lor: nu suntem vinovaţi! Cu toată lăsarea primăverii, ziua se anunţa mohorâtă. Nori negri şi grei, ce acopereau cerul, ameninţau a ploaie serioasă. În faţa Preturii, Guriţă, plutind în aburii alcoolului încât abia se putea ţine pa propriile-i picioare, spunea cui l-asculta că el l-a omorât pe Rusu, dar nu dorea nimeni să-l bage în seamă. După aproape un ceas e luat în primire de un jandarm mai tânăr:

— Ne spui cum ai făcut?

— Auz, auz! Cu palu’! I-am dat una de l-am făcut ţăndăli!

— Scrii şi pe hârtie?

— Auz, auz, io scliu, da’ … mai încet!…

A fost condamnat la închisoare, dar a ieşit repede. Lipsa unor dovezi certe de vinovăţie şi atacarea U.R.S.S.-ului de către Germania lui Hitler, i-au adus eliberarea şi scutirea de mobilizare pentru front. Douăzeci de ani mai târziu a dispărut un timp de acasă. Întrebat unde a fost,

răspundea senin:

— Auz nepoate, auz? Am stat în lagăl. La „Salcia Cocoşată”. Avea mult peşte. Scoteam ţăpoaica plină…

Când ticăloşia ajunge să domine lumea în dauna supremaţiei meritelor, ca să poţi supravieţui nu sunt suficiente curajul şi inteligenţa. E nevoie şi de puţin noroc. El face diferenţa dintre trăirea-n fericirea măririi şi suportarea gustului amar al căderii. E motivul pentru care în rare ori ne dăm seama câte din gesturile săvârşite le datorăm forţelor din umbra destinului şi câte provin din sclipirea inteligenţei fiecăruia.

La mai bine de patruzeci de ani de la moartea lui Gheorghe Rusu, cineva s-a gândit să-i zgârie chipul fixat pe marmura crucii. Să fie un semn că ticăloşia n-are nobleţea binelui ori dovadă a persistenţei urii stârnite de invidie şi confuzie? Poate… niciuna, nici alta! Doar o întâmplare stupidă.

Dispariţia lui Gheorghe încărca sufletul Ioanei cu o nouă suferinţă, ce se suprapunea peste durerea sfâşietoare adusă de pieirea timpurie a Oniţei, primul lor copil, survenită în urmă cu mai puţin de un an. Dacă moartea cuiva îndurerează pe cei dragi şi apropiaţi, pentru un părinte, nu există tristeţe mai devastatoare ca pieirea propriului copil. În cazul Ioanei, jalea era accentuată şi de mentalitatea locului, potrivit căreia, la bătrâneţe, când boala şi vârsta te fac neputincios, fiica îţi vine în ajutor mult mai repede decât ar face-o nora sau fiul. Ca şi cum inima nu-i sângera de ajuns, acum, mai rămânea şi văduvă.

Dar soarta, în jocul ei nemilos, nu se mulţumea cu atât. Din contră, hotărâse să mai încingă obrajii Ioanei cu alte lacrimi fierbinţi, aduse de noile încercări ce i le hărăzise. Urmau vremuri în care oamenii erau îndemnaţi să-şi transforme convingerile de condamnare a Răului în acţiuni de promovare a lui. Totul decurgea de parcă diavolul ţinea neapărat să dovedească Celui de Sus că lumea, deşi nu-i o creaţie a lui Satan, trebuie să treacă neapărat sub puterea lui. Iar primii paşi, deja se arătau prin impunerea schimbării regulilor ei de funcţionare. De

la instituirea fricii, adusă de intimidările şi ameninţările ideologiei fasciste, până la aservirea oamenilor dictată de bolşevism. Întunericul suferinţelor începea să împrăştie lumina călăuzitoare a legilor echilibrului aşezate la baza creierii şi funcţionării Universului. Pe scurt, soseau timpuri în care omul cinstit era obligat să oscileze între frică şi iluzia binelui adus de oportuniştii cu inimi de lemn, porniţi să viseze la făurirea propriilor cruci de aur.

Totuşi, cine încearcă să analizeze cu atenţie curgerea timpului, poate observa că viaţa, în ciuda vicleniei vicisitudinilor pornite să o distrugă, îşi are tainele ei de-a se salva şi continua: vegetaţia renaşte în pământul pârjolit de foc, instinctul de conservare orientează animalele cum să supravieţuiască, iar sclipirile inteligenţei învaţă omul să iasă din capcanele pericolelor. Că această capacitate omenească se datorează, ori nu, vreunei compilaţii dintre facultăţile superioare ale minţii sale şi forţele enigmatice din subconştient, nimeni nu poate pretinde că ştie. Importantă rămâne doar constatarea că-n momentele tulburi ce-i ameninţă existenţa, în adâncul fiinţei omeneşti se nasc, uneori, puteri lăuntrice în stare să împingă individul dincolo de raza propriei striviri, într-un mod atât de evident încât ajunge, ulterior, chiar să se minuneze singur de-o asemenea reuşită. Într-un fel, lucrurile stau similar şi-n cazul Ioanei. Convinsă că omul a fost creat din dragoste divină, consideră că frica nu-i altceva decât „momentul în care, tu, ca om, îţi dai sama că te-ai depărtat de Dumnezeu, maică”. Prin urmare, vremurile ticăloase ce se întrezăreau, reprezentau simple încercări diavoleşti de-a împiedica lumea să-şi urmeze rostul ei în bună credinţă. Aţâţarea urii făcea parte dintre ele:

— Numai Ucigă-l Toaca îndeamnă oamenii să-şi facă rău unii-altora, maică! Iar eu nu vreau să-mi pierz minţile, luându-mă după el!

Filosofia de viaţă a Ianei Rusu se sprijină pe îmbinarea utilului cu valorile creştine. Pentru ea contează foarte mult munca, însă nu oricare, ci numai cea „făcută-n credinţă”. Născută şi crescută într-un mediu care

dezaproba deprinderile urâte, considerându-le „opăceli”, adică lucruri neserioase şi atât de nedemne încât ar putea chiar să „înjosească un moştean adevărat”, în mintea Ioanei, cinstea şi credinţa au valoare dacă sunt demonstrate prin fapte şi nu prin vorbe.

— Ia aminte, maică! Unde e credinţă, vine şi speranţa! Răzbunarea nu te va face mai fericit! Şi nici lumea în care vei trăi, cumva mai bună. D-aia e mai de folos iertarea! Odată, că vine de la Dumnezeu şi, al doilea, El ne cere şi nouă s-o avem faţă de ăia care mai greşesc, dacă vrem să ne ducem zâlele în pace şi nu în vrajba care ni le toacă, împuţinându-ni-le.

Cu toată apăsarea tristeţii, Ioana nu s-a lăsat copleşită de povara durerii adusă de golul sufletesc produs prin dispariţia neaşteptată a soţului său. Din contră, socotind că mai are multe de făcut, se străduieşte să-şi păstreze cât mai bine luciditatea, singura în măsură s-o ajute la împlinirea rostului ei în viaţă. Deşi nu înţelege prea clar ce se întâmplă în lume, simte că vin vremuri tulburi şi pline de ameninţări, iar ea nu vrea să se lase prinsă, ca o luntre şubredă, de valurile unui viitor încărcat de frământări şi instabilitate, ce pare a se întrezări la orizont. În plus, era complet nelămurită de felul în care murise Gheorghe. Continuarea anchetei după arestarea lui Guriţă, în loc să clarifice cât decât lucrurile, le cobora în ceaţa zvonisticii: ba că vinovatul adevărat era al cincilea personaj, ivit din Pârâul Puţului, care dispăruse la loc după ce lovise cu parul, ba moartea survenise dintr-un banal accident, datorat izbirii violente cu tâmpla de o piatră, în urma unei îmbrânceli. Ciudat mai era şi faptul că nimeni nu ştia cine-l îmbătase pe Guriţă, apoi îl dusese la Stoiceni, punându-l să susţină că el îl omorâse pe Rusu. Mirarea Ioanei se adâncea şi mai mult fiindcă-l ştia bine pe Guriţă: era beţiv şi fricos. Nicidecum violent, sau şi mai rău: criminal.

Multitudinea necazurilor are tendinţa să urâţească omul cu atitudinea de-a privi răul ca ceva atât de obişnuit încât reapariţia lui în altă parte să nu-l mai emoţioneze. Ba

mai mult: îl face ursuz, irascibil şi nepăsător cu ceea ce se întâmplă în jur. În cazul Ioanei, credinţa în Dumnezeu şi aplecarea ei mai mult către lucrurile „cu adevărat de folos”, decât spre „nimicurile”, pe care le dispreţuia, au scutit-o de-o asemenea decădere. Din contră, observând că feciorii săi insistă în căutarea vinovaţilor de moartea părintelui lor, cu gânduri de răzbunare în vreun fel ori altul, intervine cu hotărâre, avertizându-i:

— Băgaţi bine de samă la ce vreţi să faceţi! Când arunci cu noroi, risipeşti pământul degeaba, că nu vindeci răul. Ba, chiar îl aţâţi! Olidie, mamă, tu ai deja un copil. Curând o să nască şi muierea ta, Ghică. De tine, Mitică, nu zic nimic acum. Eşti mai crud. Peste ani, eu oi fi, n-oi mai fi, dar copii voştri or să crească. Vă puteţi închipui ce-o să fie între ei şi copii ori nepoţii ălora pe care vreţi voi să vă vărsaţi mânia? Vă spui eu: ură, maică. Ură aducătoare de alte năcazuri! Că pe tact-o… nuuu-l mai poate aduce îndărăt!

Se spune că dacă „ştii cum să descâlceşti nodul, n-ai nevoie de sabie”. Asta presupune raţiunea de-a avea răbdare până reuşeşti să înţelegi corect atât realitatea în care trăieşti, cât şi înţelepciunea evitării răului, în locul instigării lui pe falsul considerent că l-ai putea învinge uşor. Nu e vorba de laşitate, ci de evitarea căderii în plasa nesăbuinţei. Cu toată precaritatea preparării sale şcolare, Ioana pricepea faptul că-n vremuri tulburi, iertarea e mai folositoare decât dreptatea închipuită. În special că nici nu se aflaseră adevăraţii vinovaţi. Ca atare, în asemenea momente, prioritare rămâneau doar îndatoririle faţă de familie:

— Ghică, mamă! Nu se ştie ce timpuri ne aşteaptă. Semnele arată că n-or să fie prea bune. Ia-l pe Olidie şi faceţi actele pe pământ, case şi pădure. Dar aşa cum a hotărât tact-o, când trăia. Altfel, eu nu iscălesc! Şi, de nu vă stabiliţi acum drepturile, mai târziu o să vă certaţi şi-o să bă bateţi ca chiorii pe ele. Şi, nu e bine, mamă! O să râdă lumea iar alţii or să se bucure că-n loc să rămâie unit, s-a ales praful de neamul lui Rusu.

Cum omul e o simplă jucărie în mâna destinului, iar ce-l aşteaptă, depinde numai de capriciile sorţii, nici Ioana, cu toate străduinţele ei, n-a putut scăpa de această tară. Înaintând în vârstă, în locul găsirii tihnei de bunică preocupată doar să-şi răsfeţe nepoţii, viaţa avea să-i ofere alte confruntări, de care a scăpat cu adevărat abia când a închis ochii.

Nici nu i se zvântaseră bine pe obraji lacrimile pornite de moartea lui Gheorghe, că i-a fost dat să trăiască din plin jalea naţională adusă, mai întâi, de sfârtecarea trupului ţării, apoi de mobilizarea feciorilor săi la război. Rămasă fără ajutor, trebuia să facă faţă singură atât problemelor gospodăriei, cât şi neliniştilor care-i ardeau sufletul pentru nepoţii ei minori,Georgică şi Marioara, rămaşi orfani după moartea Oniţei. Temându-se că nu sunt suficienţi de bine îngrijiţi de Florica, noua soţie a lui Constantin Bociu, insista să-i ia la ea acasă, motiv de reale dispute cu gineri-său:

— Ascultă, Costică! Eu ştiu ce-nsemnă muma vitregă: unde dă ea cu palma, se usucă, pe când la mine, creşte! Că-s sânge din sângele meu!

— Şi al meu, nu?

— Ba, şi al tău! Nu te contrazic. Dar Florica, asta, a ta, când o avea copilul ei, de ăştilalţi doi, o să uite şi-o să-i mânce păduchii! Aşa că, fă bine şi lasă-i, tu, la mine, cum îţi spui eu.

— Păi, Georgică, trebuie să meargă la şcoală. Şi-o să-l dau în Băbeni. E şcoala mult mai bună decât în prăpăditul ăsta de sat!

— Mă, te ia Ucigaşu. De ce-mi faci tu satul prăpădit? Bine! Atunci, lasă-mi-o, măcar pe Marioara. Să stea cu mine până ajunge şi ea de şcoală.

Ioana, ca şi alţi moşteni credincioşi, se temea să pronunţe numele real al diavolului. Convinsă că pomenirea corectă a dracului, echivala cu invocarea, în speţă atragerea lui, socotea că scapă de multe rele induse de trena acestuia, rebotezându-l „Ucigaşu”.

La ceva timp după spargerea frontului la Iaşi, feciorii

Ioanei s-au întors teferi acasă. Dar bucuria revederii avea să fie de scurtă durată. Întoarcerea armelor şi ocuparea ţării de către Armata Roşie, n-a însemnat şi sfârşitul războiului. După scurtul răgaz pentru refacere, diviziile româneşti, reorganizate şi integrate celor sovietice, porneau ofensiva de eliberare a teritoriului naţional de sub ocupaţia germano-hortistă. Remobilizaţi, feciorii Ioanei, participă şi ei la noile bătălii. Primul demobilizat a fost Dumitru, scăpat ca prin minune din teribila încleştare de la Oarba de Mureş, soldată cu pierderi grele. Următorul avea să fie Ghică, reîntors după eliberarea Vienei, când o bună parte din oastea română a fost trimisă în ţară, lăsând dreptul doar celei sovietice la defilarea victoriei. Cu Olidie, lucrurile s-au complicat, aducându-i maică-si multă durere şi lacrimi. Revenit acasă, după ce căzuse prizonier, timp de patru ani, în urma rănilor primite la Odesa, este acuzat de crimă, arestat, apoi eliberat şi retrimis pe front. La încheierea noilor bătălii, scăpând întreg, îşi abandonează nevasta cu trei copii şi se pripăşeşte prin Banat. Ioana plângea de ruşine, dar şi la gândul că nu prea aveau cum să se descurce, fără ajutor, cei trei nepoţi minori. Ca şi când soarta nu lovise de ajuns, mai târziu, Nela(Ileana), soţia lui Ghică, moare, după ce zăcuse, o bună vreme, bolnavă de cancer, lăsând în urmă alţi doi copii minori.

Inima Ioanei, deja întinsă ca un balon de presiunea atâtor lovituri dureroase, trebuia să facă faţă şi noilor bulversări sociale, menite a pregăti instaurarea definitivă a comunismului. În timp ce oameni valoroşi, de la intelectuali, până la gospodari destoinici, înfundau puşcăriile, lichelele, beţivii şi neisprăviţii, tindeau să le ia locul, intimidând şi amenințând pe oricine îndrăznea să-şi exprime neîncrederea ori să glumească pe seama „priceperii” lor în reconstrucţia „noii societăţi”, plină numai de binefaceri pentru omenire. Dacă timorarea mai reuşea să înfigă în unele suflete cuţitul fricii, cu Ioana n-o scoteau la capăt:

— Mă, beţâule! Tu să bagi în colhoz pământul mă-tii şi al lu’ tact-o!

— Vezi cum vorbeşti! Mai ales că e de faţă şi tovarăşul Ion de la Raion…

— Tot un prăpădit. Ca şi tine! Dacă era ceva de capu' lui, muncea undeva şi nu umbla să împuie minţile seci, ca a ta, cu tot felul de prostii. Ce, mă? Mă arestaţi? Hai sictir, neisprăviţilor! Dacă băgaţi la puşcărie d-ăştia ca mine, la colhoz cine o să muncească, mă coate-goale? Puturoşi ca voi, ce usucă pământul pă care calcă?

Transformările sociale preconizate nu schimbau cu nimic viziunea Ioanei privind rolul pământului deţinut în păstrarea libertăţii şi demnităţii moşteanului. Constituia unul din motivele refuzului categoric de-a lua în seamă sugestiile lui Bociu sau Olidie, potrivit cărora ar fi mai bine să vândă pământul, decât sa-l „ia colhozul degeaba".

— Cât trăiesc eu, nu vindeţi nimic. Dacă voi sunteţi nebuni, luaţi-vă de mână şi duceţi-vă la balamuc. Aveţi copii. Ce, vreţi să intre în rândul prăpădiţilor? Vremurile vin şi trec. Dar pământul rămâne! Şi când n-o mai fi colhoz, n-or să vă trimită ei la Ucigaşu, că i-aţi lăsat fără moştenire?

Turburenţa vremurilor transforma durerile sufleteşti ale Ioanei în griji faţă de nepoţii ei. Pe primul loc erau cei orfani de mamă, dar nu uita să-şi îndrepte gândurile şi spre copii lui Olidie:

— Mitică, mamă! Ia calul şi du-te iute să vezi dacă li s-o fi întâmplat ceva copiilor lui Olidie! Că tare rău i-am visat azi-noapte! se adresa, în dese rânduri, lui Dumitru, feciorul ei cel mic.

Pe cât ştia să dea poveţe ori să mângâie cu vorba multe răni sufleteşti, pe atât de usturătoare se arătau şi certurile Ioanei faţă de cel care greşea, finalizate cu aceeaşi concluzie:

— Dacă nu-ţi zic nimic, m-ai putea lua de proastă. Nu d-asta mi-ar părea rău, ci de faptul c-ai înţelege că nu-mi pasă de tine. Dacă n-ajungi acu' să suferi o ţârâ, n-o să ţâi minte rândul viitor! Şi, în loc să te-ndrepţi, iar o să greşeşti, făcând tot ce nu trebuie! Aşa că, ce-ţi spui eu, e doar spre binele tău!

Sinceritatea mustrărilor, în locul supărării, îl făcea pe cel vizat să ia bine aminte la vorbele Ioanei, fiindcă îşi dădea seama uşor că are ceva de învăţat, doar „spre folosul său”. Constituia şi motivul pentru care îşi golea mintea, uneori şi de alte frământări, spre a i le pune pe tapet Ioanei care, după ce asculta cu atenţie, îşi exprima părerea, începând cu o formulă aproape consacrată:

— Nu putem trăi cu proştii, dar nici fără ei! C-ajungem să le luăm locul! Prostia e fudulia, dar şi lenevia minţii. Şi, oricare din ele are puterea să ne facă oricând să nu ne dăm sama când greşim!

Cu toate că moartea surprinzătoare şi neaşteptată a soţului o izbise teribil de dureros, lăsându-i şi-un mare gol sufletesc, Ioana nu înţepeneşte în braţele suferinţei. Din contră, simţind că peste ţară se abat alte vremuri tulburi, depune serioase eforturi să-şi păstreze nealterat propriul echilibru interior.

Transformările anunţate nelinişteau orice conştiinţă sănătoasă cu temerea că naţia e forţată să păşească spre necunoscut, mergând pe un drum presărat cu mai multe capcane, decât semne ale încrederii că la capăt s-ar afla şezlongul împlinirilor aşteptate. Paradoxul e că, întotdeauna, strâmtoarea timpurilor vitrege, în loc să mărească zestrea de simţiri alese, plămădite de veacuri în sufletul omenesc, tulbură gândirea unor specimene care n-au nimic uman, în afară de chip. Pe lângă abuzurile ocupantului străin, deşucheaţi autohtoni, agăţaţi de pulpana unui stângism arţăgos, ofileau floarea nădejdilor naţionale cu gesturi şi acte necugetate şi fără folos. Iluzionându-se cu închipuirea fericirilor aduse de raiul bolşevismului, drojdia socială se implică în forţă cu învrăjbirea oamenilor, dezbinându-i şi abătându-i de la rostul lor sacru de păstrători şi apărători ai moralei şi valorilor aşezate, dintotdeauna, la temelia fiinţei de neam.

Sub ameninţarea norilor prevestitori de furtunile unor adânci frământări sociale, Ioana nu vroia să fie doar o coajă de nucă, dusă la întâmplare de valurile unei lumi zbuciumate şi instabile. Trecută prin focul suferinţelor

generate de cele două războaie mondiale, pierderea timpurie a primului copil, apoi a soţului, în locul încremenirii în braţele neputinţei, Ioana caută în resorturile ei sufleteşti o nouă forţă de luptă. Iar pe primul plan se află dorinţa ei lăuntrică de protejare a celor vulnerabili la ispita şi tentaţia răului, în special a lui Dumitru, feciorul cel mic şi nepoţii rămaşi fără mamă, pe care i-a mângâiat mereu cu dragoste maternă.

— Ticălosul e ticălos, maică! N-ai ce-i face! El ştie să puie preţ numai pe păcate şi,…gata! D-aia e bine să şezi cât mai departe de el! Să nu te pângăreşti şi tu, maică, la fărădelegi! Ca beţâii şi neisprăviţii ăştia, care se bat cu pumnii-n piept, fără ruşine şi fără frâu, că or să schimbe ei lumea!

Că astfel de vorbe izvorau direct din propria-i gândire sau constituiau reverberaţii a unor lucruri învăţate de la Gheorghe, e greu de spus. Dar se poate citi în ele nădejdea, neexprimată a Ioanei, că sporirea celor „nepângăriţi la rele” e singura salvare din faţa distrugerii puse la cale, prin ocultele planuri ale învrăjbirii oamenilor, în locul solidarizării lor spre un ideal comun.

Mai târziu, când nepoţii orfani au crescut şi începeau să-şi facă un rost în viaţă, aproape niciunul n-a ezitat să revină cu drag la ea pentru o povaţă şi, de ce nu, chiar să-i afle şi aprecierile critice. Doar era MAMA, aşa cum o simţeau şi i se şi adresau, deosebind-o astfel de cea naturală, căreia îi spuneau „mămică”, atunci când o pomeneau.

După moartea lui Gheorghe, Ioana a mai trăit 23 de ani. Dumnezeu a ştiut când s-o cheme. Era în primăvara anului colectivizării forţate a întregii ţări. De n-o făcea atunci şi-i oferea posibilitatea să vadă cum vine „colhozul să-i ia pământul”, poate că se dezicea de El spre a trimite la dracu întreaga „Comisie tovărăşească”, în faţa căreia ar fi sărit ca o leoaică, ridicând ameninţător ciomagul în care se sprijinea.

Epilog

Moartea violentă, suferită de Gheorghe Rusu, a fost una din petele ruşinoase, ivite-n lumea moştenilor din Cremenari, care a marcat generaţiile următoare. Paradoxul e că toată lumea vorbea ca despre un eveniment dureros prin tragismul său, dar foarte puţini pomeneau cuvântul crimă. Să se fi temut de năvălirea răului în sat, spre a provoca repetarea altor acte similare? Ciudat rămâne şi faptul că, odată cu trecerea timpului creştea confuzia privind autorul, motivele sau, chiar locul săvârşirii crimei, permiţând oricui să-şi dea cu părerea după cum îl tăia capul. Adevărul pur, numai Dumnezeu îl ştie, însă, măcar cel relativ, se va putea afla abia când va fi deschis dosarul anchetei oficiale, acţiune care, potrivit legii, devine posibilă la minim 90 de ani, scurşi din acel moment.

Doctorul Nicolaie Radu, scriitor stabilit momentan în Franţa, contemporan cu nefericita întâmplare, relatează în cartea sa „Memorie resuscitată”, capitolul „Orgolii şi cuţite”, cam ce se vorbea despre Rusu. Cu permisiunea verbală a autorului, sunt reluate câteva idei:

„…Rusu era un venetic, venise în sat, nu se ştia de unde, nu era rus,… Era un bărbat frumos, prea frumos ca să nu fie remarcat, isteţ, harnic, ştia multe coţcării, istorii hazlii, învăţase <Povestea vorbei> a lui Anton Pann pe de rost, cânta din fluier şi din gură… S-a însurat repede, a luat o fată înstărită din Cremănari… Lumea vorbea vrute şi nevrute, nu e bine să te iei după gura lumii… Rusu a fost înmormântat la cimitirul din Pleaşă, a venit multă lume, popa Gheorghe a ţinut o slujbă mai lungă, s-a rugat pentru iertarea păcatelor mortului, că cine nu are păcate pe pământ… Bărbaţi n-au fost mulţi, au fost mai multe femei şi s-a spus că la puţini morţi s-a văzut jelanie mai mare ca la Rusu. N-a lipsit nici… (Măria lu` Ghiţu, n.a.), plângea înăbuşit, toată lumea se uita la ea şi dacă or fi fost şi din cei ce suduiau în gând, nu se ştie, oricum toate muierile au fost invidioase, că tare bine îi stătea îmbrăcată în negru… Crima a cutremurat satul şi a rămas în amintire ca un vis urât. Din păcate, n-a rămas şi fără alte urmări… Mintea

femeii se rătăcise de durere, îl pierduse pe Rusu, singurul om pe care îl iubise, după moartea lui viaţa nu mai avea niciun preţ. Pleca de acasă, hoinărea prin pădure, se oprea în locuri numai de ea ştiute, nu-i păsa că o văd oamenii, nici nu-i vedea, pentru că timpul se oprise când l-au coborât în pământ pe Rusu…”

La înmormântarea lui Dumitru, feciorul cel mic al Ioanei şi Gheorghe Rusu, s-au adunat peste o sută de rude, veri, nepoţi unchi şi mătuşi. De la unii tineri, până la alţii cu totul mai în vârstă. Deşi, mulţi nu se cunoşteau între ei, ocazia tristului eveniment, îi făcea să se strângă laolaltă pentru prima şi, poate, ultima dată. Toţi aveau ceva în comun: provenienţa directă şi indirectă din sângele Ioanei şi Gheorghe Rusu. Pe de altă parte, reprezentau lumea contemporană, venită să aducă omagiul ei altei lumi care apunea, odată cu dispariţia lui Dumitru şi generaţiei sale, ca să facă loc celei noi. Dacă nu mai bună ori înţeleaptă, sigur complet diferită. Era un semn că lumea, deşi se schimbă, are nevoie de ceva în stare s-o facă a-şi înţelege mai uşor propriile rosturi.

Lumea se transformă. Odată cu ea şi condiţia umană: pretenţii sporite şi noi idealuri. Dar ceva rămâne peren: sarea pământului. Ea nu poate fi înlocuită cu bicarbonatul indolenţei faţă de ce-a fost, care tinde să transforme oamenii zilelor noastre, din entităţi personalizate, prin originea fiecăruia, în unităţi globalizabile. Oricât ar încerca cineva să facă o roată doar din butuc şi obadă, nu va reuşi fără să folosească spiţele. Ele nu numai că fac legătura celor două elemente, dar le şi consolidează.

Nu e ciudat că învechirea, în loc să degradeze lumea veche iar transformările s-o degenereze pe cea nouă, ambele renasc, împrospătându-se fiecare cu alte semnificaţii? De obicei, trecutul moare ca să dea libertate prezentului. Când îi vine rândul, viitorul pare a se împotmoli într-o dilemă: să reflecteze aspra lucrurilor sau a problemelor? Nesiguranţa îl face să-şi arunce ochii înapoi către rădăcinile care l-au generat. Să nu poţi merge mai departe fără a şti de unde pleci, e altă formă a

paradoxului istoriei. Ca şi-n cazul roţii de la căruţă: e vorba de-o legătură. Tot spiţă se numeşte. Dar e cea omenească. Fără ea, lumea nouă, pare nu numai golită de sens, cât îngrozită de temerea propriei definiri.

Gheorghe Rusu a avut patru urmaşi: Oniţa, Ghică, Olidie şi Dumitru. Fiica, Oniţa, măritată-n Băbeni cu brigadierul silvic, Constantin Bociu, s-a prăpădit de tânără, lăsând după ea doi copii: Georgică şi Marioara, căsătorită cu Ion Florea.

Ca vârstă, Oniţei i-a urmat Marin(Ghică), asupra căruia s-au revărsat alte necazuri. Absolvent al unei şcoli de subingineri silvici din Brăneşti, lângă Bucureşti, în perioada începerii instalării regimului comunist, a fost dat afară din serviciu. După ce-a lucrat un timp ca necalificat într-o fabrică, a fost „reevaluat" şi „promovat" brigadier la „Ocolul silvic" din Stoiceni, de unde a reuşit să iasă la pensie. După prima căsătorie, a rămas văduv şi cu doi copii minori: o fată, Filofteia(Viorica), devenită, mai târziu, Leasă şi un fiu, Gheorghe, bun matematician, actualmente, prosper om de afaceri în Bucureşti şi America. Este căsătorit cu Mariana, nepoată de fiu a acelui Gheorghe Bălăşoiu, care l-a sfătuit, în tinereţe, pe Gheorghe Rusu să meargă la popa Stănescu din Stoiceni.

După moartea soţiei, Ghică n-a dus o viaţă prea fericită. Sperând c-ar putea scăpa mai uşor de ameninţările comuniştilor, pe care nu-i suferea, s-a recăsătorit cu Ana Mărculescu, o văduvă de război, ce visa la mari avantaje materiale ca promotoare a comunismului. Dată afară imediat ce partidul îşi începuse consolidarea, ciocnirea viziunilor diferite asupra vieţii şi nu numai, a celor doi, atrăgea numeroase certuri şi neînţelegeri, care nu s-au sfârşit nici la bătrâneţe.

Lui Ghică,i-a urmat Ion(Olidie). Nici el n-a scăpat de neajunsuri. Rănit la Odesa, apoi făcut prizonier de sovietici, reuşeşte să revină-n ţară c-o divizie îndoctrinată de ideologia comunistă. Refuzând înrolarea mai departe în serviciile acesteia, este declarat dezertor. În paralel cu această acuzaţie, în pădurea Giurgeni, se produce un viol,

urmat de uciderea victimei. Vinovat nu putea fi altul decât „dezertorul” Olidie, care este ridicat din casă, de lângă nevastă şi copii, anchetat şi arestat până la definitivarea anchetei. Învinuirea nu avea alt temei în afara unor zvonuri, mărturisite la proces ca atare, de câţiva săteni: „am auzit că la mijloc s-ar putea afla o răzbunare”. Vetuţa, fata ucisă, fiind una dintre fiicele Măriei lu’ Ghiţu, femeia pentru care, cică fusese omorât Gheorghe Rusu, se arunca asupra lui Olidie bănuiala c-ar fi vrut să-şi răzbune tatăl tot printr-o crimă. Descoperindu-se, după vreo două luni, adevăratul vinovat, care şi-a recunoscut fapta, dând şi toate detaliile cuprinse în anchetă, Olidie este achitat şi eliberat din închisoare, apoi retrimis pe front. Împreună cu noii săi camarazi de arme,ajunge-n raza comunei Făget, din Banat. Acolo, într-o zonă împădurită, descoperă un grup de şvabi, care se ascundeau de armata sovietică să nu-i aresteze şi-apoi să-i trimită-n Siberia, sub acuzaţia generică adusă oricui vorbea nemţeşte c-ar fi sprijinit armata germană. Ştiind ce-i aşteaptă, soldaţii români, în loc să-i predea ruşilor, hotărăsc să-i protejeze. În grup se afla şi-o tânără drăguţă, Leny, care-i cade cu tronc lui Olidie. La finalul războiului, revine aici pentru a rămâne cu Leny, renunţând la nevasta rămasă acasă, împreună cu cei trei băieţi ai lor: Gheorghe, Constantin şi Ion. Reproşurilor dure venite din partea Ioanei Rusu, avea acelaşi răspuns: „Mamă, n-am ce căuta între nişte oameni care au vrut să mă distrugă, fără să am vreo vină!” Cu Leny a mai avut încă doi băieţi: Vasile şi Grigore.

Omul este o formă de trăire a unui anume prezent. Când acesta devine trecut, noul prezent simte că-l apucă un fel de nelinişte sâcâitoare c-ar putea ajunge străin faţă de el însuşi, dacă nu gustă din acea trăire. Asemenea stare nu-i altceva decât conştientizarea faptului că, ceea ce avem fiecare, e o moştenire din trecut, transformată-n sursă pentru viitor.

Cu trecutul de neam, lucrurile sunt puţin mai delicate. El nu constituie doar rădăcinile primordiale, sau ramuri coborâtoare din ele, ce au trebuit să se topească

ieri spre a zidi culcuşul de azi al urmaşului, ci ceva cu mult mai mult: învăţătorul de la care află dacă e mai bine să plece pentru a rătăci în lume, ori să rămână locului ca să devină încă o cărămidă la cuibul viitorului propriei spiţe. Poate de aici se naşte impresia că, distrugând trecutul, omorâm câte ceva din noi, iar păstrându-l, trăim miracolul învierii în suflet a unor minunăţii la care n-am putea visa nici recurgând la forţa celor mai puternice închipuiri. Dar fiecare e liber să aleagă aşa cum vrea să trăiască: într-o natură moartă şi pârjolită de focul uitării sau într-una vie, suportând uneori şi incomoditatea unor fapte trecute, deşi nu are vreo legătură directă cu ele.

~ SFÂRŞIT ~
###
Anexe

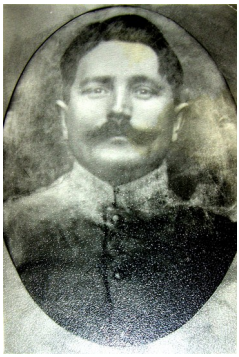

Gheorghe Rusu, tablou realizat în Franţa, imediat după eliberarea din prizonieratul german.

oana Rusu, tablou în cărbune, executat după o fotografie făcută la aproape 20 de ani de la moartea soţului său.

Primul Război Mondial: Gheorghe Rusu, împreună cu doi camarazi, prizonieri în Germania

Ioana Rusu.

Scurtă bibliografie selectivă.

1. I. Ionaşcu: „Catagrafia eparhiei Argeş la 1824”,

Arhivele Naţionale, Vâlcea.

2. I. Donat, I. Pătroiu, Dinică Ciobotea: „Catagrafia obştească a Ţării Româneşti din 1831”, Craiova, 1999, Arhivele Naţionale, Vâlcea.

3. George Ioan Lahovari, „Dicţionar geografic al judeţului Argeş”, Bucureşti, 1888, Arhivele Naţionale, Vâlcea, pag. 67-68, (rezumat):

”Îi zice Cremenari-Flămânda, moşie. Are o întindere de 3000 pogoane, din care 2000 pogoane pădure, (Jud. Argeş, pl. Oltu), proprietatea statului, mai nainte pendinte de Monăstirea Dintrunlemn, din jud. Vâlcea….C.R. (comună rurală), în apropiere de râul Oltu, se compune din următoarele 7 sate: Bratia din deal, Bratia din vale, Casa Împărătească, Cremenari,(Cremenari-Moşneni), Flămânda, Linia lui Ciuculete (Linia Podului) şi Miuleşti, având peste 158 familii cu 665 suflete. În comună sunt trei biserici, o şcoală primară rurală şi case boieresci vechi. Este şi un pod umblător. Numărul vitelor a fost în anul 1887 de 539 capete vite mari, (306 boi şi vaci, 33 cai), şi de 560 vite mărunte, (253 oi, 36 capre şi 271 râmători).

Cremenari-Moşneni, C.R. pe râul Oltu, (jud. Argeş, pl. Oltu), se compune din satele: Bărangi, Cremenari-Moşneni, Mijlocu, Piepteşti şi Tudoresci, având peste tot 88 fam. cu 407 suflete. În C. este o biserică şi o şcoală rurală. Numărul vitelor a fost la 1887 de 363 capete vite mari, (345 boi şi vaci, 18 cai) şi de 330 vite mărunte, (125 oi, 45 capre şi 160 râmători). Cremenari-Moşneni, spre deosebire de Cremenari-Flămânda, sat cu 81 de locuitori, face parte din comuna cu acelaşi nume. Aici este reşedinţa primării. În sat este o biserică cu hramul <Intrarea în Biserică>, deservită de un preot, un cântăreţ şi un paraclisier….

Miuleşti, sat cu 19 fam. (jud. Argeş, pl. Oltu), face parte din C.R. Cremenari-Flămânda….”.

Despre autor

Biografie

Gheorghe (Gogu) RUSU (născut 20.01.1948, sat Cremenari, comuna Galicea, jud. Vâlcea) – inginer; epigramist; romancier; publicist;

Autor a numeroase eseuri (cu tematică literară, socială şi istorică), schiţe umoristice şi epigrame publicate în revistele locale de cultură şi în diferite antologii apărute în mai multe judeţe ale ţării; membru al Societăţii Culturale „Anton Pann” şi al Clubului Umoriştilor Vâlceni; director al revistei „Tânţarul” (revista Clubului Umoriştilor Vâlceni).

Alte apariţii editoriale ale acestui autor

Vă rugăm să vizitaţi magazinul preferat de cărţi digitale (ebook) şi să descoperiţi şi restul cărţilor scrise de **Rusu Gheorghe**.

Slăviteştii un neam neistovit de vremuri – roman, publicat în 2016;

Oglinda cu năravuri – pamflete, fabule şi schiţe satirico-umoristice, publicat în 2016;

Voiajor pe meleaguri spaniole – impresii de călătorie, publicat în 2016;

Surâs în negura suferinţei – roman, va fi publicat în 2017.

Ţine legătura cu Gheorghe Rusu

Facebook: https://www.facebook.com/Gheorghe-Rusu-1211138125644646/
Email1: vl.gheorgherusu@yahoo.com (ocazional)
Email2: rusu.ciprian.vl@gmail.com